

శ్రీ గు రు శ్క రణ మ్

ఆంధ్ర సారస్వతమునందలి

అద్వైత తత్వకావ్యములు

పరిశోధన గ్రంథము

కె.వ. సంపుటము

Acc. No. 18253

1/10

రచయిత :

డాక్టర్ సన్నిధానము రామతారక పరబ్రహ్మశాస్త్రి
ఎం.ఏ., (తెలుగు, సంస్కృతము) బి.ఇడి., పిహెచ్.డి.,

దీప్తి బుక్ హౌస్

మ్యూజియంరోడ్,

గవర్నరుపేట, విజయవాడ-520 002

కృతజ్ఞత

శ్రీ గురుకృపాఫలమే యీ రచన. ఈ రచనకు, నంకల్పము, పోషణ, పరిసమాప్తి - అన్నియు, నిరంతర పరబ్రహ్మను భూతితో నిత్యానందమున నోలలాడుచు, నన్నొకకంట కనిపెట్టి కంటిని రెప్పవలె కాపాడుచుండిన మా సద్గురుదేవుల యవ్యాజ కరుణాప్రపార ఫలితముగానే జరిగినట్లు నే ననుక్షణము వ్రతక్ష ప్రమాణముగా ననుభవము నొందినవాడ నగుటచేత మొట్టమొదట శ్రీ గురుదేవులను నా హృదయమున నిలుపుకొని నవినయ భక్తిపూర్వక కృతజ్ఞతాభివందనములను సమర్పించుచున్నాను.

అద్వైత తత్త్వమునందు ఆదరాభిమానములు పెంపొందించు సంస్కారములు నాకు కలుగుటకు ముఖ్య కారకులైన నా పూజ్య జననీజనకులు శ్రీ మహాలక్ష్మి-శ్రీ సీతారామశాస్త్రిలకు భక్తిపూర్వక ప్రణామము లర్పించుచున్నాను.

నా పరిశోధన విషయమునకు తగిన శమదమాదిగుణ సంపన్నులు, అద్వైత తత్త్వాభిమానులు, కావ్యతత్త్వజ్ఞులు, ప్రసిద్ధ వక్త్రులు, మేధావులు, విద్వాంసులునై, నా యీ రచనకు మార్గదర్శకులుగా వ్యవహరించి నన్ను కృతకృత్యుని జేసిన శ్రీమదాచార్య వర్యులు, బ్రహ్మశ్రీ దివాకర్ల వేంకటావధానిగారికి హృదయపూర్వక కృతజ్ఞతాభివందనముల సర్పించుచున్నాను.

సంస్కృతాంధ్రములలో నాకు కలిగిన యత్కించి జ్ఞానము నకు ముఖ్యకారకులై, నాకు విద్యాగురువులైన మా పితంబుడి

బ్రహ్మశ్రీ సన్నిధానము సూర్యనారాయణశాస్త్రి గారికిసందర్భమున,
వారు నాకు సమకూర్చిన సాధనసామగ్రికి ప్రత్యేకముగా కృతజ్ఞ
తాభివందనములను సమర్పించుచున్నాను.

అద్వైత తత్త్వ మతిగహనమైనదగుటచే ఈ రచనాసందర్భ
మున పలువురు తత్త్వశాస్త్ర విద్వాంసులను సంప్రదించుట సంభ
వించినది. ఆ విద్వాంసులందరికిని, అందు ముఖ్యముగా మాకు
బంధువులును, నాకి విషయముప పలుమారులు తమ యమూల్య
కాలమును వ్యయపరచి అద్వైత తత్త్వశాస్త్రమునందలి యనేక ముఖ్య
సూక్ష్మంశములను విశదీకరించి సాహాయ్యము చేసినవారును అగు,
“బ్రహ్మవిద్వాంసంకార” బ్రహ్మశ్రీ ముదిగొండ వేంకట్రామశాస్త్రిగారి
కిని నా కృతజ్ఞతాభివందనముల సర్పించుచున్నాను.

ఈ రచనకు వ్రాతప్రతులను సిద్ధము చేయుటకు అవసరమైన
వస్తుసామగ్రి మొదలగు సర్వవిధములైన సాహాయ్యము నయాచిత
ముగ సమకూర్చిన మన్మాన్య సుహృన్మండలి, శ్రీ మద్ది నాగేశ్వర
రావు ప్రభృతులకు కృతజ్ఞతాపూర్వక నమోవాకములు.

ఈ గ్రంథమునకు, వ్రాతపత్రములను సిద్ధము చేయుటకు
పలువురు మిత్రులు స్వయంసేవకులుగా వచ్చి యథాశక్తిగా వ్రాసి
పెట్టిరి. వారందరికి హర్షవందనము లోనర్పించుచున్నాను.

ఇందలి విషయనేకరణకు నేను పరిశీలించిన యముద్రిత
గ్రంథములలో కొన్ని కాకినాడలోని ఆంధ్ర సాహిత్యపరిషద్గ్రంథాలయము నుండియు; కొన్ని మద్రాసు, తిరుపతి, విశ్వవిద్యాలయము
లందలి ప్రాచ్యలిఖిత గ్రంథాలయల నుండియు, కొన్ని తంజావూరు
సరస్వతీ మహల్ గ్రంథాలయము నుండియు గ్రహింపబడినవి.

ముద్రిత గ్రంథములు ముఖ్యముగా, రాజమహేంద్రవరమునందలి గౌతమీ గ్రంథాలయమునుండియు; విజయవాడలోని రామమోహన రాయ ధర్మగ్రంథాలయము నుండియు, నెల్లూరులోని వర్ధమాన సమాజ గ్రంథాలయమునుండియు గ్రహింపబడినవి. నా కి విషయమున సంపూర్ణ సహకారము నొసంగిన యా గ్రంథాలయాధికారులకు, అందలి యుద్యోగులకు నెంతయో కృతజ్ఞుడను.

తమ విశ్వవిద్యాలయమున నేను పరిశోధన చేయుట కంగీకరించి, కొంతకాల ముపకార వేతనము కూడ నిచ్చినట్టియు, పరిశోధించి రచించిన గ్రంథమును ముద్రించి ప్రచురించుట కనుమతి నిచ్చినట్టియు ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయాధికారులకును, వారి అభిమతము ననుసరించి కొంతకాల ముపకార వేతన మొసంగినవిశ్వవిద్యాలయార్థిక సహాయక సంఘము (యు. జి. సి.) వారికిని,

ఈ మహాయజ్ఞమున కింకను, పలురీతుల తమ సాహాయ్య సహకారములనందజేసిన నుజనులు, సోదర సోదరిమణులు పలువురున్నారు. వారందరికిని పేరుపేరున కృతజ్ఞత తెలుప సాధ్యము కాదు. “సమష్టి రీతిః” అనెడి యద్వైతతత్త్వ శాస్త్ర వాక్యము ననుసరించి, యట్లు పలురూపముల సహాయపడిన పరమేశ్వరునకు, ఆ పరమేశ్వరుని ప్రత్యక్షరూప మగు శ్రీ గురుదేవులకును పునః పునః ప్రణామము లర్పించుచున్నాను.

- ర చ యి త.

స హృ ద య భూ మి క

ఏనాడో పాశ్చాత్య ప్రపంచము కనులు తెరువని కాలములో భరతభూమి అందించిన విస్వమానవ సమాజైకతానమైన సందేశము అద్వైతము. ఈనాడు కనులు నులుముకొని భూతలమున ఘనీభవించిన ఖనులు చూచుకొని పాశ్చాత్య ప్రపంచము ప్రసాదించిన సందేశము సామ్యవాదము. అసలు ఆధి భౌతికమైన అద్వైతమే సామ్యవాదం. ఆధ్యాత్మికమైన సామ్యవాదమే అద్వైతము. ఈ అనంతకాల వ్యవధిలో ఈ సువిశాల ప్రపంచ పరిధిలో భిన్న భిన్న కాలములందు భిన్న భిన్న దేశములందు ప్రవృత్తమైన వివిధ సముదాత తాత్విక భావనా సర్వస్వమునందు అగ్రపీఠము అద్వైతముదే.

ఆ అద్వైత తత్త్వ ప్రబోధము నాశ్రయించి పరిధవిలిన కావ్యములెన్నో ఆంధ్రసారస్వతమును అలంకరించినవి. వాని నన్నింటిని క్షోదక్షమమైన పరిశ్రమతో పరిశీలించి సప్రమాణముగా వాని స్వరూపమును నిరూపించి వానియందలి అద్వైత తత్త్వమును కావ్య తత్త్వమును విశదీకరించుటయన్న అది భగవద్దత్తమైన ప్రజ్ఞలో ఒక ధీమాన్యుడు చేయదగిన పనికాని సామాన్యుడు చేయదగిన పనికాదు. ఆ పరమార్థము నంతటిని అంతః సన్నిధానము చేసుకొని పెద్దలు పెట్టిన పేరినస్వర్థము చేసికొన్నవారు మానన్నిధానము రామతారక పరబ్రహ్మశాస్త్రిగారు. ఆయన వట్టిశాస్త్రి కాదు. ఆధ్యాత్మవిద్యా సరస్వతికి మేడ కట్టిన మేష్త్రి. ఆ విషయమై ప్రచలితములగుచున్న నానావిధాపోహ నవరోగములకు పలాశ్రి - ఈ గ్రంథ మింత సర్వాంగ సుందరముగ రూపొందించుటకు మా శ్రీ హనుమత్ కాశీవరప్రసాద్ బాబూజీ యొక్క ఆశయము ఆశీర్వాదము లవియొక పెద్ద అండ. పవిత్రాశయముతో ఈ నా పల్కిన పలుకులు ఆయన కొక పూలదండ.

ఇతి శివమ్.

ఇట్లు,

శ్రీకాశీనగర్ } భగవాన్ బాబూజీ శ్రీపాదరేణువు. ఆస్థానకవి
14.4.1994 } (యస్వీ జోగారావు, M.A. PhD. Litt (Hony))

విషయసూచిక

విషయము

క్రమ సంఖ్య

పుటల

1. శంకర విజయము (రాపాక లక్ష్మీపతి)
2. ఆచార్య విజయము (అలూరి కుప్పన)
3. శ్రీ శంకర విజయము (భ. వేం. సు. శర్మ)
4. శ్రీ శంకర విజయము (వెం. సూ. నా. శాస్త్రి)
5. శ్రీ విద్యా శంకర విజయము (కూ. ప్ర. శాస్త్రి)
ఘ. ల. న.) శాస్త్రి
6. శ్రీ శంకర విజయము. (యక్షగానము
గో. రా. శాస్త్రి)
7. శ్రీ శంకర విజయము (నాటకము
ఆ. వేం. చ. రావు)
8. శ్రీ జగద్గురు విజయము (నాటకము
కా. కృ. శాస్త్రి)
9. యోగ తారావళి
10. వివేక చూడామణి అనువాదములు -3.
11. వేదాంత గీతా డిండిమము.
12. ఆత్మబోధ అనువాదములు -4
13. శ్రీ దక్షిణామూర్తి స్తోత్రము. అనువాదములు -
14. అద్వైత ప్రకరణములు -20
15. ప్రబోధ సుధాకరము
16. ప్రబోధ చంద్రోదయము.
అ. పద్యరూపాను వాదములు -2
ఆ. ద్విపద కావ్యము

క్రమ సంఖ్య

ఇ. యక్షగానము (వివేక విజయము)

ఈ నాటక రూపానువాదములు -2

17. వివేక సింధువు (పద్య కావ్యము)

18. —"— (ద్విపద కావ్యము)

19. జీవ బ్రహ్మైక్య సారమంజరి (ద్విపద)

20. శ్రీరామకృష్ణ పరమహంస చరిత్రము

21. పరమహంస భాగవతము

22. వివేకానందము

23 రామ గీత

24. శ్రీ రమణ గ్రంథమాల

25. శ్రీ రమణా భ్యుదయము

26. ఆంధ్ర రమణ గీత

28. స్వయం ప్రకాశ ప్రబోధము

విషయ సంగ్రహము : పశ్చిమ సముద్ర తీరమున పరశురామ దేవభాసిత కేరళభూమిలో 'నగ్రాలాపుర' మను నగరమున గోవిందశర్మ యను బ్రాహ్మణుడుండెను. అతని భార్య రుక్మిణి. వారికి సుశీల యను కుమార్తె యుండెను. సుశీల యొక్క భర్త వేదవ్రతుడు. అతడు విరాగియై తపమునకు బోయినపిదప సూర్యోపాసనాఫలముగ సుశీలకు శంకరు లావిర్భవించిరి.

ఒకనాటి తెల్లవారుజామున గోవిందశర్మ స్నానమునకై కోనేటికి బోవుచు, వెంటవచ్చిన శంకరు నొక చెట్టుక్రింద కూర్చుండబెట్టెను. ఆ సమీపమున నున్న దేవాలయమందలి యంబ శంకరునకు ప్రత్యక్షమై దివ్యశక్తిని, సకల విద్యలను నొసగెను.

ఒకనాడు శంకరుడు తల్లి నెంటి కోనేటికి స్నానమునకు పోవగా నందాతనిని మొసలి పట్టుకొని చూతడు మానసికముగ సన్న్యసించిన పిదప విడిచి పెట్టెను. అతనికి శ్రమ సన్న్యాసమును నిటలాంబకు తొసగెను.

శంకరుడు సన్న్యసించిన పిదప దేశసంచారము చేయుచు, కంచి, చిదంబర క్షేత్రములను దర్శించెను.

చంద్రగుప్తుడను బ్రాహ్మణుడు సమాధిస్థితుడై యుండ రామగోపస్వామి యను రాజామొక్క కుమార్తె యగు రుచిరాంగి యను నామె యాతనికి సపర్యచేసి పిదప నతని యనుగ్రహము వడిసి యతనిని వివాహమాడెను. వారిరువురును శ్రీశైలయాత్ర చేసి యచ్చట నొక పర్వతముపై కొంతకాలము తపస్సు చేసినందున నా పర్వతము నకు చంద్రగుప్త పర్వత మనుపేరు ప్రసిద్ధమయ్యెను. అతడు కొంతకాలము రాజ్యమును పరిపాలించి వరరుచి, విక్రమార్క, భట్టి, భర్తృహరులను నలుగురు పుత్రులను గని వారికి రాజ్యమిచ్చి రానాత్మజ్ఞానాభిలాషియై తపంబునకు బోయి హిమవత్పర్వతముజేరి యచ్చట నొక గుహయందు గూఢ పాదయోగిని (గౌడపాదులు) జూచెను. గౌడపాదు అతని కుపదేశమిచ్చి గోవింద భగవత్పాదులను నామమిడిరి. శంకరులు హిమవత్పర్వతమున కేగినప్పుడు గౌడపాదులు దర్శనమిచ్చి "నీవు సర్వజ్ఞుడవు. నీ పెరుగనిది లేదు. అయినను యోగరహస్యములు కొన్ని తెలియదగును. శ్రీకృష్ణ ధారహస్యములను దత్తాత్రేయమౌని కిచ్చెను. అతడు తన శిష్యుడగు మహేశ్వరా నందుడను గోరక్షనాథున కిచ్చిన నతండు నాకు దెల్పెను. నేను గోవింద భగవత్పాదుల కిచ్చి, నీకు దెలుపుమంటిని గాన నీవవటికేగు" మని చెప్పెను. శంకరులు గోవింద భగవత్పాదులవద్ద నా రహస్యము తెరిగి వచ్చుచుండ నొక దివ్యతేజోవంత మైన స్త్రీ కనిపించెను. శంకరు లాదేవిని ధ్యానింప నామె యొకశక్తిగల మంత్రము

విషయ సంగ్రహము : పశ్చిమ సముద్ర తీరమున పరశురామ దేవభాసిత కేరళభూమిలో 'నగ్రాలాపుర' మను నగరమున గోవిందశర్మ యను బ్రాహ్మణుడుండెను. అతని భార్య రుక్మిణి. వారికి సుశీల యను కుమార్తె యుండెను. సుశీల యొక్క భర్త వేదవ్రతుడు. అతడు విరాగియై తపమునకు బోయినపిదప సూర్యోపాసనాఫలముగ సుశీలకు శంకరు లావిర్భవించిరి.

ఒకనాటి తెల్లవారుజామున గోవిందశర్మ స్నానమునకై కోనేటికి బోవుచు, వెంటవచ్చిన శంకరు నొక చెట్టుక్రింద కూర్చుండబెట్టెను. ఆ సమీపమున నున్న దేవాలయమందలి యంబ శంకరునకు ప్రత్యక్షమై దివ్యశక్తిని, సకల విద్యలను నొసగెను.

ఒకనాడు శంకరుడు తల్లి నెంటి కోనేటికి స్నానమునకు పోవగా నందాతనిని మొసలి పట్టుకొని చూతడు మానసికముగ సన్న్యసించిన పిదప విడిచి పెట్టెను. అతనికి శ్రమ సన్న్యాసమును నిటలాంబకు తొసగెను.

శంకరుడు సన్న్యసించిన పిదప దేశసంచారము చేయుచు, కంచి, చిదంబర క్షేత్రములను దర్శించెను.

చంద్రగుప్తుడను బ్రాహ్మణుడు సమాధిస్థితుడై యుండ రామగోపస్వామి యను రాజామొక్క కుమార్తె యగు రుచిరాంగి యను నామె యాతనికి సపర్యచేసి పిదప నతని యనుగ్రహము వడిసి యతనిని వివాహమాడెను. వారిరువురును శ్రీశైలయాత్ర చేసి యచ్చట నొక పర్వతముపై కొంతకాలము తపస్సు చేసినందున నా పర్వతము నకు చంద్రగుప్త పర్వత మనుపేరు ప్రసిద్ధమయ్యెను. అతడు కొంతకాలము రాజ్యమును పరిపాలించి వరరుచి, విక్రమార్క, భట్టి, భర్తృహరులను నలుగురు పుత్రులను గని వారికి రాజ్యమిచ్చి తానాత్మజ్ఞానాభిలాషియై తపంబునకు బోయి హిమవత్పర్వతముజేరి యచ్చట నొక గుహయందు గూఢ పాదయోగిని (గౌడపాదులు) జూచెను. గౌడపాదు అతని కుపదేశమిచ్చి గోవింద భగవత్పాదులను నామమిడిరి. శంకరులు హిమవత్పర్వతమున కేగినప్పుడు గౌడపాదులు దర్శనమిచ్చి "నీవు సర్వజ్ఞుడవు. నీ పెరుగనిది లేదు. అయినను యోగరహస్యములు కొన్ని తెలియదగును. శ్రీకృష్ణ ధారహస్యములను దత్తాత్రేయమౌని కిచ్చెను. అతడు తన శిష్యుడగు మహేశ్వరా నందుడను గోరక్షనాథున కిచ్చిన నతండు నాకు దెల్పెను. నేను గోవింద భగవత్పాదున కిచ్చి, నీకు దెలుపుమంటిని గాన నీవవటికేగు" మని చెప్పెను. శంకరులు గోవింద భగవత్పాదులవద్ద నా రహస్యము తెరిగి వచ్చుచుండ నొక దివ్యతేజోవంత మైన స్త్రీ కనిపించెను. శంకరు లాదేవిని ధ్యానింప నామె యొకశక్తిగల మంత్రము

ఆచార్య విజయము

కర్త : ఆంధ్ర కాళిదాసు—అలూరి కుప్పన్న

ఈ గ్రంథకర్తయగు అలూరి కుప్పన్న పదునెనిమిదవ శతాబ్దిలో తంజావూరును పాలించిన భోసల వంశజుడైన తులజా మహారాజు నాస్థానమున నుండినవాడు. ఆంధ్ర కాళిదాస విరుదాంకితుడు, కాశ్యపసగోత్రుడు. ఆపస్తంబ సూత్రుడు. ఇతని తల్లి దండ్రులు నరసమాంబా వేంకటేశ్వరులు. ఇతడు కస్తూరి రంగకవి శిష్యుడు.

ఇత డింతకు పూర్వము పంచనదీ స్థలీ పురాణమును తెనిగించెను. రామాయణ భాగవతములను యక్షగానములుగా రచించెను. పరమ భాగవతచరిత్రము, ఇందుమతీ పరిణయము, హరికథా సుధారసము మొదలగు గద్యపద్య కృతులను పెక్కింటిని రచించెను.

ఈ గ్రంథము అనంతానందగిరి విరచితమగు ఆచార్య విజయమును సంస్కృత గ్రంథమున కనువాదము. అనంతానందగిరి “శంకర విజయంబు సకల సన్నుతోన్నతరీతిసం చర్చిశేష శబ్ద సందర్భముల సముజ్జ్వల విలాస గరిమమెరయ కవులు వొగడ” రచింపగా నా కథను తాను తెనిగింప బూనినట్లు గ్రంథావతారికలో కవి తెలిపియుండెను. తాను “శ్రీ నృసింహ పాదార్చన జనిత లస త్కవిత్వ చాతుర్య గుణాఘ్య”డని చెప్పుకొనెను.

ఈ గ్రంథము చెప్పాది నాలుగు ప్రకరణములు కలిగి యారాశ్వాసములుగా నున్నది. ఇది సరసింహదేవున కంకితము.

విషయ సంగ్రహము: ప్రథమాశ్వాసమున, గ్రంథస్థ సంక్షేప కథా సూచనము, జగత్సృష్టి ప్రచారము, చాతుర్వర్ణ్యచార తత్త్వదేవతా భజన పరిమాణము, చతుర్ముఖాచార నిర్మాణ విధానము, అందు కలియుగ దౌష్ట్యానుకరణము, సకల జనులును కుత్సిత మతములతోను దుష్టలాంఛనములతోను మెలగుట గని సహింపక నారదుడు సత్యలోకమునకేగి చతుర్ముఖుని కెరిగింప నాతడు సపరివారుడై కైలాసమునకు జని శివుని ప్రార్థింప నాత డద్వైత మతస్థాపనార్థము శంకర నామమున భూలోకమున సవతరింప దలచినట్లు తెలుపుట. శంకరాచార్య జననము నను విషయము లున్నవి.

ద్వితీయాశ్వాసమున, నాచార్యుని మొదవయేట తజ్జనకుండు బ్రహ్మభావము

ఆచార్య విజయము

కర్త : ఆంధ్ర కాళిదాసు—అలారి కుప్పన్న

ఈ గ్రంథకర్తయగు అలారి కుప్పన్న పదునెనిమిదవ శతాబ్దిలో తంజావూరును పాలించిన భోసల వంశజుడైన తులజా మహారాజు నాస్థానమున నుండినవాడు. ఆంధ్ర కాళిదాస విరుదాంకితుడు, కాశ్యపసగోత్రుడు. అపస్తంబ సూత్రుడు. ఇతని తల్లి దండ్రులు నరసమాంబా వేంకటేశ్వరులు. ఇతడు కస్తూరి రంగకవి శిష్యుడు.

ఇత డింతకు పూర్వము పంచనదీ స్థలీ పురాణమును తెనిగించెను. రామాయణ భాగవతములను యక్షగానములుగా రచించెను. పరమ భాగవతచరిత్రము, ఇందుమతీ పరిణయము, హరికథా సుధారసము మొదలగు గద్యపద్య కృతులను పెక్కింటిని రచించెను.

ఈ గ్రంథము అనంతానందగిరి విరచితమగు ఆచార్య విజయమును సంస్కృత గ్రంథమున కనువాదము. అనంతానందగిరి “శంకర విజయంబు సకల నన్నతోన్నతరీతినం చద్వితేష శబ్ద సందర్భముల సముజ్జ్వల విలాస గరిమమెరయ కవులు వొగచ” రచింపగా నా కథను తాను తెనిగింప బూనినట్లు గ్రంథావతారికలో కవి తెలిపియుండెను. తాను “శ్రీ నృసింహ పాదార్చన జనిత లస త్కవిత్వ చాతుర్య గుణాఘ్య”డని చెప్పుకొనెను.

ఈ గ్రంథము దెబ్బది నాలుగు ప్రకరణములు కలిగి యారాశ్వాసములుగా నున్నది. ఇది నరసింహదేవున కంకితము.

విషయ సంగ్రహము: ప్రథమాశ్వాసమున, గ్రంథస్థ సంక్షేప కథా సూచనము, జగత్సృష్టి ప్రచారము, చాతుర్వర్ణ్యచార తత్త్వదేవతా భజన పరిమాణము, చతుర్యుగాచార నిర్మాణ విధానము, అందు కలియుగ దౌష్ట్యానుకరణము, సకల జనులును కుత్సిత మతములతోను దుష్టలాంఛనములతోను మెలగుట గని సహింపక నారదుడు సత్యలోకమునకేగి చతుర్ముఖుని కెరిగింప నాతడు సపరివారుడై కైలాసమునకు జని శివుని ప్రార్థింప నాత డద్వైత మతస్థావనార్థము శంకర నామమున భూలోకమున నవతరింప దలచినట్లు తెలుపుట. శంకరాచార్య జననము నను విషయము యిట్లు.

ద్వితీయాశ్వాసమున, నాచార్యుని మొదవయేట తజ్జనకుండు బ్రహ్మభావము

అరవ యాగ్యానమున, శంకర మండనమిశ్ర సంపాదము, ఉభయ భార
 •ని గెలుదుటకు కామశాస్త్ర రహస్యములు తెలియుటకై యాచార్యుడు పరకాయ
 ప్రవేశము చేయుట, శిష్యులవ్యాపదేశముగా చేసిన హెచ్చరికచే స్వకాయమున
 వునుఃప్రవేశ మొనర్చి లక్ష్మీ స్మరింపఁజూపుచు చేయుట, తామ్రపర్వతీర విప్రుల కద్వైత
 తత్వోపదేశము చేయుట, కంచి యందు కామాక్షిని ప్రతిష్ఠించి. శ్రీ చక్రమును
 నిర్మించి శివశక్త్యైక్య నిరూపణము చేయుట, ఆనంతానందగిరి ప్రముఖ లాచార్యు
 వకు ప్రణమిల్లి తమకు మోక్షార్థ ముపదేశింప ప్రార్థింప నా గురుడు జీవేశైక్య
 భావముచే ముక్తి బడయుడిని ముపదేశించుట, కలియుగమున జను అద్వైతవిద్య
 వధికరింపజాలరని తలచి, యుపాసనా రూపమైన షణ్మాతముల ప్రబోధింపదలచి,
 శైవ, వైష్ణవ, సౌరగావావ్యాంబికా కాపాలికములను షణ్మాతములను ప్రచారము
 చేయుటకు పరమత కాలానల, హస్తామలక, దీవాకర, గిరిజాకుమార, త్రిపురకుమార,
 వటుకనాథుల కనుజ్ఞ మొనగుట, అచార్యుడు కాంచీపురమున స్వరూపనిష్ఠుడై భౌతిక
 కాయమును విసర్జించుట మొదలగు విషయము లున్నవి.

ఇం దాచార్యుల జీవిత చరిత్ర కథకంటె విశేషముగా నద్వైత తత్త్వ
 బోధయు, సన్యమత విచారములు గలవు. ఈ గ్రంథ మద్వైత తత్త్వవ్యాప్తి
 నుద్దేశించి వ్రాయబడినట్లున్నది. అందుచేతనే కాబోలు నవకాశమున్నచోట నెల్ల
 అద్వైత ప్రశంస చేయబడినది.

ప్రథమాగ్వాసమున, ప్రజల ప్రవర్తనమునుగని ఖిన్నుడైన నారదుడు,
 బ్రహ్మతో విన్నవించు సందర్భమున నిట్లనెను-

“కం॥ నిరుపాధికముగ నిర్గుణ! పరతన్ వెలుగొందునట్టి బ్రహ్మ ముపాస్యం

బరయ ముముక్షుల కెల్లను! నిరతము సూహించి చూడ నిశ్చయ గరిమన్॥

గీ॥ అట్టి యద్వైత సిద్ధాంత మరయలేక

భ్రాంతిని నిఖిలదేవతాభజన లెపుడు

నెరపుటను వెప్రివేషముల్ బరగగాను

మహిజనులు సంచరించుట మాయ యొక్కొ॥”

బ్రహ్మ శివునిగూర్చి చేసిన స్తుతియు శివుడు బ్రహ్మాకిచ్చిన ప్రత్యుత్తర
 మును నద్వైత తత్త్వ పూర్ణ ములే.

కం॥ ప్రణవము నేనయ్యను త । త్సణవాతీతుండ నగుచు బరగుదు గానన్

ననుపర మాద్వైతుం డని । గని గొలుపుము నీవు సర్వకాలములందున్॥

ఆరవ యాశ్వాసమున, శంకర మండనమిశ్ర సంవాదము, ఉభయ భార
 తిని గెలుచుటకు కామశాస్త్ర రహస్యములు తెలియుటకై యాచార్యుడు పరకాయ
 ప్రవేశము చేయుట, శిష్యులచ్యవదేశముగా చేసిన హెచ్చరికచే స్వకాయమున
 వున్నప్రవేశ మొనర్చి లక్ష్మీ స్వసింహస్తుతి చేయుట, తామ్రపరీతీర విప్రుల కద్వైత
 తత్త్వోపదేశము చేయుట, కంచి యందు కామాక్షిని ప్రతిష్ఠించి. శ్రీ చక్రమును
 నిర్మించి శివశక్త్యైక్య నిరూపణము చేయుట, ఆనంతానందగిరి ప్రముఖ లాచార్యు
 నకు ప్రణమిల్లి తమకు మోక్షార్థ ముపదేశింప ప్రార్థింప నా గురుడు జీవేశైక్య
 భావముచే ముక్తి బడయుడిని ముపదేశించుట, కలియుగమున జను అద్వైతవిద్య
 నధికరింపజాలరని తలచి, యుపాసనా రూపమైన షణ్మతముల ప్రబోధింపదలచి,
 శైవ, వైష్ణవ, సౌరగావావశ్యాంబికా కాపాలికములను షణ్మతములను ప్రచారము
 చేయుటకు పరమత కాలానల, హస్తామలక, దీవాకర, గిరిజాకుమార, త్రిపురకుమార,
 వటుకనాథుల కనుజ్ఞ మొసగుట, ఆచార్యుడు కాంచీపురమున స్వరూపనిష్ఠుడై భౌతిక
 కాయమును విసర్జించుట మొదలగు విషయము లున్నవి.

ఇం దాచార్యుల జీవిత చరిత్ర కథకంటె విశేషముగా నద్వైత తత్త్వ
 బోధయు, సన్యమత ఖండనములు గలవు. ఈ గ్రంథ మద్వైత తత్త్వవ్యాప్తి
 నుద్దేశించి వ్రాయబడినట్లున్నది. అందుచేతనే కాబోలు నవకాశమున్నచోట నెల్ల
 అద్వైత ప్రశంస చేయబడినది.

ప్రథమాశ్వాసమున, ప్రజల ప్రవర్తనమునుగని ఖిన్నుడైన నారదుడు,
 బ్రహ్మతో విన్నవించు సందర్భమున నిట్లనెను-

“కం॥ నిరుపాధికముగ నిర్గుణ! పరతన్ వెలుగొందునట్టి బ్రహ్మ ముపాస్యం

బరయ ముముక్షుల కెల్లను! నిరతము సూహించి చూడ నిశ్చయ గరిమన్॥

గీ॥ అట్టి యద్వైత సిద్ధాంత మరయలేక

భ్రాంతిని నిఖిలదేవతాభజన లెపుడు

నెరపుటను వెప్రివేపముల్ బరగగాను

మహిజనులు సంచరించుట మాయ యొక్కొ॥”

బ్రహ్మ శివునిగూర్చి చేసిన స్తుతియు శివుడు బ్రహ్మాకిచ్చిన ప్రత్యుత్తర
 మును నద్వైత తత్త్వ పూర్ణ ములే.

కం॥ ప్రణవము నేనయ్యను త । త్ప్రణవాతీతుండ నగుచు బరగుదు గానన్

ననుపర మాద్వైతుం డని । గని గొలుపుము నీవు సర్వకాలములందున్॥

ఇచ్చట నద్వైత తత్త్వవిశిష్టతను వివరించుచు నొక సుదీర్ఘమైన(రెండుపుటలు) గద్యమున్నది.

ఇట్లు గ్రంథారంభము నుండి తుదివరకు నద్వైత తత్త్వ ప్రసక్తియుప్రశస్తియు నోతప్రోతముగా కనుపించును.

ఆశ్వాసాంత గద్యములందీ గ్రంథకర్త “అపార్య విజయం”బను మహాపురాణంబు నందు నవి యీ గ్రంథమును మహాపురాణముగ పేర్కొని యుండెనుగాని యిందు “సర్గశ్చ, ప్రతిసర్గశ్చ, వంశోమన్వంత రాజీచ । వంశాను చరితం చేతి పురాణం పంచలక్షణ”మ్మను పురాణ నిర్వచనమున కనుగుణమైన విషయము లేక యొక మహాపురుషుని సంగ్రహ జీవిత చరిత్రయు నతని జీవిత సారభూతమైన యద్వైత తత్త్వ విషయములు మాత్రమున్నవి. అంశవిభజనము ప్రకరణములుగాను, కావ్యములలో వలెనే యాశ్వాసాంత పద్యములు మాలిన్యాది పృత్తములలోను నున్నవి.

ఇందలి శైలి సరళమై ద్రాక్షపాకమున నున్నది. భాష సలక్షణమై సుబోధముగా నున్నది.

కవిత ధారావహినిగలిగి ప్రసాదగుణ భరితమై యున్నది. బ్రహ్మ దేవుడు శివుని స్తుతించు నందర్భమున నొక సంస్కృత పూర్ణకందము రచింపబడినది. అందు చివరి సందోధనము మాత్రమే తత్సమము.

కం॥ శరణం భజామి శివ తవ । చరణం నాన్యం ప్రజామి సర్వజ్ఞ దయాం

టరు మయి గౌరీవల్లభ । పరమేశ్వర దురితదూర ప్రణతార్తి హరా ॥

ప్రథమాశ్వాసాంతమున నొక నిరోష్ఠ్య కందమున్నది.

పంచమాశ్వాసమున, కాళికాపుర వర్ణనమున నొక సుదీర్ఘ సంస్కృత సమాస భూయిష్ట పదనము రెండున్నర పుట లున్నది.

షష్ఠాశ్వాసమున, శంకరులు పరకాయ ప్రవేశముచేసి రాజు శరీరమున ప్రవేశించి రాంతలలో నలుపుచున్న కేళీవర్ణనమున నొక ముక్తపదగ్రస్త సీసము రచింపబడినది.

రచనలో సాధారణముగా వాడబడు మత్తేభ శార్దూలాది వృత్తములేకాక ఇంద్ర చక్ర, భుజంగప్రయాక, పృథ్వీ తరళాది సంస్కృత వృత్తము లుపయోగింపబడినవి.

ఇతనికి గల యాంధ్రకాళిదాసను బిరుదము సార్థకమని నిరూపించుటకు తగిన యాధారములిండు తగిలినవి రానరాకున్నను, నితడు మెచ్చుకొనదగిన విద్వత్కవి యనియు, శాస్త్రవాంఛ్యము పుష్కలముగా కలవాడనియు నిగూఢమైన తత్త్వ విష

ఇచ్చట నద్వైత తత్త్వవిశిష్టతను వివరించుచు నొక సుదీర్ఘ మైన (రెండుపుటలు) గద్యమున్నది.

ఇట్లు గ్రంథారంభము నుండి తుదివరకు నద్వైత తత్త్వ ప్రసక్తియుప్రశస్తియు నోతప్రోతముగా కనుపించును.

అశ్వాసాంత గద్యములందీ గ్రంథకర్త “అవార్య విజయం”బను మహా పురాణంబు నందు నవి యీ గ్రంథమును మహాపురాణముగ పేర్కొని యుండెను గాని యిందు “సర్గశ్చ, ప్రతిసర్గశ్చ, వంశోమన్వంత రాజీచ । వంశాను చరితం చేతి పురాణం పంచలక్షణ”మ్మను పురాణ నిర్వచనమున కనుగుణమైన విషయము లేక యొక మహాపురుషుని సంగ్రహ జీవిత చరిత్రయు నతని జీవిత సారభూతమైన యద్వైత తత్త్వ విషయములు మాత్రమున్నవి. అంశవిభజనము ప్రకరణములుగాను, కావ్యములలో వలెనే యాశ్వాసాంత పద్యములు మాలిన్యాది పృత్తములలోను నున్నవి.

ఇందలి శైలి సరళమై ద్రాక్షపాకమున నున్నది. భాష సలక్షణమై సుబోధముగా నున్నది.

కవిత ధారావహినిగలిగి ప్రసాదగుణ భరితమై యున్నది. బ్రహ్మ దేవుడు శివుని స్తుతించు నందర్భమున నొక సంస్కృత పూర్ణకందము రచింపబడినది. అందు చివరి సందోభనము మాత్రమే తత్సమము.

కం॥ శరణం భజామి శివ తవ । చరణం నాన్యం ప్రజామి సర్వజ్ఞ దయాం

కురు మయి గౌరీవల్లభ । పరమేశ్వర దురితమార ప్రణతార్తి హరా ॥

ప్రథమాశ్వాసాంతమున నొక నిరోష్ఠ్య కందమున్నది.

పంచమాశ్వాసమున, కాళికాపుర వర్ణనమున నొక సుదీర్ఘ సంస్కృత సమాస భూయచ్ఛ వచనము రెండున్నర పుట లున్నది.

షష్ఠాశ్వాసమున, శంకరులు పరకాయ ప్రవేశముచేసి రాజు శరీరమున ప్రవేశించి రాంతలలో నలుపుచున్న కేశవర్ణనమున నొక ముక్తపదగ్రస్త సీసము రచింపబడినది.

రచనలో సాధారణముగా వాడబడు మత్తేభ శార్దులాది వృత్తములేకాక ఇంద్ర చక్ర, భుజంగప్రయాత, సృక్వీ తరళాది సంస్కృత వృత్తము లుపయోగింపబడినవి.

ఇతనికి గల యాంధ్రకాళిదాసను విరుదము సార్థకమని నిరూపించుటకు తగిన యాధారములిందు తగినన్ని రానరాకున్నను, నితడు మెచ్చుకొనదగిన విద్యత్కవి యనియు, శాస్త్రవాంఛ్యము పుష్కలముగా కలవాడనియు నిగూఢమైన తత్త్వ విష

చతుర్మాశ్వాసమున, శంకరుల బాల్యము, పితృవియోగము, గురుకులవాసము మొదలగు విషయము లున్నవి.

పంచమాశ్వాసమున, శంకరులు సన్న్యసిండుట, గోవిందతీర్థుల శుశ్రూష చేయుట, వారి యానలిని కాశికేగుట, కాశిలో శంకర, చండాలరూప విశ్వేశ్వరులకు జరిగిన సంవాదము, శంకరులు బదరికాశనమున కరిగి భాష్యాదులను రచించుట, సునందసుతను శిష్యుడు పద్మపాదుడగుట, శంకర భాష్యప్రాశస్త్యాభి వర్ణనము మొదలగు నంశములున్నవి.

షష్ఠాశ్వాసమున, వ్యాసుడు శంకరుని పరీక్షించి భాష్యరచనమును మెచ్చుట, శంకరులు కుమారిల భట్టును జయింప జనుట, కుమారిలుకు శంకరులను కొనియాడి మండనమిత్రుని జయించు పని తల్పించుట మొదలగు నంశములున్నవి.

సప్తమాశ్వాసమున, శంకర మండనమిత్ర సంవాదము, శంకరుల పరకాయ ప్రవేశము, ఉభయభారతి శంకరుల విజయమంగీకరించుట మొదలగునవి ముఖ్య విషయములు.

అష్టమాశ్వాసమున, హస్తామలక త్రోటకాచార్యుల వృత్తాంతములు, శృంగేరి యందు శారదా ప్రతిష్ఠ, శంకరుడు శిష్యులచే అద్వైతతత్త్వబోధక గ్రంథములను వ్రాయించుట, తల్లి కుత్తరక్రియలు చేయుట, పద్మపాదవిరచిత భాష్యటీకాగ్రంథ మతని మేనమామమొక్క దుర్మార్గముచే దగ్ధము గావింపబడగా నా గ్రంథమంతయు శంకరులు చెప్పి మరల వ్రాయించుట, మొదలగు విషయములున్నవి.

నవమాశ్వాసమున నాచార్యులవారు వివిధ మతస్తులనోడించి వారి నద్వైత తత్త్వ మార్గాను వర్తనులనుగా చేయుట వివరింప బడినది.

దశమాశ్వాసమున, శంకరుల కథినవ గుప్తుడు చేసిన ప్రయోగమువలన భగందర రోగబాధ కలుగగా దానిని పద్మపాదుడు నివృత్తిచేయుట. శంకరులకు గౌడపాదులు దర్శనమిచ్చి భాష్యరచనకు మెచ్చుట. శంకరులు కాశ్మీరమున సర్వజ్ఞ శారదా సింహాసన మధిష్ఠించుట. బదరీ కేదారక్షేత్రములలో నుష్ణగుండముల సృష్టించుట, సకల దేవతా ప్రార్థితులై కైలాసమునకేగుట యను విషయములు వివరింప బడినవి.

ఇందద్వైత తత్త్వప్రసక్తి యెడనెడ గోచరించుచునే యుండును. రెండు మూడుదాహరణము లిందు పొందుపరుప బడుచున్నవి.

1. (పంచమాశ్వాసమున) తన శిష్యత్వ మర్థించి వచ్చిన శంకరులను జూచి గోవింద యోగీంద్రులు, “వత్సా! నీవెవ్వడ?” వనియడుగ శంకరులు సవినయముగ విట్లనిరి-

చతుర్థాశ్వాసమున, శంకరుల బాల్యము, పితృవియోగము, గురుకులవాసము మొదలగు విషయము లున్నవి.

పంచమాశ్వాసమున, శంకరులు సన్న్యసిండుట, గోవిందతీర్థుల శుశ్రూష చేయుట, వారి యాసతిని కాశికిగొట్టుట, కాశిలో శంకర, చండాలరూప విశ్వేశ్వరులకు జరిగిన సంవాదము, శంకరులు బదరిరాజునమున తరిగి భాష్యాదులను రచించుట, సునందసుడిను శిష్యుడు పద్మపాదుడగుట, శంకర భాష్యప్రాశస్త్యాభి వర్ణనము మొదలగు నంశములున్నవి.

షష్ఠాశ్వాసమున, వ్యాసుడు శంకరుని పరీక్షించి భాష్యరచనమును మెచ్చుట, శంకరులు కుమారిల భట్టును జయింప జనుట, కుమారిలుకు శంకరులను కొనియాడి మండనమిత్రుని జయించు పని తల్పించుట మొదలగు నంశములున్నవి.

సప్తమాశ్వాసమున, శంకర మండనమిత్ర సంవాదము, శంకరుల పరకాయ ప్రవేశము, ఉభయభారతి శంకరుల విజయమంగీకరించుట మొదలగునవి ముఖ్య విషయములు.

అష్టమాశ్వాసమున, హస్తామలక త్రోటకావార్యుల వృత్తాంతములు, శృంగేరి యందు శారదా ప్రతిష్ఠ, శంకరుడు శిష్యులచే అద్వైతతత్త్వబోధక గ్రంథములను వ్రాయించుట, తల్లి కుత్తరక్రియలు చేయుట, పద్మపాదవిరచిత భాష్యటీకాగ్రంథ మతని మేనమామమొక్క దుర్మార్గముచే దగ్ధము గావింపబడగా నా గ్రంథమంతయు శంకరులు చెప్పి మరల వ్రాయించుట, మొదలగు విషయములున్నవి.

నవమాశ్వాసమున నాచార్యులవారు వివిధ మతస్తులనోడించి వారి నద్వైత తత్త్వ మార్గాను వర్తనులనుగా చేయుట వివరింప బడినది.

దశమాశ్వాసమున, శంకరుల కఠినవ గుప్తుడు చేసిన ప్రయోగమువలన భగందర రోగబాధ కలుగగా దానిని పద్మపాదుడు నివృత్తిచేయుట. శంకరులకు గొడపాదులు దర్శనమిచ్చి భాష్యరచనకు మెచ్చుట. శంకరులు కాశ్మీరమున సర్వజ్ఞ శారదా సింహాసన మధిష్ఠించుట. బదరీ కేదారక్షేత్రములలో సుష్ణగుండముల సృష్టించుట, సకల దేవతా ప్రార్థితులై తైలాసమునకేగుట యను విషయములు వివరింప బడినవి.

ఇందద్వైత తత్త్వప్రసక్తి యెడనెడ గోచరించుచునే యుండును. రెండు మూడుదాహరణము లిందు పొందుపరుప బడుచున్నవి.

1. (పంచమాశ్వాసమున) తన శిష్యత్వ మర్పించి వచ్చిన శంకరులను జూచి గోవింద యోగీంద్రులు, “వత్సా! నీవెవ్వడ?” వనియడుగ శంకరులు సవినయముగ నిట్లవిరి-

నచ్చ తెనుంగులం గూర్చిన పద్యములు కానుపించును. సంస్కృత పదప్రయోగ బహుళమై యున్నందున నొక్కొక్కతరి నారికేళపాక మనిపించినను, పలుతావుల మృదుమధుర పద గుంభితమై ద్రాక్షపాక స్ఫోరకములగు సముచిత వృత్తరీతుల నలరారు పద్యములున్నవి. ఇట్టి ప్రాచీన కవితాశయ్య పట్టుబడిన యీతనికి భాషాంత రీకరణమున గలిగిన నేర్పును, గొన్ని యెడలపెంచి వన్నెతేజాలిన విధంబును తెలుపుట కనేకోదాహరణములు జూపవచ్చును. మూలమున నుపయోగింపబడిన యువ మోత్పేక్షజేప దృష్టాంత నిదర్శనా ద్యలంకారము లనువాదమునందును చక్కగా ప్రయోగింపబడినవి. మరియు సమూల వర్ణనములు, నందందు నానార్థ సంశ్రయం బగు శ్లేషపొందుపరచిన రీతియు, శ్లేషకుడేర్వడిన రామ రాజ భూషణుని శ్లిష్టరూప కోల్లే భాంగాంగీ భావసంకర విలసిత పురవర్ణనమును మదికిదెచ్చున వగును.

కాంతరస ప్రధానమై వై దర్పీరీతిని విూజిల్లు నీ కావ్యమున తత్తద్రసము లొప్పించిన చొప్పును, కై శిష్యాది వృత్తుల నోజుః ప్రసాద సుకుమారతార్థ వ్యక్తు ధారత్వాది కావ్యగుణంబులును నెడనెడ స్ఫుటముగ గోచరించును. మరియు దిగ్విజ యానంతర సకలేశ స్తుతి యందును, అవతార పరిసమాప్తికగు విబుధాగ్ర్య కర్తృక శంకర స్తవమునను, తనకు గలిగిన చిత్రబంధ, గర్భ, కవితా చమత్కృతి యందలి నేర్పొకింత ప్రదర్శించివాడు.

అఖండయతి, రణప్రాసము వాడబడినవి. సమస్తపదములు వ్యస్తపదములు, పాదపూరవార్తము తారుమారుగా నుపయోగించిన యుదాహరణము అచ్చటచ్చట గనుపట్టును.

మొత్తముమీద నీకృతి తన్నాయక గుణగణ చరితాభివర్ణనమున కనువై న శయ్యాపాక వృత్త్యలంకారాది బంధురంబు, చ్యుత సంస్కారాది దోషబహుళంబు కాక, రససింపువై, సహృదయ హృదయాహ్లాద సంధాయకంబు కానోపు ననుటకు సందియము లేదు."

ఇందలి కవితా చమత్కృతిగల పద్యములు :- శ్రీ శంకర సంయామి సార్వభౌముని కై లాసమునకు రమ్మని బిలువ సురలువచ్చి నుతించు సందర్భమున రచితమైన

నకంద మత్తకోకిలా వృత్తాంచత్ప్రీసము :-

సీ॥ దీనబోషణ వామదేవ సుధీమనో । జలజంబునం + దనిశంబు నీవు

మానుగా వసియించి నుర్త్య సమాజము । స్మృప తోడుత + న్వేత నిల్పనెగడి

నచ్చ తెనుంగులం గూర్చిన పద్యములు కానుపించును. సంస్కృత పదప్రయోగ బహుళమై యున్నందున నొక్కొక్కతరి నారికేళపాక మనిపించినను, పలుతావుల మృదుమధుర పద గుంభితమై ద్రాక్షపాక స్ఫోరకములగు సముచిత వృత్తరీతుల నలరారు పద్యములున్నవి. ఇట్టి ప్రాచీన కవితాశయ్య పట్టుబడిన యీతనికి భాషాంత రీకరణమున గలిగిన నేర్పును, గొన్ని యెడలపెంచి వన్నెతేజాలిన విధంబును తెలుపుట కనేకోదాహరణములు జూపవచ్చును. మూలమున నుపయోగింపబడిన యువ మోత్పేక్షజేప దృష్టాంత నిదర్శనా ద్యలంకారము లనువాదమునందును చక్కగా ప్రయోగింపబడినవి. మరియు సమూల వర్ణనములు, నందందు నానార్థ సంశ్రయం బగు శ్లేషపొందుపరచిన రీతియు, శ్లేషకుబేర్వడిన రామ రాజ భూషణుని శ్లిష్టరూప కోల్లే భాంగాంగీ భావసంకర విలసిత పురవర్ణనమును మదికిదెచ్చిన వగును.

కాంతరస ప్రధానమై పై దర్పిరీతిని విూజిల్లు నీ కావ్యమున తత్తద్రసము లొప్పించిన చొప్పును, కై శిష్యాది వృత్తుల నోజుః ప్రసాద సుకుమారతార్థ వ్యక్తు ధారత్వాది కావ్యగుణంబులును నెడనెడ స్ఫుటముగ గోచరించును. మరియు దిగ్విజ యానంతర సకలేక స్తుతి యందును, అవతార పరిసమాప్తికగు విజుధాగ్ర్య కర్తృక శంకర స్తవమునను, తనకు గలిగిన చిత్రబంధ, గర్భ, కవితా చమత్కృతి యందలి నేర్పొకింత ప్రదర్శించివాడు.

అఖండయతి, రత్నప్రాసము వాడబడినవి. సమ స్తపదములు వ్యస్తపదములు, పాదపూరవార్తము తాదూహంగా నుపయోగించిన యుదాహరణము అచ్చటచ్చట గనుపట్టును.

మొత్తముమీద నీకృతి తన్నాయక గుణగణ చరితాభివర్ణనమున కనువై న శయ్యాపాక వృత్త్యలంకారాది బంధురంబు, చ్యుత సంస్కారాది దోషబహుళంబు రాక, రససింధువై, సహృదయ హృదయాహ్లాద సంధాయకంబు కానోపు ననుటకు నందియము లేదు.”

ఇందలి కవితా చమత్కృతిగల పద్యములు :— శ్రీ శంకర సంయామి సార్వభౌముని కై లాసమునకు రమ్మని బిలువ నురలువచ్చి నుతించు సందర్భమున రచితమైన

నకంద మత్తకోకిలా వృత్తాంచత్రిసము :-

సీ॥ దీనబోషణ వామదేవ సుధీమనో । జలజంబునం + దనిశంబు నీపు

మానుగా వసియించి నుర్త్య సమాజము । స్ఫుప తోడుత + న్వేత నిల్పనెగడి

కం॥ వేదచయ ముఖ్య భవ్యద । పాదవనజ సకలలోక ప పరశివాచ్ఛా
మోద పరిపూర్ణ భాసుర । నాద నిరత మౌనినిచయ నయ పరిపాలా ॥

గోపురబంధ కందము :-

శ్రీశ । సమర్పిత కరుణా । రాశీ । నీలలిత పదపరాగ పరుడనై । క్లేశముల
బాపితౌనుటకు । గాశత రుద్రీయమునను దగంగొల్తు నినున్ ॥

(నడిమిని శ్రీసకలవ, తొని అని తేలును)

షడక్షరకందము :- పరమ దమాకర ! దమిపా । దర ! దామోదరవ !
పారదప్రియ చూపా । కరిషోపరమ కలా ! మో । దరమాపర ! పరపుమయ్య,
దయదమి మాపై ॥

పంచాక్షరకందము :- మము మనుపుమయ్య యోసం । యమిపా ! పాప
మును మాసి యనయము నిన్నే । సుమి నమ్మినాము మాపై । సమయము నీ నెమ్మి
మోపి సాయము నేయన్ ॥

చతురక్షరకందములు :- నెమ్మనమున నినునమ్మిన । మమ్మున్నెమ్మిదగ
నోముచూ ! మనగనునీ । మమ్మున నీనామమునే । నిమ్మగు మోదమ్ముగదుమ నేమ
నెడముగా.

త్ర్యక్షరకందము :- మాయామయ నిన్నేమన । నోయయ్యాయోము మనిన
చూనిన నెమ్మిన్ । నాయమ్మా మనోమన । మేచూ ! వీ యాననూన మేయన
యమ్మున్.

కృతిపతి నామగర్భిత రథబంధ సీసము :- (ఇది 17 గదుల చౌకము)

సీ॥ శ్రీద ! సఖ ! యలుక జేయకు మేనులే : శమునే నెఱుంగ విశ్వమున మంచి
నమల కృపా రసాభ్యములైన చూపుల । నర్మిలి దేవ నాయందు గొల్చి
భరథస్య జేయి దేవర నీ వెయని నమ్మి ; నీడరి జేరితి నిర్విశంక
భీతిని గడపి యోపిక నిచ్చి యకలంక ; మతిగూర్చి యోముమో సతతము
నను ॥

గీ॥ రహి మనెద విన్ను గొలుచుచా రవి విధూడు

గణము నింద్రాబ్జ హరి సంగణితకాయ

జారిచారుణ్యముద్ర భవ్యాగౌనమ్ము

లెల్ల కాలము నీదయ నుల్ల సిల్ల ॥

గ్రంథకర్తృనామ గర్భిత రథబంధకందము. ఇది 9 గదుల చౌకము -
మూడవ చాలున నుపసధము.

కం॥ వేదచయ ముఖ్య భవ్యద । పాదవనజ సకలలోక ప పరశివాచ్ఛా
మోద పరిపూర్ణ భాసుర । నాద నిరత మౌనినిచయ నయ పరిపాలా ॥

గోపురబంధ కందము :-

శ్రీశ । సమర్పిత కరుణా । రాశి । నీలలిత పదపరాగ వరుడనై । క్లేశముల
బాపికొనుటకు । గాత్ర రుద్రీయమునను దగంగొల్తు నినున్ ॥

(నడిమిని శ్రీసకలవ, నాని అని తేలును)

షడక్షరకందము :- పరమ దయాకర ! దమిపా । దర ! దామోదరవ !
పారదప్రియ రూపా । కరిషోపరమ కరా ! మో । దరమాపర ! పరపుమయ్య,
దయదమి మాపై ॥

పంచాక్షరకందము :- మము మనుపుమయ్య యోసం । యమిపా ! పాప
మును మాసి యనయము నిన్నే । సుమి నమ్మినాము మాపై । సమయము నీ నెమ్మి
మోపి సాయము సేయన్ ॥

చతురక్షరకందములు :- నెమ్మనమున నినునమ్మిన । మమ్మున్నెమ్మిదగ
నోముచూ ! మనగనునీ । మమ్మున నీనామమునే । నిమ్మగు మోదమ్ముగదుమ నేమ
నెదముగా.

త్ర్యక్షరకందము :- మాయామయ నిన్నేమన । నోయయ్యాయోము మనిన
నూనిన నెమ్మిన్ । నాయమ్మా మనోమన । మేయా ! వీ యాననూన మేయన
యమ్మున్.

కృతిపతి నామగర్భిత రథబంధ సీసము :- (ఇది 17 గదుల చౌకము)

సీ॥ శ్రీద ! సఖ ! యలుక జేయకు మేనులే ; శమునే నెఱుంగ విశ్వమున మంచి
నమల కృపా రసాభ్యములైన చూపుల । నర్మిలి దేవ నాయందు గొల్చి
భరధన్యు జేయ దేవర నీ వెయని నమ్మి ; నీదరి జేరితి నిర్విశంక
భీతిని గడపి యోపిక నిచ్చి యకలంక ; మతిగూర్చి యోముమో సతతము
నను ॥

గీ॥ రహి మనెద నిన్ను గొలుచుచా రవి విధూడు

గణము నింద్రాబ్జ హరి సంగణితకాయ

జారిరారుణ్యముద్ర భవ్యాగౌనమ్ము

లెల్ల కాలము నీదయ నుల్ల సిల్ల ॥

గ్రంథకర్తృనామ గర్భిత రథబంధకందము. ఇది 9 గదుల చౌకము -
మూడవ చాలున నుపసధము,

ఈ గ్రంథము 1948 వ సంవత్సరమున వెంకట్రామా అండ్ కంపెనీ వారిచే ప్రచురితమైనది. ఇంత కిరువది సంవత్సరములకు పూర్వము ఈ కవి "చిద్విలాస కృత శంకరవిజయవిలాస"మను గ్రంథముననువదింః దలచి రెండాశ్వాసముల నాంధ్రీక నట్లును, పిదప దానిని విడిచి మాత్రమే విద్యారణ్యకృత శంకరవిజయమున కను రించి వాదముగా నీ గ్రంథమును రచించినట్లును, గ్రంథకర్త గ్రంథాదీయందు తెలిపి యుండెను. ఈ రచనయును పూర్తిగా మక్కికి మక్కిగా చేయబడిన యనువాదము కాదు. కొంతభాగము మాత్రమే యథామూలముగ ననువదింపబడినది. కొన్ని తావుల మూలాతిక్రమణముగా కొన్ని మార్పులు చేయబడినవి.

మూలమున దేవతలు కైలాసమున కేగి ధర్మరక్షణకై శివుని వేడుకొనగా నా మహాదేవుడు శంకరాభిఖ్యతో 'కాలటి' యందుద్భవించి ధర్మము నుద్ధరింతునని చెప్పిన భట్టమిందు విచిత్రబడి, 'కాలటి' యనెడి యగ్రహారమునగల శివగురుడనెడి బ్రాహ్మణుడు శివునిగూర్చి తపము చేయగా నా శివుని యనుగ్రహమున నుద్భవించి నట్లు మాత్రము చెప్పబడినది. శంకరు లీశ్వరావతారమని ముందుగా తెలియజేయక క్రమముగా పరితలు తన్మహిమనెఱిగి శంకరులు సాక్షాచ్ఛంకరులే యని గ్రహింప గలుగుటకై చేయబడిన యీ మార్పు మిక్కిలి యుచితముగా నున్నది.

మూలమున శంకరుల జనకుడగు శివగురుని తపమునకు మెచ్చి శివుడు ప్రత్యక్షమై 'అముష్మంతులను, గుణహీనులనునగు పుత్రులు పెక్కుండ్రు కావలెనా? అల్పాయుష్కుడును, సుగుణరాశియు నగు నొక్కపుత్రుడు కావలెనా' యని యడిగి నట్లును, శివగురుడు, స్వల్పాయుష్మంతుడైనను సుగుణవంతుడైన పుత్రుడే కావలె నని కోరినట్లును గలదు. ఇందు శివగురువునకు శివుడు స్వప్నమున సాక్షాత్కరించి యొక చూతఫల మిచ్చినట్లును దానినతడు చేతఋచ్చుకొనియుండగా నది క్రిందబడి రసముకారి నలువంకలకును ప్రవహించినట్లును చెప్పబడినది. దీనివలన శివగురుడు తన కుమారుని తన యింటనుంచుకొన వీలుకాదనియు, నతడు గృహము విడిచి లోకోపకారియైన దనయందలి యద్వైత తత్త్వజ్ఞానరసమును నలుదిక్కులకు ప్రవహింప జేయబడినట్లును సూచింపబడినట్లయినది.

శివగురుడు మరణించినప్పుడు దుఃఖించుచున్న తల్లికి కైశవ స్థితిలోనున్న శంకరులు పైరాగ్య ముపదేశించినట్లు ఇందు చెప్పబడినది. ఈ విషయము మూల మున లేదు. దీనివలన శంకరులు సహజజ్ఞాన పైరాగ్య సంపన్నులని స్పష్టముగా పరితలకు బోధపడును గాన నిదియొక యుచితమైన కల్పన.

విద్యాభ్యాస కాలమున భిక్ష కేగినపుడు తన కామలకమును భిక్షగా నొసగిన

ఈ గ్రంథము 1948 వ సంవత్సరమున వెంకట్రామా అండ్ కంపెనీ వారిచే ప్రచురితమైనది. ఇంత కిరువది సంవత్సరములకు పూర్వము ఈ కవి 'చిద్విలాస కృత శంకరవిజయవిలాస'మను గ్రంథముననువదింః దలచి రెండవశ్వాసముల నాంధ్రీక నట్లును, పిదప దానిని విడిచి మాత్రమే విద్యారణ్యకృత శంకరవిజయమున కను రించి వాదముగా నీ గ్రంథమును రచించినట్లును, గ్రంథకర్త గ్రంథాద్యందు తెలిపి యుండెను. ఈ రచనయును పూర్తిగా మక్కికి మక్కిగా చేయబడిన యనువాదము కాదు. కొంతభాగము మాత్రమే యథామూలముగ ననువదింపబడినది. కొన్ని తావుల మూలాతిక్రమణముగా కొన్ని మార్పులు చేయబడినవి.

మూలమున దేవతలు కైలాసమున కేగి ధర్మరక్షణకై శివుని వేడుకొనగా నా మహాదేవుడు శంకరాభిఖ్యతో 'కాలటి' యందుద్భవించి ధర్మము నుద్ధరింతునని చెప్పిన ఖట్టమిందు విడువబడి, 'కాలటి' యనెడి యగ్రహారమునగల శివగురుడనెడి బ్రాహ్మణుడు శివునిగూర్చి తపము చేయగా నా శివుని యనుగ్రహమున నుద్భవించి నట్లు మాత్రము చెప్పబడినది. శంకరు లీశ్వరావతారమని ముందుగా తెలియజేయక క్రమముగా పరితలు తన్మహిమనెఱిగి శంకరులు సాక్షాచ్ఛంకరులే యని గ్రహింప గలుగుటకై చేయబడిన యీ మార్పు మిక్కిలి యుచితముగా నున్నది.

మూలమున శంకరుల జనకుడగు శివగురుని తపమునకు మెచ్చి శివుడు ప్రత్యక్షమై 'అముష్మంతులను, గుణహీనులనునగు పుత్రులు పెక్కుండ్రు కావలెనా? అల్పాయుష్కుడును, సుగుణరాశియు నగు నొక్కపుత్రుడు కావలెనా' యని యడిగి నట్లును, శివగురుడు, స్వల్పాయుష్మంతుడైనను సుగుణవంతుడైన పుత్రుడే కావలె నని కోరినట్లును గలదు. ఇందు శివగురువునకు శివుడు స్వప్నమున సాక్షాత్కరించి యొక చూతఫల మిచ్చినట్లును దానినతడు చేతబుచ్చుకొనియుండగా నది క్రిందబడి రసముకారి నలువంకలకును ప్రవహించినట్లును చెప్పబడినది. దీనివలన శివగురుడు తన కుమారుని తన యింటనుంచుకొన వీలుకాదనియు, నతడు గృహము విడిచి తోకోకూర్చిచైన దనయందలి యద్వైత తత్వజ్ఞానరసమును నలుదిక్కులకు ప్రవహింప జేయబడినట్లును సూచింపబడినట్లయినది.

శివగురుడు మరణించినప్పుడు దుఃఖించుచున్న తల్లికి కైశవ స్థితిలోనున్న శంకరులు వైరాగ్య ముపదేశించినట్లు ఇందు చెప్పబడినది. ఈ విషయము మూల మున లేదు. దీనివలన శంకరులు సహజజ్ఞాన వైరాగ్య సంపన్నులని స్పష్టముగా పరితలకు బోధపడును గాన నిదియొక యుచితమైన కల్పన.

విద్యాభ్యాస కాలమున భిక్ష కేగినపుడు తన కామలకమును భిక్షగా నొసగిన

గ్రంథాంతమున శంకరులు వేవరా ప్రార్థితులై నైలానమున కేగినట్లు మూలమున నున్నది. ఇందు దత్తాత్రేయ ప్రేరణమున శంకరాచార్యులు దక్షిణామూర్తిగా పరిణమించినట్లు మార్చబడినది. అద్వైత తత్త్వ జ్ఞానబోధ చేయుటపై యవతరించిన జగద్గురుత్వము నొందిన శంకరులు దక్షిణామూర్తిగా పరిణమించి స్వరూపనిష్ఠులైనట్లు మార్పు చేయుట యీ గ్రంథమున చేయబడిన మార్పులన్నిటిలో నత్యుత్తమమైనట్టిది. ఈ మార్పువలన శంకరులు బోధించిన అద్వైత తత్త్వము కేవల వాచావేదాంతముగాక యనుభవ సిద్ధమనియు దాని ననుసరించిన వారి కట్టిస్థితి కలుగుననియు నిరూపించినట్లయినది. గ్రంథాదియందు శంకరులు శివుని యవతారమని చెప్పక మానవమాత్రునిగా చిత్రించి యుట్టుచుదకు దక్షిణామూర్తిగా పరిణమించినట్లు చెప్పుటవలన శంకరుల పాత్రాచిత్య బోషణ పరిపూర్ణమైనది.

ఈ గ్రంథమున చేయబడిన మార్పులు వాని మూలత్యము, ఇందలి బహుశాస్త్ర విషయ విశేషములు, భాషాంతరీకరణ విధానము కవిత్యము, ప్రయోగ విశేషములు, కావ్యలక్షణములలో ముఖ్యమైన రసవిషయము మొదలగు వానిని గూర్చి, “తర్కరత్న” “న్యాయ వేదాంత విద్యాపారీణ” శ్రీ బలుసు అప్పన్న శాస్త్రిగారు వివరముగ చర్చించి ప్రశంసించుచు సుమారు ముప్పది పుటల పీఠికను వ్రాసియున్నారు. వాని నన్నిటిని మరలనిచ్చుట పేర్కొనుట చర్చితచర్చణమే యగును. ఈ రచన మీ కవి యొక్క వేదాంత వ్యాకరణ సాహిత్య కవిరా ప్రావీణ్యమునకు నిదర్శనమని చెప్పిన చాలును.

ఈ శంకర విజయము తెలుగున రచింపబడిన శంకరాచార్య చరిత్రకు సంబంధించిన కావ్యములన్నిటిలో నుత్తమోత్తమమైనదని చెప్పవచ్చును. శాస్త్రవిషయములు, వివిధ పాత్రముల దౌషిత్యము, నైలి, రసపోషణ మొదలగు ముఖ్యవిషయములన్నిటిలో నీ విషయముపై నింతకు పూర్వము రచింపబడిన కావ్యము లెవ్వియు పూర్ణమైన తృప్తినిచ్చునవిగా లేవు. ఈ రచన సర్వవిధముల పరిపూర్ణమైన సంతుష్టి నీయగలదియై యీ విషయములను గూర్చి మరెవ్వరును ప్రయత్నింప నవసరము లేదేమో యన్నట్లున్నది. సంస్కృత శంకర విజయములన్నిటిలోను మాధవ విద్యారణ్యుల రచనయే సర్వవిధముల నుత్తమమైనదిగా ప్రసిద్ధికెక్కినది. దానికి మేరుగులు దిద్దిన యీ రచనయొక్క ప్రాశస్త్యమును గూర్చి వేరుగా చెప్పనవసరము లేదు. చిరస్థాయిగా నుండగల అద్వైత తత్త్వ కావ్యములలో నిదియొకటి యని నిస్సంశయముగా చెప్పవచ్చును.

గ్రంథాంతమున శంకరులు వేదా ప్రార్థితై నైలాసమున కేగినట్లు మూలమున నున్నది. ఇందు దత్తాత్రేయ ప్రేరణమున శంకరాచార్యులు దక్షిణామూర్తిగా పరిణమించినట్లు మార్చబడినది. అద్వైత తత్త్వ జ్ఞానబోధ చేయుటపై యవతరించిన జగద్గురుత్వము నొందిన శంకరులు దక్షిణామూర్తిగా పరిణమించి స్వరూపనిష్ఠులైనట్లు మార్పు చేయుట యీ గ్రంథమున చేయబడిన మార్పులన్నిటిలో నత్యుత్తమమైనట్టిది. ఈ మార్పువలన శంకరులు బోధించిన అద్వైత తత్త్వము కేవల వాచావేదాంతముగాక యనుభవ సిద్ధమనియు దాని ననుసరించిన వారి కట్టిస్థితి కలుగుననియు నిరూపించినట్లయినది. గ్రంథాదియందు శంకరులు శివుని యవతారమని చెప్పక మానవమాత్రునిగా చిత్రించి యుట్టుచుదకు దక్షిణామూర్తిగా పరిణమించినట్లు చెప్పుటవలన శంకరుల పాత్రాచిత్య బోషణ పరిపూర్ణమైనది.

ఈ గ్రంథమున చేయబడిన మార్పులు వాని సూచిత్యము, ఇందలి బహుశాస్త్ర విషయ విశేషములు, భాషాంతరీకరణ విధానము కవితత్వము, ప్రయోగ విశేషములు, కావ్యలక్షణములలో ముఖ్యమైన రసవిషయము మొదలగు వానిని గూర్చి, “తర్కరత్న” “న్యాయ వేదాంత విద్యాపారీక్ష” ప్ర బలును అప్పన్న శాస్త్రిగారు వివరముగ చర్చించి ప్రశంసించుచు నుమారు ముప్పది పుటల పీఠికను వ్రాసియున్నారు. వాని నన్నిటిని మరలనిచ్చుట పేర్కొనుట చర్చితచర్చణమే యగును. ఈ రచన మీ కవి యొక్క వేదాంత వ్యాకరణ సాహిత్య కవిరా ప్రావీణ్యమునకు నిదర్శనమని చెప్పిన చాలును.

ఈ శంకర విజయము తెలుగున రచింపబడిన శంకరాచార్య చరిత్రకు సంబంధించిన కావ్యములన్నిటిలో నుత్తమోత్తమమైనదని చెప్పవచ్చును. శాస్త్రవిషయములు, వివిధ పాత్రముల దౌషిత్యము, నైలి, రసబోషణ మొదలగు ముఖ్యవిషయములన్నిటిలో నీ విషయముపై నింతకు పూర్వము రచింపబడిన కావ్యము లెవ్వియు పూర్ణమైన తృప్తినిచ్చునవిగా లేవు. ఈ రచన సర్వవిధముల పరిపూర్ణమైన సంతృప్తి నీయగలదియై యీ విషయములను గూర్చి మరెవ్వరును ప్రయత్నింప నవసరము లేదేమో యన్నట్లున్నది. సంస్కృత శంకర విజయములన్నిటిలోను మాధవ విద్యా రణ్యుల రచనయే సర్వవిధముల నుత్తమమైనదిగా ప్రసిద్ధికెక్కినది. దానికి మేరుగులు దిద్దిన యీ రచనయొక్క ప్రాశస్త్యమును గూర్చి వేరుగా చెప్పనవసరము లేదు. చిరస్థాయిగా నుండగల అద్వైత తత్త్వ కావ్యములలో నిదియొకటి యని నిస్సంశయముగా చెప్పవచ్చును.

ఉదా :- శంకరుల దిగ్విజయ సందర్భమున :-.... అవతనచ్ఛోటు (రామేశ్వరము) వీడి వీడని ప్రతిమత స్థాపనాదృతి నశేషాశావలయ విజయోన్ముఖత ద్రుత గతిం బయలుపెడలి శాస్త్రమత శకలీకరణంబును, సారస్వత మత నిరాసంబును, వామాచార దూరీకరణంబును, పాండ్య చోళాది విషయ విశేషంబుల శైవమత నిబర్హణంబును, లింగ మత భంగంబును, షడ్విధవైష్ణవమత నిహింసనంబును, సుబ్రహ్మణ్య క్షేత్రంబున చతుర్ముఖ మతాతోముఖీకరణంబును, అగ్ని, రవి, మత నిరాకరణంబును, గణేశక్షేత్రంబున గణేశమత ప్రణాశంబును, కాంచీ నగర నిర్మాణంబును, కాపాలిక మత నిర్మూలనంబును, గౌడదేశవిజయంబును, చార్వాక క్షవణక తైన, మల్లారి నిష్వత్సేన మన్మథ కుడేరేంద్రీయమవాయురుణ, మతధ్వంసంబును, శూన్యమత బంధనంబును వరాహమత వినిహ్నవంబును, సాంఖ్యగుణమత శోషణంబును, కాపిలమత పాతనంబును. అంజమతచ్ఛేదనంబును, శేషమత భేదనంబును, చంద్ర క్షపణక పితృమత భంజనంబును, నీలకంఠ విజయంబును, భట్టభాస్కర వరాహ్మఖీకరణంబును, బాహ్లికావర్త భరత కూరసేన, కురు, కాళ, కరూళాది, నానా విధ విషయ విజయంబును, సర్వస్మత నిబర్హణంబును దొనరించి మించి—

లే॥ భేద భేదక వేద గణిత వాద

భీకరుండము రెండొ పినాకపాణి

వానిగెలిచి కొలిచిన అద్వైత గురుడు

వసుభ స్థాపించి శింపె నద్వైత మతము ॥

అద్వైత తత్త్వ స్రవంతి చేయబడిన రావులలోగూడ కొన్ని చోట్ల విషయము సరళ నుదోధకముగా గాక వివరణ సాపేక్షముగానే యున్నది.

ఉదా :- పద్మపాదాదు లన్యాసదేశంబున శంకరులనూదాహ వృత్తాంతము నెరింగించు సందర్భమున

శా॥ దేత్తర్దేవి సరోష్యశిష్యతతి “కేవిశ్వాక్షి బింబాంతరై
జత్తత్త్వంబిపు, దయ్యదియునే సత్యంబు ను”మ్మంచు త
ద్యత్తత్త్వత్యమసాన....“నానిగమ్మ వ్యాళిం ప్రవోధించుచుం
దత్తత్త్వంబు పరంబు నీపు మధుపాగ్ర్యా, ప్రాప్త రూపాంతరా॥

వనమయూరము :-

జాతము జగమ్మిది యశాశ్వతము న్వప్ప

సీత వన పూర్ణలద సింధురసమమ్మా

పూతతర మప్రమిత మూర్తిరహితమ్మ

ద్వైతవరసౌఖ్యమపు తత్త్వమపు భూపా॥

ఉదా :- శంకరుల దిగ్విజయ సందర్భమున :-.... అవతనచ్ఛోటు (రామేశ్వరము) వీడి వీడని ప్రతిమత స్థాపనాదృతి నశేషాశావలయ విజయోన్ముఖత ద్రుత గతిం బయలుపెడలి శాస్త్రమత శకలీకరణంబును, సారస్వత మత నిరాసంబును, వామాచార దూరీకరణంబును, పాండ్య చోళాది విషయ విశేషంబుల శైవమత నిబర్హణంబును, లింగ మత భంగంబును, షడ్విధవైష్ణవమత నిహింసనంబును, సుబ్రహ్మణ్య క్షేత్రంబున చతుర్ముఖ మతాతోముఖీకరణంబును, అగ్ని, రవి, మత నిరాకరణంబును, గణేశక్షేత్రంబున గణేశమత ప్రతాపంబును, కాంచీ నగర నిర్మాణంబును, కాపాలిక మత నిర్మూలనంబును, గౌడదేశవిజయంబును, చార్వాక క్షవణక తైన, మల్లారి నిష్వక్సేన మన్మథ కుదేరేంద్రియమవాయురుణ, మతధ్వంసంబును, శూన్యమత ఖండనంబును వాహుమత వినిహ్నవంబును, సాంఖ్యగుణమత శోషణంబును, కాపిలమత పాతనంబును. అయమతచ్ఛేదనంబును, శేషమత భేదనంబును, చంద్ర క్షపణక పితృమత భంజనంబును, నీలకంఠ విజయంబును, భట్టభాస్కర వరాహ్మణీకరణంబును, బాహ్మివాచర్త భరత శూరసేన, కురు, కాళ, కరూళాది, నానా విధ విషయ విజయంబును, నర్తనమత నిబర్హణంబును దొనరించి మించి—

తే॥ భేద భేదక వేద గణిత వాద

వీకరుండము రెండో పినాకపాణి

వానిగెరించి పొలిచిన అద్వైత గురుడు

వసుభ స్థాపించి నించె నద్వైత మతము ॥

అద్వైత తత్వ స్రవంతి చేయబడిన కావులలోగూడ కొన్ని చోట్ల విషయము సరళ నుదోధకముగా గాక వివరణ సాపేక్షముగానే యున్నది.

ఉదా :- పద్మపాదాదు అన్యసచేశంబున శంకరులనూదాహ వృత్తాంతము నెరింగించు సందర్భమున

శా॥ దేత్తర్దేని నరోష్యరిష్యతతి “కేవిశ్వాక్షి బింబాంతరై

జత్తత్త్వంబిపు, దయ్యదియునే సత్యంబు ను”మ్మంచు త

ద్యత్తత్త్వమసాన....“నానిగమ్మ వ్యాళిం ప్రబోధించుచుం

దత్తత్త్వంబు పరంబు నీవు మమపాగ్ర్యా, ప్రాప్త రూపాంతరా॥

వనమయూరము :-

జాతము జగమ్మిది యశాశ్వతము స్వస్న

సీత వన పూర్ణలద సింధురసమమ్నా

పూతతర మప్రమిత మూర్తిరహితమ్మ

ద్వైతవరసౌఖ్యమపు తత్త్వమపు ధూపా॥

శ్లో॥ పామూర్యన్వయ వేంకయాత్మజ మణిః
కొండిన్య గోత్రన్య శ్రో! త్సహాచ్ఛింహ పురస్థ
చెంచయ సశక్తి గొల్ల పూడ్యన్వయే
జాతే నాప్సయమాను నాగ్రజనిభాజా
రామలింగేన సం । శ్రోత్రాకాంకర సత్కథా
వితనుతాం సర్వేష్వితం శృణ్వతాం॥

ఇది పాటలు, శ్లోకములు, తోహరాలు, వచనములు గలిగి శ్రీ శంకరాచార్య చరిత్రముచు వివరించునదిగా నున్నది. శాస్త్రవాదములలో మధ్య మధ్య ప్రమాణములుగా శ్లోకములు నాహరింపబడినవి.

ఉ॥ “లింగాంకితతనుం దృష్ట్వా శంఖచక్రాంకితం తథా।

స్నాన యేవతథాచార్యో అథవా సూర్య మీక్షయేత్॥”

“అను బృహద్భాగవతే హరి శ్రుతిస్మృతి నిషిద్ధంబులగు చిహ్నధారణంబయోగ్యంబు” ఇందెచ్చటను మచ్చున కొక్క పద్యమైనను కానరాలేదు. ఇందలి కథలో విశేషభేదములు లేవు. “సర్వమత ఖండనకారు డగు శ్రీహర్షుని గండ దంచి” యనునది మొదల విశేషము. చిట్టచివర మతస్థాపన విషయమున కొంతభేదము కానిపించుచున్నది. సర్వజ్ఞ సారోహణమైన పిమ్మట “సురేశ్వర పద్మపాద తోటక, హస్తామలకుల శృంగగిరి, పుష్పగిరి, రామకోటి విరూపాక్షంబుల జగదాచార్యత్వంబు నకు దీరాభ్యుదయించెన బహుమతినిజిం జేరి తాపసుల శిష్యుల గావించి కేదారాటవి కరిగి వృషభజ్ఞా కృష్ణదేవ ముష్టజలంబును సాదరంబున శిష్యులకిడి కేదారేశ్వరు నారాధించి తత్పాదతలాగళ తర్జితక ప్రవాహంబున శీతభీతులగు శిష్యుల తాపంబులుదీర్చి చరురాస్యాది మహర్షులు విభోగి విమానము గొనివచ్చి కైలాసమునకు రమ్మని ప్రార్థింప నాయతిపతి పరమ శివరూపముదాల్చి వృషభారోహణుడై పరమపదమున కేగును” అని చెప్పబడినది. ఇందు చెప్పబడిన మతములలో శృంగగిరిలో మాత్రము శ్రీ శంకరులు మతస్థాపన చేసినట్లు ప్రసిద్ధి యున్నది. మిగిలిన మూడును తరువాత శంకర శిష్యులచే స్థాపించబడినట్లు తెలియుచున్నది. శ్రీ శంకర విరచితమైన మహమ్మద శ్లోకములలో పూరీ, బదరీ ద్వారకలు పేర్కొనబడియున్నవి. ఇందు సాహిత్యముకంటె సంగీతము, శాస్త్రవిషయము విశేషముగా కనిపించుచున్నవి. ఇందలి భాష లాక్షణికము సంస్కృత పద భూయిష్టమునై యున్నది. రచయిత సంస్కృత భాషాపాండిత్యము కవిత్వము గలవాడుగను, సంగీతశాస్త్ర ప్రవేశము గలవాడుగను తెలియుచున్నది. ఇందలి పాటలకు రాగతాళ భేదములు, హిందూస్థానీ బాణీ మెట్టులు, సూచింపబడినవి. హిందూస్థానీ జ రూ టీరాగము, జుల్వా తాళము మొదలగునవి పేర్కొనబడుటచే నీకవికి హిందూస్థానీ సంగీతమున

గూడ ప్రవేశముండి యుండవచ్చునని రోచుచున్నది. ఇది శ్రీ “శంకర విజయము”ను హరికథగా చెప్పదలచినవారికి మిక్కిలి యుపయోగకరముగ నుండుననిపించుచున్నది. రచయితగూడ హరికథా కథకు డగుటలో అశ్చర్యము లేదు.

దీనిని అద్వైత తత్త్వ బోధకములై న యక్షగానములలో చేర్చవచ్చును.

శ్రీ శంకర విజయము (నాటకము)

కర్త :- కవిసార్వభౌమ అచ్యుతుని వేంకటాచలపతిరావు

జగద్గురు శ్రీమదాది శంకరాచార్యులవారి దీక్షాచరిత్ర యందలి ముఖ్య మైన ఘట్టములు కొన్ని యిందెనిమి దంకములలో చూర్చబడినవి. గ్రంథకర్త శ్రీ అచ్యుతుని వేంకటాచలపతిరావుగారు. కవిసార్వభౌమ బిటవాంకితులు. నియోగి శాఖా బ్రాహ్మణులు. ఈ శతాబ్దమున కృష్ణా గుంటూరు మండలములలో నివసించిన విద్యత్కవి, విమర్శకులు, సనాతన ధర్మపరాయణులునై సమకాలికులలో ఆస్తిక్య మును, అర్హ విజ్ఞాన నిరతిని గలిగించు నుద్దేశ్యముతో వేదఘాట, బాల్యవివాహ తత్త్వసారము, వేదప్రసక్తి మొదలగు గ్రంథములను రచించినవారు. వీరు శ్రీ శంకరవిజయ నాటకమునే కాక ‘అంపశయ్య’ ‘పాండవాంకురము’ అను నాటకము లను, ‘మర ముఘరళి’ ‘బాలాంజనేయము’ ‘గోలకొండ కాసీషా’ యను కావ్యము లనుకూడ రచించిరి.

విషయసంగ్రహము : ప్రథమాంకము : ఇందు ప్రథమరంగమున తుంబుర నారద సంభాషణమున శంకరావతార కాలమునాటి భారతదేశ మతధర్మ పరిస్థితులు ప్రకటింపఁబడినవి. ద్వితీయ రంగమున తుంబుర నారదులు దేవేంద్ర సభలో భారతదేశ పరిస్థితులను వివరించి ఇంద్రాది దేవతలతో చైలాసమునకు పోవుట, తృతీయ రంగమున శివుడు ప్రత్యక్షమై దేవతల కభయమిచ్చి తానద్వైత మత స్థాపనార్థము భూలోకమున నవతరింతునని చెప్పుట యను సంభము లున్నవి.

ద్వితీయాంకము : ఇందు ప్రథమ రంగమున సుధన్వ మహారాజు సభలో ప్రవేశించి కుమారిలభట్టు సౌగతులతో వాదమునకు సిద్ధమగుట, ద్వితీయ రంగమున కుమారిలభట్టు బొద్దులను గెలిచి వారిని రాజ్యము నుండి వెడలగొట్టించుట యనెడి యంశములున్నవి.

తృతీయాంకము : ఇందు మొదటిరంగమున ఆర్యాంబా శివగురుల తపస్సు. శివుడు ప్రత్యక్షమై తాను (శంకరాచార్యులుగా) తమకు పుత్రుడై జన్మింతునని చెప్పుట, రెండవరంగమున సరస్వతి దూర్వాసుని శాపమున భూలోకమున జన్మించుట, యను విషయములున్నవి.

చతుర్థాంకము : ఇందు మొదటి రంగమున నిద్వరు విద్యార్థులు తమ భిక్షులమును గూర్చిన యవస్థలు చెప్పుకొనుట. రెండవ రంగమున శంకరులు వడుగు వేషమున భిక్షులనై వెడలుచు, దేశము మొక్క చౌల్పాగ్యస్థితిని గూర్చి విచారించుచు చివరికొక బ్రాహ్మణ గృహమున కేగుట, మూడవరంగమున నొకపేద బ్రాహ్మణ గృహమున శంకరు లామలక భిక్షగొని లక్ష్మిని స్తుతించి కనకవర్షము గురిపించుట, యను సంశయములున్నవి.

పంచమాంకము : ఇందు మొదటిరంగమున శంకరులు గ్రాహగ్రస్తులై తల్లి యనుమతి పొంది చూతుర సన్న్యాసమును స్వీకరించుట, రెండవరంగమున నదీప్రవాహ మార్గమును మార్చుట, తల్లికి శ్రీకృష్ణ దర్శనము చేయించుట-శ్రీకృష్ణ విగ్రహమును పునః ప్రతిష్ఠచేసి తల్లి యనుమతి గైకొని యిల్లువెడలి సంచారమున కేగుట, మూడవ రంగమున శంకరుల దేశరాన్వేషణము, నాలుగవ రంగమున శంకరులు శ్రీ గోవిందపాద దర్శనము చేయుట, సన్న్యాసదీక్ష స్వీకరించుట జలార్తవ ప్రమాదమును తొలగించుట సూత్రభాష్య రచనకొరకు గోవిందపాదుల యాజ్ఞగొని బయలుదేరిపోవుట యను విషయము లున్నవి.

షష్ఠాంకము :- ఇందు, మొదటి రంగమున చండాలరూప శివునకును శంకరాచార్యులకును సంవాదము. రెండవ రంగమున, వ్యాసులు శంకరుల భాష్యమును పరీక్షించుట, బ్రహ్మ, శంకరుల కాయుర్ధాయమును హెచ్చించుట, మూడవ రంగమున హస్తామలకుడు శిష్యుడగుట యను విషయము లున్నవి.

సప్తమాంకము :- ఇందు మొదటి రంగమున శంకరులు మండనమిత్రుని గృహముజేరి వాదమున కాతని నంగీకరింపజేయుట, ద్వితీయ రంగమున శంకరులు మండనమిత్రుని వాదమున నోడించుట, ఉభయభారతితో వాదించుట, మూడవ రంగమున శంకరుల పరకాయ ప్రవేశము, ఉభయభారతి శంకరుల విజయము నంగీకరించుట యను సంశయము లున్నవి.

అష్టమాంకము : ఇందు మొదటి రంగమున శంకరులు కాశ్మీరమునకు పోవ సంకల్పించుట, మృతుడైన బ్రాహ్మణబాలుని బ్రతికించుట, రెండవ రంగమున శంకరులు కాశ్మీరమందలి సర్వజ్ఞపీఠము నధిరోహించుట యను విషయము లున్నవి.

అపార్యుల సర్వజ్ఞతారోహణముతో శంకర విజయమును నీ నాటకము సమాప్తమైనది.

చతుర్మత స్థాపనము మొదలగు విషయము లిందుకేన్దు.

ఇది గద్యపద్య గేయాత్మకమైన రచన. ఇది రంగస్థలమున ప్రదర్శించుట కుద్దేశించబడి రచించబడిన దగుటచే ప్రేక్షకుల నాకర్షించుట కిందలి భాష చాలవరకు సరళకృతమై యుండుగదగునను యోచనములగు లోకోత్తరలో నింపబడి యున్నది. ఉదా:- (1) గుర్జుములకు కత్కుల కళ్యాణములు తగలించినట్లు, (2) కందకు లేని జీత కర్తవీట కుండునా మొ॥ ఇట్టివి నాటకము మొత్తముమీద వందకు పైగా కనిపించును. ఒకటి రెండుచోట్ల (చతుర్థాంశమున) అంగ్ల భాషయు, కొన్నిచోట్ల వ్యావహారికాంధ్రభాషయు వినియోగించ బడినవి. ఇవి సందర్భమును బట్టియు పాత్రలను బట్టియు నుండుటచేత సమగ్రముని భావించదగినట్లు లేవు. సర్వసాధారణముగ నిందలిభాష ససరళము లక్షణమునై యున్నను అచ్చటచ్చట “అవితచకమల కైరవ గంధబంధురోదార సమీర సారథ వినోదములు, (3వ పుట) వంటి సుదీర్ఘ సమాసములు, పాహిమామను, రక్షమామను (13వ పుట) ధర్మశాస్త్ర పేరీ (112వ పుట), తంతకత్తెర (134వ పుట) వంటి వ్యాకరణ విరుద్ధ ప్రయోగములును కానవచ్చుచున్నవి.

శంకరులను నదిలో మొసలి పట్టుకొనినప్పుడు శంకరులు భగవంతుని ప్రార్థించిన విధమిట్లున్నది.

“ఇవ్వారిచరమున నెవ్వరడ్డమువత్తు నెవ్వడు నాకాధ్యుడు పరమేశ్వరుడెవ్వడు కారణుడు సర్వధారుడెవ్వడు పరమాత్ముడు సర్వాత్మకుడెవ్వడు నిర్గుణుడు మహాత్మకు డెవ్వనిచే గల్గు నెవ్వనిలోనుండు నెవ్వనిలోడిందు నీజగమంతయు నెవ్వడేలోకంబులును లోకేళులను లోకస్తులును దెగిన నవ్వలను పెంజీకటిని నేకాకృతిని వెలుగొందు చుండును! ॥ఇవ్వారి॥ (64 వ పుట)

ఇది పెక్కు దోషములతో ముద్రింపబడియున్నది. ఇది పాటయో వచనమో సరిగా తెలియుట లేదుగాని మొత్తముమీద నిందలి భావములు పోతనా మాత్యుని గజేంద్ర ప్రార్థనలోనివని మాత్రము స్పష్టమగుచున్నది.

శంకర మండనమిశ్ర సంభాషణము, ప్రారంభమున మాధవీయ శంకర విజయమునందువలె నొక పద్యమునం దమర్చుటకు ప్రయత్నించి కవి యొక సీన మాలిక నిచ్చట గూర్చెను. (121 పుట)

మండన :- ఎరుగవా నన్ను నీవేడనుండిర బోడి ?

శంకర :- ఎరుగుదు మెడకు పైచెల్లబోడి.

మండన :- నీదారి నడిగితిరా దరిమిడ

శంకర :- సరే! భనికువా! దారి యేమిని వచించె....

మండన :- కాంత సుఖంబెరుగక సన్యసించితే ?

శంకర :- వీరాంతసుఖము నే నెరుగగలను.....

ఇది శంకర విజయమున సున్నంత సరసముగ లేకున్నను మొత్తము మీద నిందలి భావములును, సచ్చట తవిచేసిన పరిశ్రమయు కాంతవరకు మెచ్చదగిన వనియే చెప్పవచ్చును.

గ్రంథ ముద్రణ కాలమునకు కవి స్వర్ణస్తుతై యుండుటవలన నిందలి పోషములను భార్తిగా నవలించుట తపరాశము లేకపోయినట్లున్నది. గ్రంథము నందు కనిపించు పోషములన్నియు గ్రంథకర్తని రావని గ్రంథకర్తయొక్క రచనా సామర్థ్యమును తెలుపు నీ క్రింది యుదాహరణ పద్యములను బట్టి నిశ్చయింప వచ్చును. (1) శంకరులు మొనరిచే విడువబడిన పదప గట్టుచేరి తల్లితో నిట్లనిరి. (68 పుట)

మ॥ తత దుద్ధాంత దురంత దుర్మత మహాకామిన్ర ఘోరాంధ దూ

షితమై పైరి పరస్పరాహత హతక్షేమాపదందై భయ

స్థితిచే క్రుంగిన పుణ్యభూమి నిదిగో శ్రేయస్కరాద్వైత పా

లితమౌనట్టుల నుద్దరించెదను తల్లి నన్ను దీవింపవే॥

(2) కాశీపట్టణమున చండాలరూపమున వచ్చి శంకరులను పరీక్షించి, చివరకు శంకర రూపమున దర్శన మిచ్చిన శంకరుని శంకరులు స్తుతించిన సందర్భమున రచింపబడిన శ్లోకము (102 పుట)

శ్లో॥ ఆస్యేహాస్య రసం విభర్తి-గిరిజా లాస్యేచ శృంగార కం ।

భీభత్సం నృకపాలహా వలయే-వీరంచ బాణాసనే!

భోగీ పూత్కరణే భయానక విధిం-నేత్రత్రయే రౌద్రతాం ।

పాలాగ్ని జ్వలనే మహాద్భుతగుణం-కారుణ్య మర్థాంగవే ।

శాంతంచేతసి పాతుమాం-నవరసావాసో జగచ్ఛంకరః ॥

ఈ నాటకమునందలి రసము ప్రధానముగ శాంతమేయైనను, దరిద్ర బ్రాహ్మణీ శంకరుల కామలక భిక్షనిశు సందర్భమునను, గ్రహగ్రస్తుడగు శంకరుని జూచి తల్లి విలపించు సందర్భమునను, కరుణ రసచ్ఛాయము, శంకరుల బాల్య

మున (చతుర్థాంకము-మొదటి రంగమున) విద్యార్థుల సంభాషణలో హాస్యరసచ్ఛాయము గోచరించుచున్నది.

ఇందలి ముద్రాకాది దోషములను సవరించి, తగుమాత్రముగ సంస్కరించినచో నిది రంగస్థలముపై ప్రదర్శించుటకు తగిన నాటకమై జనాకర్షకము కాగలదని చెప్పవచ్చును.

శ్రీ జగద్గురు విజయము [నాటకము]

ఇది జగద్గురు శ్రీ శంకరాచార్యులవారి జీవిత చరిత్రమందలి కొన్ని ముఖ్యాంశములు కూర్చి రచింపబడిన నాటకము. శ్రీ విద్యారణ్య కృతమను వదంతి గల శంకర విజయ సంస్కృత కావ్యమందలి కథానకము కొంత యాధారముగ దీని విరచించినట్లును శ్రీమచ్ఛంకర భగవత్పాదుల పాత్రమున నాచితి బరిపోషించుటకై తృతీయాంక ప్రథమరంగమందలి శంకర మండసమిశ్ర వాచోపవాద ఘట్టమునను గొలదిగ మాట్టులు గావించినట్లును గ్రంథకర్త పీఠికలో విజ్ఞాపనము చేసెను.

ఈ గ్రంథకర్త శ్రీ కాకరపర్తి కృష్ణశాస్త్రిగారు. వీరు కాకినాడ తాలూకాలోని తుల్యరామేశ్వర గ్రామ నివాసులు. వీరి జననము క్రీ. శ. 1905వ సంవత్సరము. వీరు ప్రస్తుతము కాకినాడ యందలి యాంధ్రసాహిత్య పరిషత్కార్యాలయ నిర్వాహకులుగను తత్పరిషత్పత్రికా సంపాదకులుగను పనిచేయుచున్నారు. వీరికి “కవికంఠీరవ” “కవిమూర్తిన్య” “ఉద్యోగవివర” “ప్రౌఢ కవిచంద్ర” మొదలగు విరుదములున్నవి. వీరు స్కంస్కృతాంధ్రములం దనేక గ్రంథములు రచించిరి.

అందు, (1) సంయుక్తాతశ్యాణము (2) చంద్రహాస విలాసము (3) కౌశికాభ్యుదయము (4) కంచుభక్తి (5) దివాన క్తము (6) నవరస కల్లోలిని (7) కవి (8) తోకావలోకనము ననునవి యాంధ్ర పద్యకృతులు.

(1) ఆంధ్రరాజ్య పునఃస్థాపనము (2) గగనగంగ (3) ప్రద్యుమ్నాభ్యుదయము (4) జగద్గురు విజయము, (5) పాపపు బండి (6) సుడిగుండము (7) బిళ్ళగోవి సింగారము (8) భువన విజయము ననునవి యాంధ్రనాటకములు. అహల్య సౌశీల్యము సంస్కృత నాటకము.

(1) ప్రత్యక్ష మోక్షసౌధము (2) సదాముక్తి సుధార్థవము (3) అస్తినాస్తి అనునవి సంస్కృత పదాంతగ్రంథములు. అభయ సిద్ధి రెండు భాగములు

వేదాంత గద్యరచన. ఇవిగాక ఆంధ్రమున పెక్కు నవలలు “పార్వతీపరిణయ,” మను హరికథ వీరిచే రచింపబడినవి.

ఈ నాటకీయ రచనకు గ్రంథకర్తను ప్రేరేపించి నాందీ ప్రస్తావనలు వ్రాసినవారు శ్రీ గార్ల పాటి రాఘవరెడ్డిగారు. వీరుభయభాషాకవితా ప్రవీణులు. అద్వైత బ్రహ్మ విద్యావిదులు.

ఈ నాటకము 1944వ సంవత్సరమున రచింపబడి ప్రదర్శింపబడినది. 1952వ సంవత్సరమున ముద్రితమైనది.

ఇది ధైర్యదంకముల నాటకము. ఇందు మొత్తము ముప్పదినాలుగు పద్యములున్నవి. ఇందలి నాందీపద్యము శ్రీ శంకరాచార్య స్తుతిపూర్వకమై “శంకరుడు శుభంకరుండు, మిము జ్ఞానసముద్రులఁజేసి ప్రోచుతన్” అనెడి యాశంసాయుతమై ఇతివృత్తమున కనుగుణమై యున్నది.

ప్రథమాంక ప్రథమరంగమున శ్రీ శంకరులు ప్రాథమిక విద్యాభ్యాస ప్రారంభకాలముననే “ఓం” అను నక్షరము నట్లేల వ్రాయవలెనో తెలిసికొనగోరుట మొ॥ విషయము లాతని భావి జీవితమందలి తార్కిక శక్తిని విమర్శనాపూర్వక విజ్ఞానమునకును చాచకముగా నున్నది. ఈ శుట్టము శంకర విజయమున నున్నట్లు లేదు.

ద్వితీయరంగమున శంకరుని సన్న్యాసమునకు తల్లియంగీకరించిన విధ మిట్లున్నది. “శంకరులు నదిచో మునుగుచు” అమ్మా! అమ్మా! మొసలి నన్నీడ్చు కొని పోవుచున్నదే! నన్ను సన్న్యసింపవలదని శాసించి గతులు లేకుండ జేసితివే” యని యాక్రోశించెను. అంతట తల్లి “నా తండ్రి! నీవు సన్న్యాసివిగాకుండ నడ్డిడితిని అపుడంగీకరించిన నెచటనో నుభముగా బ్రతికి యుందువని” యార్చుచు నొడ్డున నిలువఁజెను. శంకరులు నడిచుండి బయటకువచ్చి తల్లి “యపుడే యంగీకరించిన” అను మాట నాథారముగా లేసుకొని యందు ధ్వనించు “ఇపుడంగీకరించితి” నను భావములాగి యదియే యామె యనుచుతిగా నైకొని సన్న్యసింప సంసిద్ధుడయ్యెను. ఈ మార్పువలన స్రత్యేక ప్రయోజనమేమియు లేకపోగా శంకరుని తల్లి వాచ్యముగా నై నను శంకరుల సన్న్యాసమున కెన్నడు నంగీకరింపనటైనది. ఇది కొంతవర కౌచిత్యమును తగ్గించినదనియే చెప్పదగును.

ద్వితీయాంక ప్రథమరంగమున శంకరులు గోవిందభగవత్పాదుల నన్నిధి కేగునరికివారు తమ శిష్యద్వయమును వేదాంత చర్చలోనుంచి వారి ప్రజ్ఞను పరిశీలించు చున్నట్లునది. శంకర విజయమున గోవింద యోగీంద్రులు గుహలోనుండినట్లున్నట్టి.

ఈ చూర్బవలనను ప్రత్యేకమైన ప్రయోజనమేమియు కనిపించుటలేదు. గోవింద పాదులు నీవెవ్వడవని యడుగ శంకరులు చెప్పిన సమాధానము.

ఉదా :- కానునరుండ.....నగుదున్ నిజబోధరూపుడన్.

2. ఉ :- కానుశరీర మింద్రియముగాను....నేను విశిష్టుడన్, శివుడ నిత్యుడ సాక్షిని బ్రత్యగాత్ముడన్ తానదమున్ సుఖంబునకు వారకుమారధరాదీ దూరుడన్” అను రెండు పద్యములలో “నభూమిర్నవాయు.....శివః కేవలోహం” అనెడి శ్లోకముల భావము కొంత యిమిడియున్నది.

ద్వితీయాంక తృతీయరంగమున ననందనుడు నీలకంఠాచార్యుని శిష్యునితో సంభాషించినట్లున్నది. నీలకంఠాచార్యుడు శంకరాచార్యులకు సమకాలికులన్న సంగతి విచార్యము.

శంకరుల పిలుపు విని ననందనుడు సంభ్రమమున తనకు తెలియకుండగనే గంగపై నడచివచ్చినట్లు చెప్పబడి యాతని గురుభక్తి మొక్క పరాకాష్ఠను సూచించుచు నాతని పాత్రమున కొన్నత్య మాపాదించుచున్నది.

శంకర, చండాలరూప విశ్లేషశ్చర సంవాదసమయమున ననందనుడుగూడ నచటనుండి యందు పార్శ్వానుబంధము నాసంవాదమున శంకరుని పాత్రయందలి యనౌచిత్యమును తొలగించుట కా వాదము కొంత పద్యపాదునిచే చేయించి శంకరులచే నాచండాలరూపుని నిందాస్తుతి రూపముననున్న శ్లేషగర్భితవాక్యములచే “నీవు చెప్పరాని వాడవు. అనారూడవు. గుణహీనుడవు. బుద్ధితేనివాడవు” అనిపించుటయు పద్యపాదునా చండాలరూపుని మాటలయందలి భావమును గ్రహింపలేక చిలక పలుకులని యాక్షేపించగా శంకరు లాతని పలుకు లనుభవసిద్ధములని చెప్పి యా చండాలరూపునితో ఓ మహనీయుడా! నీవాక్యములమోటుములు. నామరూపములు కేవల కల్పితములేనని దేవదేవా! నీయస్పృశ్యతమాత్రము సుస్థిరమే. మాయకు నీవస్పృశ్యుడవు. మాయాకార్యమగు జగమునకు నీవస్పృశ్యుడవు. కావున నీ వస్పృశ్యుడవే యని నే నవును నివును పలికిన- పల్కుచున్న మాట బొంకుగాదు” అనుటయు కవికల్పనమే యైనను సందర్భానుగుణమై యౌచిత్యమును హెచ్చించుచున్నది.

అతడు తురీయాతీతుడగు నతి వర్ణాశ్రమియని తెల్పి యాతని బోధ సారాంశము నీ సందర్భమున శంకరులు పద్యపాదునకు వాచ్యముగా బోధించుటయును యుక్తముగానే యున్నది.

తృతీయాంక ప్రథమరంగమున గల శంకర - మండనమిశ్ర సంవాదమున

మోక్షము కేవల జ్ఞానసాధనమనియు నది కర్మసాధ్యము కాదనియు సిద్ధాంతీకరింపబడినది. వాద ప్రతివాద సమయమున, నధ్యక్షస్థానీయమగు నుభయ భారతి పరోక్షమున గాక నచ్చటనే యుండినది. ఇది రంగస్థల ప్రదర్శనమున కుద్దేశింపబడిన నాటకమగుటచే మూలమునందలి కథ తొలదిగా నట్లు మార్పుట యవసరమైనది. దానివలన ప్రత్యవాయమేమియును లేదు. అసౌకర్యము మాత్రము నివారించబడినది. మండనమిత్రుడు స్వయముగా నోటమీ నంగీకరించుటయు ప్రకటితమైనది.

అటుపై విప్రబాలకుడు హస్తామలకుడగుట చక్కగా కూర్చబడినది. “నీ పెవ్వడవు? ఇట్లు జడునిగా నుంటివేమి? అని శంకరులడుగ నాబాబుడు చెప్పిన విషయ మొక్క పద్యములో “నే జడుడ నెట్లగుదున్? జడమే కడున్ బ్రవర్తించుట లేదె, చేతనమురీతిగ మామక సన్నిధానముంగాంచి.....” ఇత్యాది విషయములతో ప్రకటింపబడినది. ముందురాబోవు తోటకాచార్యుల విషయమునవలె నిచ్చటగూడ నింకొండు రెండు పద్యములలో హస్తామలకీయ సారాంశమును మరికొంత వివరించిన నింకను శోభాయమానముగా నుండెడిది.

పంచమాంక ప్రథమరంగమున శంకరుల “కింజ్యోతి స్తవ?” యను నేక శ్లోకిని శంకర పద్యపాద ప్రశ్నోత్తర విషయముగ పేర్కొని దానిని సురేశ్వరులు యేకసంధాగ్రాహిత్య ప్రకటన కుపయోగించునట్లు నాటకమున నిముడ్చుట యుచితముగా నున్నది. ఆ శ్లోకానువాద మిట్లున్నది.

ఉదా :- ఎయ్యదీజ్యోతి నీకు? పగలీరవి; రే యుడు చంద్రదీపముల్ ।
అయ్యవి చూడతి? శను; నేయ్యవి మూసిననేది? నామనం, బయ్యది లేనివేళనేది?
యపుడు జ్యోతిని నేనే; యందుచే । నెయ్యెడ జ్యోతి నీవాకడ వేగుమ; యానవునో
గురుత్తమా॥

ఇది “కింజ్యోతి స్తవ?” అను నీ క్రింది శ్లోకానువాదము.

కింజ్యోతి స్తవ భానుమానహనిమే రాత్రౌ ప్రదీపాదికంస్యా దేవం రవిదీప
దర్శన విభాకింజ్యోతి రాశ్యాహిమే చక్షుస్తస్య నిమీలనాది సమయే కిం ధీర్ధియోఽ
దర్శనే కిం తత్రాహుమిత్ భవాన్ పరమ కంజ్యోతిస్త దస్మిప్రభో॥ అటుపై గిరి,
తోటకాచార్యుడైన విషయమున నాత చాచార్యుల, చాటిత సుతుమచనే తన మనమున
రచించి మననము చేసికొనుచున్న తోటక వృత్తములను శంకరులడుగగా బహిర్గత
మొనరించుట, మూలమునకు విన్నవైనను నిచ్చటగూడ యుక్తముగ నుండుటచేత
నీమార్పు యోగ్యముగానేయున్నది. ఇచ్చట శ్రీ గురుమహిమచే నాతనికి తత్త్వ
జ్ఞానమును సరసకవిత్వమును సిద్ధించినట్లు గ్రహించుట కవకాశమున్నను మార్పు
గిరియొక్క పాత్రమునకు మరికొంత శోభను కూర్చినది. తోటక వృత్తము లీ క్రింది
విధముగ చిత్తప్రదోధమును, బ్రహ్మవిద్యా సారమును ప్రకటించుచున్నవి.

తోటకములు (1) మన మా విషయాస్తమ మానుమువే! తనువే నను
ప్రాంతి వృథావినవే । తనవేనిను చిన్మయుగా - విడవే । యనుమానమదేల గుహం
బుధివే॥

(2) మమకార మహంకృతి మానుము కో । శములై ఓట వానికి సాక్షివి,
నీవమలుండవు నీవధిలాచ్యుడవీ । వమనస్కుడ వాచ్యుడవారముమా ॥

(3) న చరాచరలోకము సర్వము నీ । చ చరాచర బాహ్యంబలై చిట్టలభిన్ ।
ప్రచురంబగు - నిల్చును - మ్రందును - నీ । వచలుండవరీరుక వన్నిటికిన్ ॥

(4) పడిమున్నితి సంస్కృతివారిధిలో । కడముట్టు నిధానము గానక నీ
యడుగుంగవ నావగ నందితి నే ! డడగెన్ గడగండ్లనమా పరదా ॥

పంచమాంక ద్వితీయరంగమున శంకరశిష్య చతుష్టయము శృంగగిరియందు
సమావేశమై గురుపులయన్యస్తతః కారణముగ నాటి గోష్ఠి కథ్యక్షస్తానము నుండుటకు
సురేశ్వరుల నెన్నుకొనుటయు నాతడానాటి కార్యక్రమమును సమర్థతతో సాగించు
టయు నాసమయమున శంకరులచటకు వచ్చి యాకార్యపద్ధతిని చూచి సంబోధించి
“సురేశ్వరుని శృంగగిరి పితాధిపత్యమునకు నాందీపూజ నిర్వర్తింపబడినదిగదా ?
నాకిది పరమానంద” మని చెప్పి పితచతుష్కమును నిర్వహించుటకు శిష్య
చతుష్టయము నాదేశించుటయు కడుచక్కగా కూర్చబడినవి.

చివరకు భరతవాక్య రూపమైన శ్రీ జగద్గురుపుల యాశీస్సులిట్లు ప్రకటింప
బడినవి.

చం॥ స్థిరగతి నిల్చుగాత జగతిన్ శ్రుతి సమ్మతభూమతత్త్వమే
నిరతము సన్మతామిత తృణీకరణా చరణ ప్రవీణమై
నరులు తరింతుగాత జనన ప్రలయావిల సారమారసం
సరణ గఫీర నీరనిధి జ్ఞానపరీత తరీ విహారులై ॥

శంకర విజయమును నాటకరూపమున నీ కవి కడుసమర్థతతో రంగస్థల
ప్రదత్కనమున కనుకూలమగునట్లు రచించినారు. ఇందులి పద్యము అన్నియు
తాత్త్విక భావభరితములై కంఠస్థము చేయదగినవిగా నున్నవి. పద్యములు ధారాళుద్ది
గలిగి భాషాభావముల రెండింటియందును పటుత్వముతో నొప్పియున్నవి. శ్రీశైలి
సరసము, సరళము, జాతీయమునై యున్నది. ఇతి పుష్కలమున చేసిన మార్పులలో
నించుమించుగా నన్నియును ప్రయోజనాత్మకముగను తత్త్వజ్ఞానస్థిత పాత్రాచిత్య
పరిపోషణ చణములై నవిగను నున్నవి.

ఇది చదివినవ్యా వేదాంతగ్రంథము చదివిన విజ్ఞానమును రావ్యమును చదివిన

యానందమును లభించుననుబట్టి సంశయములేదు. ఇది ప్రదర్శన యోగ్యమగు టింకను విశేషము.

ఇది ప్రబోధ చంద్రోదయమునలె తత్త్వగర్భితేతి వృత్త సంకలిత నాటకము గాకపోయినను ప్రసంగవశమున తత్త్వప్రవచన ప్రబోధములను గూర్చు ఘట్టము లతోగూడి చాంతరసప్రధానమై తిజ్జానువులరేగాక సాధారణులకును సంతృప్తిని సమోదమును కలిగించునదిగా నున్నది. ఇది అద్వైత తత్త్వాభిమానులగు జనులలో బహుళ వ్యాప్తిచెంది వారి చూడరాభిమానములను విశేషముగా పొందుటకు తగిన యోగ్యతగలిగి యున్నది.

గ్రంథకర్త తత్త్వసాహిత్యకాత్తముల రెంటియందు, పాండిత్యమును నుభయ భాషా కవిత్వా వాచుర్యమును కలిగినవా డగుటచేతను ఇతివృత్త మద్వైతతత్త్వస్థాప కులును నద్వితీయు ప్రతిభానుభవశాలియు నైన శ్రీ జగద్గురు శంకరాచార్య చరిత్ర మగుటచేతను ఈ నాటకము తడుసశస్త్రమై యున్నది. శంకర మండన మిశ్ర సంవా దము సరళమైన భాషలో సర్వజన సుబోధముగా నుండుటచే శంకర తత్త్వము నెల్ల రెరుగుట కనుచాలముగా నున్నది, ఇందు సందర్భానుసారముగ ననేక శ్రుతి వాక్యము లుద్లేఖించబడినవి.

శ్రోటరాచార్యునిచే చెప్పించిన “అహినువాడు కూడు, రుజనంది తపించెడు వాడు మందులం । గైకొన నర్హు డట్లే యధికారులు శోకములందు వారలా । శోకమపాకరింపగ ద్విజుల్ నృపు లూరుజు లంభిజుల్సతీ । లోకము లంత్యజుల్ జగతిలోన యథోచిత బోధ్యమానులై ” ॥ యనెడి పద్యము; సురేశ్వరులచే “మా తోటకుల, మతజాతి సామరస్యము మాననీయ”మని ప్రశంసింప జేయుట, మరియు శంకర శిష్యచతుష్టయము గోష్ఠికి సురేశ్వరుని నేకగ్రీవముగా నెన్నుకొని యధ్యక్షునిగా జేయుట యనునవి ఈ కాలానుగుణములై యొప్పుచున్నవి.

అత్యధిద్యకును నంగనా కళాస్థానములకును సంబంధమేమి ? ఏకాదశీ వ్రతములో యవనోత్సవమా ! అకొననివాని కన్నమజ్జీర్తిని కలిగించునట్లు, ముముక్షుతలేని వారి కీదిద్య వైపరీత్యమును కల్గింపక మానదు. మొదలగు వాక్యము లాయా సందర్భములయందు కడు యోగ్యముగా కూర్చబడి కావ్యశోభను పెంచినవి.

మొత్తముమీద నీ నాటక ముత్తమస్థాయికి చెంది బహు సుజనామోద యోగ్యమైయున్నది.

యోగతాపావళి

రచయిత :- లోకారెడ్డి రామకృష్ణమాచార్యుడు

ఈ గ్రంథ ముముక్షుతము. దీని ప్రతిమొదటి రిరసరిలో ప్రాచ్యరీతి గ్రంథాలయమున నున్నది. గ్రంథసంఖ్య డి. 2173. ఇది శ్రీ శంకరాచార్యులు సంస్కృతమున రచించిన యోగతాపావళికి పద్య రూపమున చేయబడిన యనువాదము. దీని రచయిత లోకారెడ్డి రామకృష్ణమాచార్యుడు. ఇతని వంశాధికము లెవ్వయు నిందు తెలుపబడలేదు. రెండు పద్యములలో నీతనియంటి పేరు, పేరు మాత్రమే తెలుపబడినది. గ్రంథమున కొల్లలుగా 2నిడించు లచ్చలలో కొన్ని ఈ పద్యములలో కూడ నుండుటచే కొంత యోచనపైగాని భావము స్పష్టమౌచును.

శా॥ శ్రీకల్యాణ గురుండు ఆశ్రిత మభ శ్రేయస్కూటాక్షరమనన్
లోకారెడ్డి కులాచ్యు డీ భువనముల లోపల్పలన్ జాప్యనా
రారా చంద్రుడు రామకృష్ణ గురుడున్ రంజిల్లు రారావళిం
లోకులైచ్చగ బెప్పె తత్త్వ కవితారూఢిం ప్రమోదయిగన్ ॥

కం॥ శ్రీరాక్షోవింద గురు స । దారాధ్య నునిష్యశంకరాచార్యముఖో
దీరిత యగు తారావళి । అరసి తెనిగించె కృష్ణమాచార్యుడిలన్ ॥

ఇందలి రెండవ పద్యమునుబట్టి యీతని పేరు కృష్ణమాచార్యుడనియు, మొదటి పద్యమునుబట్టి ఈతని ఇంటి పేరు “లోకారెడ్డి”యనియు, నూహింపవచ్చును. “రామకృష్ణ గురుడున్” అని యుండుటచే నీతని పూర్తిపేరు రామకృష్ణాచార్యుడై యుండునని నిశ్చయింప నవరాశము కలుగుచున్నది.

ఇతనికాలము నిశ్చయించుట కాధారములు అభింఛుటలేదు.

ఇందలి విషయము కొంత హతభాజయోగముకులను విశేషముగ లయయోగము నకు సంబంధించినది. అందు చివరకు నిర్వికల్ప సమాధియు, ముక్తి ప్రదచుగు నొక శ్రవణాతీత నాదమును, ప్రస్తుతింపబడినవి. తారావళి సాధారణముగ నిరువదియేడు పద్యములతోగూడి యుండును. ఇందు మూలమున నధిక పాఠముగాగల మూడు శ్లోకములతోగలసి మొత్తము ముప్పది శ్లోకములున్నవి. అనువాదకర్త వాని నిరువది యెనిమిది పద్యములలో ననువదించెను. విషయ సంగ్రహము :-

గీ॥ ధర సపాద లక్ష ల సూరవధానములు స
దా శివోక్తంబులై చాతి దనరు చుండు

వాటిలో నిరుపమతచే వర్ణ్యమగుచు
సలరు నాదాను సంధాను నాత్మనెంతు ॥

కం॥ మారుత రేచక కుంభక । భారతముల నాడు లన్ని పొలుపొందంగా
తీరియనాహత పద్మపు । దారిన స్వాత్మప్రబోధ దా జనియించున్ ।

పిదప నాదానుసంధానము స్తుతింపబడినది. అటుపై హఠాయోగ సంబంధ
మైన శాలంధరోద్యాణ మూలబంధములచే కుండలిని చలనమగుననియు దాని ఫలిత
ముగ సహస్రారమునుండి స్రవించునట్టి యమృత ధారల పానముచేయువారు ధన్యు
లనియు చెప్పబడినది. తరువాత కేవల కుంభకము మొక్క ప్రాశస్త్యము తెలుప
బడినది.

అటు పిమ్మట రాజయోగమున నున్న నీ స్థితినిొందుట కుపాయము జగత్తు
నుదాసినభావముతో జూచును సంకల్పములను సమూలముగ నాశనము చేయుటే
యనియు స్రత్యగాత్యయంచు మనస్సు నిలుపుటవలన ప్రపంచ చింతారహితమును
సుఖకరమును నగు నొక యభ్యర్థనిద్ర యీవిర్భవించుననియు ప్రాణవాయువు
బ్రహ్మరంధ్రమున స్రవించినపు టొక శ్రవణాతీతమగు నాదము వినబడుననియు
అప్పుడు ముక్తి నిశ్చయమనియు చెప్పబడినది.

అనువాదము చాలవరకు మూలానుసారిగనే యున్నది. కాని కొన్ని కొన్ని
చోట్ల మూలమునకు కొంత భిన్నముగ నున్నది. ఉదా :- మూలము
విశ్రాంతి మాసాద్యతురీయ తత్వే । విశ్వాద్యవస్తాత్రితయోపరిస్తే ।
సంచిన్మయీం కామపి సర్వకాలం । నిద్రాంసఖే నిర్విశ నిర్వికల్పం ॥

గీ॥ మూ డవస్థలమీద దా మొనసియున్న
నాలుగో తత్త్వము శాంతి గీలుకొల్పి
నిర్మల జ్ఞాన నిర్విషయ నిర్వికల్ప
యగుచు దనరారు నొకనిద్ర నాశ్రయింతు ॥

ఇందు మూలమున క్రియాపదము మధ్యమ పురుషయం దున్నది. మరియు
1) అనువాదమున నున్న “నిర్విషయ” యను పదము మూలమున లేనిది.

ఉదా :- మూలము

బ్రహ్మరంధ్ర గతేవాయా । గిరేః ప్రస్రవణం భవేత్ ।
సౌఖ్యోతి శ్రవణాతీతం । నాదం ముక్తిర్న సంశయః ॥

కం॥ పవనము సెలయేటి గతిన్ । జవనమునం బ్రహ్మరంధ్ర సంగతమగుచో
శ్రవణ తీతం బగునొక । రవము వినం గ్రబడు నదియె ప్రాప్యం బనఁ ॥
ఇందు మూలముననున్న “గిరేః ప్రసవణం భవేత్” “మక్తిర్న సంశయః”
అనువాని కనువాదము సరిగా లేదు.

వివేక చూడామణి

రచయిత :- శ్రీ దుర్భా సుబ్రహ్మణ్యశర్మ

అద్వైత తత్వ ప్రతిష్ఠాపకులైన శ్రీ శంకర భగవద్వాచాచార్యులవారిచే రచింపబడిన ప్రకరణ గ్రంథములలో “వివేక చూడామణి” యగ్రగణ్యమైనది. అద్వైత తత్వ విషయమును సంపూర్ణముగ సరళమైన శైలిలో సూత్రప్రాయముగ సంగ్రహించి చెప్పిన గ్రంథమగుటచే దీనికిట్టి ప్రశస్తి కలిగినది. ఇది శంకరాచార్యులవారే గ్రంథమునకో భాష్యముగో వ్యాఖ్యానముగో వ్రాసినదిగాని యే మూలగ్రంథముగో సంగ్రహించి వ్రాసినది గాని గాక స్వప్రతిభతో ముముక్షువుల సుఖబోధోత్పత్తి కొఱకు రచించిన గ్రంథమగుటచే దీనియందు వారి యభిప్రాయములు తర్క వ్యాకరణాది శాస్త్రప్రమేయము విశేషముగ లేకుండుట సహజముగ స్పష్టముగ ప్రకటింపబడినవి. అంతేకాక ఈ గ్రంథమున కింతటి సౌలభ్యము వాటిల్లుటకు కారణము బ్రహ్మతత్వమును తన తల్లికి కరతలామతక మగునట్లు బోధించుటచే శంకరాచార్యులవారు దీనిని రచించి యుండుట యను వాడుకయు లోకమున నున్నది. ఆ విషయముచే శ్రీ దుర్భా సుబ్రహ్మణ్య శర్మగారు తమ యాంధ్రీకృత వివేక చూడామణి పీఠికలో నిట్లు తెలిపియుండిరి.

మ॥ అతిగంభీరము బ్రహ్మతత్వము కరస్తామ్రంబుగా దల్లికిన్
బ్రతిబోధింప దలంపుహరి భగవద్వాచారీ వినిర్మించి రీ
కృతి చూడామణి నంబ్రు గొందఱది యట్లేగానిచో సుప్రగ
ల్భత మిన్నందుజగద్గుహా క్తి కిటు సౌలభ్యంబు వాటిల్లునే ॥

మరియు నీకృతి యాచార్యులవారి రచనలలో చిట్టచివరిదనియు నందుచేతనే వారు దీనినింత యుత్కృష్టముగను సుగమముగను రచించి వివేక చూడామణి యను పేరు పెట్టిరనియు కొందరద్వైత తత్వ శాస్త్రపండితుల యభిప్రాయము. ఈ యభిప్రాయములన్నిటికంటె మిన్నయైన విషయము లొకటి రెండున్నవి. అవి శ్రీ వివేకా

నందస్వామి ఈగ్రంథమునందలి వాక్యములనే ప్రమాణముగా గ్రహించి పెక్కు తావుల నుదహరించియుండుట అంతకంటె ముఖ్యముగా శాస్త్రపరిజ్ఞానమునుగాని గ్రంథాపేక్షనుగాని ప్రోత్సహపరచు పద్ధతిగాక నాత్మవివారముతోనే ముక్తినిసాధించు పద్ధతిని తమ జీవితాంతమువరకు ప్రబోధించుచుండినట్టి యనుభవ జ్ఞానియైన భగవాన్ శ్రీ రమణమహర్షిలు స్వయముగా దీనిని ద్రావిడ భాషలోనికి వచనముగా ననువదించుట యనునవి.

ఈ గ్రంథ ప్రాశస్త్యమున కింతకంటె వేరు ప్రమాణ మనవసరము.

శ్రీ శంకరాచార్యుల వా రీగ్రంథమున తత్త్వ జిజ్ఞాసాధికారా ద్యనుబంధ చతుష్టయ నిరూపణానంతరము కుభేచ్ఛ మొదలు విదేహముక్తివరకుగల జ్ఞానభూమి కల నేడింటిని నివరించుచున్నారు. ఇందు వారు వారిభావములను సరళమైన భాషలో స్పష్టముగనే ప్రకటించుచున్నను అద్వైతులలోనే గల వివిధ సంప్రదాయముల వారు శ్రీ మద్భగవద్గీత వలెనే వీనినిగూడ, వారి వారి పద్ధతుల కనుకూలముగ వ్యాఖ్యానించి దోషించుచున్నారు. నీది ఎట్లైనను ఈ గ్రంథమున కున్నంత ప్రతిష్ఠ మరె యే ఇతర వేదాంత ప్రకరణ గ్రంథమునకును లేదని చెప్పటలో నతిశయోక్తి లేదు.

ఈ గ్రంథమును పలువురు పండితు లాంధ్ర పద్యకావ్యముగ ననువదించిరి. అందు మొట్టమొదటివాడు నడకుదుటి రామన యని తెలియుచున్నది. ఇతడు దీని నైదావ్యాసముల కావ్యముగ రచించెను. శంకరాచార్యులవారి “హరిమీదే” స్తవమును అద్వైత వేదాంతసార స్రవోధకమగు సీక్యతనిగూడ నీత కాంధ్ర పద్యరూపమున ననువదించెను. కాని ఈ రెండును నే డలభ్యములే.

ఈ కవి 19వ శాబ్దమున నుండినవాడు. ఆరువేల నియోగి బ్రాహ్మణుడు. కౌళిక గోత్రజాడు. తూర్పు గోదావరి జిల్లా నివాసి. ఇతడు ప్రభులింగ లీలనుగూడ పద్యకావ్యముగ రచించెను.

ఈ విషయములు శ్రీ బుచ్చి నువ్వేంకట రమణయ్యగారు తమ యాంధ్రకవి సప్తశతిలో తెలిపియున్నారు.

వివేక చూడామణికి రెండవ యనువాదము శ్రీ కోవూరు పట్టాభిరామ శర్మ గారిది. మూడవది శ్రీ మొలసర్తి చినసోమయ్య చౌదరిగారిది. నాలుగవది శ్రీ దుర్బాసుబ్రహ్మణ్య శర్మగారిది. ఐదవది శ్రీ కావూరి పూర్ణచంద్రరావుగారిది. ఇందైదవది యసమగ్రముగ ముద్రితము నై యున్నది.

వీరందరి యనువాదములు కొంచె మించుమించుగా మూలానుసారులై శ్లోక మున కొక పద్యముగా చేయబడినవి.

వివేకచూడామణి

— ఆంధ్ర పద్యానువాదములు

వివేక చూడామణికి గల ఆంధ్ర పద్యానువాదములలో ప్రస్తుతము లభ్యమగు నవి మూడు మాత్రమే. అందు మొదటిది శ్రీ కోవూరు పట్టాభి రామశర్మగారిది.

శ్రీ పట్టాభి రామశర్మగారు నెల్లూరునకు సమీపమున గల కోవూరు గ్రామ నివాసులుగా నుండిరి. వారు 19వ శతాబ్ది యుత్తరార్థమునను ఇరువదయవ శతాబ్ది పూర్వార్థమునను ఉండినవారు. వారి మాతృభాష కన్నడము. వారి పూర్వు లాంధ్ర దేశమునకు వచ్చి స్థిరనివాస మేర్పరచుకొనిరి. శ్రీశర్మగారు కొంతకాలము ప్రభుత్వోద్యోగిగా పనిచేసి యుపకార వేతనము తీసికొనిరి. వీరికి మొదటి నుండియు దైవ భక్తి తత్త్వచింతన హెచ్చుగా నుండుటచే వారు చాల నిరాదరణముగా నుండి విశేష ముగ సద్గ్రంథగోష్ఠిలో నుండువారట. వారి మరణము ప్రారబ్ధవశమున దారుణముగ సంభవించినట్లు తెలిసినది. వారరుబయట నిద్రించుచుండగ నెవ్వడో యొక వాతనిని తన శత్రువని భావించి హత్యగావించెనట. సంస్కృతాంధ్రములందు మంచి ప్రవేశముతో పాటు చక్కని రచనచేయు సామర్థ్యము గూడా వీరుసంపాదించిరి. వారి దృష్టి సాధారణ సాహిత్యముపైగాక నద్వైతతత్త్వము వైపునకు మరలియుండుటచే వీరి కవిత్వమూ వైపునకే ప్రసరించినది. వారి గ్రంథములలో ముఖ్యమైనవి మూడు లభ్యమైనవి. (1) వివేక చూడామణి కాంధ్రపద్యానువాదము (2) శ్రీమద్భాగవతైకాదశస్కంధము (3) శ్రీమద్భాగవద్గీతాసారము. (ద్వీపద). శ్రీ శర్మగారు వివేక చూడామణి యనువాదమున తమ కుల గోత్రముల నిట్లు తెలిపిరి.

సీ॥ బడగణరాటి కన్నడ బ్రాహ్మణుండు యు । గ్వేది వైశ్వామిత్ర విదితగోత్రు
డాశ్వలాయన సూత్రుడగుచు గోవూరి వేం । కట రమకార్య సత్కర్మవశత
నాయన పత్ని నారాయణమ్మకు బుట్టి । హరియ పట్టాభిరామాభ్య నొంది
పెద్దల సేవించి నిద్దుర సాలించి । గురు కృపచే నెఱుంగుటచు మాని

గీ॥ శంకరుడు సెప్ప నీ సర్వశాస్త్రసార

మైన గ్రంథంబును తెలుగునందు వ్రాసె

దీనిగని తప్పు లొప్పులుగా నొనర్చి

ధన్యులగు వివేకి మూర్ధన్యులెల్ల ॥....

వీ రీగ్రంథమును రచించిన కాలమును విభూతి వృత్తములో నిట్లు చెప్పిరి.

విభూతి వృత్తము :-

దాణ భాజ చంద్రులన్ హాణమాన వర్షమం

దే గానర్పితి చార్పితి దీననాంధ్ర పద్యముల్॥

దాణ, ఐ, అజ సంకర సంజ్ఞలనుబట్టి యీ సంవత్సరము 1905 అని వ్యక్తమగుచున్నది.

ఈ గ్రంథము 1906వ సంవత్సరమున ముద్రింప బడినది. వారీయనువాదము నప్పటికి పదేండ్లక్రిందటనే చేయనారంభించినట్లును, ననుభవము చాలనందున నాపని పాగకపోవుటచేత నప్పటికి విరచించి కొంతకాలము శ్రీగురు నరసింహదాసుగారి వద్ద వేదాంతవిద్య నభ్యసించి తత్త్వరహస్యములు బాగుగా తెలిసికొని యీ యనువాదమును ప్రారంభించి రెండునెలలలో పూర్తిచేసినట్లును ఈ గ్రంథార్థము నందరు నెఱిగి ధన్యులుగావలె ననుటచే తమ సంకల్పమనియు, నీ గ్రంథమునకు వారు వ్రాసిన యుపోద్ఘాతములో నున్నది.

ఈ గ్రంథముద్రణమునకు సహాయపడినవారు కడప పురవాసులును గురు నరసింహదాసుగారి శిష్యులును నగు పెండ్తాల సుబ్బయ్యయను వైశ్యుడును, తంజావూరు గంగయ్య యను చతుర్ముఖునునని గ్రంథమున నున్నది.

ఈ యనువాదము మూలమునందలి శ్లోకమున కొక పద్యముగా చేయబడినది. గ్రంథమందలి విషయము చూట ఇరువది యంశములుగా విభజింపబడి వరుసగా నాయంశములకు సంబంధించిన శ్లోకములు దాని క్రింద యనువాదము వ్రాయబడి ప్రకటింపబడినది.

గ్రంథాద్యందు మంగళాచరణమున శ్రీ శంకరాచార్యులు శంకరుని యవతారముగా స్తుతించబడిరి. పిదప విశేష చూడామణి నిశిష్టతయు, అనువాదకర్త యాశయమును నిట్లు తెలుపబడినది.

తే॥ గీ॥ శంకరాచార్య కృతము సంసారబంధ

మోచనము దుఃఖజాలనిర్మూలనంగా

నగు విశేష చూడామణి ననువుమీర

నాంధ్ర మొనరింతు లోకహితార్థినగుచు॥

ఉ॥ శంకర దేశిక ప్రవరుసత్కృతులం దిది బ్రహ్మతత్త్వమున్
మంకులతై న బోధపడుమాడ్కిన కమ్మని తేట మాటలన్
బాంకముగాగ దెల్పుట దెనుంగొనరించెద దీని ప్రేమచే
శంకలు వాయు నిందుగల సత్పథమున్ గొనిపోవువానికిన్.

ఉ॥ కన్నులు లేనిమానవుని గన్నులు గల్గినవాడు శ్రోత యె
ట న్నడిపించుకొంచు నట దాయగ వచ్చెడు కింట్లానల్లమున
మున్నగువాని నాతనికి పోలగదెప్పుడు హాని వాచ్చును
జన్మవిధాన శంకరుడు సత్పథ ముల్లల కిందు జూరెడినా.

గ్రంథాంతమున ఇష్టవాక్య గర్భాల్లా విక్రీడిత వృత్తమున్నది. అందలి
యక్షరములలో మొదటినుండి ప్రతి యెనిమిదింట మొదటి యక్షరమునుతీసికొన్నచో
నిష్టవాక్య మేర్పడును. ఇందేర్పడు నిష్టవాక్యము “ఓం తత్సత్ బ్రహ్మార్పణమస్తు”
అనునది.

ఇష్టవాక్య గర్భ శార్థాల విక్రీడితము :

ఓంకార ప్రతిపాదితా, తత మహాహ్యహార్య: సత్సత్కారా
వంక ధ్వంసక బ్రహ్మహానిత పదా బ్రహ్మ హ్యహూ దుర్భ్రహ
హం కార్పణ్య విమోచన ప్రవణ నిత్య శ్రీపదా తత్త్వము
స్యం కై కాకృతి నీవె స్తుత్యుడవు నీరా మొక్కు శ్రీ శంకరా.

వివేక చూడామణికి గల ముద్రితాంధ్ర పద్యానువాదములలో రెండవది
శ్రీ మొదపర్తి చిన సోమయ్య చాదరి గారిది.

శ్రీ చాదరిగారు పశ్చిమ గోదావరి జిల్లాలోని దెందులూరు వాస్తవ్యులు.
వీరీశతాబ్దివారే. వీరి తల్లిదండ్రులు సీతమాంబా సుబ్బయ్యలు. వీరు సువర్ణఫల
గోత్రులు. వీరి గురువు శ్రీ చింతలపాటి లక్ష్మీపతి. గ్రంథాంతమున నున్న గద్యలో
‘శ్రీరామచంద్ర కరుణారస సంప్రాప్త సరస కవితా చిత్ర’ యను విశేషణము తమ
నామమునకు జేర్చుకొనిరి. వీరిగ్రంథమును తమ సోదరుడగు రామస్వామి చాదరి
కంకితము గావించిరి. వీరికిసంబంధించిన వివరము లింతకంటె విశేషముగ నేమియు
తెలియలేదు. ఈ గ్రంథము శ్రీ శంకరాచార్యకృత వివేక చూడామణికి ప్రథమాను
వాదమని తమ యభిప్రాయమును తెలిపియుండుటచే వీరు శ్రీ కోపూరి పట్టాభిరామ
శర్మగారి యనువాదమును గూర్చిగాని, నడకుదుటి రామనయొక్క యనువాదమును
గూర్చిగాని వినియుండలేదని స్పష్టమగుచున్నది. గ్రంథ సీతకతో వీరు శ్రీ శంకరా
చార్యులవారి జీవితమును గూర్చి ప్రస్తావించి, యందు శ్రీ శంకరుల యవతారము
విక్రమశకము 14వ సంవత్సరము ఈశ్వర సంవత్సర పైశాఖ శుద్ధ పంచమి యని
‘అర్ష విద్యా సుధాకరము’న నున్నట్లు తెలిపిరి.

వీ రీయనువాదమును మూలమందలి ప్రతి శ్లోకమున కొక్కొక్క
పద్యముగా చేసిరి.

అభ్యయైన విగేత చూవామచే యాంధ్ర పద్యానువాదములలో మూడవది శ్రీ చుక్కాసుబ్రహ్మణ్యశర్మగారిది. శ్రీ చుక్కా సుబ్రహ్మణ్య శర్మగారు నెల్లూరు వాస్తవ్యులు. సీ రీశరాజుమున ప్రసిద్ధిచెక్కిన విద్యత్కవి శ్రేష్ఠులలో నొకరు. విమర్శ విద్యాస్వతంత్ర, అభినవ చిత్కన, సాహిత్యస్థాపక మొదలయిన బిరుదములు బొందినవారు. అద్వైత సంప్రదాము మర్మజ్ఞులు. పీరి దీక్ష గురువులు శ్రీ సోమ ఘాడి లక్ష్మీనారాయణగారు. (పరమ గురువులు) రామబ్రహ్మేంద్ర స్వాములవారు. పరమేష్ఠిగురువులు శ్రీ చిద్దానంద స్వాములవారు). తల్లిదండ్రులు కామూంబిరా సాంబాదులు. కొండన్యస గోత్రులు- అశ్వరాయన సూత్రులు. పీరింతకు పూర్వ మాచార్యులవారి గౌండర్యలహరిని యనువదించియుండిరి. పీరీకృతిని 1942 వ సంవత్సరమున రచించి శ్రీ శంకరాచార్యులవారికే యంకిత మొనర్చిరి. కృత్యవ తారికయం దాచార్యులవారిని స్తుతించి, వారి మహిమాలిశయములను వర్ణించి

కా॥ అముక్కేష సు యున్న నీదగు ప్రసాదా వాప్తియే యున్నదే

వా యుష్మచ్ఛరీరామృతమ్ము వటుకావ్యస్తాశి నిండించి వే

మాయాంధ్రాశికిఁ బించ గోర్కి కల దాత్మన్.....”

అని వ్రాసియుండిన దానినిబట్టి పీ రీకృతిని తమ వృద్ధాప్యమున వ్రాసి నట్లు తెలియుచున్నది. వారి యీ రచనోద్దేశమును, అనువాదమును గూర్చిన యభి ప్రాయమును తెలుపు సీ క్రింది పద్యములు పరిశీలింపదగినవి.

సీ॥ కృతి వ్రాయుమని యహర్నిశమునన్ ప్రేరించు

హితులకు సంప్రీతి హేతు వనియు

పెడత్రోవలం జరించెడు మానసికవృత్తి

మకించి మరలింప మార్గ మనియు

వీ నిమిత్తము చేతనేని యాచార్యోక్తు

ల బింతంపఁ గలిమి కల్యాణ మనియు

ప్రకరచార్తముఁ బదింబది చింత పేయుట

బ్రహ్మోపగతి కొందు బాట యనియు

రే॥గీ॥ తలచి యిటు చొక్కరుండు మండలమువాడె

(శ్రీ కోపూరి పట్టాభిరామశర్మగారు)

తెలుగు చేసిన చెరిగియు దీని మరల

నాంధ్రమున జెప్ప సువిహితోద్యముడ నైతి

జాహ్నువీస్నానమర్యాద జతపడంగ॥

మ॥ సదమొక్కంటును హర్షహసయలు చేర్చుచాని బాహ్యార్థం సం
పద సాంపారు జగల్గుహక్తి యది: యే ప్రపంచంబ లేతుండఁ జ
క్కఁ దెలిగింప వశందె దీని, విజ్ఞానంబై కావ్యరసాదృష్టం
య్యది పాటించి గ్రహించుగిత గుణశేఖరంబు యస్మత్కృతం॥

శ్రీ కోహరి పట్టాధిరామశర్మగారి యనువాదమునుగూర్చిమాత్రమే
ప్రస్తావించి యుండుటచే పేరు శ్రీ మొటపర్తి చిన సోమయ్యగారి యనువాదమును
చూచి యుండలేదని తోచుచున్నది. పేరి యితర కృతులు (1) అధినవ సుమతీశతకము
(2) అభిజ్ఞాన శాంకుతలానువాదము (3) భరతుడు మొదలగు వచనగ్రంథములు.

ఈ ముగ్గురి యనువాదములను మొదట నొకదానితో నొకటి పోల్చి తార
తమ్యమును గమనించి పదపద విడివిడిగా వారి భాష, రైలి మొదలగువానినిగూర్చి
విచారించుట ముక్తము.

వినేకచూడామణియందలి మొదటిస్తోత్రము నిర్గుణ బ్రహ్మ పరముగను,
సగుణ పరబ్రహ్మమైన గోవిందుని పరముగను అవార్యులవారి గురువులైన గోవింద
యోగింద్రుల పరముగను అన్వయింప ననువుగా నిట్లున్నది.

శ్లో॥ సర్వవేదాంత సిద్ధాంతగోచరం త మగోచరం
గోవిందం పరమానందం సద్గురుం ప్రణతోఽన్మ్యహం
దీనిని శ్రీ సుబ్రహ్మణ్యశర్మగా రిట్లనువదించిరి.

తే॥గీ॥ సర్వవేదాంతసిద్ధాంత సమధిగమ్య
డనధిగమ్యండు వాఙ్మానసాద్యములకు
సకలసుఖమూర్తి గోవిందునకు విభునకు
సద్గురునకేను భక్తి నంజలి ఘటించు॥

ఇందు “పరమానందం” యను శబ్దము “సకల సుఖమూర్తి”గా ననువ
దించబడినది. మిగిలిన భాగము మూలమునందలి భావమును బాగుగా స్ఫురింపజేయు
చున్నది. దీనికి శ్రీ మొటపర్తి చినసోమయ్య చాదరిగారి యనువాద మిట్లున్నది.

కం॥ సకలాగమాంత సిద్ధాం । తక విజ్ఞా డగోచరుండు తత్త్వానంద
ప్రకటిత చిత్తుండగు దే । శివకరు గోవిందు నతులు సేసెద నెచ్చుకున్॥
ఇందు గోవింద దేశికునకే ప్రాధాన్య మిచ్చినట్లున్నది.
శ్రీ కోహరి పట్టాభి రామశర్మగారి యనువాద మిట్లున్నది.

తే॥గీ॥ సర్వమేదాస్త సిద్ధాంత సత్యవాక్య
 గోచర నింద్రియాది కాగోచరాత్మ
 నిత్యపరమాద్యయానంద నిర్మలాత్మ
 మూర్తి గోవింద సద్గురు దేవు మదిని॥
 ఇందును గోవింద సద్గురునరే ప్రాధాన్య మిచ్చినట్లు తోచుచున్నది.

మూలము :-

వాగ్దైవభరి శబ్దభరి శాస్త్రవ్యాఖ్యానకౌశలమ్
 వైదిష్యం విదుషాం తద్వ ద్భుక్తయే నతు ముక్తయే.

దుగ్ధ సుబ్రహ్మణ్య శర్మగారి యనువాదము:-

తే॥గీ॥ శబ్దభరియు వాగ్దైవభరి శాస్త్రహృదయ
 వివరనాథండపాండిత్యవీరిసనమ్ము
 విదుషులకును సాక్షాత్కారవిదురులకును
 భుక్తికే రాని రాదు విముక్తి వెచ్చడు ॥

మొదట పర్తిం చిన సోమయ్యచందరిగారి యనువాదము :

కం॥ సదములమగు వాగ్దైవభరి । పదసూక్తుర్యమ్ము శాస్త్రపరిచయమును గో
 విదులకు నన్నప్రదములు । బుభుక్షంద్రమ ముక్తిబోధములు గా వెచ్చుదున్॥

కోచ్చారి పట్టాభి రామశర్మగారి యనువాదము:-

గీ॥ అటుల పండితులగువారి యలఘవిద్య
 మాటపొంత ముపన్యాసపాటవంబు
 శాస్త్రముల సర్వములు నెప్పుశక్తి మెల్ల
 పొట్టకే గాని ముక్తికి బోవ గాదు॥

ఇందు మొదటిది మూలమందలి పదములతోగూడి సరియైన యనువాద ముగ నున్నది. రెండవది మూలమునకు కొంత సన్నిహితముగ నున్నది. గాని మూలమందలి 'శాస్త్రవ్యాఖ్యాన కౌశలమ్' అను పదమునకు "శాస్త్రపరిచయ"మని యనువాదమును చేయబడినది. ఇందు కొంత పటుత్వము తగ్గినది. మూడవదియు మూలమునకు సరియైన యనువాదము కాదు. కాని మూలభావములు గ్రహించుట కవరాశమున్నది ఇందలి "ముపన్యాస పాటవంబు" అనునది మూలములోనిది కాదుగాని "వ్యాఖ్యాన కౌశలమ్" అను పదమునకు బదులు వాడబడినది.

మాయాలక్షణము; మూలము:-

సన్నా వ్యసన్నా ప్యుభయార్మికానో । భిన్నా వ్యభిన్నా ప్యుభయార్మికానో ।

సాంగా వ్యసంగా వ్యభూతికానో! మహాద్భుతా నిర్వచనీయమాపా॥

అనువాదములు :- దు.సు.శర్మ :-

తే॥ గీ॥ సత్యమై యసత్యమో ద్విలక్షణమై మచియు
సాంగమై యనంగమో యుభయాత్మకందో
భిన్నమై యభిన్నమో గాక ద్వివిధగుణమై
మాయ తత్త్వం బనిర్వచనీయ మౌర॥

ఇందు మూలమున నున్న నేతి భావము పరిహరింపబడి సంశయగ్రస్తముగ విడువబడినది. భావము మూలానుసారినాదు. మూలమున సదసదాదు లేవియు కావని స్పష్టముగ నున్నది. నీదీయు కాకపోవుటచేత ననిర్వచనీయమగుచేకాక మహాద్భుత మైనదనియు చెప్పబడినది. ఈ యనువాదమున నా భావములు లేవు.

మొ. చి. సోమయ్య:-

గీ॥ కా దసత్తును సత్తును గా దుభయము
గా దభిన్నము భిన్నము గా దుభయము
కా దనంగము సాంగము గా దుభయము
నగు ననిర్వచనాద్భుత మగుచు చూచు॥

భాషాభావముల రెండింటిని ఇది మూలమునకు కడు స్పృహితమై యున్నది. అనిర్వచనీయ మనవలసిన గోట ననిర్వచనమగుట వ్యాకరణ దోషము. కో. ప. శర్మ:-

గీ॥ ఉండునది లేనిదీయు నుండి యుండునదియు
పెరిగి యటుకాని దీరెంటి దెరసినది నట
నవయవియు నిరవయవియు నా ముభయము
గాక కడు చిత్రమై చెప్పరాక యుండు॥

ఈ యనువాదమును భావమున మూలముననుసరించుచే యున్నది.

ఆనాత్మవస్తు నిరూపణము: మూలము:-

మాయా మాయా కార్యం సర్వం హాదాదిదేహ సర్వంతం॥
అస దీదశునాత్మకం త్వం విద్ధి మరుమరీచికల్పం॥

అనువాదములు :- దు. సు. శర్మ:-

తే॥ గీ॥ ఆలమహాత త్వమాది దేహమువరకు
నైన తత్కార్యములును మాయను గూడ
అరయు మీ వసత్యముగ ననాత్మగాగ
భకుసుమములట్లు మరుమరీచికలయట్లు॥

ఇది మూలమునకు చాలవర కనుగుణముగానే యున్నది. కాని “ఋకుసు మములట్లు” అనేది యుపమానము విశేషమును అయి క్తమునై యున్నది. మరుమరీచి కలకును గగన కుసుమమునకును లక్షణమున కొంత భేదమున్నది. ఈ రెండును ఒకేరకమైనవి కావు. గగనకుసుమము, కుందేటి కొమ్ము ఒక రకమైనవి. కొంచె మిండుమిండుగా కుక్తి రజతము, మరుమరీచికలు నొక రకమైనవి.

మొ. చి. సోమయ్య :-

గీ॥ అవని మహదాది దేహపర్యంత మెల్ల
మాయచే గల్పితం బని మాయ యనియు
నెండమావులవలె చోచుచుండు ననియు
ననదనాత్మకము లనియు నరము మీపు॥

ఇది పూర్తిగా మూలానుసారియే యనవచ్చును.

మహావాక్యవివేకము : మూలము :-

తత్త్వంపదాభ్యా మధిధీయమానయోః | బ్రహ్మాత్మనోః శోధితయోర్య దీర్ఘం
గ్రంథ్యా తయో శ్చత్వమ సీతి సమ్యక్ | గేకత్వ మేవ స్రతిపాద్యతే ముహూః ॥

అనువాదములు : (దు. సు. శర్మ :-)

చం॥ రవి మొకడండ యయ్యును దరంగము నందును వార్ధియందు దా
ననిరతి వేల వేల గననై నటు బ్రహ్మ మొకండె తా నుపా
ధివశత జీవు డట్లనునచేక్రియ నీశ్వరు డట్లు చోచు నీ
ద్వివిధుల వైకృతమున్ సుదువుచేదము “తత్త్వమసీ”తి వాక్కులన్॥

ఈ అనువాదము మూలమునకుసరిమితముకాకలయు వ్యాఖ్యవలెనున్నది.

మొ. చి. సోమయ్య :-

గీ॥ అదియు నీ వనుపదముల సధిగమించు
నట్టి జీవాత్మ లేరీతి నరయబడగ
నదియు నీ వైతి వని తెల్పునట్టి గ్రంథుల
వైకృ మాపాద్యమయ్య జీవాత్మ అందు॥
ఇది మూలమునకు సన్నిహితమై యున్నది.

కో. ప. శర్మ :-

గీ॥ అదియు నీ వనుమాటల దొదలు నట్టి
బ్రహ్మమును నాత్మ నీరీతి బరగ నరయ

తత్త్వమసి యనుశ్రుతి నవి తడవ తడవ

కొక్కటిగ నుంటె లెస్సగా నిక్కమగును॥

ఇదియును మూలానుసారముగనే యున్నది గాని మొ. చి. సోమయ్యగారి
యనువాదమంత స్పష్టముగలేదు.

బ్రహ్మభావమును చొందవలసిన విధము : మూలము :-

జాతినీతికులగోత్రదూరగం । నామరూపగుణదోషవర్జితం

దేశ కాల విషయాతివర్తియ । ద్రృష్ట తత్త్వమసి భావ యాత్యని॥

అనువాదములు :- (దు. సు. శర్మ) :-

తే॥గీ॥ కులము గోత్రంబు జాతి నీతులును లేక

నామరూపములు గుణగుణములు లేక

పరగుదీక్కాలముల దాటి బ్రహ్మ మెదీ

‘తత్త్వమసి’ దీని దలపు డెందమునయందు.

ఇది మూలానుగుణముగ నున్నది. తత్త్వమసి వాక్యముతో సహా మూల
మందలి పదములు పెక్కుపయోగింపబడినవి.

మొ. చి. సోమయ్య :-

గీ॥ జాతికులగోత్రములు లేక నీచనామ

రూపగుణదోషములు లేక రూఢి దేశ

కాలవిషయాతివర్తి యై త్రాలునట్టి

యాపరబ్రహ్మ మీ వని యరయు మెదను॥

మూలమందలి తత్త్వమసి వాక్యముకొట్టి దుపయోగింపబడకపోయినను
మిగిలిన పదములు పెక్కుపయోగింపబడినవి. మూలభావము స్పష్టముగ తెలియు
చున్నది. భేద మిసుమంచితయు లేదు.

కో. ప. శర్మ :-

గీ॥ జాతియును నీతికులగోత్రచయము బాసి

నామరూపాదీకమును గుణం బగుణము

లేక దిక్కాలములు నంద రాక యుండు

నదియె నీ వైతి విది మది గుదురు పలుచు॥

ఇదియు మూలానుగుణముగనే యున్నది.

మూలము :-

యత్స్వరం సకలవాగగోచరం । గోచరం విమలబోధచక్షుషా

శుద్ధచిద్ధ సమనాదివస్తు య । ద్రవ్యహ్మ తత్త్వమసి భావ యాత్మని॥

అనువాదములు :- (దు. సు. శర్మ :-)

తే॥గీ॥ వరము సకలవాక్కుల కగోచరము గోచ
రము విమలబోధదృష్టికి సమ మనాది
వస్తు వమలచిద్ధన చైనబ్రహ్మ షెద్ది
తత్త్వమసి దీని దలపు వెందమునయందు॥
ఇది మూలము నంటియున్నది.

మొ. చి. సోమయ్య :-

గీ॥ వచనముల కందరానిది వరము విమల
బోధచక్షువునను గన దొసగునదియు
శుద్ధచిద్ధన మాదిన జూడబడని
యాపరబ్రహ్మ మీ వని యరయు మెదను॥

ఇదియును మూలానుసారిగానే యున్నదిగాని మూలమునందలి 'యనాది వస్తు' యనుబోధ 'నాదిని జూడబడని' యను ప్రయోగము యుక్తముగా లేదు.

కో. ప. శర్మ :-

గీ॥ కదది మాటల కందంద కల్మష మగు
జ్ఞాననేత్రమునకు గాని రానరాదు
స్వచ్ఛ మగునొక్క తెల్లయనాది యేది
యది నే నై తి విడి మది గుదురుపఱును॥

ఇది మూలమునందలి పద మొక్కటియైనలేక మూలభావమును భేద మేమియు లేక ప్రకటించునట్టి అనువాదమనవచ్చును. "చిద్ధన" మనుదాని "కొక్క తెల్వి" యను ప్రయోగము "చిద్ధిగా పటత్వము తగ్గించునట్లనిపించును. "అనాది" శబ్దమొక్కటే మూలములోనది ప్రయోగంపఱచినది.

గ్రంథోప సంహారము : మూలము :-

సంసారాత్వనిరాసభాసుకీరణప్రోద్భూతదాహవ్యథా
భిన్నానం.....

అనువాదములు :- (దు. సు. శర్మ :-)

మ॥ సొరిదిన్ సంస్కృతిబాహదావతపనాంకుప్రోత్తదాహార్తులై
మరుభూమిన్ జలకాంతమై బహుగతిన్ భ్రాంతిల్లుపాంథాశికిన్
దరినే యున్న సుఖాంబుధిన్ సుఖదముల్ బ్రహ్మభ్యముల్ జూపుధీ

నిరతిన్ శంకరుడివ్యవాజి ఇది కా నిర్వాణసంధాత్రి ॥

ఇది ప్రాథమిక సున్నది.

మో. చి. సోమయ్య

సీ॥ పరమనిర్వాణసౌభాగ్యసంపద గూర్చు నీ శంకర వాచ్యతావచనము
సంసార మను భయజనతమార్గమునందు । కానప్రతిమం బనుతననరుచిని
వరలుదాహవ్యథాభరమున వీడ్చు లై । భ్రమ గొలిచి జలకాండ బడి మరుభువి
సంచరించుచు నుండుజనముల కలరంగ । నిరతిసోమయ్యమును గరపునట్టి

గీ॥ అద్యయం బగు పరమాత్మ యనగ దెలగు

నతినమీపాన దనలోన నలరునమృత

జలధి దాహము బోరార్చి శాంతిసౌఖ్య

మొనగి యాచంద్రతారమై యుండుగాత॥

ఇది సరళముగను, వివరముగను సున్నది. ఇందు “తనలోన నలరు”
నను మాట మూలమున లేకున్నను నిందు జేర్చుట మూలమునకు మెరుగు దెట్టినట్లు
శోభస్కరముగ సున్నది.

కో. ప. శర్మ :-

మ॥ నరులై సంస్కృతి బాట.....

ఇందు మూలమునందలి భ్రాన్త్యా (పరిభ్రమ్యతామ్) యను పదమును
“అత్యాసన్న” (సుధాంబుధిం) అను పదమును విడువబడినవి. అందువలన భావ
పుష్టి కొంత తగ్గినది. మిగిలిన విషయము మూలానుగుణముగనే యున్నది.

మొత్తముమీద నీ మూడనువాదములును మూలానుసారులుగా తృప్తికర
ముగనే యున్నవి. కాని కొంత తారతమ్యమున్నట్లు పైన చూపిన యువాహరణము
లను బట్టి స్పష్టమగుచున్నది. వివరముగ వివరించిన నిట్టివి పెక్కు సందర్భములు
గోచరించును.

శ్రీ దుర్బా సుబ్రహ్మణ్య శర్మగారి యనువాదము కొంత ప్రాథమై
తత్సమపద విశిష్టమై కొంత భాషాపాటవము గలవారే యనుకూలముగ సున్నది.
మూలము నిర్వచనమైనను నీ యనువాదమున నొక్కచోట (మహావ్యక్త వివార
సందర్భమున) రెండు శ్లోకములు వచనముగ ననుసరింపబడినవి. తవిత్యము ధా
ళుద్ది గలిగి కదళి పాకమున సున్నది. భాష లాక్షణికము, నిర్దుష్టమై యున్నది. అను
వాదము కొన్నిచోట్ల మూలమువలె భావమును వినరించునదిగా సున్నది.

శ్రీ మొదపర్తి చినసోమయ్య చౌదరిగారి యనువాదము మూలమున

నెడములేక, హెచ్చుతగ్గులు లేక, వ్యర్థపదము మచ్చున కొక్కటియైన లేక మూలమందలి గాంధీర్యము ప్రతికి పుచ్చుకొన్నట్లున్నది. భాషయు మూలమునందువలె సరిసరళమై సాధారణ భాషా పరిజ్ఞానము గలవారికి గూడ ననాయాసముగ బోధపడు నట్లున్నది. తత్త్వ విషయబోధ కిట్టి భాష మిక్కిలి యనుకూలమై యున్నది. కవిత్వము భారాశుద్ధిగలిగి ద్రాక్షిపాకమున చదివినకొలది చదువ చవులొరించునట్లున్నది. అన్వయ క్లిష్టతగాని, యర్థసందిగ్ధతగాని యెచ్చటను గోచరింపదు. భాష లాక్షణికము నిర్దుష్టమునై యున్నది. చిట్టచివరి పద్యమొక్కటి మూలముకంటె కొంత వివరముగ నున్నది గాని మిగిలినవన్నియు మూలమునకు ప్రతిబింబములే యున్నట్లున్నవి.

వివేక చూడாமణికి గల యాంధ్ర పద్యానువాదములలో నిది యుత్తమ మనదగినది.

శ్రీ కోవూరి పట్టాభిరామశర్మగారి అనువాదముకూడ భావమునమూలానుసారిగనే యున్నది. భాషా విషయమున మూలమునకు కొంత దూరముగనున్నది. సాధారణముగ నెందు కొన్నిచోట్ల మూలమందలి పదము లుపయోగింపకుండుటకు ప్రయత్నము జరిగిన దనిపించును. తద్భవచేశ్య పదప్రయోగ మెక్కువగా కనిపించుచుండుటచేత భావబోధ కష్టపడప్పుడు కొంచెము యోచన యవసర మనిపించును. అనువాదమున నెడనెడ కొంత వివరణము గోచరించును. కవిత్వము భారాశుద్ధిగలిగి యెచ్చటను కుంటుపడక ఖచ్చారపాకమున నున్నది. భాష లాక్షణికము నిర్దుష్టము నై యున్నది.

ప్రాచీన కవులు, లాక్షణికులు, గర్భకవిత్వమున పలువిధములు ప్రదర్శించిరి. కాని “ఇష్టవాక్య గర్భితవృత్తము” నెవ్వరును రచించినట్లు కానరాదు. ఇది శ్రీ పట్టాభిరామశర్మగారి స్వయం ప్రతిభాకల్పితమని తోచుచున్నది.

మొత్తముమీద ఈ అనువాదములుమూడును మెచ్చదగినవిగానేయున్నవి.

వేదాంతగీతాండివిము

రచయిత :- శ్రీ పెండ్యాల నారాయణశర్మ

ఇది యాదేశంకరాచార్యులవారి వేదాంతాండిమమునకు తేటగీతి పద్యములలో చేయబడిన యాంధ్రానువాదము. రచయిత శ్రీ పెండ్యాల నారాయణ

శర్మ. ఇతడు వృత్తిచేత సుపాఠ్యాముడు. (చూర్మి గోదావరి లిల్లా) మేడపాడు వాస్తవ్యుడు. ఇత డీగ్రంతమును తదంతరియగు పెండ్యల పెంపయ్యచే మేడపాడు పురమున ప్రతిష్ఠింపబడిన మహారింగభవున కంకిత ముప్పించెను. ఈ గ్రంథము పీఠికాపుర విద్వాంసులగు వారదాసి సుబ్రహ్మణ్యదాస్రగారిచే పరిష్కరింపబడి 1930వ సంవత్సరమున ప్రచురింపబడినది.

ఈ గ్రంథ మీశ్వరుని కంకిత మీయబడినను ప్రతిపద్యము చివరను కృష్ణసందోధన యున్నది. ఇవరేశపుల కథేదముని వాడుచున్నది యిట్లుచేసియుండ వచ్చును.

వేదాంతడిండిమము మూలమున “ఇతి వేదాంతమిదం” అను మకుట ముతో తొందిది మూడు శ్లోకములతో నున్నది. ఇందు శ్రీ శంకరాచార్యులవా రద్వైత వేదాంత తత్త్వసారమును జనసామాన్యమునకమును సులభముగా దోధ పడునట్లు సూత్రప్రాయముగ రచించిరి. ఇం దేశ్లోకమున శాశ్వతము పూర్వార్థమై యద్వైత తత్త్వాంశములను ప్రకటించుచుండును.

విషయ సంగ్రహము:- వేదాంతభేరి నినాదము లే యేకసూత్ర తత్త్వము నుద్ఘోషించుచున్నవో, దక్షిణామూర్తి సంజ్ఞకమగు నారేజము నాకు సాక్షాత్క రించుగాక.

ఆత్మయనియు సనాత్మయనియు పదార్థములు రెండు. ఒకటి భోక్త, రెండవది భోగ్యము. బ్రహ్మమే ఆత్మ. దేహదులు కావు. అని వేదాంతభేరి మ్రోగుచున్నది. జ్ఞానమనియు నజ్ఞానమనియు పదార్థములు రెండు. జ్ఞానమువలన ముక్తియు నజ్ఞానము వలన బంధమునని వేదాంత భేరి నినాదము. ప్రియ విప్రియ కారకములగు సుఖ దుఃఖము లను రెండు పదార్థములున్నవి. సుఖము బ్రహ్మము, జగత్తు దుఃఖము నని వేదాంతభేరి భాంకారము. సమష్టి వ్యష్టియని రెండు పదార్థములు. సమష్టి ఈశ్వ రుడు, వ్యష్టి జీవుడు. జ్ఞాన కర్మము లను రెండు పదార్థములు. జ్ఞాన చూత్మ తంత్రము. రెండవది కర్తృతంత్రకము. జ్ఞానమువల్లనే మోక్షము. కర్మవలన గాదు; ధ్యానింపదగినది, కూడనిది, యని రెండు పదార్థములు. మొదటిది చిత్తమునకు సమాధిని, రెండవది విక్షేపమునుగూర్చును. యోగికిని, భోగికిని; త్యాగికిని, రాగికిని గూడ జ్ఞానమువలన మోక్షము గలుగును. సందేహము లేదు. వర్ణాశ్రమ సంకేత ముచేగాని, కర్మోపాసనాదులచేగాని, బ్రహ్మజ్ఞానము లేక మోక్షము సిద్ధింపదు.

సంసార మసత్యము, రసాభాసాది వోషయుతము. ఇది యుపేక్షింప తగినది.

బ్రహ్మమే తెలియదగినది. వ్యర్థ కార్యప్రసంగవాద వాంఛలను విడిచి బ్రహ్మ మొక్కమే తెలియదగినది. జీవుడే బ్రహ్మము బ్రహ్మమే జీవుడు ననెడి యైక్యజ్ఞానము వలననే ముక్తి కలుగును.

పరబ్రహ్మ యాత్మగానే యుండుటచే తత్త్వమును తెలుపుటలో ప్రయాస లేదు. అద్వైతమనియు ద్వైతమనియు రెండు వాదములు. మొదటిది సూక్ష్మము రెండవది స్థూలము. అద్వైతవాదము వలననే మోక్షము. బ్రహ్మజ్ఞానము లభింపనిచో పాండిత్యమును కర్మలును వ్యర్థములు. పరబ్రహ్మము నెరిగినచో యాగ యోగ ధనాదులతోగాని వేదకాస్త్రపురాణాదులతోగాని పనిలేదు. కర్మలు చిత్తశుద్ధికిని, ఉపాసన యేశాగ్రతకును బ్రహ్మజ్ఞానము మోక్షము కొఱకును నని వేదాంత డిండిమము.

పరస్పర విలక్షణములగు దృశ్యపదార్థములు రెండు. ద్రుక్కు బ్రహ్మము, దృశ్యము మాయ, జీవునకుపాధి యవిద్య. ఈశ్వరునకుపాధిమాయ. ఈ రెండిగుణముల కతీతమైనది బ్రహ్మము. పరబ్రహ్మ తత్త్వము సాకారము, నిరాకారము సగుణము, నిర్గుణమునుగూడనై యున్నది.

కార్యకారణము లభిన్నములు. కాన సర్వము బ్రహ్మమై బ్రహ్మము సర్వమునై యున్నది. సర్వవస్తువులయందును సత్ చిత్ ఆనంద లక్షణములు భాసించుచున్నవి. అందుచే సర్వమును బ్రహ్మమయమే. నేను దేహమును కాను. దేహ సాక్షి యగు దేహి నను నిశ్చయమువలననే జననమరణరహితుడగును. సచ్చిదానంద రూప త్వమువలన నాత్మయే బ్రహ్మ. సంశయములేదు. నామరూపములు మిథ్యయగుటచేత నామరూపములనుబట్టియు జీవబ్రహ్మములకు భేదములేదు. బ్రహ్మసత్యము జగత్తు మిథ్య. జీవుడు బ్రహ్మమేగాని వేరుకాదు. ఇది తెలిసినవాడే జీవన్ముక్తుడు. నామరూపములు స్థిరములు గాకపోవుటచే నామరూపాత్మకమైన విశ్వ మింద్రజాలమని బుధులు భావింతురు. అనులోమ విలోమములగు నధ్యారోపావ వాదములను చింతింపగా మిగులునది పరతత్త్వమే. సర్వదేహాదులకును నామరూపాభిమానమే సంసార (కారణ) మగుచున్నది. సచ్చిదానంద దృష్టియే ముక్తి కారణ మగును. నామరూపముల మిథ్యాత్వమును సచ్చిదానంద సత్యత్వమును గ్రహించినచో తెలియవలసిన దింకేమున్నది? సర్వము బ్రహ్మమేయని స్మరించుచు నన్యకర్మలు చింతలు లేక సుఖముగ నుండవలెను.

సర్వమాత్మయేయని తెలియుటచే విద్వాంసుడు కరణాకరణములగూర్చి బాధ నొందడు. మోహముతో నిమిత్తములేదు. ఆత్మయే బ్రహ్మమని నిర్భయమైనది. వేదాంతభేరి శ్రుతిరంజకముగ వినబడుచున్నది. శ్రీ దక్షిణామూర్త్యనుగ్రహమున ప్రతివారి భయంకరమైన వేదాంతభేరి యుంకారమును బ్రాహ్మణులు విందురుగాక.

శ్రీ నారాయణశర్మగారి యనువాదము, మూలమందలి మొక్కొక్క శ్లోకమున కొక్కొక్క తేటగీతి పద్యముగా నున్నది. మూలము అనువాదము—

వేదాంత డిండిమాంతత్వం ఏకముష్టోషయన్తయత్ ।

అస్తాం పురస్తాత్ తత్తేజో దక్షిణామూర్తి సంజ్ఞితమ్ ।

గీ॥ అలరువేదాంత డిండిమం బిలను నొకటె

తత్వ మగు నంచు ఘోషింప దనరుచుండె

దక్షిణామూర్తియను పేర దనరుదాని

ముంగిటను నిల్వ వరము నొసంగు కృష్ణ

ఇందు “అస్తాం పురస్తాత్ తత్తేజః” అనుదానికి “దానిముంగిటను నిల్వ వరము నొసంగు” ననునది సరియైన యనువాదము కాదు. “ఆ తత్వము నాకు సాక్షాత్కరించుగాక” యని మూలమందలి భావము.

న వర్ణాశ్రమసం కేతైః స కర్మోపాసనాధిభిః

బ్రహ్మజ్ఞానం వినా మోక్షః ఇతివేదాంత డిండిమః॥

గీ॥ వర్ణమాశ్రమ మనుభేదభావపరులు

కర్మల నుపాసనాదుల గడపుగాదు

బ్రహ్మ విజ్ఞానులైనచో బ్రహ్మముక్తి

ఇతరులకులేదు మోక్షంబు యెపుడు కృష్ణ॥

ఇది మూలానుసారమైన యనువాదము కాదనుట స్పష్టము.

“స్థితో బ్రహ్మత్మనాటివో బ్రహ్మజీవాత్మ నాస్థితమ్

ఇతి సంవశ్య తాం ముక్తిః ఇతి వేదాంత డిండిమః॥

గీ॥ జీవుడే బ్రహ్మమై మది చెలగి యుండు

బ్రహ్మమే జీవుడై యెద వరలుచుండు

నీవిధంబున గనుగొన నెట్టివాడు

ముక్తి నొందుట తథ్యంబు ముద్దుకృష్ణ॥

ఇందు మూలమునలేని, “మదియెద” అను పదములు చేరినవిగాని లేనిచో

నిది మూలానుగుణమైనదని చెప్పవచ్చును.

ద్విజత్వం విద్యనుష్ఠానాత్ విప్రత్వం వేదపాఠతః

బ్రాహ్మణ్యం బ్రహ్మవిజ్ఞానాత్ ఇతి వేదాంత డిండిమః॥

గీ॥ ఉపనయనకర్మచేత నీయుర్వి ద్విజుడు

వేదపాఠంబువలనను విప్రవరుడు

బ్రహ్మ విజ్ఞానమొందిన బ్రాహ్మణుండు
ననుచు వేదాంత డిండిమం బలరె కృష్ణ॥
ఇది యోగ్యముగానే యున్నది.
ష ఙ్గీ హత్య త్రయం హిత్వా, ద్వయం భిత్వ ఖిలాతిగం
వీకం బుధ్వా క్షుతే మోక్షం ఇతివేదాంత డిండిమః ॥

గీ॥ అరిటిని మూటి రెంటిని జేరి వేగ

జంపి విడిచియు భేదించి సర్వమునకు
నవల నుండినయొకటిని గవయు నపుడె
ముక్తి నొందును మనుజుండు పుడమి కృష్ణ॥
ఇందు ధావము మూలానుగుణముగానే యున్నది.
బ్రహ్మ సత్యం జగన్నిధ్యా జీవో బ్రహ్మైవ నావరః
జీవన్ముక్తస్తు తద్విద్వాన్, ఇతి వేదాంతడిండిమః॥
సత్య మెప్పుడు బ్రహ్మము జగము మిత్య
జీవుడే బ్రహ్మ మితరుని తెప్పవలదు
దీని తెలిసిన మనుజుడు దేజరిల్లు
ముక్తి నొందుట తత్యంబు ముద్దుకృష్ణ॥
ఇదియును మూలానుసారముగానే యున్నది.
అవిజ్ఞాతే జన్మనష్టం, విజ్ఞాతే జన్మ సార్థకం
జ్ఞాతురాత్మా సమాప్తేస్యాత్ ఇతి వేదాంతడిండిమః॥

గీ॥ అత్మ యెలియని జన్మంబు నవని వృధయ

తెలియుచో జన్మ సార్థక మెలమినగును
అత్మవిజ్ఞాని కరయగా నాత్మమార
మందు లే దని యెంచగా నగును కృష్ణ॥

ఇది మూలభావమును కొలదిగా విస్తరించి స్పష్టము చేయునదియై
యున్నది. (బాగుగ)

పరమే బ్రహ్మణి న్నిస్మిన్ స్రవీలా ప్యాఖిలంజగత్
గాయ న్నద్వైత మాత్మానం అస్తే వేదాంత డిండిమనః॥

గీ॥ అత్మ విజ్ఞాని యాతయ నాత్మయందు
సర్వజగములు విలయంప శక్తి గలిగి

యనయ మద్వైత సంతోషమందు దేలి
గానమును జేయుచుండును గడిది కృష్ణ॥

ఇదియును మూలముందలి భావమును సువ్యక్తముచేయుచు వివరముగ నున్నది.

వేదాంత భేరి యుంకారః ప్రతివాదీభయంకరః
శ్రూయతాం బ్రాహ్మణైః శ్రీమద్దక్షిణామూర్త్యనుగ్రహం॥

గీ॥ ఇతరవాదుల కనయము మతి గలంచు
వసుధ వేదాంత భేరి కాభాంకృతులును
దక్షిణామూర్తి దయచేత ధరణీసురుల
వలన వినబడుగాత శ్రీ జెలగి కృష్ణ॥

ఇందు మూలముననున్న “బ్రాహ్మణ” శబ్దమును “ధరణీసురులు” గా ననువదించుట కంటె నట్లే ప్రయోగించిన బాగుగా నుండెడిది. “బ్రాహ్మణ్యం బ్రహ్మ విజ్ఞానాత్” అని యింతకుపూర్వమిందే చెప్పబడియుండుటచేత నాశబ్ద మాయర్థముననే ప్రయోగించుట యుచితముగా నుండును.

మూలమున ననుష్టుప్ శ్లోకములలోనున్న యీ వేదాంత డిండిమము కడు సులభశైలిలో సర్వసాధారణ జనులకు తత్వము బోధపడునట్లున్నది. అట్లే ఈ యనువాదము కూడ చిన్నవిగా నుండు తేటగీతి పద్యములలో కడు సులభశైలిలో పామరులకు గూడ సుబోధ మగునట్లు చేయబడినది. ఇందు భాషాపటుత్వము, చెప్ప దగినంతగా లేకున్నను చాలవరకు భావములు మూలానుగుణముగనే యున్నవి. అచ్చటచ్చట కొంచె మెచ్చితగ్గుగా నున్నను విషయమున దోష మాపాదించదగినంతగా లేదు.

ఒకటి రెండుచోట్ల “బ్రహ్మ విజ్ఞానులై నచో బడయుము క్తి” మొదలైన వాక్యరచనాదోషము లున్నవి.

మరి యొకటి రెండుచోట్ల “అత్మ దెలియని జన్మంఁబు నవనిపుథయ” “ఇతరులకులేదు మోక్షంఁబు యెప్పుడు కృష్ణ” మొదలగు తావుల నుత్తుపై ద్రుత యశాగమములు కనిపించుచున్నవి.

అనువాదకర్త విశేష భాషాపాటవముగలిగినవాడు కాకపోయినను అద్వైత తత్వాభిమానియు సౌమ్యుడైనై కొంత కవితాభిలాష గలిగియున్నవాడుగ గోచరించుచున్నాడు. ఈ గ్రంథము సాధారణ మాతృభాషాజ్ఞానము గలిగిన యాంధ్ర జన సామాన్యమునకు బాగుగ నుపయోగించును. పద్యములు చక్కని ధారగలిగి, బాల

బాలికలు చిన్న వయసులో కంఠస్థము చేయుట కనుకూలముగనున్నవి. పిల్లలకు సామాన్య జనులకు నీ యనువాదము మిక్కిలి ఉపయోగకారిగా నుండును.

ఆత్మబోధ

శ్రీమదాది శంకరాచార్యులవారు రచించిన గ్రంథములలో నరువది యెనిమిది శ్లోకములతోగూడిన ఆత్మబోధ యొకటి. ఈ గ్రంథము పరిమాణమున చిన్నదిగా నున్నను, విషయమునుబట్టి మిన్నయై తత్త్వసంగ్రహమనదగి యున్నది. ఇది శాస్త్ర గ్రంథమైనను వివిధాలంకార భరితమై యున్నది. ఇందు సుమా రిరువదికి పైబడి యుపమాలంకారములు, మూడు నాలుగు తావుల రూపకాలంకారములు, రెండుబోట్ల రూపకానుప్రణీత శ్లేషాలంకారములును, నొకచో నుల్లేఖాలంకారమును గలవు. దీనిని పఠింపురు కవులాంధ్ర పద్యరూపమున ననువదించిరి.

ఇందలి ముఖ్య విషయము, వివిధోపమానములచేతను, దృష్టాంతములచేతను, ఆత్మ యద్వితీయమనియు, నిత్యమనియు, సర్వవ్యాపియనియు సచ్చిదానంద స్వరూపియనియు, దానికంటె భిన్నమైన వస్తు వింకొకటి లేదనియు, వేరొక వస్తువున్నట్లు గోచరించుట కజ్ఞానమే కారణమనియు, నట్లు కనుపించునది మరుమరీచికల యందలి జలమువలె మిథ్యయే యనియు, నీ మిథ్యాజ్ఞానము నశించి సత్యస్వరూప జ్ఞానమును పొందుటవలననే నిత్య నిరతిశయానంద రూపమైన ముక్తి లభించుననియు, నిరూపించి యాజ్ఞానసిద్ధికి, భక్తి వైరాగ్యములుగల ముముక్షువునకు సద్గురూపదీప్త తత్త్వమస్యాది మహావాక్య శ్రవణ మనన నిది ధ్యాసలే సాధనము లనియు, వేరు సాధనములు పూర్ణ ఫలప్రదములు కావనియు బోధించుట.

ఆత్మబోధ నాంధ్ర పద్యరూపమున నాంధ్రీకరించినవారనేకులున్నారు. వారు (1) అల్లమరాజు సుబ్రహ్మణ్యకవి, (2) తిరుపతి నేంకటకవులు (అనమగ్రము - కలగూరగంపలో కలిపి ముద్రించబడినది), (3) జె. కృష్ణారావుగారు, (4) మోచర్ల రామకృష్ణగారు, (5) కావూరి పూర్ణచంద్రరావుగారు, (6) పిళ్ళపాటి నారాయణశాస్త్రిగారు. ("అద్వైత ప్రకరణములు" అను గ్రంథములో చేర్చి ముద్రింపబడినది.) ఈ యనువాదము లెట్లున్నవో స్థూలముగ పరిశీలింపబడుచున్నవి.

ఆత్మబోధము

అనువాదము :- అల్లమరాజు సుబ్రహ్మణ్యకవి

ఆత్మబోధమును పద్యరూపమున నాంధ్రీకరించిన వారిలో ప్రథము అల్లమ రాజు సుబ్రహ్మణ్యకవి. ఇతఁడారామ ద్రావిడ శాఖాబ్రాహ్మణుడు. హరితన గోత్రుడు. ఇతని తల్లి గంగమాంబ. తండ్రి రంగశాయి. జన్మస్థానము పిఠాపుర సమీపమున నున్న చేబ్రోలు గ్రామము. జననము క్రీ. శ. 1831. నిర్యాణము క్రీ. శ. 1892.

ఇతడు తన యిరువది రెండవయేటనే యాశుకవితచెప్పి రాజుల యాస్థానము లలో సన్మానముల నొందినవాడు. ఆ యా యాస్థానములలోని పండితుల ధాకకు తట్టు కొని నిలువగలిగిన దీప్తి. ప్రతిభావ్యుత్పత్తులు సమానముగాగల కవివరుడు.

ఇతని యితర రచనలు (1) శ్రీకృష్ణ భూపతి అలామశతకము, (2) శేష ధర్మములు, (3) పాపయమంత్ర శతకము, (4) మణిభ్యజ్జీవరిత్రము, (5) సింహాద్రి రామాధిప శతకము, (6) భద్రాపరిణయము, (7) శ్రీకృష్ణ వీలా కల్యాణము, (8) చాటుధారా చమత్కార సారము. మొ॥

ఆత్మబోధానువాదము నీ గ్రంథకర్త, రాజమహేంద్రవర ప్రాంతమున నున్న వీరవర గ్రామ నివాసియగు తోట పద్మనాభవదాస్యున కంకితముచేసి సదానము నొందెను. అందుచేత నిందలి పద్యములన్నియు “పద్మనాభ” యను మకుటముతో నున్నవి. ఇందలి పద్యములు చాలవర కాటవెలదులు తేటగీతులునై యున్నవి.

ఈ అనువాదము కడు సరళమై మూలానుసారియై యున్నది. ఉదాహరణ ములుగా కొన్ని పద్యము లిచ్చట నీయబడుచున్నవి. మూలము - అనువాదము-

బోధోఽన్యసాధనేభ్యో హి సాక్షాన్మోక్షైక సాధనమ్
పాకస్య వహ్నివత్ జ్ఞానం వినా మోక్షో న సిద్ధ్యతి ॥

2

గీ॥ అన్య సాధనముల కన్న నరయ బ్రహ్మ
బోధ మొక్కడె మోక్షైక సాధనంబు
పాకమున కగ్నివలె దానగాక మోక్ష
పదవి వేరొంట గలుగదు పద్మనాభ ॥

నిత్యశుద్ధ విముక్తయిక మఖండానంద మద్వయం
సత్యం జ్ఞాన మనంతం యత్ పరబ్రహ్మమేవచ ॥

36

ఏవం నిరంతరత్యక్తా బ్రహ్మైవాస్మితి వాసనా
హర త్యవిద్యావిక్షేపాన్ రోగా నివ రసాయనం ॥

38

గీ॥ అద్యయము పద్మము విముక్త మవ్యయం బ
నంత మానందమయము, సత్యమగు జ్ఞాన
మెట్టి యట్టి పరబ్రహ్మమేన యనుచు
భావన మొనర్చవలయును పద్మనాభ ॥

తే॥ ఇవ్విభమున పరబ్రహ్మమేన యయితి
ననెడు మనసంబు చిరకాల మభ్యసింప
నది మొలగించు నొగి నవిద్యావికృతుల
వ్యాధుల మహౌషధము వోలె బద్మనాభ ॥
దిగ్దేశకాలాద్యనశేష సర్వశం
శీతాది హృన్నిత్య సుఖం నిరంజనం
యః స్వాత్మ తీర్తం భజతే వినిష్క్రియః
స సర్వవిఠ్ సర్వగతోఽమృతో భవేత్ ॥

తే॥ ఎవడు దిగ్దేశ కాలాదు లెన్నకథిల
గతము నిర్తంద్వ నిత్య సౌఖ్యదము స్వాంత
తీర్తమూరక మొందు సర్వార్థవిదుడు
వాడె నర్వగు డమృతుండు పద్మనాభ ॥

ఇందలి భాష లాక్షణికమై సర్వజన సులభ సుబోధమై యున్నది. గ్రంథము
చివర నొక గోమూత్రాబంధ గీతము, నొక చక్రబంధము, నొక స్రగ్వీణీవృత్తము
కృతిభర్త యగు పద్మనాభుని పేర రచింపబడియున్నవి.

ఆత్మబోధమునకు గది యాంధ్రానువాదములలో నిది కడు సరళమైనదని
చెప్పవచ్చును.

ఆత్మ బోధ ము

అనువాదకర్త :- శ్రీ జె. కృష్ణారావు

ఆత్మబోధమును పద్యరూపమున నాంధ్రీకరించినవారిలో శ్రీ కృష్ణారావుగారు
కరుణ. పేరు చిత్తూరుజిల్లా వాస్తవ్యులు. న్యాయవాదులు కవితా రసికులు. సద్గుణ

గరిష్టులు. జ్ఞాన సంపన్నులు. పేరీ యాత్మబోధమును తొలుత వ్యక్తములలో వ్యాఖ్యాతము వచ్చునట్లు వ్రాసెరట. అది ప్రచురితమైనట్లు లేదు. కంద పద్యములలో నున్న యీ యనువాదము 1934 సం॥లో ప్రచురింపబడినది. సరి యితర కృతులు 'మాతృతటము' పేరికచేశ్వర స్తవము మొదలగునవి.

ఈ యాంధ్రీకరణ మనర్థకముగాను మనోహరముగాను నున్నది. అనువాదము మక్కికి మక్కిగాగాక తెలుగు తనమును గోల్పోవక మూలభావానుసారమై, యలతి మాటలలో పూర్ణ భావమును ప్రకటించునదియై యున్నది. మూలమున నున్న యలంకారములన్నియు నిందు యథాతథముగా నవతారింపబడినవి.

గ్రంథ ప్రారంభమున సీ యనువాదకర్తయొక్క ప్రార్థన పద్యముకూడ శ్లేషాలంకారముతయై యున్నది.

కం॥ శ్రీ దివ్యామృత సుఖసం । పాదన కాశ్యావరోధ పటు విమత విషా
భాదన ధీరుండగున । య్యాదిమ శంకరుని భక్తి నారాధింతున్ ॥

ఇందు శివపరముగాను, ఆదిశంకరాచార్యస్వామి పరముగాను రెండర్థములు స్ఫురించుచున్నవి.

శివపరముగా దేవత అమృత సంపాదనకు చేయు ప్రయత్నమునకు విఘాతముగా నుద్భవించిన నిషమును భక్షించిన శంకరు నారాధింతుననియు: నాది శంకరాచార్య పరముగా - మోక్ష సుఖ సంపాదన కవరోధకరములగు విమత విషహరుడగు నాది శంకరాచార్యు నారాధింతులనియు, నిందలి యర్థద్వయము వ్యక్తమగుచున్నది. మూలము యనువాదమున కుదాహరణములు :-

తపోభిః క్షిణపాపానాం శాంతానాం వీత రాగితాం
ముముక్షాణా మపేక్ష్యోఽయ మాతృబోధో విధీయతే ॥

2

కం॥ శాంతులు మోక్షసక్త । స్వాంతులు నిర్ముక్తకిల్బిషవ్రాతతపో
వంతులు విదళితసకల । భ్రాంతులు నీయాత్మబోధ సతనార్థు లిలన్ ॥
అరుజేనైవ బోధేన పూర్వం తత్తిమిరే హతే ।

తత ఆవిర్భవే దాత్మా స్వయమే వాంఛ మానిక ॥

43

కం॥ మునుమున్నుగ సంతమసం । ఋను, జొక్క పుంజెరుక యెనెడువొడు
పుంజాయల్

తునిచిన యంతట ప్రద్యో । తను చాడ్చున నాత్మ తనకు తానె వెలుంగున్ ॥

తీర్త్యా మోహార్జవం హత్వా రాగద్వేషాదిరాక్షసాన్ ।

యోగీ శాంతిసమాయక్తో హ్యత్కారామో వివాజితే ॥

40

కం॥ యోగియు మోహార్జ గడచి । రాగద్వేషాది దైత్యరాజి నడచి తా

రాజులు నాత్కారాముం । పైగెంటనికాంతి మదిని నలరంగన్ ॥

ఉపాధి విలయా ద్విష్టా నిర్విశేషం విశేస్మనిః ।

జలే జలం పియ ద్దేవ్యామ్ని తేజ స్తేజసి వా యథా ॥

కం॥ జ్ఞానియు సుపాధి విలయం । పైసంతన నిర్విశేషు డయి విష్ణుపునన్

లీను డగు నీరు నీరము । లో నగ్గిని నగ్ని మిన్నులో మిన్ను క్రియన్ ॥

సర్వగం సచ్చిదాత్మానం జ్ఞానచక్షు ర్నిరీక్షితే ।

అజ్ఞానచక్షు ర్నేక్షితే భాస్వంతం భాను మన్తవత్ ॥

65

కం॥ జ్ఞానేక్షణండు సత్య । జ్ఞానానంద స్వరూపు సర్వగుగను న

జ్ఞానేక్షణండు విలస । ద్భానుని నంభుండువోలె దర్శింప తొగిన్ ॥

ఇందలి భాష లాక్షణికమై సుబోధమై యున్నది. ఇది 'యాత్యబోధ'కు మూలభావానుగుణమైన యనువాదమని చెప్పదగియున్నది.

— 0 —

ఆ త్మ బో ధ ము

అనువాదకర్త :- శ్రీ మోచర్ల రామకృష్ణయ్య

శ్రీ మోచర్ల రామకృష్ణయ్యగా రీశతాబ్దిమువారు. నెల్లూరులో న్యాయవాద వృత్తిలోనున్నారు. చిన్ననాటి నుండియు కవితా వ్యాసంగము గలిగి పరిణతిజెందిన విద్వత్కవులు.

వీరి యితర రచనలు :- సౌందర్యఅహారి ఆంధ్రపద్యానువాదము, లక్ష్మీస్తుతి మొదలగునవి. వీరు నెల్లూరు వాస్తవ్యులై “యభినవ తిక్కన” బిరుదునొందిన సుప్రసిద్ధ విద్వత్కవివర్యులగు దుర్భా సుబ్రహ్మణ్యశర్మగారి శిష్యులు. ఈ గ్రంథము వారికే యంకితము చేయబడినది. ఇందలి యనువాదము చాలవరకు మూలానుసారిగను, కొన్నిచోట్ల కొలది వివరణము కలిగినదిగ నున్నది.

ఈ యనువాదము 1936 వ సం॥న చేయబడినది. ఇందలి యనువాదపద్ధతికి, రచనా విధానమునకును ఉదాహరణములు :- యథామూలానువాదము.

శ్లో॥ అజ్ఞాన కలుషం జీవం జ్ఞానాభ్యాసా ద్వినిర్మలం ।

కృత్వాజ్ఞానం స్వయంసశ్యేత్ జలం కతకరేణువత్ ॥

(5)

తే॥ గీ॥ జీవు నజ్ఞానకలుషంబు వోవజేసి
జ్ఞాన వవల దాన నాశనము నొందు
సలిల మాలిన్యమంతయు వొలగజేసి
చిల్లగింజ యవల దా నశించునట్లు॥

శ్లో॥ రజ్జుసర్ప వదాత్మానం । జీవోజ్ఞాత్వా భయం వహేత్ ।
నాహం జీవః పరాత్మేతి । జ్ఞానంచేత్ నిర్భయో భవేత్॥

(72)

రజ్జువును గాంచి సామని భ్రమయువగిడి
తాను జీవుం డనెడి భ్రాంతి తపిలి భయము
బొందు పరమాత్మ 'నేను జీవుడగా' న
ఁటం చెరింగి విగతభయం డగు జనుండు ॥

శ్లో॥ వ్యాపృతే ష్వింద్రియే ష్వాత్మా వ్యాపారీ వా వివేకినా ।
దృశ్యతే చ భ్రేషు ఛావత్సు ఛావ ని వ యథాశరీ॥

(19)

ఉ॥ వెన్నెలరేల మింట బరుపె తెడుమబ్బుల గాంచి వెఱ్ఱినా
గన్నలు చందమామ వడిగా జనుచుండె, నటంచు నెంతు,రా
తెన్నున నింద్రియైక వికృతినగని తద్గతులెల్ల నాత్మవే
యన్న భ్రమన్వహింతు రకటా పరశత్త్వవిచారమారగుల్॥

శ్లో॥ అరుణేనైవ బోధేవ పూర్వంత త్తిమిరే హతే ।
తత ఆవిర్భవేదాత్మ స్వయం మేవాంబుమానివ ॥

(43)

చం॥ అరుణుడు ప్రాఙ్మహాద్ర శిఖరాగ్రమునం దుదయంబు నొందగా
నిరులు లయించి పోలొడువహిన్ విమలంబగు బోధపేర్మి
సత్వరముగ దా నవిద్య చను దప్పుగ పిమ్మట నంబుమాలియ
ట్లరిదిగ నుదృఢించు తనయంతన యాత్మ పటుప్రకాశతన్ ॥

శ్లో॥ తీర్త్వా మోహోర్థవం హత్వా । రాగద్వేషాదిరాక్షసాన్ ।
యోగీనా న్తి సమాయుక్తో హ్యేకామో విరాజతే॥

(50)

మ॥ ఘనమోహోర్థవమున్ దరించి పటురాగద్వేష ముభ్యోగ్ర దు
ష్ట నిశాట ప్రకరంబు నుక్కడచి స్వేచ్ఛన్ శాంతి సామ్రాజ్య ల
క్ష్మిని జేపట్టి, వికల్పముల్ విడిచి నిశ్చింతన్ సదానంద ని
త్య నిమగ్న స్థితి బ్రహ్మవేత్తతగ నాత్మరాముడై భాసిలున్॥

ఇందలి భాష లాక్షణికము, జాతీయము నై యున్నది. 'ఇందలి పద్య
ములు సంస్కృతశ్లోకముల తీరునుమించి మంచి నుడిబొంకముతో ప్రసాదగుణముతో

నొప్పారుచున్న'వని శ్రీ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారును, 'వేదాంత విషయములను సుబోధముగ జదువరుల చిత్తముల హత్తించుటయందేకాక పదగుంభనాదులగు రచనా చమత్కృతుల యందును, ఈ గ్రంథము నందలి కొన్ని పద్యములు పోతనా మాత్యుని పద్యములను జోలియున్న'వని శ్రీ ప్రయాగ వేంకటశాస్త్రిగారును ప్రశంసించియున్నారు.

ఆత్మబోధము

అనువాదకర్త :- శ్రీ కావూరి పూర్ణచంద్రరావు

శ్రీ కావూరి పూర్ణచంద్రరావుగారు ప్రస్తుతము విజయవాడ ఆంధ్ర లయోలా కాలేజీలో ఆంధ్రోపన్యాసకులుగా పనిచేయుచున్నారు. వీరు సాహిత్యపిపా సతో సహనముగ తత్త్వజిజ్ఞాసగలవారు. వీరు శ్రీ శంకరాచార్య కృతులలో ప్రసిద్ధ మైన వివేక చూడామణినికూడ కొంతవరకు పద్యకావ్యముగ ననువదించిరి. వీరి మరొకకృతి శారదాస్తుతిపరముగ వ్రాసిన 'నమస్సుమాలు' అను ప్రార్థన పద్యసంపుటి. వీరి రచనలు విశేషముగ భక్తిజ్ఞాన పరములుగ నుండును.

వీరి మాత్యబోధ 1962వ సంవత్సరంలో ప్రచురించబడినది. ఈ యను వాదము కేవల మూలశబ్దానుగుణమైన యనువాదముకాక చాలవరకు వివరణాత్మకమై యున్నది. కొన్ని కావుల మాత్రము మూలమునందు వలెనే సంగ్రహముగా నున్నది.

మూలము - యనువాదపద్ధతుల కుదాహరణములు :

తపోభిక్షిణపాపానాం శాస్తానాం వీతరాగితాం ।

ముముక్షుతా నుపేక్ష్యోఽచ మాత్యబోధో విధీయతే॥

1

ఉ॥ శ్రీకరమైన యాత్మపదచింతనసేయగనీని రాగ కో
పాకర మానసంబున మహాత్తరశాంత గుణంబునింపి పా
పాకులతం దపో నిరతి నంతముజేసి ముముక్షులైనవా
రీకృతిజాడ నర్హులు జయింప భవప్రతిబంధకావళిన్॥

ఇది మూలమునకు వివరణాత్మకమైన యనువాదమున కుదాహరణముగా గ్రహింపబడినది.

నానోపాధివశాదేవ జాతినామాశ్రమాదయః

అత్యన్యారోపితా స్తోయే రసవద్వాదిధేదవత్॥

11

మ॥ ఒక విద్యుత్తు విభిన్నమార్గముల దానుత్పన్నమై స్వచ్ఛదీ
పికలై యంత్రపుఁజాలనమ్ములయి పెన్నింజామరాకారులై
సకలోపాధిగతాసమప్రభల వీసందేని యేకత్వమూ
నకయున్నట్లు పరాత్మ జాతికులభిన్నత్వాన భాసించెడున్॥

మూలమునలేని కల్పనాయుతమైన యనువాదమున కిది యుదాహరణముగా
గ్రహింపబడినది.

ఒక్కొక్కచోట భావవివరణమువలన ఒక్కొక్క శ్లోకము రెండేసి
పద్యములుగా ననువదించబడినది.

శ్లో॥ పంచకోశాదియోగే న తత్తన్మయ ఇవస్థిత ।
కుద్రాత్మ నీలవస్తాదీ యోగేన సృటికోయథా॥

15

అ॥వె॥ నరుని దేహమందు వఱలుకోశము లై దు
జ్ఞానమానసములలోన రెండు
ప్రాణమయత నొకటి యానందమయ మొక్క
టన్నమయత నొకటి గ్రోలు॥

చం॥ సృటికము చుట్టుసట్ల గలవర్లములం దనయందు జూపుచ
క్కటి నట పంచకోశములగాటపు సంగతి నాత్మభావవి
స్ఫుట మదిలేక కోశగుణపూర్ణ వికారత గోచరించు సం
కటపడుగాని కోశవిముఖంబున జీఘడు దేవుడయ్యెడిన్॥

మూలమునకు సన్నిహితమై సంగ్రహముగా నున్న యనువాద పద్ధతికి

ఉదాహరణము :

స్వతోధేనాన్యతోధేచ్ఛా । దోధరూపతయాత్మనః
న దీప స్యాన్యదీపేచ్ఛా । తథా స్వాత్మా ప్రకాశతే॥

29

అ॥వె॥ దీప మన్యవస్తుదీపనంబున కగు
దీపమెరుగ వేఱు దీపమేల

సర్వ మెఱుగవలయు సచ్చిదానందంబు
సచ్చిదాత్మ నెఱుగ జ్ఞానమేల॥

యథామూలానువాదమున కుదాహరణము :-

నిర్గుణోనిష్క్రియో నిత్యో నిర్వికల్పో నిరంజనః ।
నిర్వికారో నిరాకారో నిత్యముక్తోఽస్మి నిర్మలః

అ॥వె॥ నిర్గుణుండ నిత్యనిర్వికల్పాండను
 నిష్క్రియుండ నేను నిర్వికార
 నిత్యము క్తభావ నిరతసాకార
 నిర్మలుండ మోద నిర్భరుండ॥

ఇట్లు పలువిధములుగా నున్న యీ యనువాదము మూలములోని భావము అను యథాతథముగ పాఠకుల కందీయలేక పోయినను మొత్తముమీద మూలమందలి భావముల నన్నింటిని కొంచె మించుమించుగా గ్రహింపజేయగల దనుటలో సందేహములేదు.

ఇందలి పద్యములు చారాశుద్ధి కలిగి ద్రాక్షపాకమున నున్నవి. భాష సలక్షణమైనాతికఠికమై సులభసుబోధమైయున్నది.

శ్రీ దక్షిణామూర్తిస్తోత్రము

కర్త :- శ్రీమచ్ఛంకర భగవత్పాదాచార్యులవారు

శ్రీమచ్ఛంకర భగవత్పాదాచార్యులవారు రచించిన పెక్కు స్తోత్రములలో హరిమీదే స్తవము: దక్షిణామూర్తి స్తోత్రము అను రెండు స్తోత్రములు కేవలద్వైత తత్వమే విషయముగాగలిగినవి. అందు “హరిమీదే” స్తోత్రమును పందొమ్మిదవ శతాబ్దిలోనుండిన ‘నడకుదుటి రామన’ యను నతడు పద్యకావ్యముగా రచించెనట కాని యది యలభ్యము.

శ్రీ దక్షిణామూర్తి స్తోత్రము శ్రీమదాది శంకరాచార్య కృతమైన యద్వైత తత్వబోధక స్తోత్రములలో ముఖ్యమైనది. దీనికి సంస్కృతమున పెక్కు ప్రసిద్ధ మైన వార్తకములును, వ్యాఖ్యలును గలవు. సాధారణముగా దక్షిణామూర్తియనగా దక్షిణదిక్కునకు తిరిగియున్న గురుస్వరూపుడగు శివుడని వాడుక. దక్షిణామూర్త్యు పనిషత్తునందు “శేషుషీ దక్షిణాప్రోక్తా, సాయస్యాభీక్షచే ముఖం దక్షిణాభిముఖః ప్రోక్తః శివోఽసౌబ్రహ్మవాదిభిః” అని యున్నది. ఇచ్చట “దక్షిణా” శబ్దమునకు దక్షిణదిక్కుగాక “శేషుషీ”యనెడి యర్థము చెప్పబడినది. దీని ననుసరించియే కాబోలు నా స్వామికి “మేఘదక్షిణామూర్తి” యనియు ప్రసిద్ధియున్నది. అద్వైత సంప్రదాయమున దక్షిణామూర్తిస్వామికి అదిగురువుగా నత్యంత ప్రాముఖ్యమున్నది. ఈ సంప్రదాయమునః జ్ఞానమునకును, గురువునకును నత్యంత ప్రాధాన్యముండుటచే శ్రీ శంకరాచార్యులవారే తత్త్వజ్ఞానబోధక స్తోత్రము నాదిగురు మూర్తియు, మౌన

వ్యాఖ్యచేతనే తత్త్వదోషచేయవారును నగు దక్షిణామూర్తిస్వామి స్తోత్రముగా రచించి వట్లు తోచుచున్నది.

శ్రీ దక్షిణామూర్తి స్తోత్రమున కాండ్రపద్యానువాదములు రెండు ముదితము లైనవి యున్నవి. అందు మొదటిది మధులపల్లి వేంకట సుబ్రహ్మణ్య శాస్త్రికృతము. ఇది వాచిశ్వారిచే ప్రచురింపబడినది. రెండవది రాజమహేంద్రవర నివాసియగు అల్లక పీఠభద్రకవి కృతము. ఇది రాజమహేంద్రవరములో ప్రసిద్ధ చుస్తకప్రచురణ కర్తలైన “కొండపల్లి పీఠవేంకయ్య అండ్ సన్స్” వారిచే ప్రచురింపబడినది. ఈ రచయిత లిరువురు నీ శాస్త్రవాచార్యుని తెలియుచున్నది. పీఠిని గురించిన ఇతర వివరము లేవియు తెలియవు.

ఈ యనువాదములు రెండును మూలభావానుగుణముగ నున్నవనియే చెప్పవచ్చును. ఈ రెండింటికిని కొన్ని సన్నిహితమైన పోలికలు కూడ కనిపించుచున్నవి. ఈ రెంటి యనువాద పద్ధతి, పరస్పర సంబంధము తెలియుట కనువుగా కొన్ని పద్యము లిచట నుదాహరింపబడుచున్నవి—మూల సహితముగా.

శ్లో॥ మౌనవ్యాఖ్యా ప్రకటిత పరబ్రహ్మతత్త్వం యువానం
వర్షిష్టాం తే వస దృష్టిగతై రావృతం బ్రహ్మనిష్ఠైః
ఆచార్యేంద్రం కరకలిత చిన్మద్రమానందమూర్తిః
స్వాత్మా రామం ముదితవదనం దక్షిణామూర్తి మిదే ॥

1

(1) సుబ్రహ్మణ్య కవి యనువాదము :-

శా॥ మౌనుల్ వృద్ధులు శిష్యభూతులును బ్రహ్మభావ నిష్ఠాపరుల్
భానింపంగను చిన్నవానినిఁ దనున్ దా బ్రహ్మతత్త్వమునున్
మౌనవ్యాఖ్యను దెల్పునట్టిగురు నారామాఁ జిన్మద్రతున్
భానింతున్ స్మితవక్త్ర హర్ష యుతు మేఘ దక్షిణామూర్తి నిన్.

(2) పీఠభద్రకవి యనువాదము :-

మ॥ మునులనెద్దలు శిష్యమాత్రులును, సప్రోధంబునన్ భావమున్
బొనరింపంగనుచిన్ననైన ననుమున్ బొల్పొందబ్రహ్మంబునున్
మునివృత్తిన్ దగుబోధసేయుగురునిన్ మోదంబునం గొల్తు నా
త్మను జిన్మద్రతు హర్షవక్త్రయుతుమేఘదక్షిణామూర్తినిన్ ॥

1)

మూలముననున్న “యువానం” అను పదమునకు అనువాదముల రెండింటిను “చిన్నవానిని” (“దనున్”)- (1) “చిన్ననైన (నను) (2),” అని “చిన్న” శబ్దము సయోగింపబడినది అంతకంటె “యువకు”డనెడి పదము వాడినచో మేలుగా

నుండును. మొదటియనువాదమున “తనున్” అనియందగా రెండవదానియందు “నను” అని యున్నది. నను శబ్దమచట యుక్తముగా తోచదు.

“ధ్యానింపగను”-(1) “ధ్యానముందొనరింపంగను”,-(2) అని రెండింటి నన్నధ్యానపదము అమూలకము, మూలమునందలి “ఆవృతం” అనెడి పదమునకు బదులుగా నిది యుపయోగింపబడినట్లు తోచుచున్నది.

శ్లో॥ దేహం ప్రాణమపిం ద్రి హణ్యపిచలాం బుద్ధిం చ భాన్యం విదుః

శ్రీబాలాండజతోపమా స్త్వహమితి భ్రాన్తాభృశం వాదినః

మాయాశక్తి విలాసకల్పిత మహా వ్యామోహసంహారిణే

తస్మై శ్రీ గురుమూర్తయే నమ ఇదం శ్రీ దక్షిణామూర్తయే॥

6

మ॥ మతభేదములచే “నహమ్ము” నెవరం బ్రాణంబు దేహంబుకుం

లత విజ్ఞానము శాన్యహింద్రియము లన్నింటిం బ్రసంసింత్రో వా

రతి మూఢాంధవభూతికూపములు మోహభ్రాంతు లామోహసం

హృతి గావించెడు వాని కీనతి గురు శ్రీ దక్షిణామూర్తికిన్ ॥

మ॥ నిజమున్ దాము గ్రహింపలేక తనువున్జీవంబు తత్తం బబ

ద్రజగంబున్ బరమంచు భ్రాంతివడి మిథ్యావాదముల్ నల్పు పీ

రు జడుల్ శ్రీ శివుతుల్యులొదురని కారుణ్యంబునన్ బ్రోవగా

స్మజనందైన మహాత్ము నిస్సొలిచెదన్ శ్రీ దక్షిణామూర్తినిన్ ॥

6

ఈ రెండనువాదములలోను, మూలముననున్న పటుత్వముకనిపించుట లేదు. అనువాదములు రెండింటిలోను మూలముననున్న “మాయాశక్తి విలాసకల్పిత మహా వ్యామోహ సంహారిణే” యను భాగములో “మాయాశక్తి విలాసకల్పిత మహా” యను భాగము విడువబడినది. అనువాదము (1)లో “మోహ సంహృతి గావించెడు” అని యున్నది. అనువాదము (2) లో ఆ మాత్రమును లేక “కారుణ్యంబునన్ బ్రోవగా స్మజనందైన” అనెడి యమూలకకల్పన చేయబడినది.

ఉదా: మూలము అనువాదము

భూరంభాన్యనలోఽనిలోఽంబర మహర్నాథో హిమాంశుః పుమా

నిత్యాభాతి చరాచరాత్మకమిదం యస్యైవ మూర్త్యష్టకమ్

నాన్యత్కించన విద్యతే విమృశతాం యస్మాత్పరస్మా ద్విభో

స్తస్మై శ్రీగురుమూర్తయే నమ ఇదం శ్రీ దక్షిణామూర్తయే॥

మ॥ భువియున్ వారియువహ్ని వాయువునభంబున్ భాస్కరుండున్ సుధాం

శువు జీవుండను జంగమాచర జగంబున్ వెల్గు నేదేవు మూ

త్రివిశేషంబు యేరికంటె నింక అన్నింటింగ నే యుండె
శివజ్ఞాసికి వాని కీస్తురి గురు శ్రీ దక్షిణామూర్తికిన్॥

మ॥ భువిమున్ పోయఁడు పన్నివఱు గగనంబు చూర్ణ చంద్రాత్మకున్
నివృతాద్యథిల ప్రపంచముల్వెలుగు నేనేత ప్రభావంబున్
స విమర్శంబుగ నేరికిన్ చెరియు మున్ జర్మింపగా బ్రకృతిన్
శివతత్త్వజ్ఞుడు వాని కీస్తురి గురు శ్రీ దక్షిణామూర్తికిన్॥

ఇందనువాదము (1) యథామూల మనదగుచున్నది. అనువాదము (2)లో; మూలమునందలి “ఇత్యాథాతి చరాచరాత్మక మివం యన్త్యేవ మూర్త్యష్టకమ్” అను భాగమునకు “నివృతాద్యథిల ప్రపంచముల్వెలుగు నేనేత ప్రభావంబున్” యనెడి యనువాదమును. “నాన్యత్క్రంచన విష్యతే విమృశతాం యస్మాత్పరస్మాద్విభోః” అనెడి భాగమునకు, “సవిమర్శంబుగ నేరికిన్ చెరియుమున్ జర్మింపగాఁ బ్రకృతిన్” అనుటయు తృప్తికరముగా లేవు. ఇందు “బ్రకృతిన్” అనుపదంబు ఛందోభంగమైనది. అనువాదములు రెండింటిని మూలమునందలి “విమృశతాం” అను పదము శివజ్ఞాసికి- (1) శివతత్త్వజ్ఞుడు- (2) గా అనువదించబడినది.

శ్రీ శంకరాచార్యుల స్వామివారి స్తోత్రములను- అందును నేదాంత శాస్త్ర సారమనదగినదియు, అతిప్రాథమ్యమైనదియు నగు శ్రీ దక్షిణామూర్తి స్తోత్రమును యథామూలముగ ననువదించుట సులభసాధ్యము కాదు. మొత్తముమీద నీ యనువాదములు రెండింటిని మూల విరుద్ధ భావములు లేనందున నవి చాలవరకు మూలానుగుణముగనున్నవనియే చెప్పవచ్చును.

అనువాదముల తారతమ్యమును, విచారించినచో అనువాదము (శ్రీ మద్భువల్లి వేంకట సుబ్రహ్మణ్య శాస్త్రిగారిది) అనువాదము (2) (అల్లక ఏకభద్రకవిది) కంటె మేలుగా నున్నదని చెప్పనగును. అనువాదము- (2) లో కొన్నిలోపములు, విరుద్ధములు కాకున్నను, అనవసర కల్పనలున్నవి. మరియు నీ యనువాదము, అనువాదము- (1)ని చూచిచేయబడినట్లుగా భావింప నవసరమిస్తున్నది. ఆ మూలకములై అనువాదము (1)లో నున్న పదములు కొన్ని యందు కనిపించుట దీనికి ముఖ్యదారము. మూలమును చదివి, యర్థమును తెలిసికొనలేనిచారిత్ర కీ యనువాదములు కొంతవరకు మూలభావములను తెలిసికొనుట కుపకరించును. అనువాదము-2కన్న అనువాదము-1 మరింత ప్రయోజనకరమని చెప్పవచ్చును.

అద్వైత ప్రకరణములు

ఆంధ్రీకర్త: శ్రీ పిశుపాటి నారాయణశాస్త్రి

శ్రీ శంకర భగవత్పాదుల రచనలలో నిరువది ప్రకరణముల శ్రీ పిశుపాటి నారాయణశాస్త్రిగారిచేత ననువదింపబడి అద్వైత ప్రకరణము అనుపేర నొక గ్రంథముగ పూర్వబడినవి. ఇందున్న ప్రకరణములు (1) అద్వైతానుభూతి (2) ఆనాత్మశ్రీ విగర్హణము (3) లఘువాక్యవృత్తి (4) ప్రాధానుభూతి (5) జీవన్ముక్తా నందలహరి (6) సదాసారము (7) వేదాంత డిండిమము (8) అద్వైతోపదేశ పంచరత్నములు (9) తత్వోపదేశము (10) ఆత్మబోధ (11) స్వాత్మప్రకాశిక (12) యోగతారావళి (13) భజగోవిందము (14) ప్రశ్నోత్తర రత్నమాల (15) వాక్యసుధ (16) వాక్యవృత్తి (17) తత్వోపదేశసారము (18) బ్రహ్మజ్ఞాన లీలావళి (19) బ్రహ్మచింతనము (20) నిర్గుణమానస పూజ.

ఇవి యన్నియు నద్వైత తత్వశాస్త్ర విషయబోధకములైనను, వివిధా లంకార భరితములై, మనోహరములై హృదయమును కదలించునవిగనున్నవి. పీనిలో వేదాంత డిండిమమునకును, నాత్మబోధకును యోగతారావళికిని, నింతకు పూర్వపు కవులు చేసిన యనువాదములు కౌన్నియున్నవి. మిగిలిననాని నింకెవ్వరు ననువదించినట్లు తెలియరాదు.

ఈ ప్రకరణములన్నియు నద్వైతతత్వబోధకములే. ఆచార్య శంకరుల భాష్యములు తప్ప ప్రకరణగ్రంథములతో సహా మిగిలిన రచనలన్నియు శాస్త్ర విషయకములైనను కావ్యములవలెనే యుండును. ఉపమారూపకాద్యలంకారములు ఉక్తివై చిత్ర-కాంతరసస్ఫూర్తి, రచనాశైలి మొదలగు లక్షణము లారచనలకు కావ్యత్వమును సిద్ధింపజేయును. వానిని చదువనారంభించిన సహృదయుడు వానిని విడువరేడు. అట్టివానితో పైనతెల్పిన యిరువదింటికి శ్రీ పిశుపాటి నారాయణశాస్త్రి గారు చేసిన యాంధ్రపద్యానువాదము మూలానుగుణ్యమైన శైలి శయ్యాపాకములు గలిగి ముచ్చట గొల్పుచు మూలము చదివి యానందించలేని సంస్కృత భాషా వభిజ్ఞులకు తల్లోపములేకుండ చేయునని నిస్సంశయముగ చెప్పదగినట్లున్నది.

ఆంధ్రభాషా పాండిత్య మవసరములేక, సాధారణ భాషాజ్ఞానమున్నవారికెల్ల సుబోధమగునట్లున్నదీయనువాదము. అచ్చటచ్చట వచ్చిన సంశయాత్మక కఠిన పదములకు వారే యర్థములుకూడ వ్రాసి యున్నారు. ఈ యనువాదము కొన్నిచోట్ల యథామూలముగనున్నను సాధారణముగ పెక్కుతావుల స్వాభావికమైన వారి యిత రానువాదములవలెనే మక్కికి మక్కిగా రాక కొన్నిచోట్ల అమువ్యాఖ్యగాను కొన్ని చోట్ల వివరణాత్మకముగాను సాగినది. ఈ ప్రకరణము లన్నిటిని సంపూర్ణముగ విమర్శింప బూనినచో నదియొక ప్రత్యేక గ్రంథమగును. కావున స్థావరపులాకన్యాయ ముగ మాత్రమే సమీక్షచేయబడుచున్నది. దీనినిబట్టి ఈ యనువాదయోగ్యత తెలుసుకొనవచ్చును.

అద్వైతానుభూతి:- ఇందు మూలమున నెనుబడినూరు శ్లోకములున్నవి. వివిధ దృష్టాంతములతో జీవబ్రహ్మైశ్వర్యానుభవమిందు వివరింపబడినది. సాధారణ ముగ ప్రతిశ్లోకమున కొక దృష్టాంతమో, రూపకమో, లేక యుపమయో యిందు కనుపించును. ఈ యనువాదము శ్లోకమునకొక పద్యము చొప్పున నున్నది. ఇందలి శ్లోకములలో 36, 37, సంఖ్యలుగల శ్లోకముల భావము కొంచెమింపు మింనుగ నొకే విధముగ నున్నది. అనువాదమున నారెంటి భావము నొకే పద్య మున కూర్చబడుటచేత నీయనువాద పద్య సంఖ్య మెనుబడియైదైనది. మూలము-అనువాదమున కుదాహరణలు-

యన్యప్రసాదాదహమేవ విష్ణుః॥ ర్మయ్యేవ సర్వం పరికల్పితంచ

ఇత్తం విజానామి సదాత్మరూపం॥ తస్యాంప్రియుగ్మం ప్రణకోస్మి నిత్యం(2)

గీ॥ “ఏనెవిష్ణుండ, నాయందె చెల్లభువన

మయ్యే పరికల్పితం” బసునట్టిజ్ఞాన

మెవనిదయగల్గె ఎవడు నిత్యాత్మరూపు

డాగురూత్తము’ పదముల నాశ్చగొల్తు ॥

(2)

ఇందు మూలమునలేని “గురూత్తము” ననుశబ్దము వివరణాత్మకము. “ఇత్తం విజానామి సదాత్మరూపం” అను పాదమును మూలముననున్న ట్లనువదింపబడలేదు. “ఎవడు నిత్యాత్మరూపుడు” అనెడి విశేషణము గురునకు మూలమునలేనిది చేర్చబడి నది. ఇది యథామూలానువాదము కాకున్నను, ఉచితముగనే యున్నది. భావము న్పష్టమగుచు, గురుని విశిష్టతను తెలుపుచున్నది.

రజ్జురంధ్రస్థ దోషాది, సూర్యాభం నస్పృశేద్యథా ।

తథాక్షేత్రస్థ దోషాది, సర్వగం మాం న సంస్పృశేత్ ॥

(36)

తద్రజ్జరంధ్రనా శేషునై పనశ్యతి సూర్యభాః ।

తథాక్షేత్ర వివాశేషు నై వనశ్యామి సర్వగః ॥

(37)

గీ॥ రజ్జరంధ్రాదికము చెడన్ రవిప్రకాశ
మునకు నాచింతమనునది పొడమనట్లు
చిరికినను వేహములు, సర్వగతుడనగుట
నాకు నేనాడులేదు వినాశమనుచు ॥

మూలమున చూపిన రెండు శ్లోకములు కొద్ది భేదముతో నొకే తాత్పర్యమును ప్రకటించుచున్నవి. అందు మొదటి 36 సంఖ్యగల శ్లోక మనువదింపబడలేదు. ఆ శ్లోక మీయనువాదకర్తకు అభివ్రుత పాఠమున లేకపోవచ్చును. తరువాతి శ్లోకమున కనువాద మీయబడినది. అది యథామూలముగ నున్నదనవచ్చును.

జ్ఞస్యనాస్త్యేవసంసారోయద్వ దజ్ఞస్య కర్మిణః ।

జ్ఞానతో నై వసీర్యద్వద్రజ్జ సర్ప మజ్ఞానతః ॥

(42)

గీ॥ ఆత్మశేర్త్తుకు సంసార మనుచు లేదు
కాపురము లి అజ్ఞాదౌకర్మకునరె
“రా”డని చెరుగువా డేల త త్తరపడు
“పా”మనుచు భ్రాంతిగొనువాడె భయముగాంచు ॥

(51)

శ్లో॥ శివఏవసదాజీవో జీవనీవ సదాశివః ॥

వేత్తైక్య సునయోర్యస్తు స ఆత్మజ్ఞోన జేతరః ॥

(66)

గీ॥ జీవుడే యగు సర్వదా శివు డనంగ

శివుడె యగు నన్యముంగాడు జీవు డనగ

ఇరువురును నొక్కపే యని చెరుగుజనుడె

ఆత్మవిదు డగు, కారు తదస్యులెవరు ॥

(75)

ఈ యనువాదములు మూలానుగుణముగ నున్నవి.

2 ఆనాత్మ శ్రీవిగర్హణము :- ఆత్మ జ్ఞానములేనిచో నెన్ని మహిమలున్నను ఎంత పాండిత్యైక్యవ్యాధికారాదులున్నను నిత్య సుఖశాంతులుండవని వానిని గర్హించుట యిందలి సారాంశము. ఇందు మొత్తము పదునెనిమిది శ్లోకములున్నవి. అనువాదమున పదునేడు పద్యములున్నవి. మూలమునందలి చివరి రెండు శ్లోకములు నొక సీసపద్యముగ ననువదింపబడినవి.

మూలము :-

శ్లో॥ అద్భిః పద్భ్యాం లంఘితోవా తతః కింవాఽయుః కుంభే స్థాపితోవా తతఃకిం
మేరుఃపాతాపుద్భతోవా తతఃకిం॥ యేన స్వాత్మానై వ సాక్షాత్కృతోఽహమ్ ॥ (9)

గీ॥ కాలినడక సముద్రంబు గడచుగాక
దీక్ష బ్రాహ్మణియము నిరోధించుగాక
హేవశైలము చేతిలో నెత్తుగాక
నున్న ఫలితంబు కనకున్న దన్ను తాను ॥ (9)

ఈ యనువాదము మూలానుగుణముగ నున్నది.
య స్యేదం హృదయే సమ్యగనాత్మ శ్రీవిగర్హణం ।
సదో దేతి సవీవాత్మ సాక్షాత్కారస్య భాజనం ॥ (17)

శ్లో॥ అన్యేతు మాయికజగద్ బ్రాంతివ్యామోహమోహితాః ।
న తేషాం జాయతే క్వాపి స్మాత్మసాక్షాత్కృతి ర్భవి ॥ (18)

అత్యేతరంబగు నఖిలసంపద అనేక విధాల గర్హించునట్టి
యీ ప్రకరణము నెవ్వండు తన హృదయంబున సర్వదాహత్తుకొనగ
జేసి తన్మననంబు సేయునో తెన్నగా ! అత్మసాక్షాత్కృతి రర్హుడతడె
అన్యులుమాయికమగు జగద్బ్రాంతి దా । ముంసంగ వ్యామోహమోహితులయి ॥

తే॥ గీ॥ అష్టకష్టాలు పడియెద రాత్మదర్శనం
బు గాబోదు జన్మజన్మాతేని
విరచితం బయ్యె నిది బ్రహ్మవిద్వరు
డగుఆదిశంకరాచార్యునిచేత నాదృతముగ i (17)

ఈ యనువాదము చివరిభాగమున నున్న “అష్టకష్టాలు పడియెదరు” “జన్మ
జన్మాతేని” మొదలగునవి మూలమునలేని వివరణాత్మకమైన కూర్పులు. ఇది
శ్రీ శంకరుల కృతియని తెలుపుటయు మూలమున లేనిదే. మొత్తముమీద నీయను
వాదము తృప్తికరముగనున్నది.

3. లఘువాక్యవృత్తి :- శ్రీ శంకర భగవత్పాదు అద్వైతశాస్త్రసారమని చెప్ప
దగిన “వాక్యవృత్తిః” అను ప్రకరణము నేబదిమూడు శ్లోకములలో రచించిరి. లఘు
వాక్యవృత్తి దానికి సంగ్రహరూపమని చెప్పదగినది. ఇందు పదునెనిమిది శ్లోకములు
గలవు. అందలి కొన్ని శ్లోకములు వానికి శ్రీ నారాయణశాస్త్రిగారి యనువాద పద్య
ములు నిచట నుదాహరింపబడుచున్నవి. (మూల సహితముగా)

శ్లో॥ శక్యః సర్వనిరోధేన సమాధి ర్యోగినాం ప్రియః
 త దశరూక్షణం రుద్ర శ్రద్ధలు ర్భహ్మతాత్మనః
 శ్రద్ధలు ర్భహ్మతాం స్వస్యచింత యేద్ బుద్ధివృత్తిభిః
 వాక్యవృత్త్య యథాశక్తి జ్ఞాత్వా భాభ్యస్యతాం సదా
 తచ్చింతనం తత్కథన మన్యోన్యం తత్వ బోధనమ్
 వీత దేకపరత్వచ్చ బ్రహ్మభ్యాసం విదు ర్భుధాః
 దేహాత్మధీవ ద్రుహ్మత్మధీ దార్ద్యో కృతకృత్యతా
 యదాతదాయం మ్రియతాంముక్తో సౌనాత్ర సంశయః॥

(15, 16, 77)

సీ॥ అన్ని వ్యాపారాల నరికట్ట జాలినయతడు
 యోగిప్రియ మగుసమాధి
 నంద నర్హుం డగు; అందుల కసమర్థు
 డై నను, శ్రద్ధాశువగుచునొక్కక్షణకాలము
 నిరోధనంగతి నుండినన్, మార్పంగనోపు బ్రహ్మముగజీవు
 బుద్ధి వృత్త్యవలంబునన శ్రద్ధావంతు
 డగువ్యక్తి తనదుబ్రహ్మత్వగరిమ
 విడక చింతింపనగు వాక్యవృత్తినాత్మ
 శక్తికొలది గ్రహించి ప్రశాంతభంగి ఆచరింపవలయు
 బ్రహ్మభ్యసనము నతతంబు సంసారోపశాంతి కొరకు॥

సీ॥ అత్మకుబ్రహ్మకు నై క్యంబు సర్వదా
 భావనసేయుట, నలుకుటయును
 ఆ విషయముగూర్చి యన్యోన్యమును
 సముదంచిత మతి హెచ్చరించుకొనుట
 అయ్యదియే పరమావధియని నమ్మి
 తన్మయుడగుటవీతచ్ఛతుష్టయమ్మును
 బుధులు “బ్రహ్మభ్యాస” మనుచు జెప్పుచు
 నుండ్రు, దేహాత్మ బుద్ధివోలె॥
 పొడమి బ్రహ్మత్మ బుద్ధిమెప్పుడూ దృఢపడు
 అపుడు కృతకృత్యుడగును శుద్ధాత్ముడతడు
 బ్రతికియున్నను మజి గతప్రాణుడైన
 ముక్తుడే వానిగొనియాడు ముజ్జగములు ॥

(11)

ఈ యనువాదము వివరణాత్మకముగ నున్నవని సులభముగ గ్రహింప వచ్చును. ఇందు మూలమున నున్న పదునేనిమిది శ్లోకములు పదునొకండు పద్యము లలో ననువదించబడినవి. కొన్ని యొక్కొక్క శ్లోకమున కొక్కొక్క పద్యము చొప్పునను, పై నుదహరింపబడిన వానివలె కొన్ని రెండు మూడు శ్లోకముల కొక సీసపద్యము చొప్పునను అనువదించబడినవి. మూలభావము అనువాదమున సంతృప్తి కరముగ ను క్తములై నవి.

4. ప్రౌఢానుభూతి :- ప్రౌఢానుభూతియందలి విషయమెద్దియో యాప్రకరణ మందలి ప్రథమ శ్లోకమే యిట్లు విశదము చేయుచున్నది. శ్లో॥ ప్రౌఢప్రౌఢనిజాను భూతిగతి తద్వైతేంద్రజాలో గురుర్గూఢం గూఢమహౌఘ దుష్టసాధిమాంసృష్టం సదీ శాలినాం స్వాస్తే సమ్యగి హానుభూతమసి సచ్చిష్యావ దోఢాయతత్ । సత్యం సంస్మృతవాన్ సమస్త జగతాం నై జం నిజాలోకనాత్ ॥

అనువాదము :-

అత్యస్వరూపమా అత్యంత సత్యము । పాపమాషిత దుస్వభావులకదే । గోచరింపక కడు గూఢంబుగానుండు । పరిణత బుద్ధులౌ పండితులకు । స్పష్టంబుగా దోచు ప్రౌఢతరంబు నద్భుతమునై న నిజానుభూతివలన । ద్వైతేంద్రజాలముం దరిమి వైచి సుఖించు దేశికుం డంతతో తృప్తిపడక ॥ తెలివిగల్గు శిష్యుల ప్రభోధించు కొరకు, జగము పారమార్థిక రూపమగు నిజమును సంస్మరించును మఱిమఱి సన్ను తించు । ఆశ్రితోద్ధరణంబు ముఖ్యంబుగాన॥ (1)

ఇదియొక మహాత్ముని యనుభవ ప్రకటనమని పై శ్లోకానువాదమునవలన స్పష్టమగుచున్నది. తన భావములను ప్రకటించుటే కవిత్వమని భావించు నాంగ్లేయ కవి ప్రముఖులున్నారు. ఇది వారల కవిత్వ నిర్వచనములకనుగుణమైనదని చెప్పవచ్చును. ఆధునిక కవిత్వనిర్వచముల కనుగుణమైన కవిత్వమును క్రాంతదర్శిమైన కవి రావు ననే వేయి సంవత్సరములకు పూర్వము తదనుగుణమైన కవిత్వమును తాత్వికముగ శ్రీ శంకరాచార్యులు ప్రకటింపగలిగినారు. ఇది శాంతరసభరితమైనది. ఇందు మొత్తము పదునేడుశ్లోకములు శార్దూల విక్రీడిత వృత్తమున నున్నవి. అనువాద మొక్కొక్క శ్లోకమున కొక్కొక్క సీసపద్యముగా చేయబడినది. ఈ ప్రకరణమునందలి యెండు రెండు శ్లోకములు వాని యనువాదములు నిచట నుదాహరింపబడుచున్నవి.

అత్మానాత్మ వివేచనాపి మమ నో విద్యతక్రృతా రోచతే

నాత్మానాస్తి యదస్తి గోచరపుః కోవా వివేక్షుం క్షుం

మిథ్యావాదవిచారచిత్తన మహాకోకుర్చ స్త్యదృష్టాత్మకా
 భ్రాన్తా ఏవ సనారగా దృఢవియ స్త్వాన్తం శిలావత్ స్థిరాః ॥ (పుట 166-13)

సీ॥ ఏదియాత్మ అనాత్మయేది ?

యలచి జంజీరుల్ యి ర్త్రిక్రయర్త్రి ప్రయోగసరణి
 సతతంబు సేయు విచారంబు

నెచగూడ అభిరుచిలేదు నాకంతగాను

ఉన్నది కనబడుచున్నది, అత్యయే

తలప సచాత్మకు రావులేదు

అత్మవిచార సమర్థులు తక్కువ అత్మను చూడలేనట్టివారె

సచవుదురు వ్యర్థవిచారములను॥

మూలమెరుగరు భ్రాంతియే మూలమివట అశ్వములవోలె ధృఢ

చిత్తుల చలవృత్తి మహి ప్రకాశించుచుందురు మౌననిష్ఠ॥

13

స్వారస్యైక మహాభవారు మనసే ప్రోజనుభూతి స్త్వీయం

దాతన్యాసరు యోగముగ్రకుఢియే దుష్టాంతరంగాయచ

యేఽయం రమ్య విదర్శితోత్తమ శిరః ప్రాప్తా చకా స్తిస్వయం

సాచేశ్వర్కట హస్త దేశపతితే కిం రాజతే కేతకీ॥

17

సీ॥ మూర్తులు మోహైక బుద్ధులు దుష్టాంత రంగులు నైన వారలకు చెప్ప

దోటమీ ప్రాణానుభూతిని, తేకువతోడ స్వారస్య ముం దొప్పవోగ

సనుభవింప గల యమల మానసునకే । బోధింప దగు మనః పూర్వకముగ

కారణందేమన? కడురమజీయమై తావులం । జిమ్ము గేదంగిపూవు

రసిరుచేతబడిన రాజీంచు దలకలం

కారమగుచు నట్లుగాక

కోతిచేతబడిన నింక జెప్పెడి దేముండు ?

చెలువ జెల్ల చెల్ల చెదరుగాదె॥

(17)

ఈ యనువాదము మూలానుగుణమై యున్నది. ఇందలి చివరి శ్లోకాను
 వాదములందలి దృష్టాంతము రమ్యముగా నున్నది. మూలమందలి భావము లను
 వాదమున చక్కగా ప్రతిఫలించినవి.

5. జీవన్ముక్తానందలహరి :- ఇది “మునిర్నవ్యామోహం భజతి గురు
 దీక్షితతతమాః” అను మకుటముతో పదునెనిమిది శ్లోకములలో చెప్పబడిన జీవన్ము
 క్తుని కనుభవమైన యానందలహరి. ఇదియు శాంతరస ప్రధానమైనది. లాకిక

తన నిర్లక్ష్యమే యీహంకారము నొందినవానిలో స్వర్ణముగ కనబడినది. వాని యీహంకారములకు ముందు రాకీకరణములు రుచ్యములుగా గోచరించును. అతఁడై యెవఁడు చేయును. కాని వాని విషయమందము రాలకు కాదు. తన స్వహాసమే యీహంకారమనెడి యనుభవము నొందినప్పు డీతని కీకర విషయములకుఁబడి రసానుభూతి నొందవలసిన యవసరముండదు. ఆ భావములందు స్వర్ణముగ వెల్గుబడినవి. ఇందు మొత్తము పడునెఱుంగు ల్లోరములున్నవి. అనువాదమున నున్నది సేనపద్యము లీయబడినవి. చూలమునందలి ఆ నిమిషద ల్లోరములు “రదా గంగాంధోః” అను ల్లోక మనుపదించబడలేదు. అనువాదరత్నము లభింపిన చూలగ్రంథమున నా ల్లోకము లేకుండవచ్చును. తుంగినిన ముక్కార్క ల్లోరమున ముక్కార్క సేనపద్యముగా ననువదించబడినది. చూలమున ల్లోకములన్నిటికి నావేయబడదున్నది. అనువాదమున నట్లులేక, ముక్కార్క పద్యమున ముక్కార్కరీతి గా నదే తార్పర్యము వచ్చునట్లు రూర్పబడినది. ఆ పైచిత్రితోఁబాడ నార రూగలున్నది. రోపముగాని, దోషముగాని కనిపించుటలేదు. అందలి ల్లోరానువాదము లొందు రెండుదాహరింపబడుచున్నవి.

శ్లో॥ పురే పారాన్ పశ్యన్ నవమువతి నాచాక్కతి మమీన్
సువేషాన్ స్వచ్ఛాలంతరణకలిరాంశ్చిత్ర సదృశాన్
స్వయం సాక్షి ద్రష్టేత్యపి చ కలయం తైః సహరమన్
ముని ర్న వ్యామోహంభజతి గురుదీక్షితతతమాః ॥

సీ॥ తేకువమై గురుదీక్షను బొంది తన్ను । హిమ నజ్జాన తమందు నెల్ల
పారదోలిన సుతపస్వి మహానగరాలలో । స్వచ్ఛభరణము లమర
చిత్రప్రబ్రుతిమల చెలువున గై సేసి । సమధికంబగు విలాసములతోడ
రమణీయతమశరీరములతో దిరుగాడు । చుంచెడి సుందరీసుందరులను ॥
గనుగొనిన మఱి వారిలో గలిసి కౌన్ననేమి ?
వ్యామోహితుండు గా డించుకేని
తన్ను సాక్షిగా నిరంతరము చలచు చున్న
వానికి బట్టునే యెందు గొడవ ?

(1)

శ్లో॥ కదా చిద్విద్యద్విర్వివిదిషుధి రత్యస్త నిరతైః
కదా చిత్ కావ్యాం లక్ష్మితీరసాలైః కవినరైః
కదా చిత్ సత్తరైః రజుఃపతి పనై స్తార్కికవరైః
ముని ర్న వ్యామోహంభజతి గురుదీక్షితతతమాః

(5)

సీ॥ ఏరాగ బద్ధితో నెప్పుడు జ్ఞాపపభంబు । పెదకడి మేటి పండితులతోడ
 రసవత్స్వబంధ నిర్మాణభారే । యులన్ వాసిగాంచిన కవివరులతోడ
 తలసి తగ్గోడ్డి వర్తిలుగాత అనుకురినే । ప్రభానంబుగా నెంచు తర్క
 కుశలులతోడ దీ కాని ప్రతి సమ్మత । సరణిని వాదంబు నలుపుగాక॥
 నడుగు కటాక్ష పీక్షమై శబ్దరమ్య ఘట్యులై న
 ముని సింహమునకు మోహద్విపంబు
 వలని భయమని యుండునా! వాస్తవమున
 తతని అజ్ఞత విజ్ఞాన హతముగాదె! (5)

శ్లో॥ మౌనే మౌనీ గుణిని గుణవాన్ పచ్చరే పచ్చి తశ్చ
 దీనే దీనః సుఖిని సుఖవాన్ భోగిని ప్రాప్తభోగః
 మూర్తే మూర్తో యువతిభు యువా వాగ్మిని ప్రౌఢవాగ్మీ
 ధన్యః కోపి త్రిభువనజయీ యోఽవిభూతేఽవభూతః ॥ (18)

సీ॥ మౌనిగా వర్తించి మౌనవ్రతులలోన । గుణ వజ్రసులలోన గుణిగ మెరిగ
 పండితకోటిలో బ్రహ్మనిధిగ । సుండి సుఖిగా విరాజిల్లి సుఖులలోన
 భోగులలో మహాభోగి గా దీపించి । మూర్తుండుగా వోచి మూర్తులందు
 యువకులలో మేటి యువకుడై నట్టి । వక్తలలో మంచి వక్తయు నయి॥
 గణనకెక్కిన సన్న్యాసి గణములోన సాధు
 సన్న్యాసిగానుండ జాలు నెవడు
 వాడె భన్యుండు త్రిభువనవశియు వాడె
 ఇన్నియేమి? జీవన్ముక్తు డిన్న సతడె॥ (12)

ఈ యనువాదము మూలానుగుణముగనే యున్నదని చెప్పవచ్చును. చివరి యుదాహరణములో మూలమున చివరనున్న “యోఽవిభూతేఽవభూతః । అను భాగ మనువాదమున” జీవన్ముక్తుడని యున్నది. ఇది స్థూలముగ చూచిన సరిగనే యున్నట్లున్నది కాని వాస్తవమున కొంత భేదమున్నది. అవభూత జీవన్ముక్తుడే కాని జీవన్ముక్తులందరు నవభూతలుకారు. అవభూత పదము జీవన్ముక్త పదము కంటె విశిష్టార్థ యుతము. ఇట్టి సూక్ష్మమైన భేదము లీ ప్రకరణానువాదమున నొకటి రెండున్నవి. మిగిలిన యన్ని విషయములలో నీ యనువాదము సమంజసముగనే యున్నది.

6. సదాచారము:- ఇందు పరంపరగా నాచారమున నున్న స్నాన సంధ్యాది కర్మ కలాపములు, సన్న్యాస సత్య శౌచాదులు లౌకికార్థమున గాక తాత్విక

భావముతో నద్వైత పరముగా తెలుపబడినవి. అచారశాంత యందలి ప్రతియంశము నిందద్వైత పరముగ నన్వయించి తెలుపబడి యదే సదాచార మని చెప్పబడినది. “సత్” అనగా పరమాత్మ లేక పరబ్రహ్మము. దానికనుగుణమైన యాచారమే సదాచారము. ఇందట్టి తాత్పర్యము స్పష్టము చేయబడినది. ఇందు మూలమునమొత్త మేబడియైదు శ్లోకములున్నవి. అది. అనువాదమున నలుబదిమూడు పద్యములతో కూర్చబడినవి. కొన్ని శ్లోకముల కొక్కొక్క దాని కొక్కొక్క. చిన్ని పద్యము గాను కొన్ని శ్లోకములకు తెండుకూడింటి కొక శ్లేసపద్యముగాను ననువాదము చేయబడినది. చూలానువాదములనుండి యిచ్చట మచ్చునకు కొన్ని యుదాహరింప బడుచున్నవి.

మూలము:-

అత్యంతమలినో దేహో దేహీ చాత్యంతనిర్మలః

అసత్తోఽహమితి జ్ఞాత్వా రాచ మేతః ప్రచక్షతే॥

(6)

అనువాదము:-

అ॥ వె॥ తెలియ ముగియింప దేహంబు,

దేహియా నింగి భంగి చాలనిర్మలండు,

మేనిపొత్తు నాకు నేనాడు లేదని

సంస్మరించుకొనుట రాచ మగును.

(6)

ఈ అనువాదము మూలమునందలి అసంగోహం అను దానికి “మేని పొత్తు నాకు నేనాడు లేదనుట” దేహీ చాత్యంత నిర్మలః” అను దానిని “దేహి యా నింగి భంగి చాలనిర్మలండు అనుటతో “నింగి భంగి” యనెడి యుపమానము మూల భావమును వివరించుచు సుబోధము చేయుచున్నది.

శ్లో॥ చాత్యాపోహి సన్న్యాపో నై వ రాషాయవాససా

నాహం దేహోఽహమాత్మేతి నిశ్చయోన్యాస లక్షణమ్॥

(6)

గీ॥ కావిగుడ్డలు కట్టినన్, కలినహారము

పట్టినన్ రాదు సన్న్యాసిపదముఫలము

‘నేనెపోఅత్మ’ నను దృఢనిశ్చయమున

తనుగతాభిమానము వోవ ధన్యు డగును॥

ఇందు మూలమందలి “నాహం దేహోఽహమాత్మేతి నిశ్చయః” అనునది ‘నేనెపో అత్మ’ నను దృఢ నిశ్చయమున తనుగతాభిమానము వోవో యని యనుష థించుట మూలమునకు మెరుగుపెట్టినట్లున్నది.

“జ్ఞాన విజ్ఞాన నిష్ఠో....॥ బ్రహ్మచారీ స ఉచ్యతే॥

[50] [51]

సీ॥ జ్ఞాన విజ్ఞాన నిష్ఠా కరణంబన॥ అమల సహృద బ్రహ్మార్పణందే
భోగంబు, శేషంబు భుజియించు॥ నది కుద్ధ సత్వగుణము భోగసాధన మగు
నది రజోగుణము భోగ్యంబు తమో॥ గుణ మీ గుణ త్రికమున కట్టిశక్తి
నొదవించి మెఱయించుచుండును పర॥ మాత్యః అనునది వేదాధ్యయనరతుడయి॥

వీర్య ఛారణా వ్రతము పవిత్రతరము

నాచరించుచు నుండి సమస్తజగము

“అద్వితీయ పరబ్రహ్మ”మని గ్రహించు

నతని సద్బ్రహ్మచారిగా శ్రుతి వచించు॥

(41)

రెండున్నర శ్లోకముల భావమిచ్చట నొక సీస పద్యమున కూర్చ బడినది.
మూలమందలి “బ్రహ్మాధ్యయన సంయుక్తో బ్రహ్మచర్య రసత్సదా” యను శ్లోక
పాదము “అనునది వేదాధ్యయనరతుడై వీర్యఛారణా వ్రతము పవిత్రతరము నాచ
రించుచునుండి” యని యనువదించబడినది”

“బ్రహ్మాధ్యయన” మను పదమునకు ‘వేదాధ్యయనరతుడై వీర్య
ఛారణావ్రతము పవిత్రతరము నాచరించుచునుండి యని యనువదించబడినది.

“బ్రహ్మాధ్యయన” మను పదమునకు “వేదాధ్యయన మనునది స్థూలముగ
సరిపోవును. కాని యిచ్చట “వేదాంత” శబ్ద ప్రయోగమింతకంటె యోగ్యతరముగ
నుండును. “అట్లే “బ్రహ్మచర్యరతః” అనుపదమునకు “వీర్యఛారణావ్రతము పవిత్ర
తరము నాచరించుచునుండి” యనుటయు రాకీకముగ సరిపడునుకాని తాత్త్వికముగ
తృప్తికరముగ నుండదు. “సర్వం బ్రహ్మేతియోవేద” యను శ్లోక పాదభాగమును
“సమస్తజగము అద్వితీయ పరబ్రహ్మమని గ్రహించు” ననుటచో “అద్వితీయ”
అను పదము భావమును మరింత స్పష్టము చేయుచున్నది.

శ్లో॥ సదాచారమిమం నిత్యంయోను సన్తథరే జనః॥

సంసారసాగరా చ్ఛేదనం సముక్తోన త్ర సంశయః॥

గీ॥ ప్రత్యహం దీపదాచారపద్ధతి గొని

బుద్ధితో ననుసంభానముం దొనర్చు

వ్యక్తి దుస్తరసంసార వార్షిదాటి;

స్వపదముం గాంచగల్గు నిస్సంశయంబు॥

[43]

ఇందు మూలమందలి “ముక్తః” అనుపదము “స్వపదముం గాంచగల్గు”నని
యనువదించబడినది. ఇది తాత్పర్యమున సరిపోవునుగాని మూలమందలి “ముక్త”

పద మంత యుక్తముగా లేదు. మొత్తముమీద నీ యనువాదము తృప్తికరముగ నున్నదనవచ్చును.

7. వేదాంత డిండిమము.- వేదాంత సత్యముల నిందు డిండిమ నాదము వలె బాహుళ్యముగా చెప్పుటచే దీని నాచార్యశంకరులు వేదాంత డిండి మమనిరి. దీని కితరానువాదములు కూడ ఉన్నవి. ఇందు మూలమున మొత్తము తొంబదిమూడు శ్లోకములున్నవి. అవి అనువాదమున శ్లోకమున కొక పద్యముగా తొంబదిమూడు గీతపద్యములలో ననువదించ బడినవి. అందుకొన్ని యుదాహరింపబడుచున్నవి.

శ్లో॥ ఆత్మానాత్మ పదార్థౌద్వౌ భోక్తృ భోగ్యత్వ లక్షణౌ
బ్రహ్మైవాత్మాన దేహాదీః ఇతి వేదాంత డిండిమః॥ (2)

గీ॥ ఆత్మయు ననాత్మయనెడి పదార్థయుగము
పొలుచుదాన నొక్కటిభోక్తః భోగ్యమొకటి
ఆత్మబ్రహ్మ, మనాత్మ దేహాదికంబు;
ఈ రకంబుగ వేదాంతభేరి మ్రోగు॥

ఇందు మూలమున “బ్రహ్మైవాత్మానదేహాదీః” అని యున్నదానిని “ఆత్మ బ్రహ్మ, మనాత్మదేహాదికంబు” అని ఆత్మఅనాత్మలను రెంటిని స్పష్టముగ నిర్వచించుచు ననువదించుట మెచ్చదగినది.

శ్లో॥ న వర్ణాశ్రమ సంకేతైః న కర్మోపాసనాదీభిః,
బ్రహ్మజ్ఞానం వినా మోక్షః ఇతి వేదాంత డిండిమః॥ (11)

క్షితిని వర్ణాశ్రమోచిత చిహ్నములును
కర్మలు నుపాసనలును, మోక్షము గూర్చ
దగవు బ్రహ్మవిజ్ఞానమే తగు నటంచు
మ్రోగు వేదాంతభేరి యమోఘముగను॥

[11]

అద్వైతద్వైతవాదౌ ద్వౌ సూక్ష్మస్థూలదళాం గతౌ॥
అద్వైతవాదా న్మోక్షస్సాన్యత్ ఇతి వేదాంత డిండిమః॥

గీ॥ ద్వైతమద్వైత మనెడివాదములు రెండు
గలవు స్థూలమొకండు సూక్ష్మందొకండు
ముక్తి యద్వైతవాదాన మొనయు”నని దీ
గంతములు నిండమ్రోగు శ్రుత్యంతభేరి॥

(18)

శ్లో॥ ద్వీజత్వం విద్యనుష్ఠానార్ విప్రత్వం వేదపాఠతః
బ్రాహ్మణ్యం బ్రహ్మవిజ్ఞానార్ ఇతి వేదాంతడిండిమః (32)

గీ॥ “కలుగు విద్యనుష్ఠానంబుకతన ద్వీజత
వేదపఠనంబు నన్జేసి విప్రతయును
బ్రహ్మవిజ్ఞానబలమునన్ బ్రాహ్మణత్వ”
మఱ్ఱు ననుచు ఘోషించు వేదాంతధేరి॥ (32)

శ్లో॥ అభేదదర్శనం మోక్షః సంసారో భేదదర్శనః
సర్వవేదాంతసిద్ధాంతః ఇతి వేదాంతడిండిమః॥ (70)

గీ॥ భేదదృష్టి సంసార, మభేదదృష్టి
మోక్ష మనబడు వేదాంతములు సకలము
తఱచి, తఱచియు దీని సిద్ధాంతపరచె
ననుచు నుపనిషత్సేరి మ్రోయంగ దొడగె॥ (70)

ఇందు మూలమందలి “సర్వవేదాంత సిద్ధాంతః” అను పాదమును “వేదాంతములు సకలము తఱచి, తఱచియు, దీనిసిద్ధాంతపరచెనని యనువదించుటలో తఱచి తఱచియు అనుపదము ప్రయోగము, విషయమును ఊనికతో నొక్కి (tress) చెప్పుచున్నట్లు యోగ్యముగా నున్నది.

మూలశ్లోకము లన్నిటికిని “ఇతి వేదాంతడిండిమః” అను మకుట మున్నది. అనువాదమున నామకుటము భిన్నభిన్నరీతుల నదేఖావము వచ్చునట్లు చక్కగా మార్చి కూర్చబడినది.

8. అద్వైతోపదేశ పంచరత్నములు :- ‘సాధనపంచకమ్, అను పేరుతో నద్వైతతత్వసాధకు లాచరింపవగిన విషయముల నాచార్య శంకరు లైదు శ్లోకము లలో బోధించిరి. వానికి “పంచరత్న మాలిక” యనియు “ఉపదేశపంచకమ్” అనియు వాడుకయున్నది. ఆ శ్లోకము లిందు “అద్వైతోపదేశ పంచరత్నములు” అను పేరుతో ననువదించబడినవి. ఇందు మూలముననై దుపదేశకశ్లోకములు, నొక ఫలశ్రుతి శ్లోకము మొత్త మారు శ్లోకములున్నవి. అనువాదకర్త మూలోపదేశ శ్లోకము లందలి మొక్కొక్క యంశమును వివరించుచు నొక్కొక్కచిన్న పద్యముగ కూర్చెను. ఈ శ్లోకపంచకమున కుపోద్ఘాతముగా రెండు పద్యములను చెప్పెను. ఇట్లు మొత్తమీ యనువాదమున ముప్పది యారు పద్యములున్నవి. ఈ క్రింది యుదాహరణములనుబట్టి యనువాద పదతి స్పష్టముకాగలదు. మూలానువాదములు :-

శ్లో॥....భవసుఖే హేహోఽ నునంధీయరాం

అర్చేచ్ఛా వ్యవసీయరాం॥ నిజగృహో ద్భూతం విశిష్టమృతాం॥

గీ॥ మానసంఘ నిష్కల్యచమైన లోన

నిరవధికదుష్టసంసారనిష్ట విషయ

జాత సౌఖ్యమునకు చాలరోతపడుచు

“నశ్వరము దుఃఖముత” మను నమ్మరమున॥

విధి విహితకర్మలనెల్ల యనువకుండ

భక్తిమైచేయునలవాటు పడిన పిదప

ఫలము శ్రీపరమేశ్వరార్పణముసేసి

నలుపనగు పూజ తర్కప్రహేలతోడ॥

ఆత్మవిషయత మగుప్రేమ మంకురించి,

ప్రువపడినవెంటనే మహోత్సవమురయి

తరలు మాతృగేహమునుండి, మరలదోకు

దారపుత్రాది నిందలం దలకుగొనకు॥

(8,9,10)

శ్లో॥ సద్విద్యా నుపసర్వతాం అనుదినం తత్పాదురే సేవ్యతాం

బ్రహ్మైకాక్షరమర్చ్యతాం, శ్రుతిశిరోవాక్యం సమాకర్ష్యతాం.

(2)

గీ॥ పండితుడు బ్రహ్మవిదుడు నై వరగుగురుని

సన్నిధిం జేరి వినయసంపన్న బుద్ధి

అనుదినము తదీయపదాబ్జసేవ

చేసి తదనుగ్రహం బుపార్జింపవలయు॥

అపరిమితం బేకాక్షర । మపురూపము, బ్రహ్మవస్తువర్తించి గురున్

కృప నతడుపదేశింపగ । ఉపనిషదర్థము తెలియి టుచితము సుకృతీ॥

(15, 16)

శ్లో వాక్యార్థశ్చ విచార్యతా శ్రుతిమతః పక్షిమాసక్రియతాం

దుస్తర్కా త్సువిరమ్యతాం శ్రుతిమత స్తర్కాను సంధీయతాం

బ్రహ్మస్మితి విభావ్యతామహరహర్గర్వః పరిత్యజ్యతాం

దేహోఽహమ్మతి రుజ్జుత్యాబుధజనై ర్యాదస్సమత్స్యజ్యతాం॥

(3)

సీ॥ అవ్వల జీవపరాభేదరూపమై । యలరెడి తత్త్వమస్యాది వాక్య

ములయర్థము సమగ్రముగ విచారించుట । సముచితంబు విచారసమయమందు

అగమపదంత అగ్రమనీమయై చల్లెడి । మన మహర్షి ప్రజీత మైనను,
వేదబాహ్యాంబగు ధ్యాయైత్తి । పై నానందోల విరానోకపుడు॥

గీ॥ వెలయు దేదార్ప రాత్వర్యములకు నను
గుణంబున తర్కమెంత గ్రాహ్యంబు
పిదప “అజగదోపాధికంబు నిర్దాత్మకమగు
బ్రహ్మయే”నని భవంపు బ్రదికినంబు ।

గీ॥ అంతమాత్రాన లేదు నాయంతవాడు
జ్ఞానియన నేన అని అభిమానపడకు
ఎత్తరిని అజ్ఞాతావనివృత్తిపొందె
సేవడినయట్టి శ్రమకొల్ల నిష్ఫలమగు॥

గీ॥ స్థూలసూక్ష్మరూప శరీరాలపట్ల
స్థాయిపడిన అహంబుద్ధి సాగనంపు
దూరముగ నీపు దాని పోవోలవేని

నిలదు బ్రహ్మహామస్మేతి నిశ్చయంబు॥ (17, 18, 19, 20)

పై యుదాహరణములనుబట్టి యీ యనువాద మెంత వివరవాత్మకముగ
నున్నదో స్పష్టము కాగలదు. మూలమున సూత్రప్రాయముగనున్న యంశము
వీయనువాదమున సులభ సుబోధములగుచున్నవి. ఈ శ్లోకముల కిట్టి యనువాదమే
యుక్తమైనది. ఈ యనువాదమున కీరచయిత ప్రత్యేకాభినందనీయుడు.

9. తత్వోపదేశము :- ఇందు గురుదేవుడు శిష్యునకు చేసిన యద్వైత
తత్వబోధ శ్రుతియుక్త్యనుభవ పూర్వకముగ తెలుపబడినది. ఇందు మూలమున
నెనుబడి మెనిబిది శ్లోకములున్నవి. అనువాదము కొన్ని కావుల రెండు మూడు
శ్లోకములకొక సేవపద్యము చొప్పునను, కొన్ని శ్లోకములకు ఒక్కొక్కదాని
కొక్కొక్క చిన్నపద్యము చొప్పునను చేయబడినది. మొత్త మీయనువాదమున నేబది
యొక్క పద్యములున్నవి. ఉదాహరణములు :- మూలము-అనువాదము

అద్యత్యో రూపహీన స్త్యం జాతిహీనోఽప్యభౌతికః ।

బద్ధ నిత్యోఽసి దృగ్రూపోఽఘటో యద్వన్న దృగ్భవేత్ ॥ (3)

గీ॥ అకృతియు, జాతియును నెప్పు సీకు లేవు
తగులమా లేదు పరిచయాతాలతోడ
నిత్యతయు, నిర్మలత్వము సీగుదాలు
జ్ఞానమయుడవు సీవేడ? మే నదేడ?

(2)

ఇందు మూలమున రెండవపాదము సరిగా ననువదించబడలేదు. మూలమున నున్న ఘటోపమానమిందు విడిచివేయబడినది. పద్యముననున్న చివరిపాదము అమూలకము.

శ్లో॥ శోధితే త్వం పదార్థేహి తత్త్వమస్యాది చింతితమ్ ।

సమ్మ వేన్నా న్యథా తస్మా చ్ఛోభనం కృత మాదితమ్ ॥ (22)

సాధుమతి । త్వంపదార్థ సంబోధనంబు । ప్రథమ తత్త్వ “మది పట్టు వడినగాని । తత్త్వమస్యాది వార్య చింతనము పట్టు । వర”దని యెరింగి యర్థింప వలయు శ్రద్ధ॥

ఇది మూలానుగుణమైన యనువాదము.

శ్లో॥ అహం బ్రహ్మేతి విజ్ఞానం యస్య శోకంతర త్యక్తా ।

అత్మప్రకాశ మానోపి మహావాక్యైస్త ప్రకరా ॥ (43)

తత్త్వమోర్బోధ్యతే ఛాసి పార్వాపర్యాసుసారతః

తథాపి శక్యతే నైవ శ్రీగురోః కరుణాం వినా॥ (44)

అపరోక్షయితుం లోకా మూఢైః పండితమానిభిః ।

అన్తఃకరణ సంకుచౌ స్వయం జ్ఞానం ప్రకాశతే॥ (45)

వేదవాక్యైరతః కింస్యాత్ గురుకాతిన సామృతమ్ ।

అవార్యవాన్ పురుషోహి వేదేత్యేవం శ్రుతిర్జగౌ ॥ (46)

సీ॥ నేనె బ్రహ్మముననుచు జ్ఞానముం బడసిన । జనుడు శోకం బనుజలధిదాటు

అత్మ స్వయం ప్రకాశాత్మకమైన, మహా । వార్య సమతి పూర్వాపరముల

సరణి నేకత్వమున్ సాధించుఁ దత్త్వం । పదములకు యిటులము తామటన్న

యభిమానమునఁ మాగియాడు మూఢులకుఁ ప్రత్యక్షము గా దాత్మ తనదుగురుని॥

గీ॥ కరుణయును జిత్త శుద్ధియుఁ గల్గినపుడె

జ్ఞానమునకు స్వయం ప్రకాశత లభించు

“ఏలగురుఁ డాగమోక్తురే చాలు ననగ

వలవ దావార్యవంతుడే తెలియజాలు

నాత్మతత్త్వంబు” నని చెప్పు నాగమందె॥ (22)

ఇదియు మూలానుగుణముగనే యున్నది.

శ్లో॥ విచారణీ యా వేదాంతా వస్తనీయో గురుః సదా

గురుశాం వచనం పథ్యం దర్శనం సేవనం నృచామ్॥ (84)

గీ॥ తెలియతగినవి యుపనిషత్తులపలుకులె
సర్వదా వందసీయుండు సద్గురుండె
గురువచ శ్రవణంబును, గురుసిషేవ,
గురునిసందర్శనమె హితకరము లోయి॥ (47)

మొత్తముమీద నీయనువాదము మూలానుగుణమై మిక్కిలి యోగ్యముగ నున్నది.

10. ఆత్మబోధ :- ఆత్మబోధ శంకరాచార్య స్వామివారి ముఖ్యమైన లఘుప్రకరణ గ్రంథములలో మిక్కిలి ప్రసిద్ధమైనది. దీని రచనోద్దేశ మీ యనువాద కర్తచే నిట్లు తెలుపబడెను.

గీ॥ ఉత్తమాధిరారుల కుపయోగపడగ
శంకరాచార్యుడాది భాష్యత్రయంబు
చేసి మందబుద్ధుల గటాక్షింప నొందు
ప్రకరణము వ్రాయగా బూని పలికెనిట్లు॥ (1)

దీనిని పలువురు కవు లింతకుఛ్చార్య మాంధ్రీకరించిరి. ఇంతవరకు లభ్యమైన వానిలో నిదియే కడపటి (Latest) యనువాదముగా తెలియుచున్నది. ఇందు మూలమున నరువది యెనిమిది శ్లోకములున్నవి. అనువాదము సీస గీత కంద పద్యములలో మొత్త మరువది మూడు పద్యములుగా చేయబడినది. మూలము - అనువాదపద్ధతి కుదాహరణములు :-

శ్లో॥ బోధోన్యసాధనే భ్యోహి సాక్షాన్మోక్షైక సాధనమ్ ।
పాకస్య వహ్నివద్ జ్ఞానం వినామోక్షోన సిధ్యతి॥ (2)

సీ॥ “తపమును మఱియు మంత్రంబు కర్మంబు । యోగంబాదిగా అనేకమ్ములైన
సాధనంబులు ముక్తి సాధింపనుండ, బోధమ్మున కంత ప్రాధాన్యమే”
అనరాదు; తపములోనగు సాధనంబులు తమమంతః మోక్షసంధాయకములు కానేరవు;

క్రమంబుగా జ్ఞాన మొదలింపజాలు; నంతియ; మఱి జ్ఞాన మన్న ॥
పొడముతోడనే అజ్ఞానమును హరించి
మోక్షరాజ్యంబు గట్టు ముముక్షువునకు
పావకు డొకండు లేనిచో పాక మగునె
కట్టెలును నీరు లోనుగాఁ గలుగుమాత్ర ॥

కం॥ జ్ఞానమునకు దూరంబయి । మానవు డెవ్వడును మోక్షరాజ్యము
పడయంగా నేరడు; తటపోయగ । జ్ఞానమె ముఖ్యంబు మోక్షసాధనములలో॥

మూలమందలి యొక్క అనుష్టుప్ శ్లోకము రెండు పద్యములలో ననువదీంపబడుటను బట్టి యీ యనువాద మెంత వివరచాత్మకమో సులభముగ తెలియగలదు. ఇందు జ్ఞాన ప్రాధాన్యము సహేతుకముగ నిరూపింపబడినది.

స్వదోషే నాన్యదోషేచ్ఛా దోధరూపతయాత్మనః ।

న దీప స్యాన్యదీపేచ్ఛా తథా స్యాన్యార్థా ప్రకాశతే॥

(29)

అత్మ దోషస్వరూపకు దగును గాన

అతని యెటువ ననువసర మన్యదోష

ప్రభల నీనుచు వెల్లుదీపమును చూడ

ఒందు దీపంబుతో పని యుండు నొక్కొ

ఇది యథా మూలానువాద మనువచ్చును.

శ్లో॥ ఉపాధిస్థాపి తద్దర్శై ర్నిర్నిర్దోషో మవస్మనిః ।

సర్వవిన్మాథవర్ రిక్ష్ణే దళక్తో వాయువ చ్చరేత్॥

కం॥ ఉన్న సుపాధిగతుడై యెన్నడు । తద్దర్శనేన మించుకయును నం

టన్నేరడు ముని గగనము తెన్నున । ప్రారబ్ధకర్మ తీరెడుదాకన్॥

గీ॥ సకల మెరిగిన జ్ఞానియు సంచరించు

పామరుం దెట్లు లగ్నే ప్రపంచమునను

కోర కున్నను వచ్చి పైకొనెడి విషయ

ములను దగులక వాయువువలె మెలంగు॥

(49, 50)

ఇచ్చట నొక్క శ్లోకమునందలి భావము రెండు పద్యములలో వివరింపబడినది. ఈ శ్లోకమున కింతమాత్రము వివరణ మవసరమే. ఇట్టి యనువాదము విషయమును సందర్భమునుబట్టి కొంత యథామూలముగను కొంత వివరచాత్మకముగ నున్నది.

11. స్వాత్మప్రకాశిక :- కొంత వేదాంతశాస్త్ర జ్ఞానముగల యొక శిష్యుడు గురునిచేరి “అధ్వయాత్మను వివేకయుక్త బుద్ధితో నెరిగినను నాకు బంధ మోక్షాదిక వ్యవహారములు తోచుచునేయున్నవి. ప్రపంచము బ్రహ్మ వివర్తమే యైనను నాకు సత్యముగానే యెల్లప్పుడును గోచరించుచున్నది. ఇట్లు నాకేర్పడిన సంశయపాశమును భేదింపుడని ప్రార్థింప నాగురు డాతనికి స్వరూపజ్ఞానము దృఢ మగుటకై చేసిన బోధయే యిందలి సారాంశము. ఇందు మొత్త మురువది యెనిమిది శ్లోకము లున్నవి. అవి శ్లోకమున కొకపద్యము చొప్పున ననువదీంపబడినవి. ఉదాహరణములు :- మూలము - అనువాదము ;

శ్లో॥ బ్రహ్మాదీ స్తంబపర్యంతాః ప్రాజీన స్త్వయి కల్పితాః।
బుద్బుదాదీతరంగాంతా వికారాః సాగరే యథా॥

(9)

గీ॥ బ్రహ్మ మొదటగ స్తంబపర్యంతమైన
విశ్వమెల్ల నీయందె కల్పింపబడియె
తరగలున్ బుద్బుదంబులు నురుగు మున్ను
గాగలనమస్త మద్భిచో గలిగినట్లు॥

(9)

శ్లో॥ మాయా తత్కార్యవిలయే నేశ్వరత్వం నజీవతా।
తతః శుద్ధచి దేవాహం। చిచ్ఛోమ నిరుపాధితః॥

గీ॥ మాయ తనకార్యములతోడ మాసినపుడు
ఉభయు లైనజీవేశ్వరు లుండబోరు
అపుడు చిద్గనము నిరుపాధికంబు
గాన, శుద్ధచిన్మయుడను నేనె యుందు॥

(43)

శ్లో॥ దేశాభావాత్ క్వగంతవ్యం స్థానాభావాత్ క్వవా స్థితిః।
భూర్తే మయి స్థానదేశౌ కల్పితా వహ మద్వయః॥

(62)

గీ॥ యెల్ల యెడ నిండియున్ననా కేగ దగిన
యుండ దగినబోటని యెట్లు లుండగలదు?
మోపబడియెబో అద్వయమూర్తి యందు
“స్థాన” మని “స్థాన” మని యిది కానిమాట॥

ఈ యనువాదము యథామూలమై యన్యూనాతిరిక్తమై మిక్కిలి యోగ్యముగ నున్నది.

12. యోగతారావళి:- తారావళి యనగా నిరువది యేడు పద్యములు గలది. కొన్నిట యిరువది యెనిమిది యుండుటయు కద్దు. ఇందు మూలమునం దధిక పాఠమని చెప్పబడిన మూడు శ్లోకములతో కలిసి మొత్తము ముప్పది శ్లోకము లున్నవి. అనువాదకర్తయును నట్లే ముప్పది శ్లోకములకు ముప్పది పద్యములను రచించెను. ఇందలి విషయము అయయోగ సంబంధమైనది. అందు నాదాను సంధాన రూపమగు సమాధియు తదంగములు నిందు తెలుపబడి ప్రశంసించబడినవి. ఈ యోగమున ననుభూతమగు నిర్వికల్ప సమాధి ముక్తిప్రదముగా ప్రస్తుతించబడినది: మూలము- అనువాదమున కుదాహరణములు-

శ్లో॥ ఉత్తాపితాధారహితాశనోల్లై
రాకుంచనైః శశ్వదపానవాయోః

సంతాపితా చ్ఛాంద్రమనః పతంతీం
పీయూషధారాం పిబ తీహ ధన్యః॥

(7)

గీ॥ ఉన్నతంబు లాఢార చక్రోత్థితంబు
లైన మంటలచేత అపానసవన
సముదితాకుంచనములచే సంతసించు
చంద్రమండలముననుండి జాలువారు
నమృతమును ధన్యులగువాడె యారగింతు॥

(7)

శ్లో॥ నేత్రే య యోన్మేషనిమేషకూన్మేః వాయు ర్యయా వర్జితరేచఙ్కరః

మనశ్చ, సంకల్పవికల్పకూన్యం॥ మనోన్మనీ సా మయి సన్నిధత్తాం॥

సీ॥ మూయుట తెరచుట మూలమట్టుగ దోపు, కనువోయి రద్దానికలిపిబలిపి
ప్రాణానిలమును లోపలికి పీల్చుటయు, వెల్పులికి పంపుట దేనివలన నాగు
అపును కా దనియెడియంతరంగగుటాలు, మాయ మౌ నెద్దానిమహిమవలన
మహి యోగములకెల్ల మకుటాయమానము వరమర్పి సేవ్య మై పరుగు నెద్ది॥

మరి మనోన్మనియాను పేర మలయు నెద్ది

అదియెపో నిర్వికల్పక మనుసమాధి

నిరుచగాక నాయం దది నిరుపమాన

దీవ్యసుఖవార్తిలో నన్ను తేల్చుగాక॥

(13)

ఇది వివరణాత్మకముగ నున్నది. ఇందలి “అదియెపో నిర్వికల్పకమను
సమాధి” “నిరుపమాన దీవ్యసుఖవార్తిలో నన్ను దేల్చుగాక” యను వాక్యములు
మూలమున లేని కల్పనలు. ఇవి మనోన్మనిని గూర్చి వివరించునవి.

శ్లో॥ అమీయమీందాః సహజమనస్కాః దహం మహత్వే శిథిలాయమానే॥

మనోగతిం మారుత వృత్తి కూన్యం॥ గచ్ఛంతి భావంగగనావశేషం

(22)

మ॥ అమనస్కస్థితిలాభమెప్పు డగునో అమ్మైనహంకారమున్

మమకారంబు నశించు చిత్తమునకుం దైదిన్ మరుద్వత్తి కూ

న్యము ధన్యము సమస్త యోగిజన మాన్యమైన ఆరాశభా

వము ప్రాప్తించు నిజంబు ముక్తదశనాన్ వాకొందు రద్దానినే॥

(22)

ఇది లఘు వివరణాత్మకముగా నున్నది. “ముక్తదశ నాన్ వాకొందు
రద్దానినే” యనునది మూలమున లేని కల్పన.

శ్లో॥ బ్రహ్మరంధ్రగతేవాయా గిరేః ప్రసవణం భవేత్॥

శృణోతి శ్రవణాతీతం నాదం ఘృత్తిర్న సంశయః॥

గీ॥ ప్రాణవాయువు బ్రహ్మరంధ్రము పేర
పడగునట్టి సహస్రార పద్మమందు
వెలయిచో నమృతంబు స్రవించుమేరు
నగమనుండి అపార్యమౌ నాదమొకటి
వినంబడు నిజంబు కైవల్యమనంగ నదియే॥ (30)

ఇది యథామూలానువాదమని చెప్పదగియున్నది.

ఈ అనువాదమున మూలమందలి క్లిష్ట విషయములు వివరముగ తెలుపబడినవి. సరళ సుబోధ విషయములు యథామూలముగ ననువదించబడినవి. ఇది మొత్తముమీద సప్రయోజనముగ నున్నది.

13. భజగోవిందము:- ఆచార్య శంకరుల భజగోవింద శ్లోకములు జగత్ప్రసిద్ధమైనవి. ఇవి పంపొందున్నవి. దీనికి ద్వాదశమంజరికా స్తోత్ర మనుపేరున్నది. వారి శిష్యులు చెప్పిన పదనాలుగు శ్లోకములు చతుర్దశమంజరికా స్తోత్ర మనుపేర భజగోవింద శ్లోకములుగానే వ్యవహరింపబడుచున్నవి. ఇవి భక్తిజ్ఞాన వైరాగ్య బోధకములై భక్తి, కరుణ, శాంతరసభరితములైనవి. అనువాదమున నివి శ్లోకమున కొక పద్యము చొప్పున రచింపబడినవి. అందలి కొన్ని యిచ్చట సుదాహరింపబడుచున్నవి. [మూలము సహా]

శ్లో॥ సత్సంగత్వే నిత్సంగత్వం నిస్సంగత్వే నిర్మోహత్వం।

నిర్మోహత్వే నిశ్చలతత్వం నిశ్చలతత్వే జీవన్ముక్తిః॥

గీ॥ మంచివారితో జెల్మికామంబు నడచు

కామశాంతిని మోహంబు కడలు వట్టు

తలగమోహంబు నిశ్చల తత్త్వ మబ్బు

తత్త్వలబ్ధి జీవన్ముక్తి దళనొసంగు॥

[10]

మాకురు ధనజనయౌవనగర్వం

హరతి నిమేషాతాత్కాల స్పర్శం

మాయా మయమిద మఖిలం హిత్యా

బ్రహ్మపదం త్వం ప్రవిశ విదిత్యా॥

[12]

కాలమువాత జిక్కి చెడుగా నిమేషములో సమస్త మీ

వారిని బిడ్డలన్ ధనము యౌవనముం గవి పొంగబోకు

మాయాలలితప్రపంచమున ఆస్థవహింపక తత్త్వవేత్తవై

క్రాలగజాలినన్ సుఖము కల్గు హగిన్ భజియింపు మూఢుడా॥

(12)

త్వయిమయివాన్య త్రైకోవిష్టుః। వ్యర్తం కుత్కసి మ య్యసహిష్టుః
భవ సమచ్ఛిత్తస్సర్వత్ర త్వం। వాంఛ స్యచిరా ద్యద్ విష్టుత్వం॥ (24)

మ॥ నెరి నాపల్కులు విస్ము విష్టు వొకదే, నీయందు, నాయందు నం
దచియందున్ వెలుగొందు అన్యుడని కిన్కన్ చూచుచున్నావునన్
సరసందా యిది భేదబుద్ధి విడిచిన్ సారూప్య సంసిద్ధియా
పరమాప్లవముతో పరాత్పరుని సంభావించు మూఢాత్ముడా॥ (24)

ఇందు, మూలమునందలి “అసహిష్టుః” అను పదమునకు బదులుగా
“అన్యుడని” అను పదముపయోగింపబడినది. “సారూప్య సంసిద్ధియా” అనునది
మూలమునలేని కల్పన.

“విష్టుత్వం” అనుదానికి ప్రత్యామ్నాయముగా వాడబడినది.

ఇది మూలమునకు సరియైన అనువాదముగా తోచుటలేదు. కాని యభి
ప్రాయము స్థూలముగ యుక్తముగనే యున్నది.

“విష్టుత్వం” అనుపదమునకు ‘సారూప్య సంసిద్ధి’ అనుపదముపయోగించుట
మాత్రము కొంత విచారణీయమే. ఇది అద్వైతపరముగా లేదు.

శ్లో॥ రామం క్రోధం లోభం మోహం। తత్త్వాత్కానం పశ్యతి సోహం
ఆత్మజ్ఞాన విహీనామూఢాః । తే చ్యంతే నరకనిగూఢాః॥ (25)

అనువాదము :-

మదిగల లోభమోహ మదమత్సరకామము లుట్టగింటి సౌ
ఖ్యదుడును మోహకూన్యుడగు నాత్మను చూచుము జ్ఞాన హీనతా
స్పదుడయినట్టి మూఢు డనిశంబును, నారకదాభునొందు ఇ
య్యదినిజమంచునమ్మి పరమాత్ముభవించుము మూఢ చిత్తుడా॥ (25)

ఇది కొంత వివరణాత్మకముగా నున్నను మూలమునందున్న పటత్వము
కనిపించుటలేదు. “పశ్యతి సోహం” అను మూలమునకు “ఆత్మను చూడుము”
అనునది తృప్తికరమైన అనువాదముకాదు.

మొత్తముమీద నీ ప్రకరణముయొక్క అనువాదమున మిగిలిన వాని యంత
పటత్వ మగుపడుటలేదు.

14. ప్రశ్నోత్తర రత్నమాల :- ఆచార్య శంకరులు రౌకికాభ్యాత్మికములకు
సంబంధించిన జిజ్ఞాసువుల ప్రశ్నలను వాని కుత్తరములను “ప్రశ్నోత్తర రత్న
మాలికా” ప్రశ్నోత్తర మశేరత్నమాల అను రెండు ప్రకరణములుగా రచించిరి. ఇందు

ప్రశ్నోత్తర రత్నమాలిక యందు యిరువది యేడు శ్లోకములును, 'ప్రశ్నోత్తర మణి రత్నమాల యందు ముప్పది రెండు శ్లోకములున్నవి. ఈయనువాదము "ప్రశ్నోత్తర రత్నమాలికది" 'మూలమునగల మాలికా'యను పదమిందు "మాలా" యనబడినది. మూలముననున్న యిరువది యేడు శ్లోకములలోని ప్రశ్నోత్తరము లిం దెనుబడి పద్యములలో వివరబాత్మికముగా ననువదింపబడినవి. అందలి లౌకికవిషయములను విడదీసి తత్త్వవిషయకములైన ప్రశ్నోత్తరములు కొన్ని యిచట నుదాహరింపబడుచున్నవి. మూలము :-

శ్లో॥ భగవన్ కి ముపాదేయం ? గురువచనం....

కోగురు ? రథిగత తత్త్వః శిష్యహితా యోద్యతః సతతం॥ (1)

తే॥ గీ॥ దేశికోత్తమ ! భువినుపాదేయ మెద్ది ?

ఓయి శిష్య ! గురుండు హితోపదేశ్యః కాన తద్వచనమే కొనంగాదగినది ॥

గీ॥ యాద్యుడు దేశికుండు ? సమస్తశాస్త్రసారము గ్రహించి

పరమోపకార యెద్ది ! శిష్యుని గృతార్థు జేయఁ గాంక్షించునాడు ॥ (2)

ఇందు మొదటి ప్రశ్న కుత్తరము సకారణముగ తెలుపబడుట యుక్తముగ నున్నది. రెండవ ప్రశ్నకు సమాధానము మూలమునందున్నంత పటుత్వము లేక యున్నది. "అధిగతతత్త్వః" అనువానికి "సమస్త శాస్త్రసారము గ్రహించి; యనునది తుల్యమైన యనువాదము కాదు. మొదటిది యనుభవ ప్రధానముగను, రెండవది భావనామాత్రముగను నున్నవి.

శ్లో॥ త్వరితం కిం కర్తవ్యం ? సుఖియా సంసార సంతతిచ్ఛేదః

కిం మోక్షతరో స్తీజం ? సమ్యక్ జ్ఞానం క్రియాసిద్ధం (3)

గీ॥ వేదశాస్త్రముల్ చదివినవిజ్ఞుజనుడు

కడగి చేయంగవలసిన కార్యమెద్ది ?

అంతు గనరానిసంసారసంతతిని

సమూలముగ బరిమార్చుటే మొదటి చేత ॥ (3)

గీ॥ మోక్ష మనుపేరి అసదృశవృక్షమునకు

దేశికేంద్ర వీజం దెద్ది ? తెలుపవలయు

విడిచి ఫలవాంఛ జనుడు కావించునట్టి

సత్క్రియలనుండి పొడము సుజ్ఞాన మొయి ॥ (4)

అనువాదమున మొదటి ప్రశ్న మూలారిత్రమముగా నున్నది. కర్తవ్యమేది యనెడు ప్రశ్న సర్వులకు సంబంధించినదికాని, మొక్క వేదశాస్త్ర విజ్ఞానకు మాత్రమేకాదు. “అట్లు విజ్ఞానైవ” అని యున్నచో మరికొంత యోగ్యముగ నుండెడిది. అట్టి వానికై నను కర్తవ్యమిదియే యనెడి భావమునుబట్టి యిరువులకు ముఖ్య కర్తవ్యమనెడి భావము వచ్చును. రెండవ ప్రశ్నకు సమాధానముగ క్రిమాసిద్ధం సమ్యక్జ్ఞానం “అను మూలమునకు” ఏడిచి ఫలవాంఛ జనుడు కాదునట్టి సత్త్రియలనుండి పొడము నుజ్ఞానమనెడి యనువాదము ‘క్రియ’ను నివరించుచు యుక్తముగ నున్నది.

వీలనో దీని తరువాతనున్న “ఈ పట్టతరో భర్తా?

ఈ శుచిరిహ ? యస్య మానసం శుద్ధం ।

ఈ పండితో ? వివేకీ కిం విష ?

మవధీరకా గురుషు ॥

(5)

అను శ్లోక మనువదింప బడలేదు. ఇది ప్రామాదికమై యుండవచ్చును.

శ్లో॥ కిం సంసారే సారం ? బహుశోఽపి విచింత్యమాన మిదమేవ

కిం మనుజే ష్విష్టతమం ? స్వపరహిరా యోద్యతం జన్మ ॥

(5)

చటులసంసారమున నేది సార ? మనకు సారమే ?

మను తర్కంబై సార మగును

తలప మనుజులలో తత్త్వదర్శి యెవడు ?

వరుల హితమునకై పాటుపడెడివాడు ॥

(5)

ఇందలి రెండవ ప్రశ్నయు సమాధానమును మూలముతో భేదించుచున్నది. కారణము పాశాంతరమగుట కావచ్చును. మూలానువాదముల రెంటిలోనివియు గ్రహింపదగిన యుక్తమ ప్రశ్నోత్తరములే.

శ్లో॥ విద్యన్మనోహరా కా ? సత్కవితా బోధనిరతాచ

కం నస్పృశతి విపత్తిః? ప్రబుద్ధ వచనానువర్తనం దాంతం

(28)

కం॥ రసికునివిత్తమ్మును మా । ననమును కొల్లగొన జాలినవి ఏవి ? గురూ

రసవత్కవితాచాతురి అసమాన వివేకవత్త అంతేవాసే ॥

(40)

కం॥ ప్రాపింపకుండు నాపద ఏపురుషున కలము జ్ఞాన వృద్ధుల హితమున్

జేసట్టి తిరుగు దాంతున కేపట్టున ముప్పు మూడ దిద్దగురా ధ్యుకా !

(41)

ఇందు మూలమునందలి “విద్వల్” శబ్దము ‘రసిక’ శబ్దముగా ననువదించబడినది. నిజమైన విద్వాంసుడు, నిజమగు రసికుడే. అందలి యంతర్గత భావమును గ్రహించినప్పు డిది యోగ్యమేయగు. అనువాదమువ “విత్తమ్మును” అనునది మూలమున లేని అనవసరకల్పనమే యనవచ్చును. లేదా క్రమాలంకారముగా గ్రహించుచు, విద్వాంసుని విత్తమును హరించునది, సత్కవితయనియు, మాననమును హరించునది వివేకమునని సమన్వయించుచునవచ్చును.

శ్లోక॥ కః శూరోయో ధీత త్రాతా, త్రాతాచ కః స గురుః

కోహి జగద్గురు రుక్తః శంభుః జ్ఞానం కుతః ? శివాదేవ ॥ (55)

కం॥ శూరుడెవడు ? ధీతిల్లిన

వారి నభయమొసగి ప్రోచువాడు జగతి

రాధారమ్మును గురుడెవ్వడు ?

గౌరీనాథుండు సీలకంఠుడు శిష్యా ॥ (59)

ఇం దనువాదభేదము మూలమునందలి పాఠ భేదమునుబట్టి యేర్పడినట్లుగా నున్నది. “త్రాతాచకః” అను ప్రశ్నకు గురుః అని సమాధానము పాఠభేదమున్నను, రెండింటియందును భావము లుత్తమమైనవే కావున గ్రహింపదగినవి.

కోమాయీ పరమేశః క ఇంద్ర జాలాయతే ప్రపఞ్చోఽయమ్

కః న్వప్నోతిభో జాగ్రద్ వ్యవహారః సత్యమ పిచ కిం బ్రహ్మ ॥ (58)

గీ॥ ఎవడు మాయావి ? యల పరమేశ్వరుండు

ఇంద్రజాల సమంధె ? ఈ జగంబు

కలకుదీటగునెద్ది జాగ్రద్వ్యవహృతి

సజ్జనులు దేనివాకొంద్రు సత్యమనుచు

సువిమలంబగు బ్రహ్మవస్తువును వత్స ॥ (72)

శ్లో॥ కిం మిథ్యా యద్ విద్యానాశ్యం తుచ్ఛంతు శశవిషాణాది

కా చావిర్వచనీయామాయాం కిం కల్పితం ద్వైతమ్ ॥ (59)

కింపారమార్ధికంస్యాద ? ద్వైతం చాజ్ఞాతాకుతోఽనాదిః

వపుశ్చపోషకం కిం ప్రారబ్ధం చాన్నదాయకిం ? చాయః ॥ (60)

ప్రత్యక్షదేవతా కా మాతా పూజ్యోగురుశ్చక ? స్తాతః

కః సర్వదేవీతాత్మా విద్యాకర్మాన్వితో బ్రాహ్మణః ॥ (62)

సీ॥ ఎదిమిథ్య ? విద్యచేహింసించబడినది క్షితి దుచ్ఛములుగ వచింతు వేని

శశవిషాణా భ్రపుష్పప్రముఖముల వి స్పష్టికరింప నశక్యమైన

దెయ్యది ? మూలప్రకృతిః కల్పితందెద్ది ద్వైతంః పరమార్థదర్శయేది ?

అద్వైత, మనసు యాయజ్ఞాన మేనాటి దాది దానికి గానరాదు, నిలుచు

గాయమెద్దాన ప్రారబ్ధ కర్మమునను

దేహి కన్నంః నిండునట్టి చేది ?

అయు విందు ప్రత్యక్షదైవతందేది తల్లి

గురుడు బూజ్యండు నెవ్వ డగున్ జనకుడు ॥

(73)

ప్రారబ్ధకర్మము నతను దేహికన్నంః

నిండునట్టిది ఏది ? అయు విందు ప్రత్యక్ష

దైవతంః ఏది తల్లి గురుడు

బూజ్యండు నెవ్వడగున్ జనకుడు

(73)

తే॥ గీ॥ నిఖిలదైవస్వరూపితై నెగడు నెవచు ?

వివిధవిద్యలవల్లించి వేదవిహిత

కర్మనిష్ఠాతుడై జ్ఞానగరిమజేసి

యాత్యతుష్టిని దొందుధరాసురుండు ॥

(75)

శ్లో॥ ఫలమపి భగవద్భక్త్యాః కిం తల్లోక స్వరూపసాక్షత్త్వం

మోక్షస్సకోహ్యవిద్యాస్తమయః కిం సర్వవేదభారభవోమ్ ॥

(66)

సీ॥ భగవానుపై నిచ్చుభక్తికి ఫలమేమి ? భాసితతల్లోకవాససిద్ధి

తత్సమీవస్థిత తద్రూపలాభంః । భవ్యావరోక్షినుభవ మనన్య

భక్తిచేపడు ఫలములుత్సవ మోక్ష సమాఖ్య చేనికి సముచితంః

పలుచందముల చుట్టబడినెట్టగారాని । దంతురితా జ్ఞానసంతమనము

మూలమట్టు గణనగుటే ముక్తియగును

వేదరాశి సమస్తసూచిర్భవింప

ఘనతరస్థితి రాణింపగా లయింప

కారణం బయినది ఏది ? ఓంకారమొకటె ॥

(76)

ఈ యనువాదము కొంత వివరకాత్మకమై ముక్తిభేదములను తెలుపుచు సముచితముగ నున్నది. పాఠభేదములు శ్లోక సంఖ్యాక్రమభేదములు నుండుటచే ప్రశ్నోత్తరములు మూలానువాదములు కొన్నిచోట్ల ముందువెనుక లైనవి. అనువాదము మొత్తముమీద నుత్తమస్థాయికి చెందియున్నదనవచ్చును.

15. వాక్యసుధ:- వాక్యసుధ యను పేరుగల నలుబదియారు శ్లోకములతో గూడిన యీ ప్రకరణమునకు “ద్వైత్యశ్యవివేక” మనెడి నామాంతరమున్నది.

ఇది శంకరాచార్యకృతము కాదనియు విద్యారణ్య కృతమనియు కొందరు భావించుచున్నారు. దీనికి సంస్కృతమున అనందగిరి, బ్రహ్మనంద భారతీస్వాములు రచించిన టీకలున్నవి. ఇందలి విషయము అత్మానాత్మలు దృక్దృశ్యము అనియు, దృశ్యము నశ్యము, దృక్కు-సత్యముననియు దృక్కు-మొక్క అనుభవము పొందుటకు దృద్ధ్యశ్యవివేకము తత్ఫలితముగ లభించు సమాధియు సాధనములనియు తెలిపి దృద్ధ్య శ్యవివేకపద్ధతి, సమాధులలోని వివిధ భేదములు తత్త్వమస్యాది వాక్యముల బోధచే స్వరూపనిష్ఠ నొందు విధము వివరించుట.

ఇందు మొత్తము నలువదియారు శ్లోకములున్నవి. అనువాదము కొంత భాగము శ్లోకమున కొకపద్యము చొప్పునను కొంతభాగము రెండు మూడు శ్లోకములకొక పద్యము చొప్పునను మొత్తము ముప్పది నాలుగు పద్యములలో చేయబడినది. అనువాదపద్ధతిని తెలిసికొనుట కీక్రింది మూలానువాదములు పరిశీలింపదగినవి.

శ్లో॥ రూపం దృశ్యంలోచనం దృక్తద్ దృశ్యం దృక్తుమానసమ్

దృశ్యా ఏవైత్యత్యః సాక్షి దృగేవ నతు దృశ్యతే॥

(1)

కం॥ కనబడు వస్తువు దృశ్యము. కనియెడుడి నేత్రంబు దృక్కుగా చెప్పబడున్

కనుదృశ్యంబగు పట్టున. మనస్సు దృక్కునుట శాస్త్రమర్యాద యగున్॥

అ॥ ఔ॥ మనసు దృశ్యమైన మఱి యిద్దవృత్తులు

దృక్కు లగును అవియు దృశ్యములగు

సమయమందు దృక్కు సాక్షిచైతన్యమే

సాక్షిదృక్తుమన్న శ్వాశ్వతికము॥

(1, 2)

ఒక్క శ్లోకములో సూత్రప్రాయముగా చెప్పబడిన దివట రెండు పద్యములలో వివరించి స్పష్టముగా చెప్పబడినది.

శ్లో॥ అన్య జీవత్వమారోపాత్ సాక్షిన్యవ్యవభాసతే

అవృతౌతు వినష్టాయాం భేదే భాతే ప్రయాతితత్॥

(17)

జీవజీవత్వ మనునది దేవునందు. కల్పితము కాని సత్యంబు గాదు; జీవు

నట్లు సాక్షియై తోచునధ్యాసవలన. తొలగె నడ్డమా తెలు, ఉభయునును ఒకటె॥

(15)

పారమార్థికజీవస్తు బ్రహ్మైక్యం పారమార్థికం

ప్రత్యేతి వీక్షితే నాన్యద్ వీక్షి తేత్వవృత్తాత్మనా॥

(42)

పారమార్థిక జీవుడు బ్రహ్మమునకు జీవునకు సుస్థితై కత్వసిద్ధి నెరిగి

చూచునొక బ్రహ్మమునె డిందుగోచరింపదతని కాత్మేతరందెల్ల అస్తిరంబు॥ (32)

16. వాక్యవృత్తి:- ఇది గురుశిష్య సంవాదరూపముననున్న మహావాక్య బోధ. ఇందు తత్త్వమసి, అహంబ్రహ్మస్మి యను మహా వాక్యములు ఎవరింపబడి నవి. ఇది మూలమున నేబదిమూడు శ్లోకములలో నున్నది. అనువాదమును బట్టి నిరువదితొమ్మిది సీస గీత పద్యములుగా నున్నది. అనురూపమునుబట్టి రెండు మూడు శ్లోకము లొక పద్యముగ ననువదించబడినవి. అనువాదసరణి గ్రహించుట కనువుగ మూలాను వాదము లీయబడుచున్నవి.

శ్లో॥ కోఽన్యోజీవ స్త్వమేవహి య స్త్వంపృచ్ఛపి

మాం కోఽహం బ్రహ్మైవాసిన్మ సంశయః॥

(7)

గీ॥ జీవు డన నెవ్వడోకాదు నీవె చుమ్మి నే నెవడనంచు నన్ను ప్రశ్నించునట్టి నీవు పరమాత్మవుం గూడ నిజ మది యనఁ

భాత్రు డిట్లని పల్కు నాచార్యుతోడ॥

శ్లో॥ యః సాక్షిలక్షణోబోధ స్త్వంపదార్థః స ఉచ్యతే

సాక్షిత్వమపి బోద్ధృత్వమవికారి తయాత్మనః॥

శ్లో॥ దేహేంద్రియమనః ప్రాణాహజ్కృ తిభ్యో విలక్షణః

ప్రోక్షణుతాశేషవద్ భావవికార స్త్వయథాఃది॥

శ్లో॥ త్వమర్థమేవం నిశ్చిత్య తదర్థం చింతయేత్ పునః

ఆతద్ వ్యా వృత్తిరూపేణసాక్షాద్ విముఖేనచ॥

శ్లో॥ సర్వజ్ఞత్వం పరేశత్వం తథా సంపూర్ణ శక్తితా

వేదైః సమర్థ్య తేయస్య తద్ బ్రహ్మైత్యవధారయ॥

(31)

సీ॥ త్వం పదార్థముగా వచియించు సాక్షి, లక్షణమగు బోధను జ్ఞాని గణము

అవికారియగుటచే నాత్మవస్తువు, సర్వసాక్షియు జ్ఞాతమై సన్నతిగను

కాయమాదీయు, నహంకారమంతయు, నై నవానికెల్లను భిన్నమైనదియును

వివిధ భావవికారవిరహితం బగునదే. “త్వం” పదార్థంబని తత్పరతను

తర్కించి మఱి మఱి ధ్యానింపగా జెల్లు, నడకువవిధినిషేధాత్మకముగ

అఖిలమెరుగుట బరమేశు డగుటపూర్వ

శక్తినెగడుట యెవ్వని సహజగుణము

అను సమర్థించుచుండెనో అగమంబు

ధాని బ్రహ్మముగా నిన్నుగా నెఱుంగు॥

[16]

నాలుగు శ్లోకముల భావ మిందీదీమిడించబడినది. చివరిపాదమున “దాని బ్రహ్మముగా విన్నుగానెఱుంగు”మనునది బృహ్మార్థాద్వైతబోధముచక్కగా నున్నదిగాని యందలి “నిన్నుగా” నన్నది యమూలకము. తాత్పర్యముమాత్రమంతియే.

శ్లో॥ విశీర్ణకార్యకరణో భూత సూక్ష్మైరనావృతః

విముక్తకర్మనిగదః సద్యవేవవిముచ్యతే॥

(51)

గీ॥ కార్యమగుమేను వాగాది కరణములును

భూతసూక్ష్మప్రసక్తియు బొడవడంగ

సడలి కర్మపాశము దెగుసాధకుండు

పరమపురుషార్థ మగు ముక్తి పడయు నపుడె॥

(21)

అనువాదము మూలభావలోపములేకుండ యోగ్యముగనున్నది.

17. తత్త్వోపదేశసారము :- పూర్వము సమీక్షింప బడిన తత్త్వోపదేశమను ప్రకరణాంతమునగల మూడు శ్లోకములే తత్త్వోపదేశసారమని వేరుగా ప్రకటించ బడినవి. తత్త్వోపదేశానువాదమున నీమూడుశ్లోకములు వివరముగ నాలుగు పద్యము లలో చెప్పబడినవి. ఇచ్చట వానిసారముగా నొక్క పద్యము చెప్పబడినది.

శ్లో॥ గురుర్బ్రహ్మ స్వయంసాక్షాత్ సేవ్యో వంద్యో ముముక్షుభిః ।

నోద్వేజనీయ ఏవాయం కృతజ్ఞేన వివేకినా॥

శ్లో॥ యావదాయు త్రయోవంద్యో వేదాంతో గురురీశ్వరః ।

మనసా కర్మణావాచా క్రుతే రేవైష నిశ్చయః ॥

భావాద్వైతం సదాకుర్యాత్ క్రియాద్వైతం న కర్త్వచిత్ ।

అద్వైతం త్రిపురోకేషు నాద్వైతం గురునా సహ ॥

(1-2-3)

సీ॥ గురుడన సాక్షాత్తు పరమాత్మ ముక్తి । కావలసిన వార లయ్యనము జేరి

ప్రణమిత్లి పరిచరింపబోలు ఆజన్మ । ముపనిషత్తులకు గురూత్తమునకు

పరమేశ్వరునకు భక్తితో మొక్కంగ । దగు ఇవ్విధంబు వేదంబె చెప్పె

భావ నిష్ఠంబుగా పరగెడి యద్వైత । మున్నతస్థితికేగ నుపకరించు ॥

కాని యయ్యది క్రియలోనగాని గురుని

పట్లగాని యెన్నండు చూపంగ దగదు

వందనీయుడు గురు దెంతవానికైన

త్రిజగముల జూపునద్వైతదృష్టి మేలు ॥

(1)

అనువాదము మూలమునకు సరిగా నున్నది. చివరినుండి రెండవ పాదము

“వందసీయుడు గురుదెంతవానినైన” యనునది వాస్తవమే కాని యమూలకము. ఇందు వివరణములేక మూలముపై సూత్రప్రాయముగనే యున్నది.

18. బ్రహ్మజ్ఞాన లీలావళి :- ఇది సంస్కృతమున “బ్రహ్మజ్ఞానావలీమాలా” యనుపేర నిరువది రెండు శ్లోకములలో నున్నది. ఇంద్రదైర్ఘ్యరానుభూతిగల మహాత్ముని భావమెటుండునో యది స్వాసుభవముగా తెలుపబడినది. దీని మహిమ మారంభ శ్లోకముననే యిట్లు చెప్పబడినది.

శ్లో॥ సకృత్ శ్రవణ మాత్రేణ బ్రహ్మజ్ఞానం యతోభవేత్ ।

బ్రహ్మజ్ఞానావలీమాలా సర్వేషాం ముక్తిసిద్ధయే ॥

ఇది యనువాదమున శ్లోకమున కొకపద్యము చొప్పున నిరువది రెండు పద్యములలో నున్నది. అనువాద పద్ధతి కుదాహరణము లీయబడుచున్నది. మూలము-
అనువాదము :-

శ్లో॥ సకృత్ శ్రవణ మాత్రేణ బ్రహ్మజ్ఞానం యతోభవేత్ ।

బ్రహ్మజ్ఞానావలీమాలా సర్వేషాం ముక్తిసిద్ధయే ॥

(1)

సంస్మృతిని వోలి తత్వార్థ సరణి చెలిపి

ఎల్లరకు ముక్తదశ ప్రసాదింపజాలు

బ్రహ్మ విజ్ఞానమాలిక బ్రస్తుతంబు

గ్రథన మొనరింతు ధరియింప గడగు డయ్య ॥

ఇందు మూలముననున్న “సకృత్ శ్రవణ మాత్రేణ” యను భాగ మనువ దింపబడక పోవుటచేత మూలమున నున్నంత భావపటుత్వము కనిపించుట లేదు.

శ్లో॥ నిరొధారస్వరూపోఽహం సర్వాధారాహమేవచ ।

ఆప్తకామ స్సర్వరూపోఽహమే వాహమవ్యయః ॥

(16)

గీ॥ నే నిరాధారుడను, గాని నిఖిలజగము

తనకు చుండును అస్మదాధారమునను

మోక్షరూపుండ ఆప్తకాముడను నేను

జగమె నవ్వును నాకొండు నమ మటన్న ॥

(17)

ఇందు మూలముననున్న “అహమే వాహమవ్యయః” అను భాగము “జగమెనవ్వును నాకొండు నమమటన్న” యని యనువదింపబడినది. ఇది మూలము నకు సరియైన యనువాదము కాదుగాని, తాత్పర్యమున సరిపెట్టుకొనవచ్చును. అను వాదమున నున్నవాక్యము వినుటకు బాగుగనే యున్నది. కాని జగమెనవ్వును అనుట తత్త్వ విషయమున ఈ సందర్భమున పొసగదని తోచుచున్నది.

బ్రహ్మను చింతనము :- మూలము :

శ్లో॥ యదభ్యాసేన తద్భావో భవేద్బ్రహ్మమర కేటవర్ ।

అత్రాపహాయ సంసేహ మభ్యసేత్ కృతనిశ్చయః ॥

అనువాదము :- ద్వీపవ

భ్రమరకీటక న్యాయపద్ధతిం బట్టి । తమ నిరంతరము నెద్రాని ఛానించు
జనుడు రాద్యశరూపసంసిద్ధిగాంచు । అని తలబోసి బ్రహ్మము నేనె అనుచు ॥
సతము బ్రహ్మఛాని సంగతిన్ మెలగు । నతడు రాదాత్మ్యభాగ్యంబును గాంచు
రాన సంసేహంబు మాని నిశ్చయము । మాని కావింపు బ్రహ్మోపాసనంబు ॥
ఈ యనువాదము వివరరాత్మకముగ నున్నది.

శ్లో॥ న మనోఽహం బుద్ధిశ్చనైవ చిత్త మహంకృతిః

నాహం పృథ్విర సలిలం నచ వహ్ని స్తథానిలః ॥

శ్లో॥ న చా రాధో న శబ్దిశ్చ నచ స్పర్శస్తథారసః ।

నాహం గన్ధో ఏహంపంచ మాయా హం నచ సంస్కృతిః

(22-23)

గీ॥ మేనుప్రాణ హింద్రియములు నేను గాను

మానసము బుద్ధ్యహంకృతు లేను గాను

స్థూలభూతముల్ మచి తద్గుణాలుగాను

నాకు మాయయు సంసరణంబు లేవు ॥

(21)

మూలము నందలి రెండు శ్లోకము లిచట నొక గీతపద్యమున సంగ్రహింప
బడినవి. పంచభూతములు తద్గుణములు అందరికి తెలిసినవే కావున నీసంగ్రహీ
కరణము వలన లోపముగాని వష్టముగాని లేదు.

అత్రప్రమాణ వేదాంతా గురవోనుభవ స్తథా ।

బ్రహ్మైవాహం న సంసారి నవాహం బ్రహ్మణః పృథక్ ॥

గీ॥ ఉపనిషత్తులు మరి సద్గురూపదేశ

మనుభవమ్ము ప్రమాణము లరయ నిచట

నేను సంసారి నే నాడుగాను బ్రహ్మ

కన్నభిన్నుండగా నిది యున్నమాట ॥

(25)

హృదయకమితమప్యే దీపవత్ వేదసారం

ప్రణవమయ మతర్క్యం । యోగిభిః ఛానగమ్యం

హరిగురుశివయోగం సర్వభూతస్త మేకం

సకృ దపి మనసా వై చింతయేత్ యః సముక్తః ॥

(26)

అనువాదము:-

సీ. విమలమైనట్టి హృత్కమలమభ్యంజనం వెలు గొందునది దీపకళితమాడ్కి
సర్వవేదంబులసారమైనది ఎట్టి తర్కంబునకుసాధ్యంబుగాని
దనముచో యోగులవలన ధ్యానముచే బడయు నట్టిది ప్రణవస్వరూప
మఖిలభూతములలో నలరారు నట్టిది హరిశివగురురూప మైనదియును॥

ఏకము నగుతత్త్వము నెవ్వరొక్కఁడు నెఱవేర్చె

తడవయైన నేకాగ్ర చిత్తముతోడ

చింతనము సేయగలుగునో శిష్టుడతడు

సర్వసంసారముల్తు దై సౌఖ్యపడును॥

(27)

మొత్తముమీద నీయనువాదము మూలమునందలి భావములను చక్కగా
ప్రకటించుచు యోగ్యముగ నున్నది.

20. నిర్గుణ మానసపూజ:- ఇందు హృదయ పద్మమున ప్రకాశించు
నాత్మలింగమును మానసిక షోడశోపచారములచే నిర్గుణపద్ధతి నారాధించు విధానము
తెలుపబడినది. ఇది కేవల కాత్వికమైనది. మూలమున నిది ఇరువదియైదు శ్లోకము
లలో నున్నది. అనువాదము ద్వీపదలో కొంత భాగమును, కంద, గీత, సీసములలో
కొంత భాగమును చేయబడినది. అందలి యుపచారాంశములు కొన్ని తత్పూజా
విధానము తెలిసికొనుట కనువుగ నిచ్చట నువాహరింపబడుచున్నవి.

మూలము-అనువాదము-

శ్లో॥ ఆయమేకో వశిష్టో స్మిత్యేవ మావాహ యేచ్ఛివం॥

ఆసనం కల్పయేత్ పశ్చాత్ స్వప్రతిష్ఠాత్మ చింతనం॥

(2)

అనువాదము.- ద్వీపద. “పోవునన్నియు నేను దోకుందు” ననుచు భావించుటచే
శివుని ‘వాహనంబు’ అనవరతంబు పరాత్మప్రతిష్ఠ తనయందు చేయపే కన
కాననంబు॥

శ్లో॥ త్రిగుణాత్మాశేష లోకమాలికాసూత్ర మన్మథహం॥

ఇతి నిశ్చయ మే వ్రాత హ్య “పవీతం” పరం సుతం॥

(8)

గీ॥ ప్రణతసత్వరజస్తమోగుణమయములు

ముజ్జగములను దండలో మొనయు నట్టి

దారమును నేనె యను మనోదార్ద్య మాత్మ

లింగమున కుపవీత మనంగ జెల్లు॥

(3)

శ్లో॥ ఓ ఈశ్వరో గురువాత్మేతి ఛేదత్రయవివర్తితైః।
విల్వపతైః శివీతయై కాతరింగం యదే చ్ఛివం॥ (11)

గీ॥ “ఈశ్వరుడు గురువాత్మమునే” మనెడి
తలపై నిర్వ్వంద్వి విల్వపత్రములు గాగ
తను పెరుంగని తన్మయత్వముతోడ
ఆత్మలింగము హజరేయంగదోలు॥ (6)

శ్లో॥ అజ్ఞానోచ్ఛిష్టహస్తస్య కెలనం జ్ఞానవారిదా।
వికుద్ధస్యాత్మలింగస్య హస్తప్రకెలనం భవేత్॥ (14)

కం॥ ఎంగిలి యజ్ఞానము తః త్వంగరిగల హస్తముగము జ్ఞానం బనునీ
టం గడుగు మాత్మహజా రంగంబున హస్తములకు ప్రకెళనమా॥ (6)

శ్లో॥ వివిధబ్రహ్మసందృష్టి ర్మాలిరాభి రలంకృతమ్।
పూర్ణానన్దాత్మతాదృష్టిం పుష్పాంజలి మసున్మరేత్॥ (17)

గీ॥ అఖిలవస్తువులందు బ్రహ్మమును జూచు
చార్యమును పుష్పమాలికగా నొనర్చి
ఆత్మలింగముం గై సేయు మమతసుఖ
సమంచితాత్మదర్శన కుసుమాంజలి యిది॥ (12)

శ్లో॥ ద్యాతభ్యా భావవిజ్ఞానం నిదిభ్యానన మాత్మనః।
సమస్తభ్రాన్తివిక్షేపరాహిత్యే నాత్మనిష్ఠతా॥ (22)

గీ॥ దూరముగ జగత్ భ్రాంతిని దోలి మనసు
నిశ్చల మొనర్చి స్యాత్మైక నిష్ఠ నుండి
భ్యానయోగ్యవస్తువు లేదు తదితర
మని తా నెరుంగుటయే నిదిభ్యాననమగు॥ (17)

శ్లో॥ సమాధిరాత్మనో నామ నాన్యచిత్తస్య విభ్రమః
తతైవ బ్రహ్మణీ సదా చిత్తవిశ్రాంతి రిష్యతే॥ (23)

అ॥ పె॥ ఇందునందు జనక యెట్టి విభ్రాంతిని
బడయకుండి మనసు బ్రహ్మమందు
స్థిరముగా వసించు స్థితియే ఆత్మసమాధి
దానివలన ముక్తదశ ఘటించు॥ (18)

శ్లో॥ ఏవం వేదాంతకల్పోత్తీక్త స్యాత్మలింగప్రపూజనం
కుర్వన్ నామరసం వాపి క్షణం వా సునమాహితః॥ (18)

సర్వదుర్వాసనజాలం పదపాంసు మివ త్యజేత్
 విదూయాజ్ఞానదుఃఖం మోక్షసర్వం సమర్పయేత్॥ (24)

సీ॥ ఆత్మ లింగార్చనం బధినుతం బహ్యేనా నల్పమా నుపనిషత్కల్పమందు
 దైరీతి తరియింప గోరెడి మానిసి తను పితం గూరెడి దాక గాని
 నిముసమ్ముగాని సక్రమముగ ఈశాబి చేసినన్ సంకల్పసిద్ధి వడయు
 పదరజఃకరణములభారి దుర్వా సనాచలమ్ము సర్వంజు నమసిపోవు॥
 అజ్ఞతా మూలమునదేసి యలముకొన్న
 యెల్ల దుఃఖపరంపర తెగిరిపోవు
 అతులితామలమోక్షసుధానుభవము
 దక్కు బ్రహ్మాంబురోడి కాదాత్మ్య మొనయు॥ [19]

ప్రబోధ సుధాకరము

అనువాదకర్త : శ్రీపినుపాటి నారాయణశాస్త్రి

ప్రబోధ సుధాకరము శ్రీమచ్ఛంకర భగవద్గీతాఅచ్చే 257 ఆర్యావృత్తము
 లలో జ్ఞాన సముపార్జన కవనరమగు విషయములను వర్ణించుచు 19 ప్రకరణము
 లుగా రచింపబడిన గ్రంథము. ఇది ప్రకరణ గ్రంథమైనను రసభరితమై యున్నది.
 శ్రీ పినుపాటి నారాయణశాస్త్రిగారి అనువాదముచేత సరసమై మూలము నెఱుగని
 వారికి సొంత రచన యనిపించునట్లున్నది. ఇందలి విషయములను, అనువాద
 పద్ధతిని తెలిసికొనుట కనువుగా ప్రతిప్రకరణము నుండియు కొన్ని యుదాహరణము
 లీచుబడుచున్నవి.

1. దేహనిందాప్రకరణము:- ఇందు మూలమున నిరువది యెనిమిది
 శ్లోకములున్నవి. అనువాదమున ముప్పది పద్యములున్నవి. దేహముయొక్క అశశ్వ
 తత్వము, అసహ్యకరలక్షణములు మొదలగు విషయములందు శరీరముపై విరక్తి
 కలుగునట్లు వర్ణింపబడినవి. మూలము, అనువాదము:

మాతృగురూదరదర్శ్యాం కఫమూత్రప్రసౌఖ్య హర్షయామ్
 జఠరాగ్ని జ్వాలాభి ర్నవ మాసం పచ్యతే జన్తుః॥ (9)
 దై వాత్ప్రసూతిసమయే శిశు స్తిరశ్చీనతాం యదా యాతి
 శస్త్రై ర్విఖండ్య స తదా బహి రిహ నిష్కాన్యతేఽతి బలాత్॥
 అథవా యన్త్రచ్ఛిద్రా ద్యదాతు నిః సార్వరే ప్రబలైః
 ప్రసవసమీరై శ్చ తదా యః క్లేశః సోఽప్యనిర్వాచ్యః॥

“తల్లిగర్భమందు తానున్నతరి బాధ! యెంతపడెనో చెప్ప నెవరి తరము?
జతరవహ్ని రేగి సంతాప పెట్టుట! తలచుకొన్న గుండె జలదరించు॥ (9)

దైవ వశమున నేప్రమాదమ్ము లేక బయటపడిన
దద్భాగ్యమ్ము పండినట్లే! కాక, అడ్డమ్ముతిరిగెనా!
కత్తి చొనిపి చెండి ముక్కలు ముక్కలుగ దీసెదరువెలికి॥ (10)

‘సవసవ’ యటంచు బ్రసవవాయువులు వీవ
తరలి సూక్ష్మమౌ యోనిరంధ్రంబునుండి
అవనితలముపయిం బడు, ఆ యవస్థ
నైచ్య మనుట కా దనిర్వాచ్య మోయి॥ (12)

మూలమున (తొమ్మిదవ శ్లోకమున) నున్న ‘కఫమూత్రపురీష పూర్ణయాం’ అనెడి భాగ మనువాదమునలేదు. దానిఫలితమో యన్నట్లుగా “తలచుకొన్న గుండె జలదరించు” ననెడి వాక్య ముచితముగ కూర్చబడినది. పదవశ్లోకముయొక్క అనువాదము యథామూలముగ మాత్రమేగాక, భావము విస్తరించి మూలమునకు మెరుగు పెట్టినట్లు చేయబడినది. పదునొకొండవ శ్లోకమున నున్న “యః క్షేళః సోఽవ్య నిర్వాచ్యః” అనెడి భాగము ‘ఆయవస్థ నైచ్యమనుట కా దనిర్వాచ్యమోయి’ అని మూలముకంటె మెరుగుగా ననువదించ బడినది.

అనువాదమునందలి పదమూడవ పద్యమునకు మూలము సాధన గ్రంథ మండలివారు ప్రచురించిన ప్రతిలోలేదు. అధికపాఠము కావచ్చును. పదునెనిమిదవ పద్యమునకు మూలమిరువది యొకటవశ్లోకము, క్రమ సంఖ్యలో మార్పున్నది.

రుధిరత్రిధాతుమజ్ఞామేదోమాంసాస్థినంహతి ర్దేహః

న బహి స్త్వచా పినద్ద్య తస్మా న్నో భక్షితే కాతైః॥

కాయమియ్యదీ తోలుచే మూయబడిన

కారణంబున గవియపు గాని కాకు

లదియు లేకున్న నిందలియస్థి

మాంసరక్తముల జూచుచో దినరాకయున్నె॥

అనువాదము మూలముకంటె మేలుగా నున్నది.

నాసాగ్రా త్వదనాద్వా కఫం మతిం పాయతో విసృజన్

స్వయమేవైతి జగుప్సా మంతః ప్రసృతం చ నోవేత్తి॥

ముక్కున గారెడి చీమిడి; పక్కను నిదురింప నోటబడు చొంగను,

నమ్మక్క! తలవంపు, పైపయి! బుక్కా జవ్వాది పునుగు పూసెధవేమీ॥

ఇది మూలమునకు స్వేచ్ఛానువాదమై కొంత భావభేదము కలిగియున్నను యుక్తమగ నున్నది.

క్షతముత్పన్నం దేహే యది న ప్రజ్ఞేశ్యతే త్రిదినమ్
తత్రోత్పతన్తి బహవః క్రిమయో దుర్గంధసంక్లిష్టాః॥

గీ॥ కాయమందు వ్రణంబై న కడిగి

మంచిమందు వేయంగ జనుడు ప్రాల్మాలెనేని పురుష

లేర్పడి చెడుకంపు పుట్టకున్నె?

మలినములకొంప దానిపై మమత మాను.

ఇదియు స్వేచ్ఛానువాదముగ యుక్తమగనే యున్నది.

అత్మానచ్చిద్రూపః, కృమాంసరుధిరాస్తి నిర్మితోదేహః

ఇతియోలజ్జతిధీమా నితరశరీరం స కిం మనుతే॥

గీ॥ అకట నచ్చిత్స్వరూపు దౌనాత్మయేడ?

అస్తిమాంసాది మయము దేహం బిదేడ”

అనుచు సిగ్గిల్లు ధీమంతుః; డభిలషింపఁ

డెన్న డీభూమిపైఁబుట్ట; నిది నిజంబు!

ఇది యథామూలానువాద మనవచ్చును. దీని తరువాతనున్న ముప్పదియవ పద్యమునకు మూలమునలభింపలేదు. ఇదియును అధిక పాఠము కావచ్చును.

అనువాదమునందలి పదమూడు, ముప్పది సంఖ్యలుగల పద్యములు రెండధిక మగుటచే నిందలి సంఖ్య ముప్పది యైనది.

ఈ యనువాదము మూలమునకు మెరుగు పెట్టినట్లుగా నుండి మూలభావము లను మరింత జుగుప్సాకరముగ వర్ణించునదిగా నున్నది. ఇది చదివినచో నెట్టివాని కైనను దేహముపై రోతపుట్టు ననుపించుచున్నది.

2. విషయనిరీద :- ఇందు దారా పుత్ర ధనేషణలవలన కలుగు దుఃఖము వర్ణింపబడినది. మూలమున నిరువది రెండు శ్లోకములలో నున్న యీ ప్రకరణ మనువాదమున నిరువదిమూడు పద్యములలో నున్నది. మూలానువాదములు -

వనితా నితాంత మజ్ఞా, స్వాజ్ఞా, ముల్లంఘ్య వర్తతే

యది సాశత్రో రవ్యధికతరా పరాభిలాషిణ్య సౌకిముత॥

(35)

గీ॥ ధూర్తయై పతియానతి త్రోసిపుచ్చుకొంత,

ఘటియించు శత్రుని కంటె కీడు,

అంతెకాక జారిణి కూడ నయ్యెనేని,

‘ముప్పు చేకూర్చు’ నని వేట చెప్పవలెనె?

ఇది యథామూలానువాదమనవచ్చును. ఇందలి 42 సంఖ్యగల పద్యమునకు మూలము లభించలేదు.

పితృమాతృబంధుసూతీ మనసః భేదాయ జాయతే పుత్రః
చింతయతి తాతనిధనం పుత్రో ధ్రువాద్యధీశతా హేతోః॥ (40)

మాతృపితృబంధుహంతకుండు
మదికి గూర్చు వంశ యంతది యనగ నెవ్వారితరము !
పెత్తనము కోసమై కనిపెంచినట్టి
తండ్రివాపు గోరెడివాడు తనయుడఁడగునె ॥
లబ్ధిశ్చే దధికోఽర్థపత్న్యాదీనాం భవేత్స్వార్థః
నృపచారతోఽప్యనర్థ స్తస్మాద్ధ్రువోద్యమో వ్యర్థః॥ (43)

అధిక విత్తార్జనముతో నగునదేమి ? అలుబిడ్డలు చుట్టాలు ననుభవింతు;
చొరలు దొంగలు సందైన వోచుకొంద్రు కాన, అధికార్జనకు గుణి కడఁగ రాదు॥

మూలమున “లబ్ధిశ్చేదధికోఽర్థ పత్న్యాదీనాంభవేత్స్వార్థః” అను భాగమునకు ‘అధిక విత్తార్జనముతో నగునదేమి? అలు బిడ్డలు చుట్టాలు ననుభవింతు!’ అని చేయబడిన అనువాదమున మూలము నందలి “భవేత్ స్వార్థః” అనుభాగమునకు తగిన యనువాదము లేకపోవుటచేత మూలమునందున్న భావపటిమ యనువాదమున కొంత తగ్గినట్లనిపించుచున్నది. “పత్న్యాదీనాం” అను మూలమునకు “అలు బిడ్డలు చుట్టాలు” అను వివరణము జాగుగానున్నది. మొత్తము మీద నీవిషయము నిందా ప్రకరణానువాదము మూలానుగుణమై మూల భావము లనువాదసరితకు చక్కగా బోధపడునట్లు చేయగలిగిగా నున్నది.

2. మనోనింద :- ఇందు మనస్సుయొక్క దోషములు నాలుగు శ్లోకములలో తెలుప బడినవి. అనువాదమున నాలుగు పద్యములే యున్నవి.

హసతి కదాచి బ్రౌతి భ్రాంతం స ద్వశదీశో భ్రమతి
హృష్టం కదాఽపి దుష్టం శిష్టంచ నిన్దతి స్త్రాతి॥ (51)
నవ్యునేడ్చు భ్రమం సదు దవ్యుఁడోవు బలపడు
గృశించు దుష్టుఁల బ్రస్తుతించు శిష్టులను
నిందపాల్సేయు చిత్త మవుర !
తత్స్వభావంబు కడుఁగష్టతరము తెలియ.

మూలమునందలి “హృష్టం” అనుపదము ‘బలపడు’ అని యనువదీంప బడి నది. ఇది భావానుగుణమైన యనువాదమనవచ్చును.

తస్మాచ్ఛుద్ధ విరాగో మతోఽపి తస్మాచ్ఛుద్ధైః
తదనధిలక్షితం కుర్యాన్ని ల్యాపారం తతో భవతి.
మనసు కోరెడి విషయముల మానవలయు :
నిర్మల విరాగమునకై అనేట్లు గలదు,
వినిముసమందు సాగవో దానియూక,
నిశ్చలమ్ముగ నుండు - ఆ నిముసమంద.

ఇదియును యథామూలానువాదమునక భావానుగుణమైన స్వేచ్ఛానువాదమే
యనదగియున్నది. 'అటసాగ' దనెడి దానియ ప్రయోగ మీచట యుక్తముగ
నున్నది. మూలభావము అనువాదమున తగు సూత్రముగా ప్రతిఫలించుచున్నవి. అను
వాదము స్వతంత్ర రచనవలె నున్నను, తృప్తికరముగనే యున్నది.

విషయనిగ్రహము :- ఇందు విషయముల వలన కలుగు ననర్థములు
సూచింపబడి యావిషయములనుండి మారనుగుడు యుక్తముని ప్రదోషింపబడినది.
మూలమునందలి పదియోకము లిందు పదిపద్యములుగా విసువడింపబడినవి.

శ్లో॥ చిద్వైర్నవభిరుపేతం ధీవో నారావదిర్భూతం నలసః

చిద్రాజా మనిరోఽఙ్జితపరిపూర్ణం సతత్యభః సతతమే॥

(57)

గీ॥ మేని పరవశు చూట్లు తొమ్మిది పొసంగు

నాయకుండయి జీవుండు నడుపు దాని

పుట్టి మునుగును రంధ్రములు మూయబున్న

నీరులోపలికి పోయి, నిక్కువండు॥

ఇది భావానుగుణమైన స్వేచ్ఛానువాదము. ఇందు "పుట్టి మునుగు" ననెడి
జాతీయ ప్రయోగము చక్కగా పొసగినది.

ఉరగగ్రస్తార్థ తను ర్భేకోఽన్నాతీహ మక్షికాః శతతం

వీవం గతాయురపి సన్నిషయాన్ సముపార్జయ త్యన్తః॥

(64)

గీ॥ పాముచేత సగము మ్రింగబడినకప్ప

మందువ్రాలు నీగలదిన మ్రొగ్గినట్లు

కాలకబళితుడయ్య జగాన జనుడు

కోరు విషయసుఖం బెంత గుడ్డితనము.

ఇది మూలానుగుణమైన యనువాదముగ నున్నది. మొత్తము మీద నీ
ప్రకరణానువాదము యోగ్యముగ నున్నది.

5. మనోనిగ్రహము :- ఇందు మనస్స్వరూపము, దాని స్వభావ లక్షణములు,

దాని సైగ్రహంబు విధము ఉపదేశింపబడినవి. మూలమునందున్న పదమూడు శ్లోకము అనువాదమున పంక్తియందు పద్యములుగా నున్నవి.

సగనగరదుర్గదుర్గమనరితః పరితః పరిధ్రుమచ్ఛేతః
యదిదోలభతే విషయం విషయస్త్రి త మివభిన్న మాయాతి ॥

నిష్పత్రొక్కిన కోతినా నిలువకుండ
తిరుగు వాంఛితప్రాప్తిరై త్రిభువనములు
ప్రియమైన వస్తువేదే అభింపకున్న
అవశమైయింతరి తం బట్టులడలు మనసు ॥

ఇందలి “నిష్పత్రొక్కిన కోతినా” యనెడి జాతీయప్రయోగ మిచట బాగుగా పొసగినది. ఇది చక్కని స్వేచ్ఛానువాదము.

ప్రాణస్పంద నిరోధా తృత్యశ్లాద్వాసనా త్యాగోల్ ।
హరిచరణ భక్తి యోగాన్మనః స్వపేగం జహాతి శనైః ॥

సాధు సంగంబును, ప్రాణ సంచలనము నాపుకతనను, వాసనా త్యాగమునను
శ్రీశపదభక్తియోగ విశేషమునను చిత్తముద్వేగమును బాసి స్థిమితపడును॥
ఇది యథా మూలానువాదము. “నిష్పత్రొక్కిన కోతినా” ఎందు సౌరకాయ
సీటిపై వెగిరినట్లు, గుడెబండ, మొదలగు జాతీయ ప్రయోగయుతమై మూలమునందలి
భావములను సరసముగ ప్రకటించుచున్నది.

6. పై రాగ్యము :- ఇందు పై రాగ్యావశ్యకత, స్వరూపము, పై రాగ్యోన్ము
ఖత్వమున కనువగు నుపదేశము పై రాగ్యము లేని మనస్సువలన కలుగు ఫలము
వివరించబడినవి. మూలమునందలి పది శ్లోకము అనువాదమున నేడుపద్యములుగా
నున్నవి.

పర గృహగృహిణీ పుత్త్రద్రవిణానా మాగమే వినాశేవా
కథితౌ హర్షవిషాదౌ కిం వాస్యాతాం క్షణం స్థాతుః॥ (78)

గీ॥ పరుల గృహధనాదులకు అపాయ మొదలి
నపుడుగలుగు దుఃఖమ్మును, నభ్యుదయము
తోచు తచికిగల సుఖమును, ద్రువములగునె?
కావుకా, వది నిజము తాత్కాలికములు॥ (80)

మూలమున నున్న “క్షణం స్థాతుః” అను భాగమున కనువాదము చేయ
బడలేదు. చేయబడియున్నచో మరింత మేలుగా నుండెడిది.

విన్మృత్యాత్మనివాస ముత్కటభవాటవ్యాం చిరం పర్యటన్
సంతాపత్రయదీర్ఘ వావదహనజ్వాలావలీ వ్యాకులః

బల్లన్ ఫల్గుడు సుప్రదీప్త నయన స్వేదం తలబల్లన్ బలా
దాశాపాళం శక్తిలోడివి విషయవ్యామోహంబులై హస్తలే (84,85)

అన్నిట మానసంబన్నది లేదికి యాదయి యున్నది; యెట్లులున్న ?
మఱచిపోయెను తన మందిరం బనుమాట; వికటమ్ సంసారవిపినసీమఁ
బర్యటింపగ జొచ్చె బహుకాలముగ; అందు దారేచవాది త్రితాపములను;
దావాన్ని కీలల నావరింపబడి కడుచుచు, నందందుఁ గానిపించు ॥

గీ॥ విషయసుఖగర్తముల గూర్చి వివశ మగుచు
కట్టంబడి యారయెను గ్రాట తనులు మెఱయ
బలిమి హింసింపబడెడి శబ్దాదివిషయ
పంచకం బను శార్దూలపాళిచేరె॥

ఇందలి పూర్ణోపమ విషయమును సుస్పష్ట మొనర్చును. అనువాదము
మూలానుసారియై రమ్యముగ నున్నది.

7. ఆత్మసిద్ధి :- ఇందార్యానుభూతినొందుట కనువగుమార్గము లుప
దేశింపబడినవి. మూలమునందలి పదునొకండు శ్లోకముల కనువాదమున నేడు
పద్యములున్న వి. మూలము నందలి లొంగిది రెండవ శ్లోకమున కనువాద మిందులేదు.

శ్లో॥ ఉత్పన్నేఽపి విరాగే ననా ప్రబోధం సుఖం నస్కాలే ।
సభవే ద్గుహపదేశాత్త స్మాద్గురు మాత్రమేత్త్వభవమ్ ॥ (86)

గీ॥ ఒదవదు సుఖము వైరాగ్య మొదటమాత్ర;
కావలయుతోడు జ్ఞాన భాగ్యంబుగూడ,
కలుగు జ్ఞానంబు గురు ననుగ్రహము వలన;
ప్రథమ మన్నింటికిని గురుపాద సేవ ॥ (87)

శ్లో॥ త్రేతా ప్రతీతిరుక్తా శాస్త్రోక్త గురుత స్తథాఽఽత్మన స్తతః ।
శాస్త్ర ప్రతీతిరాదౌ యద్వన్నమరౌ గుహోఽస్తితి ॥ (85)

అగ్రే గురు ప్రతీతి ర్హ్రదాద్గుహదర్శనం యద్వత్ ।
ఆత్మప్రతీతి రస్మాద్గుహభక్షణం సుఖం యద్వత్ ॥ (86)

గీ॥ శాస్త్రమునను గుహపదేశమువలన
మనసుకతనను తోచు ఆత్మ ప్రతీతి, త్రివిధ;
మందులో “దెల్లిము తిప్పిగలది” యనుచు
శాస్త్రము చెప్పు; ఇయ్యది మొదటిది ॥ (89)

పరమ లేజమ్మ దర్శించు పందితుండె

అద్వయానందమును సవా - అనుభవించు ||

(128)

అనువాదము యథామూల మనదగి యున్నది.

కర్తృత్వ భోక్తృత్వములు :- ఇందు అర్హుల కర్తృత్వ భోక్తృత్వములు లేవని దృష్టాంత భార్యకముగా నారు శ్లోకములలో మూలమున తెలుపబడిన విషయము యథా మూలానువాదమున నారు పద్యములలో తెలుపబడినది.

స్వప్రకాశత్వము :- అత్యయొక్క స్వప్రకాశమిందు దివిధ దృష్టాంతము లతో మూలమున పైదు శ్లోకములలో తెలుపబడినది. అనువాదమున పైదు పద్యములు యథా మూలముగ నున్నవి.

అటుపై నాదానుసంధానము (అరు శ్లోకములు) మనోలయము (ఎనిమిది శ్లోకములు) అను రెండు ప్రకరణములు యథా మూలముగ ననువదింపబడినవి. పిదప ప్రబోధము (కొమ్మిది శ్లోకములు) ఏడు పద్యములలో ననువదింపబడినది. తరువాత మూలమున పదునెనిమిది శ్లోకములలోనున్న ద్విధాభక్తి ప్రకరణము పదునెనిమిది పద్యములలో ననువదింపబడినది. ఇందు భక్తిలోని స్థూల సూక్ష్మ భేదములు చక్కగా వివరింపబడుటకు రోదుగా తత్పాదనములుకూడ వివరింపబడినవి.

అటు పిమ్మటగల 'ధ్యాననిధి'లో మూలముననున్న పది శ్లోకము అనువాదమున పదునారు పద్యములై నవి. ఇందు యమునాతీర విహారియగు నందకిశోరుని వర్ణనముతోగూడిన సగుణధ్యాన విధానము రమ్యముగ వర్ణింపబడినది. దాని తరువాతగల సగుణ నిర్గుణైక్య ప్రకరణము మూలమున ముప్పదిమూడు శ్లోకములు, అనువాదమున ఇరువదియారు పద్యములుగా నున్నది. ఇందు శ్రీకృష్ణచరిత్రములోని కొన్ని ఘట్టములు రసవత్తరముగ వర్ణింపబడినవి. నిర్గుణ బ్రహ్మమే శ్రీకృష్ణ రూపమున సగుణ బ్రహ్మమై దెలసినట్లు తాత్పర్య రూపమున నిందు తెలుపబడినది.

చివరిది అనుగ్రహిక ప్రకరణము. మూలమున ముప్పదియొక్క శ్లోకములు అనువాదమున ముప్పదినాలుగు పద్యములు. ఇందు శ్రీకృష్ణునిచే నిహతులైన పూతనాది రాక్షస గణమునకుగూడ, భేద భావరహితుడగు భగవంతుని యనుగ్రహమే కలిగి వారు ముక్తి నొందిరని తెలుపబడినది. ఇందలి పద్యములు పైరెండు ప్రకరణములలోఁగల రసవంతములై యున్నవి. మొత్తముమీద నీ ప్రబోధ సుఛాకరానువాదమంతయు సరసము, సరళమునై మనోహరముగ నున్నది.

ప్రదోధ చంద్రోదయము

పద్మకావ్య రూపానువాదములు (1)

ప్రదోధచంద్రోదయమును మొదలుపెట్టగా నాంధ్రీకరించినవారు నంది మల్లయ, ఘంట సింగన అను జంటకవులు. జంటకవులుగా తదితరము చెప్పిన వారిలోగూడ వీరే ప్రథములు. వీరి రుప్తమును నిర్విహితంబులు. నంది మల్లయకు ఘంట సింగన మేనల్లుడు. వీరు క్రీ.శ. 1480 ప్రాంతమున గుంటూరు, నెల్లూరు మండలములలో నివసించిరి. ఆ కాలమున గణపతులకు సామంతుడై ఉదయగిరి దుర్గమును పాలించిన చూనసాటి విజయరాజునకు మంత్రిగా నుండిన పెనరువాయి గంగనామాత్యు డీ జంటకవులను సత్కరించి వీరిచే “ప్రదోధ చంద్రోదయము” నాంధ్రీకరింపజేసెను. వీరి గ్రంథమును మూలమువలె నాటకముగా ననువదింపక నైదాశ్వాసముల ప్రబంధముగా రచించి గంగనామాత్యునిచే అంకిత మొనర్చిరి.

గంగ నామాత్యుడు చెందులారు వాసి. ఇంతకుపూర్వ మితడు దగ్గుపల్లి దుగ్గయ్య తచించిన “నాసికేతోపాఢ్యానము” నంతముగ గొనియుండెను. ఇతడు సహజముగ తత్వప్రియుడై “నీటిలోని రాడురానివలె” నిర్విచ్ఛదైన “సంసార యోగి” యని సమకాలికులచే పొగడబడినాడు. అందుచే ప్రదోధ చంద్రోదయ ముపై మక్కువగలిగి దాని యాంధ్రీకరణకు కారకుడైనాడు.

నంది, ఘంట, జంటకవు త్రియనువాదమున దాచిత్యముకొరకు కథాప్రకాశ కలో కొన్ని చిన్నచిన్న మార్పులు చేసియు కొన్ని వర్ణనలు తప్పించియు రచించిరి.

కథాప్రారంభమున చిదానంద సంగరమును వర్ణించి దాని కేరితము. ఈశ్వరుడను రాజు పాలించుచుండెననియు నాతడు మాయా నీలాంకషలన మనస్సనెడి సుతుని గనెననియు వ్రాసిరి. మూలమున నీశ్వరునకు చిదానంద సంగరాభివత్క విషయముగాని తత్పుర వర్ణనగానిలేదు. ఈశ్వర సంగమువలన మాయకు మనస్సనెడి కొడుకు పుట్టినట్లు మాత్రమున్నది. (సంసారం ప్రథమ మహేశ్వరస్య సంగాన్మాయాయాం మన ఇతి విశ్రుత స్తనూజః) అనువాదమునం దీశ్వరునకును మాయకును సంగమువలన మనస్సుద్భవించినట్లు చెప్పబడలేదు.

“సంగ” శబ్ద మిందు పరిహరింపబడినది దానివలన తరువాత చెప్పబడిన “పూర్వము సంగరహితుండైన పరమేశ్వరునకు తద్గృహిణుడైన మాయకు కూటమిలేకయే చిత్రంబుగా సంభవించిన మనంబునకు” అను వాక్యముతో

పై పద్యము పరిహరింప దీర్చినది. మూలమున నీ రెండు సందర్భములలో చెప్పబడిన పాద్యము లోకవానివారటి విభజనముగ నున్నది. మొదట “సంఘాతః ప్రథమ మహేష్వరస్య సంగాద్యా యాయాం మనఃకతి ర్విచిత్ర సమాజః” అని చెప్పియు తరువాత మరయొకచోట “పుంసః పంగ సహస్త్రి తస్యగృహిణి చూయేతి తేనా ప్యసా । చస్యస్థాపి మనః ప్రసూయ రసయం లోకా సమాతక్రమత్” అని చెప్పబడినది.

మూలముననున్న సవచ్చారాటి పురాణి కవయిత్వా

ర్ణా॥ వీరౌఽపి బహుభారేషు విచ్ఛద్యేవ నిదేశితః

స్తచేష్టిత మయో విస్మిన్విదవతి మనాపివ॥

అనుదాని తనువాడ యిటు చేయబడినది:- సవచ్చార పురంబులు నిర్మించి యప్పురంబుల యద్వితీయములగు నాత్మనిం ద్రుంచుచుచేచిన నతందును తనకు లోనై మణిక్రిందివత్తు (పత్తు) విభంబున చనయందు నిజచేష్టింతంబులు చూపుచుండ నీడతోడంగూడిన చర్మబంబు వాడ నహం బ్రహ్మ భవించి “....ఇందలి” “నీడతోడం గూడిన చర్మబంబు వాడ నహం బ్రహ్మభవించి” యనునది మూలమునలేని కల్పనము.

ద్వితీయాశ్వాసమున మూలమునలేని “నాన్వితతావిలాసిని” యను పేరు విభ్రమాపతికి వాడబడినది.

చతుర్థాశ్వాసమున చర్మబంబులు, కాముని పరోక్షమున హేళనగా మాట్లాడు సందర్భముననున్న యీ క్రింది నీస పద్యము కల్పితమే. దీనికి మూలమున నాధారములేదు. ఇది జుగుప్సాకరముగను విరక్తి జనకముగను నున్నది. ఈ పద్యము కొన్ని ప్రతులలో లేనందున ప్రక్షిప్తమని భావింపబడుచున్నది.

సీ॥ నికట మలద్వార నిర్గత దుర్గంధ । వారూల సంఘాత వాసితంబు

వితత కోటత్రయా విస్తృతానేక । సాంద్రకంటక రోమ సంవృతంబు

కలుష ఘోరి రజోవికార సముద్భవా । సార రోణిత పంకనంకులంబు

విప్ర గంధాల యజ్జప్ర పరిస్రవ । బహుతరప్రప్రసావ పల్లలంబు॥

గీ॥ నైన మందిర ప్రాంగుమున । తెట్టు దివిచెదు యోగ్యులైనట్టి మనుల

భృంగ మార్చి నినాద కంఠిత సమస్త । పటవియోగి జనప్రాణ పంచబాణ॥

పంచమార్వాసమున మోహుడు పారిపోయెనని విని విష్ణుభక్తి “శ్రద్ధ”తో నిట్ల నెను.

కం॥ కేళంగి ప్రేసినట్లా । త్రుళ్ళడమున మోహుబట్టి తునుమాడక యీ

పిల్లల దునుముట కూకటి । వ్రేళ్ళుండన్ ముసిడి కొనలు విరచుటగాదే॥

ఈ పద్యమును కల్పితమే. దీనికి మూలమున నాధారములేదు.

వాదరిన హాస్యామృత సం । పద లబ్ధేదు

విష్ణు భక్తి మహామయ కతనన్ ॥

వివరము :- విష్ణుభక్తి పరమపురుషుని సుజ్ఞాన సింహాసనంబున నిలిపి పరిపూర్ణ చంద్రమండల కలశ పరమామృతంబున నభిషేకించి పట్టంబు గట్టిన నతడు కృతకృత్యుండగు మేము మంత్రుగా నిరుపమాన సదానంద సామ్రాజ్యంబు చేయుచుండెదనని చెప్పబడినది.

చిట్టచివర ఫలశ్రుతి ఇట్లు చెప్పబడినది. “ఇట్లు సకల వేదాంత సారంబైన ప్రబోధ చంద్రవోదయంబగు మహారావ్యంబు వినిన, జిదిపిన, వ్రాసిన నపరిమితార్థంబులు సిద్ధించు. సేకృతియున్న రాజ్యంబునందు సువృష్టియు, ధనధాన్యాది సమృద్ధియుం గలుగు. రాజులు ప్రజాసురాగంబున వెలుంగుదురు. జనులకు నభండ పూర్ణ జ్ఞానంబు సిద్ధించు”.

ఇదియు నీయనువాదకర్తల సర్వతంత్రకల్పనయే.

ఈ కర్మలు లేదు సమకాలిక కవితర్జీతుల నిందు రసవంతముగ చొప్పించినారు. ఇందల భాష సాధారణముగా సరళమై వ్రాడెపాకమున నున్నది. యుద్ధ వర్జన భట్టమున రైలి సంస్కృతమయమై సుదీర్ఘ సమాస ఘాయష్టయైయున్నది.

ఉదా :- ఉభయ పక్షంబుల గల బలంబులు విజయభోషణ హూయమానా నేక పీఠభట సింహనాద బభిరితరోదోతరంబును, బృదులరథతురగబుర ఖంఠిత భూమండరోహిత హాఘాసరిత ధాస్కరంబును, సముత్తాల కర్ణతాళ స్పృలనోచ్ఛలత్సమద కరిమంధ సింఘార సంధ్యాయమాన దళదిశాముఖంబును, ప్రళయ జలధర ధ్వాన భీషణ పటహ ఘోషణంబునుగా మోహరించు నప్పుడు....

..... ఏతాదృశ రుధిరప్రవాహవగాహ కౌతూహల విహిత కోలాహలవాచాల భూత భేతాళ విహరణ కారణంబును విశంకట కిరీటఘటిత పీఠవర శిరఃకరోటి మస్తిష్కరోషకశ్యేన పలుత్రోటి కోటివిరచిత మణివికరణంబును భూతనాథాంగీకృత సూతన కపాల మానికా భరణంబునునైన మహారణంబున.... చార్వాక తంత్రంబు కాలముల్లెదపోయె.

చతుర్థాశ్వాసమున విదేహ వాదరేఖవస్వామిని స్తుతించినదండకము చివర, వాక్యముపూర్తచేయబడిన చిదనందరవద్దముతో కలువబడి కథరుఱికించబడినది.

ఉదా :- అమరేనస్మామై దండకము
మోహసందేహముం బాగి మోఘత్వముం బాపి రక్షించు మంచుం బునర్నమ్రుడై ॥

కం॥ కేరపునుడిపెడలి వి । వేకుడు.....

ఇచ్చట దండకమును బాగా ఎక్కువగా పూర్తిచేసి పద్యమును దానికి సంబంధము లేకుండు పదదీని ప్రాసినచో దానించెడిది. మూలమును దాని నాటకరూపానువాదములలోను దండకము ప్రత్యేకముగ వ్రాయబడి పద్యముగ నున్నది. ఇంకా యందము కొంత లెక్కింప.

ఈ కావ్యమున సాధారణముగ నుపయోగించబడిన వృత్తములు, కాతులకాక హరిణి, మాలిని, ఉర్వాహ, మత్తకోకిల, పృథ్వీ, మహానాగర, ఘటంగ ప్రమాత, అయగ్రాహి, మణిగురికర, వానిని, తోటక, విష్ణుస్థాలాతరక, నాగర, నాగ్విజయ, మంగళ మహా ప్రీతి వృత్తములు ఉపయోగించబడినవి.

మహామోహందు చంపగా నుపసర్గములు ఇంద్రదాల విద్య వ్రాసిన సందర్భమున నొక రచనగర్భిత మణిగురికర వృత్తము రచించబడినది.

ఇందచ్చటచ్చట కొన్ని చాతకము విరుద్ధప్రమాణములు కనిపించుచున్నవి.

1. అజగుండె (అజగియిందె) 1 అర్కా 44 పద్యం, 4వ పాదము.
2. ముదిమను తెల్లత్రాడు (ముదిమయను) అర్కా 4, పద్యం 35, పాదం 1.
3. మిథ్యోట (మిథ్యయోట) అర్కా 5, పద్యం 28, పాదము 4.
4. సంకయించడుగ నొల్లత అర్కా 5, పద్యం 112, పాదము 1.

ఈ రచన ప్రబోధ చంద్రోదయమునకు ప్రథమము ప్రబంధ రూపమునైన యనువాదముగుటచే తరువాత వచ్చిన పద్యకావ్య రూపానువాదములకు మార్గదర్శకమైనది. ఏదేక విజయమునుపేర చల్ల మార్గముచే రచించబడిన యక్షగానమునగూడ దీని యనుకరణము కొంత గోచరించును.

మొత్తముమీద ప్రబోధ చంద్రోదయముననువాదము అన్నిటిలో నీకృతియే ఉత్తమమైనదని విమర్శకుల యభిప్రాయము.

ప్రబోధ చంద్రోదయము

పద్య రూపానువాదము - 2

కర్త :- గొటిరెంపూడి వెంకటకృష్ణ సోమయాజి

ఈ గ్రంథము ముద్రితము. దీని ప్రాతప్రతి మొదటి తిరుణతిలో నున్నది. ప్రాతలో రిప్పులున్నవి. గ్రంథ సంఖ్య ౩౮. 476. ప్రబోధ చంద్రోదయమును పద్యకావ్యముగా ననువదించినదానిలో రెండవది (౨) గొటిరెంపూడి వెంకటకృష్ణ

దోషములు. ఇతని కాలమును సరిగా నిర్ణయించుటకు తగిన యాధారములు లభించుటలేదు. శ్రీ ఆరుద్రగారు దీనికి క్రీ. శ. 1750-1850-మధ్యకాలము వారిలో చేర్చినారు.

ఇతడు ప్రబోధ చంద్రోదయ నాటకము నందలి విషయమును యథాతథముగ ననువదించి ప్రకటింపినట్లు తోచుచున్నది. రారలు మేమనగా పద్య కావ్యమైనను నిండు నాండీ పద్యము, పదవ నాద్యంతమున సూత్రధారుడునన్న మాటలు సందుమూలమున నున్న గోపాల భూపాలుని యొక్కయు కీర్తివర్క యొక్కయు ప్రశంస, కీర్తివర్క విస్మయ పడునట్లు నటించవలెనని నటితో జెప్పట, పిఠరకు భరతదాక్యము, మొదలగు నాటకాంశములు చాలవరకు మూలానుసారముగనే రూప భేదముతో కూర్చబడినది. ప్రస్తావనలో సూత్రధారుడిట్ల నెను-

ఉ. మేదిని కృష్ణ మిశ్రుదెలమిన్ రచియించెను దా బ్ర బోధచం
ద్రోయ నామ కంబగు నముజ్జ్వలనాటకమేను తత్కథా
భేదము లెల్ల నీకు వినిపింతును కావకచిత్తవృత్తితో
మోదపయః పయోవిధిని ముగ్ధుడె నభ్యుల చిత్తవృత్తులున్ ॥

ఇందును కృష్ణ మిశ్రుని నాటక కథా భేదములు వినిపింతునని సూత్రధారుడు చెప్పినట్లే యున్నది గాని కవిచెప్పినట్లులేదు. నాటకమును గాక నాటక కథా భేదములు వినిపింతునని మాత్రము చెప్పెను. కాని ఇందలి (కథా) “భేదము” లేవియు తెలియుటలేదు. ఈ “భేద” శబ్ద ప్రయోగమున కవి భావ మేమో తెలియరాదు. ఇందలి కథ మూలాశ్వాసములలో కూర్చబడినది. ఆశ్వాసాంత గద్యమునందును “ప్రబోధ చంద్రోదయం బను మహానాటకంబు నందు ప్రథమాశ్వాసము” అనియేయున్నది. నాటకము నందలి ప్రథమ ద్వితీయాంకములు 237 గద్య పద్యములలో ప్రథమాశ్వాసముగను చతుర్థాంకము చివర వరకు 222 గద్యపద్యములలో ద్వితీయా శ్వాసముగను, మిగిలిన నాటకమంతయు 242 గద్య పద్యములలో తృతీయాశ్వాసముగను కూర్చబడినది.

ఈయనువాదమున ప్రత్యేకించి చెప్పబడిన పెద్దమార్పులు గాని కూర్పులు గానిలేవు. ప్రారంభము నుండి చివరి వరకు నాటకములలోనున్నట్లే యందలి విషయము కథా రూపమున గద్య పద్యములలో సాగించబడినది. అచ్చటచ్చట చిన్నచిన్న కూర్పులు మార్పులు స్వల్పముగా నున్నవి.

మూలమున “సంఘాతః ప్రథమ మహేశ్వరస్యసంగా న్మాయాయాం మన ఇతి చిత్రత స్ససూక్తిః” అని యున్న దాని నీయనువాదమున-

చ॥ అన విని కాముడిట్ల నె శుభాంగి మహేశునిగొల్చి చూచుదాగనియె

మనస్సమాఖ్యాని....అని మూలమందలి “సంగ” శబ్దము చరిత్రాంతి, ముందు వచ్చు “ప్రసంగ” శబ్దము గ్రహిణి మాత్రమే తెలుపును! వస్తువును మనః ప్రసంగాల తనయం భోతాన మాలి క్రియాలై అని ధ్వజ భాగమున కను వాదముగా రచించిన.

ఉ:- సంగములేని బ్రహ్మకును జాయయనంతగె మాయయామవ, కాంగి మనస్సుతుం జగములన్నియు గాంచెను” అను వద్వభాగమందలి “సంగము లేని” యనెడి వాదమునకు విరుద్ధము కాకుండా చేసెను.

ద్వితీయార్థా సాంతమున మూలమున (చతుర్థాంతము) చివర చేరువేరుగా నున్న శివ తేజవ స్తుతులనేరము చేసి ఇరువుర నభేదముగా నేకముగా స్తుతించెను. ఇది యోగ్యమైన చిన్న మార్పు.

కం॥ నీ వాదిరేశవుండవు । గాదా నిను పూజింపేయగా నేర్పిన నీ
ద్యా విదులు మోక్ష ముఖసం । వాదితు ల మోక్షచరటంచు చలాకుమరు
మునుర్ ॥

గీ॥ అది రేశపు దీతదే యనుచు కొండ
రమ్మనాదేపు దీతదేయనుచు కొండ
రాగ మాంరజ్జులెల్లి సాహ్లాదులగుచు
ద్వివిధముగ నిన్ను భువి నన్నుతింతు రభవ॥

ఇచ్చట నైచారు స్తుతి పద్యములున్నవి. ఇది మూలమునుండి యనువదించ బడినది కాదు. ఉదా :-

సీ॥ గాంగేయ నన్ను రాకారుడు మాధవ । డండ తాఢీక వా గర్భితుండు
జీమూత భాముడు సేవిత బుధగణు । డంభకాసుర దోర్బలాపహారుడు
విషమాంబిక యుతుండు వృషవర్జితగుణుండు । చతురానన స్తుతనద్యకుండు
సకలాగమాంత పూజా భాజనుడు సర్వ । సం యుతుం దచ్చుల సాయ
కుండు ॥

గీ॥ ప్రజల జగదుదృవస్థితి ప్రకయ కార్య
కారణాను చరావృతాగారు డనుచు
జనులు నిన్ను నుతించిన సరణి హరిని
నన్ను తింతు రభేద ధీ సహితులగుచు ।

ఇది హరిహరాద్వైత భావము ప్రకటించుచు సందర్భమునకు తగి యున్నది.

తృతీయా శ్వాసమున, మూలమునందలి “మూర్ధాక భక్తితే దుఃఖం యద్యశీ
గృహకుక్కురే” యను శ్లోకము ననువదించుటచో

గీ॥ పొంచి కోడిని పిల్చి భక్షించినపుడు
మమతచే దుఃఖితుం దాను మానవుండు
చెరిగి యది మూర్ఖతమను భక్షించినప్పు
డవ్విధంబున దుఃఖితుం దౌనె చెప్పమా॥

యను పద్యము మొదట నున్న “పొంచి కోడిని పిల్చి భక్షించినపుడు” అను
దానిలో “పొంచి, “కోడిని” యనుటకు చిదులాగా ఇంటి కోడిని అన్నచో,
మూలాను గుణముగను యోగ్యముగను నుండెడిది.

ఈ యాశ్వాసముననే మూలమున (సకోపమివ) “కోనానూత్మాన మజా
నంత మంధ మివ ప్రత్యుత్తరం దాస్యతి?” అని యున్నవాక్యము—

కం॥ అనఘా యాత్మ నెరుంగని । జనుదీశ్వరు డెవ్వడని ప్రసంగించినయా
తనికిం బ్రత్యుత్తరమి । చ్చిన పండితుడతని కంటె శ్రేష్ఠుండగునే”॥
యని సౌమ్యముగాను కొంత భావభేదముతోను ననువదించబడినది.

ఇందు ద్వితీయాశ్వాసాంతమున కాశీపురవర్జనము గంగా వర్జనము బాగుగా
నున్నవి. సైనికవర్జనము సమాసభాయిష్ట రచనగల పద్యములలో నున్నది. కాశీ
పుర వర్జనలో అల్లసాని పెద్దనగారి “అటచని కాంచె భూమి సురు” డను పద్యాను
కరణము కనిపించుచున్నది. ఉదా :

చ॥ కనుగొనియె నిద్రిచేకు డుచు కాంత శిలామయ సౌధ సంచర
దృవనరుహలోచనాదిలసిలస్తన మండల పిస్తచంద్రచం ।
దన కమనీయ గంధ ముదితప్రబల త్రిదశస్రవంతికా ।
వనరుహ విభ్రమద్భ్రమర వర్జన నర్గళ కాళికాజ్వరిన్ ॥

ఈ రచనలో “సభిక” శబ్దము “సభ్య” శబ్దమునకు పర్యాయ పదముగా
పలుతావుల ప్రయోగింపబడినది. సభిక శబ్దమునకు “జూదరి” “జూదమాడించు
వాడు” అనునవి ప్రాచీన కాలమునుండి యున్న రూఢార్థములు.

ఇందలి కవిత్వము ధారా శుద్ధి కలిగి ద్రాక్షపాకమున నున్నది. భాష
లాక్షణికము, జాతీయమునై యున్నది.

మొత్తముమీద సీయనువాదము సరళము సరసమునై ప్రబోధ చంద్రోదయ
నాటకము నందలి విషయము, భావములు, జన సామాన్యమునకు బోధపడుట కను
కూలముగ నున్నది. దీనినిని సంస్కరించి ప్రకటించినచో పండితలోకమునను,
విశేష భాషాపరిజ్ఞానము లేనివారిలోను గూడ నిది బహుళ వ్యాప్తి నొందగలదు.

ప్రబోధ చంద్రోదయము

(ద్విపద కావ్యము)

శ్రీ రామారెండవరంగ కవి

ఈ గ్రంథ మముద్రితము. దీని వ్రాసి ప్రతి మొకటి తిరువతిలో శ్రీ వెంకటేశ్వర విద్యాలయముందలి రాజవ్రత గ్రంథాలయమున నున్నది. గ్రంథ సంఖ్య ఆర్. 715. ఈ గ్రంథము ననుసరించి నవాదు రామారెండవరంగ కవి. ఈత డార్వేల నియోగి బ్రాహ్మణుడు. కొండిన్యసగోత్రుడు. అపస్తంబసూత్రుడు. ఇతని తల్లి సుబ్బమాంబ. తండ్రి రామయ్యయ్య. గురుడు నద్దనేంద్రస్వామి. ఈతని తలి దండ్రులు తమ ఇంటిల్లుగు శ్రీ వెంకటేశ్వరస్వామి పేరుగా నీతనికి వెంకటలింగమని పేరుపెట్టిరట. ఈ గ్రంథరచన నీతనిని ప్రేరేపించిన వాడు శ్రీ ఘెరపురి చంద్రశేఖర నృపచంద్రుడు, నతని సుతుడగు బంగారు వెంకటదీర వృధీవల్లడు ననువారు. కవి ఈ గ్రంథమును వేదార్థసార సంగ్రహ మనియు సాంద్రతత్వజ్ఞాన సారమనియు చెప్పి శ్రీరామభద్రున కంకితముచేసెను.

మూలమున నారంకములుగానున్న ప్రబోధ చంద్రోదయము నీత దైదా శ్వాసముల ద్విపదకావ్యముగ రచించెను. ఇతడు తన యనువాదమున నంది మల్లయ, ఘంట సింగనల ప్రబంధ రూపాను వాదము ననుసరించి కొన్నియు, స్వయముగా కొన్నియు మార్పులు చేసెను. అందు నంది ఘంటల జంట నను సరించి చేసిన మార్పులు :- (1) గ్రంథము దైదాశ్వాసములుగా రచించుట (2) కథారంభమున ఓదానందపుర వర్ణనము (3) ఈశ్వరునకు మాయవలన మనస్సనెడు పుత్రుడు కలిగెనని చెప్పి మూలమున “ఈశ్వరస్యసంగాన్మాయా యాం” అని యున్నచోట గల “సంగ” శబ్దము పరిహరించుట (4) కథలో చివర జీవేశ్వరునకు పరమానందరాజ్యము వర్ణనము గట్టుట (5) కథాంతమున ఫలశ్రుతిని జేర్చుట (6) ఆశ్వాసముల పరిమితి.

ద్వి॥ స్థిరమైన సుజ్ఞాన సింహాసనమున । నమ్మికనునిచి పూర్ణసుధాంశు మండ । లంబను దీప్తకలశ సుధారసము । చే నభిషేకంబు నేయించి నచ్చి । దానంద సామ్రాజ్యమను పదవికిని । కరమొన్న పట్టంబు గట్టినయంత । నరన వివేకుండు నచివుడై కొలువ । స్థిరతరం బైనట్టి తెలివి తానగుచు । పరిపూర్ణ సౌఖ్యానుభవ మొందుచుండె॥

ఇందలి భావములును పదములునురూప చాలచరకు నంది ఘంటల జంట యొక్క రచనలోనివే. అరచు న్నయముగా వేసిన గూర్పులు :-

(1) గ్రంథము పార్వతీమీదేర్చుల నందెదములో ప్రారంభించుట.

సాంద్ర తత్త్వజ్ఞానసార ప్రబోధ చంద్రవోదయము యొక్క రథా నరశి యెటు నిన మునురజశాచలంబున ప్రవంతంగనుగాని పార్వతీకాంత “బంధమోక్షము లకు మనసు వారణమందురది యెట” నిన శిష్యుడు “మదిలో మోహముదయింప బంధమొదపును. వివేకముగల్గి మోక్షమొదపు”నని చెప్పెను. అంతట పార్వతి, “మోహము, వివేకము నేమిట జనియించును? దాని పనులేవి? దాని బలమెయ్యది? దాని లక్షణములేవి? మోహమెట్లు ప్రబలును? వివేకము దానిని భంజించి యెట్లు ప్రబలును? లేటెల్లముగ విస్తరించి చెప్పు” మని కోరెను. అంతట శిష్యుడీకథ చెప్పిచొడంగెను.

(2) రథాంతమున దీని విశిష్టతను చెప్పుట.

ద్వి|| ఇది మహానాటకంబిది పావనంబు । అరయ సాకార నిరాకారములకు । కరమొప్పుగా నాదికారణం బిదియ । శ్రుత్యంతములను చిత్తుతమైనదిదియ । ప్రత్యక్షమైన శబ్ద బ్రహ్మ మీదియ । మరిమాద నిగమాగమంబుల యందు । నరిమురి నతిగోప్యమై యుండునిదియ । కడు భక్తి నిష్కహాకావ్యాంజనంబు । కడముట్ట జూచిన ఘనులకు నెప్పుడు । పరమ సౌఖ్యంతైన బ్రహ్మతత్త్వంబు । కరతలామల కమై కనుపట్టుచుండు । చేరి యీ కథ పరిశీలించు నుజను । డా రాజయోగ రాజ్యాభిషిక్తుడగు । అతి పవిత్రతం బగు నతని కులంబు । అతికృతార్థత జెందు నాతని తల్లి । మిగుల నప్పుణ్యుండు మెట్టినభూమి । యగజిత ఫలరాశియైయుండు నెప్పుడు । హితభక్తి యుక్తమై నీకృతి చివిన । యతడు దార్యతకృత్యుడై యొప్పు చుండు । సంతశం నీకృతి చదివిన బుద్ధి । మంతుండు సురలకు మాన్యుడై యుండు । అలర నీకృతివ్రాసినట్టి ధన్యుండు । తిరికింపతా నాది దేవుడైయుండు॥

ఇందు చివరి భాగముననున్న ఫలశ్రుతి నంది ఘంటలజంట యొక్క రచనలోని ఫలశ్రుతిని కొంతపోరియున్నను నిందలి భావములు పదములు స్వతంత్రమైనవే.

3) చిట్టచివరకు గ్రంథము ముగించునపుడు మరల పార్వతీ పరమేశ్వరుల సంభాషణమును జేర్చుట.

ద్వి|| అని పరమేశ్వరుడాపార్వతికిని : వినిపింపనంతయు విని సంతసిల్లి । స్వామి నీ బోధ సంశయమెల్లదానె । నేమని వర్జింతు నింక నీ మహిమ । జ్ఞాన మార్గము నాటకంబుగా జూచి ! యానంద మొందితి నభవ నీవలన । హిత వృత్తి సంతర్భహాః ప్రపంచంబు । లతులితంబుగ నాట్యమాడింతుదీవు । విషయ ప్రషం

చంబు నిలయంబు బొందు. నెప్పము ముగియుటకు వలయును. నీ యందె బట్టి నీ విఖిల విచ్ఛంబు. నీ నుండె యటించు నుండెంచి చూడ. అజానులకు మారమై యుండుటచ్చ. నుట్టానులకు నెట్టి నిలభించుటచ్చ. పరమేశ పరమాత్మ పరమస్వరూప. పరమర్చనామూర్త భక్తిరంగు. మొక్కెదనవి సాగి మొక్కి నంతటను. గ్రహున శివుడెల్ల రొగిడు చేర్చి. అరివేణి నీవు నేననది భేదంబు. గలుగునే మనల మొక్కటి యొట గనకు. యన గొరయును నామ నిరసంతోష. మునబొంగి కైలాసముననుండి రింత॥

ఇందు చిట్టచివర గ్రంథ రచనోన్మేషమైన యచ్చెల్ల భావము ప్రకటింప బడినది. కథాసంవిధానమున నింతెట్టి మార్పులను లేక మూలానుసారమై యున్నది.

రావ్యరచన సరికమై తల్పిడిచ్చయమును ములభముగ గ్రహించుటకును అనుకూలముగనున్నది. ద్విపద భాషముగ సాగినది. భాష చాలవరకు లాక్షణిక మును జాతీయమును నైయున్నది. దినరాత్రి, అనుభవించుక, మనలము (మనము) వంటి ప్రయోగము లప్పటచ్చట గలవు.

మొత్తముమీద నీకృతి యుత్తమమైన యచ్చెల్ల ద్విపద రావ్యములలో నొకటిగా నెన్నదగియున్నది.

వి వే క వి జ య ము (యక్షగానము)

గ్రంథకర్త : చల్లి సూరయ్య

ఇది ప్రబోధ చంద్రోదయమును సంస్కృత నాటకమునకు రూపాంతరము. ఈ గ్రంథ మముద్రితము. దీని వ్రాతప్రతి యొకటి తంజావూరునందలి సరస్వతీ మహల్ గ్రంథాలయమున నున్నది. దీని రచయిత చల్లి సూరయ్య. ఇతడు వెల నాటి బ్రహ్మాడు. కొండిన్యసగోత్రుడు. ఆపస్తంబసూత్రుడు. ఇతని తండ్రి సూరయ్యుడు. తల్లి లక్ష్మమ్మ. ఇతనికి కవి సూరయ్యని ప్రసిద్ధి గలదట. రాజ గోపాలుని గొలిచి కవితా చమత్కృతి గాంచినవాడట. ఇతని యుష్మదైవము తంజా వూరు జిల్లాలోనున్న మన్నారుగుడి యను గ్రామమున చేంచేసియున్న రాజగోపాల స్వామి.

ఇది 'వివేక విజయాభిధ నాటక' మని కవి వ్రాసెనుగాని ఇందు పాటలు, పద్యములు, ద్విపదలు, పదనములు, దరువులు మొదలగు యక్షగాన లక్షణము లనేక ముండుటచేత నిది యక్షగాన మను పేరనే ప్రసిద్ధమైనది.

ఇందలి కథా విషయము పాత్రలు కొంచె మించుమించుగా నన్నియు ప్రబోధ చంద్రోదయములోనిదే. ఇత దీర్ఘచన చేయుటలో సంస్కృత మూలముతో పాటు నంది ఘంటల జంటయొక్క యనువాదమునుకూడ పరిశీలించి యనుసరించెను. అందుకు విదర్భనముగా నీ క్రింది విషయమును జూడవచ్చును.

1. తన సతీసుతులు నిహతులైనందుకు దుఃఖించుచున్న మనో విభునితో వ్యాస సరస్వతి హితబోధ చేయు సందర్భమున శివకేశవులలో నెవరిపైనైన నేకాగ్రముగ ద్యానము చేయుమని చెప్పిన పిదప “లక్ష్యము లనేకముగా నున్నవి. షట్చక్రములలో నొకదానిపైనగాని, నాదముపైనగాని, లేదా జగమంతయు వెలయు తేజోమయు దెలియుట, సకల ప్రపంచము విద్యగా జూచుట, మొదలగు వానిలో నేయొక్క లక్ష్యమునైన ప్రమాదములుడిగి నిలకడగలిగి భావింప గలిగినచో సచ్చిదానందము క్రమముగా సిద్ధించును” అని యుపదేశించుట; గ్రంథాంతమున ఫలశ్రుతిని చేర్చుట (ఇవి మూలమున లేవు. నంది ఘంటల జంట రచించిన పద్యకావ్యమున మాత్రమే కలవు)

ఇట్లు వారి ననుసరించి చేసిన మార్పులును, కూర్పులునుగాక తాను స్వయముగా చేసిన కల్పన లనేకమున్నవి.

ప్రారంభమున వివేకుడు “మతి”తో సంభాషించి తన యుపనిషత్సంగంబున కామెనియ్య కొనజేయు సందర్భమున ప్రబోధ చంద్రుంగాంచి ఆ సుతునిచే మోహదాయాదుల పరిమార్చి యావంశపతియగు పరమాత్ముని ఘోరజీవత్వ దోషము చేదించి సచ్చిదానంద సామ్రాజ్య పట్టము గట్టుదునని చెప్పుట. దానికి సమాధానమున నామె యుపనిషత్కాంతతో నాతని సాంగత్యమున కంగీకరించుచు నేను నాదిభుడవగు నిన్ను విడువదగదని చెప్పుట.

2. వివేకమహామోహ పరివార యుద్ధ సందర్భమున వివేకుని పక్షమున భాతతీదేవి వచ్చి -

అ॥ నిత్యశుద్ధ బుద్ధ నిర్మల తత్త్వంబై । సత్యమై చెలంగు జగతి దాన

త్రిగుణమయ సమస్త దేవత్రయాది ప్రపంచమై యడంగు బ్రహ్మమందు॥

కావున దృశ్యనశ్చర సదితరంబు నవలంబించిన మిమ్ము నిర్మూలనంబు గావించునని నిఖిల పాషండ బలముల సమయింపబోవ అనునది.

3. భార్యాపుత్రుల మరణమున విలపించు మనస్సునకు వ్యాసభారతి చేసిన యుపదేశమున “అత్మ ఏకమైన నిత్య సచ్చిదానంద వార్ధిగదా ! మోహ మమకారములను విడచి వివేకభృతి ప్రముఖుల చేకొన్నచో ముదమొందుగదా ! ఎంత తెలిసినను తెలియక యేల చింతించెదవ్వు ? నీవు బలవంతముగ ప్రాణములు

విడిచివచ్చి నీలవర్ణమునకు వచ్చి ముందువలెను నీలవర్ణమును పొందును. దీనితో
లని మునుకావలయునో నీలవర్ణమునకు వచ్చి మునుకావలయునో విడిచి వేరించి
పొందును. చంద్రానంద చిత్తవ్యాఖ్యనా నీలవర్ణము పరికించి అందునున్న
అను విషయము.

4. అదే సందర్భమున వైరాగ్యుడు మనస్సునకు బోధించిన దానిలో
“దేహముపై న చర్మము లోప బడియొన్నది గాని లేనిచో కాకులు పొడిచి తిన
కుంటునా! (ఇది దేహానించా ప్రసరణమున శ్రీ శంకరాచార్యులవారు చెప్పిన
“దేహో బహి స్తర్జిత నిలర్థః, నోచేన్నో ఛక్షురే = 2.1.1, అనువాని కనుకర
యను) అట్టి దేహసూత్రముల గేహము. సంసారము ముఖకరము. కాన చంచలత
విడిచి లోన సచ్చదాగంద భావనిర్మాతృని గనుము” అను వాక్యములు. ఇందు
కొన్ని యంశముల కాధారములు మూలమున నున్నవిగాని యవియును వైరా
గ్యుడు మనస్సునకు చెప్పినట్లుగాక, మనస్సునొట్టకు వచ్చుటకు పూర్వము లోకుల
నుద్దేశించి యన్నట్లుగా నున్నది.

5. అదే సందర్భమున వ్యాసభారతి మనస్సునకు చేసిన యుపదేశములో
“అతడు (మహేశ్వరుడు) నిన్ను, నీ తండ్రియైన నిత్య సత్యాత్ముని నొక్కటిగా చేయ
గలడు. మున్ను నీవు మోహించి మూర్ఖులగొడి క్షేత్రజ్ఞుని కలత పొందింప, నిత్య
నిత్యుడయ్యు నేటి వరకు ననర్థమై కనీపిండు చావు పట్టుకల మునుగుచు, నీ
యందు బుద్ధు వృత్తులను మరగి, ననువ్రతరంగజల ప్రతివించిండు సూర్య
వింబమువలె నానాత్వమును భేదమునుపొంది సంసారియై నట్లాపదలకు లోనై
దుఃఖమున మునిగియున్నాడు” ఇత్యాది భావములు.

6. ఉపనిషద్దేవి ఏవేక సన్నిధానమునకు పోవుటకు ముందు శాంతి,
యామెతో ఏష్టుభక్తి యాదేశము ననుసరించి చెప్పిన మాటలలో “నీవు చని యా
భునులకు బోధ గావించిన జీవుడు వైవల్య మొందును.... అతని ప్రబోధచంద్రు
నిచే.....మోహుని చంపించి శుభము బడవలయు” ఇత్యాదులు.

7. జీవు యపనిషద్దేవి నాత్మతత్త్వ ముపదేశించ గోరుటయు నామె యుప
దేశించిన ఈ క్రింది విషయమును :-

చ॥ కనుగొన నీవు నేననెడి కల్పిత భేదమునున్న దేహాకిన్
భునతర చిన్మయాత్మకును గావున జీవుడుపాధి భేదసం
జనిత భిదాన్నితమందగుచు జన్మ లయాదుల గాంచినటుగా
గనబడువారి పూర్ణభుట గర్భలసత్ప్రతి బింబ పై ఖరీన్ ॥

8. ఉపనిషదేవి యుపదేశానువరము నిది ధ్యానము (నిది ధ్యానము) వచ్చి విష్ణుభక్తి దేవయొక్క సందేశమును విధేయత తీగించుట (మూలముతన ముపనిషద్దేవికి తెలుపును.) అదియి, నగణితగుణ విద్యయను కన్యగాంచు. నటు మీద వైరి సంహారం ప్రతాప చతులుదైన ప్రబోధచంద్రుని గాంచు. గాన, విద్యా కన్యకనుగా నిష్పత్తి మానినిగూడి యమలద సౌఖ్యంబు నాథు మనోనాథునటు సంక్రమించు. దేయము నీ పుత్రు జీవేశ్వరగూర్చు మాయచే నిజరూపమాత్రావశిష్టు॥ మోహుని యతనికై మొనయు నత్యంత ద్రోహుల నుపసర్గదుష్టుల దునుము. మరియొక్క కన్యరామణియైన ముక్తి! తరుణిని గాంచు నీ తరుణి యాపుత్రు! వలన మీకును వన్నెవాసియగల్గు తిలకింప నతిశయ స్థితిగల్గననియె॥ (మూల మున “తత్రచ క్రూరసత్తా విద్యానామ కన్యా తర్బదుదరే వర్ధతే. తత్ర విద్యాం సంకర్ష విద్యయామనసి సంక్రామ యిష్య సి. ప్రబోధ చంద్ర పురుషే సమర్ప్య పత్సపిదేనేన సహ మత్సమీమాగ మిష్యసితి”) యని మాత్ర ముపనిషద్దేవికి విదిధ్యానముచెప్పినట్లున్నది. వివేకున కేమియు చెప్పలేదు. విద్యాకన్యక్రూర సత్వయని చెప్పబడినది. (ముక్తి కన్యా ప్రసక్తి లేనేలేదు.

ఇందు విద్యాకన్య క్రూరసత్వ యనబడలేదు. అగణితగుణ యనబడి నది. మూలముననున్న సంకర్ష విద్యచేతనను చూడలేదు. ప్రబోధ చంద్రునికి “వైరి సంహారం ప్రతాప చతులుదైన” యను విశేషణమున్నది. మఱియు నతడు “మోహిని సతనికై మొనయు నత్యంత ద్రోహుల నుపసర్గ దుష్టుల దునుము” ననియు, మూడవదియగు ముక్తి కన్యవలనను, పుత్రుని వలనను మీకు వన్నెయు వాసియు నతిశయ స్థితియు గల్గు” ననియు నున్నది.

9. విదిధ్యానన సమాగంబున ముదమంది జీవేశ్వరుడున్న విధమిట్లు తెలు పుట :-

మ॥ నిగమాంత ప్రతిపాద్య హృద్య మహిమాని స్తంద్రమై చంద్రనూ
ర్యగ తేజో విభవాభి భావకమునై యాద్యంత కూన్యంబునై
తగు నానందము సత్తు చిత్తునకు త్వంబు నిదిధ్యాననా
ను గతిం గాంచె నిహత విశ్చల లసన్నాత్ను ప్రదీపాకృతిన్ ॥

(మూలమున “విదిధ్యానసం సరుషేవిశతి” యనియు పురుషః - ధ్యానం నాటయతి యని మాత్రమున్నది.

10. వివేకుడు విద్యాకన్యను మనోవిభున రొసంగుట, మనోనాథుండు విద్యా సంగతి నత్యంత నిశ్చలుడగుట ప్రబోధచంద్రుడు జీవేశ్వరుని యనుమతిచే మోహుని నిశ్శేష్ణముగావించుట మూలమున (“నేపథ్యే, ఆశ్చర్యమాశ్చర్యం”)

8. ఉపనిషదేవి యువరేకానింతరము నది ధ్యానమును (నిది ధ్యానసము) వచ్చి విష్ణుభక్తి చేసిమొక్క సందేశమును విచ్చేసెన అగంతకుడు (మూలమునకు నుచునిచ్చివేసికొని వెళ్ళును.) అనియు, నగంత గుణ విధియను తన్మతాంశు. నటు మీద వైరి సంహారము ప్రతాప చతురుడైన ప్రబోధచంద్రుని గాంచు గాన, విద్యా తన్మతముగా నిష్కృతి మానినగూడి యమల హృదయము నాట మనోనాథునకు సంక్రమించి దేయము నీ పుత్రు జీవేకగూర్చి మాయచే నిజహాసమాత్రావశిష్టుఁడై మోహుని యతనికై మొనయు నత్యంత ప్రోహల నుచ నర్పదుష్టుల దునుము. మరెముక్క తన్మతామణియైన ముక్తి! లతుణిని గాంచు నీ తరుణి యాపుత్రు! వలన మీకును వచ్చెదానియగల్గు. తిలకింప నతిశయ స్థితిగల్గుననియె. (మూల మున “తత్ర తత్ర త్రాతనతా విద్యానామ తద్యా త్పదుదరే వృత్తే. తత్ర విద్యాం సంకర్త విద్యయామనసి సంక్రామ యశ్య సి. ప్రబోధ చంద్ర పురుషే నమర్చ్య వర్చసచేరేన సహ మత్సమీమాగ మిష్యసితి”) యని మాత్ర ముపనిషద్దేవికి విదిధ్యానముచెప్పినట్లున్నది. విచేకన రేఖయు చెప్పలేదు. విద్యాతన్మత్రాత తత్వయని చెప్పబడినది. (ముక్తి తన్మా ప్రసక్తి లేనేలేదు.

ఇందు విద్యాతన్మత్రాతనత్య యనబడలేదు. అగంతగుణ యనబడి నది. మూలమునకున్న సంకర్త విద్యచేతనను చూడలేదు. ప్రబోధ చంద్రునికి “వైరి సంహారము ప్రతాప చతురుడైన” యను విశేషణమున్నది. మఱియు నలను “మోహుని నతనికై మొనయు నత్యంత ప్రోహల నుచ నర్పదుష్టుల దునుము” ననియు, మూడవదియగు ముక్తి తన్మతవలనను, పుత్రుని వలనను మీకు వచ్చెయి వానియు నతిశయ స్థితియు గల్గు” ననియు నున్నది.

9. విదిధ్యానన సమాగమన ముదమంది జీవేశ్వరుడున్న విభమిట్లు తెలు పుట :-

మ॥ నిగమాంత ప్రతిపాద్య హృద్య మహిమాని స్తంద్రమై చంద్రనూ
ర్యగ లేకో విభదాభి భావకముడై యాద్యంత భూస్యంబునై
తగు నానందము నత్తు చిత్తునకు త్వంబు నిద్విద్యానసా
ను గతిం గాంచె నిజాత విశ్వల లనన్నాత్మ ప్రవీపాకృతిన్ ॥

(మూలమున “విదిధ్యాననం పురుషేవిశతి” యనియు పురుషః- ధ్యానం నాటయతి యని మాత్రమున్నది.

10. విచేకుడు విద్యాతన్మను మనోవిహీన కాసంగుట, మనోనాథుండు విద్యా సంగతి నత్యంత విశ్వలాదగుట ప్రబోధచంద్రుడు జీవేశ్వరుని యనుమతిచే మోహుని నిశ్చేష్టముగాంచుట మూలమున (“నేపథ్యే, అశ్వర్యమాశ్చర్యం)

ర్నో॥ ఉద్భావద్భూతి వాచ్యమితి ప్రబోధమితి విశా॥
ప్రబోధగ్రమ్మిట విద్యాభాష మనో నిర్వృత్త విశ్వలం
తన్మేయం సహసా నమం చరకరై ర్వాహం గ్రహంతి భు
త్యంతర్దాన ముద్వైతి వైరపురుషం శ్రీమాన్ ప్రబోధమితి॥

అని యున్నది. నీనివిజ్ఞే విద్యాతన్మ మనున్నది, సుచంద్రముగా మోహుని వంది మాయపై పోయినట్లు ప్రబోధము పురుషుని చేతుచున్నట్లును తెలియుచున్నది.

11. ఉపనిషద్దే విముక్తి తన్మను గడుట. అమెను తగినచదువి గూర్చు టను విష్ణు భక్తి వచ్చి స్వయంబుమునకు సరల మరాభవతులను రప్పించి మన, విచేకు డట్లు చేయుట. వివిధ మరాభవతులు స్వయంబుమునకు వచ్చుట. వారి యాదోపాది లక్షణములు ముక్తి కాంత చారిలో గూర్చాకరిని సూర్యముగా నిరసించి వివర రిద్వైత వతిని వరించుట - పిరికి సంబంధించిన వర్ణనలు విచే కుడు ముక్తి కాంతను సర్వజ్ఞుడు, అద్వైతుడైన జీవీన కిచ్చి విద్యాహము చేయగా వారు విద్యానందమున నుండుట. విచేకుడు విష్ణుభక్తికి మొక్కి “నీవలన నేను విజపదమొంది నిర్మద్రుడైనానని. మోహోపసర్గవి మూర్ఖ సంహార సాహ సుని ప్రబోధ చంద్రుని గంటిని నా తండ్రియగు మనోనాథుని దర్శితిచే నావదల నొందు సర్వజ్ఞునకు దుఃఖమంతయు వాని నిదానంబు సంతత సామ్రాజ్య హృద్య మొదలెను” అని చెప్పుట.

కాంతి తరువాది సతులు మంగళము పొందుట విష్ణుభక్తి విజావాసమునకు జనుట విచేకేంద్రు డుపనిషత్కాలముగూడి ప్రమోదంబున నుండుట అద్వైత సార్వభౌముడైన జీవేశ్వరుని ముక్తి కాంతగూడి యమలదానంబు కందకతుండై యున్న విభము.

ద్వి॥ ముదమున జీవేశ్వరునియు ముక్తి గడుని ధేదము మాని కలయిక వొంది. కడలేని చేతుక కనదాని చెంది. ఉడిదోవి మోదము నుజ్జ్వలానందా మునుబొంది సుఖమంది ముర్తకమును. తనదు రేఖము కీర్తి దట్టమై విగుడు. తనసాటి లేదని తనుదాన చెప్పి, సుత వైభవముల చెలయుచునుండె ॥

12. చివర నన్ను గ్రంథప్రాప్త్యమును చూడ తెలుపు ఈ క్రింది ఫల శ్రుతి పద్యము.

చం. అలరగ నీ విచేక విజయాభిధ నాటక మొప్పులేని ని
శ్వలమగు భక్తిచే ఇమవ జాలి తడియ వదార్థ భావమున్,

సలలిత చిత్తవృత్తి ననిశంబును చింత నేసి రేని వా
రలఘుతరాత్మ తత్త్వపదమంది శభృత్తి గాంతు రెప్పుడున్ ॥

లౌకిక బుద్ధితో విమర్శించు వారి కిందలి ముక్తికాంత రల్యాబ విషయమున నొక యసందర్భము కనిపించును. ఏమనగా వివేకుని శూన్యత యగు ముక్తికాంత వివేకుని తాతయు నద్వైత సార్వభౌముడను నగు జీవేశ్వరుని గూడి సుఖంబుడుట... ముత్తాతను పెండ్లాడి నట్లు గునని ఇది కొంచెము భేదముతో సృష్టికర్తయైన బ్రహ్మయు తన సృష్టిలోనిదని భావించబడు సరస్వతిని భార్యగా గ్రహించుట వంటిది.

వాస్తవము విచారించినచో జీవేశ్వరు డద్వైత సార్వభౌము డగుటచే సర్వము నతడేగాని యతవికంఠె భిన్నమైనదిగాని వేరుగా బంధునైనదిగాని లేదు. అజ్ఞానముచే నొక్కటి పెక్కుగా భావించబడుట చేతనే యింత కథ నడచినది. మరల సత్యము తెలిసి భిన్న భావము విడిచి యేక మగుటే ముక్తికాంతను గూడి సుఖంబుండుట తనది తనలో నై క్యమగుట. లేదా తనదియనుకొన్నది తానేయగుట... అదే ఐక్యము అద్వైతము.

చల్ల సూరయకవిత్వము ధారాశుద్ధి గలిగి ద్రాక్షపాకమున నున్నది. భాష లాక్షణికము, జాతీయము నై యున్నది. తామరతంపర, దుగ్గచారి మాత్రము, ఊవికలాడికి, ఉడివోవి, మొదలగు ప్రయోగములం దచ్చటచ్చట గోచరించును. క్రోధుడు హింసతో తన ప్రతాపమును చెలిబుచ్చు సందర్భమున నిట్లు నును.

ద్వి॥ పరికింపగా తృణస్థాయమనుజుల । బరిమార్చుటయు దుగ్గచారి మాత్రంబు । గాన దాయాదుల గల బలమెల్లి । పూనిజయింతుగోపురములు మ్రింగు । బడుగుకు తలుపులన్న డములు గావె । గుడి మ్రింగు వానికి గుడి లింగముట్రు । వడియముగాదొకో వనితయాతీతి । కెడపుడు శాంతి విక్రంబు నా మాట!”

ఇందలి జాతీయములు సందర్భమునకు తగినట్లున్నవి “ఉట్రువడియ” మను పద మరవమో యచ్చ తెలుగో యని సందేహముగా నుండును. కవి తంజావూరు ప్రాంతము వాడు గావున తమిళభాషాపదము లొకటి రెండు కలిసినను నాశ్చర్యము లేదు.

ఈ గ్రంథము ప్రబోధ చంద్రోదయ ముక్తికాంత పరిణయ గ్రంథముల మేళవింపనవచ్చును. ఇందును ప్రబోధచంద్రోదయముననుకూడ కథానాయకుడు వివేకుడే చివరి వరకు వివేకునకు ప్రాధాన్య మీయబడుటచే దీనికి వివేక విజయమని పేరు పెట్టుట యుక్తముగానే యున్నది. ఈ గ్రంథ మచ్చుపడినచో బహుళ ప్రచారము నొంది బాలురకు పాఠ్యులకు కూడ తత్త్వబోధకము కాగలదు.

ప్రబోధ చంద్రోదయము

నాటక రూపానువాదములు

శ్రీ కందుకూరి వీరేశలింగముగారు

శ్రీ వడ్డాది సుబ్బారాయణుగారు

ప్రబోధ చంద్రోదయమును శ్రీ కందుకూరి వీరేశలింగముగారును, శ్రీ వడ్డాది సుబ్బారాయణుగారును నాటక రూపమున నాంధ్రీకరించిరి.

శ్రీ కందుకూరి వీరేశలింగముగారు ఆరువేల వియోగి బ్రాహ్మణులు, తల్లి పున్నమాంబ, తండ్రి సుబ్బారాయడు- జన్మస్థానము రాజమహేంద్రవరము. జననము క్రీ.శ. 1848వ సంవత్సరము. వివాహము 1919. వీరి యితర రచనలు :- (1) మాలతీ మాధవము, (2) మాళవికాగ్ని మిత్రము, (3) అభిజ్ఞాన శాకుంతలము, (4) రత్నావళి, (5) హరిశ్చంద్ర నాటకము, (6) సత్యరాజా పూర్వదేశయాత్రలు, (7) వెన్నీసు నగరవర్తకుని చరిత్ర, (8) రాగమంజరి, (9) రాజశేఖర చరిత్ర, (10) సీతచంద్రిక, (11) ఆంధ్రకపుల చరిత్రము, (12) స్వీయచరిత్రము మొదలగునవి మొత్తము 130 యున్నవి. అందు ప్రహసనములే 58 యున్నవి. వీరి శుద్ధాంధ్ర సిరాఙ్మ్య నిర్వచన నైషధము ప్రసిద్ధమైనది. వీరు తెలుగు వాఙ్మయమున నెన్నియో త్రాత్తమార్గములలో రచన సాగించి యాధునికాంధ్ర వాఙ్మయమునకు మార్గదర్శియనిపించుకొన్నవారు. నవలలు, నాటకములు, కథలు, విమర్శలు, వ్యాసములు, ప్రహసనములు, శాస్త్రములు, చరిత్రలు, వార్తాపత్రికలు మొదలగునవి. వివిధ ప్రక్రియలలో వీరి రచనలు సాగినవి. వీరికి “గద్యతిక్కన” యని ప్రసిద్ధి గలిగినది.

మొట్టమొదట తెలుగు నాటకము (1) ప్రహసనము, (2) జీవిత చరిత్రము, (3) స్వీయచరిత్రము రచించిన ప్రసిద్ధి వీరేశలింగముగారికి వచ్చినది. వీరి రచన ప్రాచీన గ్రంథములు తెలుగునకు దెచ్చి ప్రచురించిరి. ఆంధ్రభాష కనేక విధముల సేవచేయుటయే కాక సంఘ సంస్కర్తగా కూడ వీరు ప్రసిద్ధులై పని చేసిరి. ఆధునికాంధ్ర వాఙ్మయ బ్రహ్మణులలో వీరిొకరు.

వీరిపై సాధారణముగా కుట్రలు. మధురము నై సర్వజన గ్రాహ్యముగా నుండును. శ్రీరామాయణమున కర్తవ్యము కావలయునని సంఘసంస్కార ప్రచారమున కవసరమనియు వీరు తమ పైని తేలిక పరచుకొనినట్లు విమర్శకులు తమ యభిప్రాయమును వెల్లడిచిరి.

వచ్చాది సుద్ధారాయణుగారు :- నియోగి బ్రాహ్మణులు. హరితన గోత్రులు, వీరితండ్రి సూరపరాజు, నల్ల లచ్చాంబ. వీరి జన్మస్థానము కోనసీమలోని పానెర్ల పూడి. వీరు చాలాకాలము రాజమహేంద్రవరమునగల ఉన్నత పాఠశాలలో నాంధ్రోపాధ్యాయులుగా పనిచేసిరి. వీరి జననము శ్రీ. శ. 1854 ఆనంద సంవత్సరము. నిర్యాణము 1938 వ సం॥ వీరి ఇతరకృతులు (1) ఆంధ్రవేణీ సంహారము (2) అభిజ్ఞాన శాకుంతలము (3) మల్లికార్జునము (4) విక్ర మోర్వశీయము (5) చంద కౌశిక నాటకము (6) నృసింహవిశ్వరూపము (7) గౌతమీ జల మహిమాను వర్ణనము (8) భక్త చింతామణి (10) మేఘ సందేశము (11) నందనందన శతరము (12) సతీస్మృతి (13) సుతస్మృతి (14) వసురాయ చాటా క్తిముక్తావళి (15) శ్రీ సూక్తి వసుప్రకాశిక (16) సుగుణ ప్రదర్శనము ఇత్యాదులు.

వీరు సంస్కృతాంధ్రములందు మంచి పండితులు సమర్థులైన ఉపాధ్యాయులు. వీరి బోధన విద్యార్థుల కేగాక పాఠశాలాధికారులకు కూడ మనోహరముగా నుండుటచే చాటుగానుండి పిలవబడెను. ఆ కాలమున సుప్రసిద్ధులుగా నుండిన యనేకులు వీరి శిష్యకోటిలో గలరు. వీరు విద్యకు దగిన సుగుణ సంపదగలిగి వ(ద్వా)ది సు(ద్వా)రాయ లని ప్రసిద్ధి బొందిరి. 13 వ ఏటనే వీరు చక్కని కవిత్వము చెప్పగలిగిరట. వారి భక్త చింతామణి పద్యములు ప్రసిద్ధములై యనేకులకు కంఠస్థములై యున్నవి. ఇందలి పద్యములు కొన్ని భావ గాంభీర్యము నందును తత్త్వ బోధ యందును ప్రపంచ సాహిత్యమందలి యే కవిత్వమున దీని పోవని విమర్శకులు వ్రాసియున్నారు. ఇది భక్తి ప్రధానమైన గ్రంథము. ఇంత వ్యాప్తి నొందిన భక్తి శతకములు అరుదు. వీరి కవిత్వము ప్రౌఢతరు భావ సంపదకు విధానము. వీరి నాటకానువాదము లన్నియు ప్రసిద్ధి నొందినవి. వీరు, చిన్ననాట, నాటకములలో నభినయించువారట. వీరి పద్య పఠనము వినుటచే ఒడలు పరవళమైనట్లు చిరకమర్తి లక్ష్మీనరసింహముగారు స్వీయ చరిత్రములో వ్రాసికొనిరి. రాజమహేంద్ర వరమున ఆధునికాంధ్ర కవిత్వయ మని పేరొందిన వారిలో వీరికడు.

రసానుగుణమున శబ్దా సౌభాగ్యము పొంది వివిధ సృష్టియగుచున్నది. అనురవిత సందముగా జేగల సమ్మతమునను పురిచి దాని యందు ప్రీతి లేకుండెను. పీఠ సహస్రసూరణీయై న మహాకవిలలో న్నాటలు.

శ్రీ కందుకూరి వీరేశలింగముగారు ప్రబోధ చక్రవర్తియగుచు 1885వ సంవత్సరముననే కొంతవర కాంధ్రీకరించి పుగలిసరి 1900 వ సంవత్సరమున పూర్తి చేసినట్లు వారి యుపోద్ఘాతమును బట్టి తెలియుచున్నది. వారి యనువాదము 1902 వ సంవత్సరము జూన్ నెలలో ముద్రితమైనది. శ్రీ కందుకూరిగారి యనువాదము 1903 వ సంవత్సరము "మే" నెలలో ముద్రితమైనది. అప్పటికి రెండు సంవత్సరముల క్రిందటనే వారి యనువాదము పూర్తియై యుండినట్లు వారి యుపోద్ఘాతములో నున్నది. వారెప్పుడు ప్రాచీనాంధ్రీలో తెలియదు, కాని పూర్తి చేయుట మాత్రము వీరేశలింగముగారి కంటే ముందుగా జరిగినట్లు తెలియుచున్నది. అయినను ప్రచురణలో వీరేశలింగముగారిదే మొదటిది. ఇరువురును రాజమహేంద్రవర నివాసులే. కొంచెమించుమించుగా నొకే కాలమున నీనాటకము ననువదించిరి

ఇరువురును తమ యనువాదములు మూలానుసారముగనే చేసినట్లు తెలిపిరి. నంది చుల్లయ్య-మంట సింగనల యనువాదమును గూర్చి ప్రస్తావించిరి. కాని యిరువురు నొక రింకొకరి యనువాదమును గూర్చి ప్రస్తావించనందున ఒకరియనువాదమును గూర్చి మరొకరి కప్పుడు తెలిసి యుండక పోవచ్చునని భావింప నవకాశము కలుగుచున్నది. అంతేతాక వీరిరువురికిని రాచూరి వెంకటలింగకవి యొక్క ద్విపద రూపమైన యనువాదమును గూర్చి కాని (కొ) గొడిక (కె) ల పూడి వెంకట కృష్ణ సోమయాజి యొక్క పద్యకావ్యరూపానువాదమును గూర్చిగాని చల్లా సూరయ్య యొక్క ఏదేక విజయమును యక్షగాన రూపానువాదమును గూర్చిగాని తెలిసినట్లు కానరాదు.

మూలమున, ప్రథమాశ్వాసమున, "సంఘాతః ప్రథమ మహేశ్వరస్య సంగా న్మాయాయాం మన ఇతి విశ్రుతస్తనూజః" అని యొకచోటను "పుంసస్సంగ సముజ్జితస్య గృహిణీ మాయేతి తేవాప్యపాప స్పృష్టాపి మనః ప్రసూయతనయః" అని మరియొకచోటను పరస్పర విరుద్ధ వాక్యము లున్నవి. ఇరువురును పరస్పర విరుద్ధముగానున్న యారెండు వాక్యములను యథామూలముగనే యనువ

దిండిరి. నంది మల్లిన-భుంట సింగన లిండిని మొదటి వార్యముననున్న “సంగి” శబ్దమును పరిహరించి వ్రాసి వైరుద్ధ్యమును రొలగిండిరి. ఇరువురికిని నాటక రూపానువాదమున నొకచోటనే పొరపాటు ఏర్పినది. మూలమున “తతోఽసావ హంతారేచ చిత్తస్య జ్యేష్ఠ పుత్రేణ నప్తా” పరిష్కృతః....” అని యున్నది. ఇందున్న “నప్త” శబ్దమునకు మనుమడనియు ముమ్మనుమడనియు సర్థమున్నది. నాంధ్రదేశమున నా పదమునకు ముమ్మనుమడనియేగాని మనుమడను వాడుకలేదు. ఇరువురును “ముమ్మనుమనిచే” ననియే యనువదించియుండిరి. కాని ఇచ్చట నాయర్థము పొసగదు. తన పుత్రుడగు చిత్తుని జ్యేష్ఠపుత్రుడగు నహంతారుడు తనకు మనుమడే యగును. కాని ముమ్మనుమడు కాజాలడు. దీనిని గ్రహించియే నంది మల్లయ-భుంట సింగనలు తమ యనువాదమున “మనంబు పెద్దకొడుకగు నహంతారుండను మనుమనిచే నాలింగితుండై” యని వ్రాసిరి. “నప్త” శబ్దమునకు కోశములందు మనుమడనెడి యర్థముచూడ మన్నది.

మూలమున షష్ఠాంకముననున్న “యస్మాద్విశ్చ ముదేతి” యను శ్లోకమున కిరువురి యనువాదములును పోతనగారి “ఎవ్వనిచే జనించు జగ మెవ్వనితోవల నుండు లీనమై” యను పద్యానుకరణములుగానే యున్నవి.

శ్రీ సుబ్బారాయుడుగారు తమ యనువాదమున మూలమున నందిగార్థ మున్న తావుల మూలముననున్న పదములనే ప్రయోగించి మూలమునందలి శోభ యనువాదమున లోపించకుండునట్లు చేసిరి. ఉదాహరణమునకు (ప్రథమాంకమున) మూలమున “మాతురభిప్రాయ మాసాద్య” “నితాంత ప్రత్యాసన్నతయా తద్రూపతా మివాపన్నేన మనసా నవద్వారాణి పురాణి రచయిత్వా” యని యున్నదానిని “తల్లి యభిప్రాయము ననుసరించి” “నితాంత ప్రత్యాసన్నతంజేసి, తాద్రూప్యము నొంది నట్లున్న మనస్సు” అని అనువదించిరి. ఇందు “తద్రూపతా మివాపన్నేన” యను పదమునకు వ్యాఖ్యానమున తద్రూపతాం । మాతృరూపతాం । యద్వా తద్రూపతా మేశ్వర రూపతాం సర్వాద్వైతతాం” అని రెండర్థములుగా నున్నది.

ఇచట దీర్ఘలింగముగారు “తల్లి యభిప్రాయము నెరిగి భేద మేమియు లేక యామెనే పోలిన మనస్సు” అని ఏకపక్షముగ ననువదించిరి. వ. సు. రా. గారి

యనువాదము మూలమున కతి సన్నిహితముగ నున్నది. కం. పీ. లిం. గారి
యనువాదము విపులమై మూలమునలేని విషయములుకూడ చేరియున్నది.

ఉదా :- ప్రథమాంకమున - మూలము :-

సతత ధృతి రవ్యుచ్చైః శాంతోఽవ్యవ్యాప్త మహోదయో
ఽవ్యధిగత నయోఽవ్యస్తః స్వచ్ఛోఽవ్యుదీరిత ధీరపి
త్యజతి సహజం దైర్యం శ్రీభిః ప్రశారిత మానసః
స్వయమపి యతో మాయా సంగా త్పుమానితి విశ్రుతః ॥

దీనికి వ. ను. రా. గారి యనువాదము :-

సంతత ధీరుడుం బరమశాంతు డవాప్తమహోదయుండు న
త్యంతనయుండు స్వస్థుడు నుదారమనీషుడు నయ్యుఁ బూరుషుం
డింతుల మాయచేత ద్యజియించెడు నైజపు దైర్యముం జెలీ” ॥

దీనికి కం. పీ. లిం. గారి యనువాదము :-

ఉ.....

సీ॥ సతత మహోన్నత ధృతిమంతుడయ్యును

సదమల సంపూర్ణ శాంతుడయ్యు

బ్రబలతరై శ్వర్య భాసమామండయ్యు

మహిత సంతత నీతిమంతుడయ్యు

నసమానఘన నిశ్చలాంతఃకరుణుడయ్యు

సమయానుగుణ ధీ విశాలుడయ్యు

దరుణుల మాయల దగులొంది పురుషుండు

త్యజియింపడే తన దైర్య గరిమ ?

నల్లె యా మహాపురుషుండు నరయ నిపుడు

వరలు మాయామహాదేవి వలల దగిలి

చిరతరానూన సంబంధ గరిమ కతన

దన్నుదానెరుగగ జాలకొన్నవాడు ॥

అనువాదములో నిరువురు ఒకటి రెండుచోట్ల నామవాచకముల లింగ వచన

ములను మార్చివ్రాసిరి.

ఉదా :- చతుర్థాంకమున :- మూలమున:- “తతో వై రాగ్యం ప్రాదుర్భ విష్యతి” యని నవంశక లింగముననున్న వై రాగ్య శబ్దమును వ. సు. రా. తమ యనువాదమున “అంతట వై రాగ్యుడును బుట్టగలడు” యని పుంలింగమున వ్రాసిరి. దీనిని కం. వీ. లిం. తమ అనువాదమున “అప్పుడు వై రాగ్యోదయము తప్పక గల్గును” అని లింగభేదము తెలియకుండగ వ్రాసిరి. పంచమాంకమున మూలమున:- “వత్స ఏతద్వైరాగ్యం త్వాముపస్థితమ్” అని నవంశక లింగముననున్న వై రాగ్య మును ఇరువురును “వై రాగ్యుడు నిన్ను చేరవచ్చినాడు” అని పుంలింగముగానే యనువదించినారు. ఇచ్చట నీ మార్పు మూల విరుద్ధమైనను ఉచితముగానే యున్నది. మూలమున “ఆః! పాప మహా మోహహతక! సర్వథా హత స్త్వయాయం మహా జనః” అనియున్న దానిని వ. సు. రా. గారు “అ! పాప మహామోహహతక! నీ మూలమున నీ మహాజనుడు సర్వథా ప్రజిష్టుడయిపోవుచున్నవాడు గదరా!” యని యనువదించిరి. దీనిని కం. వీ. లిం. “ఓరీ! మహామోహ, ఓరీ దోషకారిపీనుగా (యని యచ్చ తెనుగునను) ఈ మహాజనులెల్ల నీవల్ల సర్వవిధములచేతను జెడి పోయిరి” యని “మహాజన” శబ్దమును బహువచనముగ ననువదించిరి. భావమును బట్టిచూడ ఇది యుచితముగానే యున్నది.

మూలమందలి భావమును వ్యక్తముచేయుటలో నిరువురి యనువాదములలోను కొంత తారతమ్యమున్నది. ఉదా :- మూలము :-

శ్లో॥ ఏకమేవ సదా బ్రహ్మ సత్య మన్య ద్వికల్పితమ్

కోమోహ స్తత్ర కః శోకఏకత్వ మనుపశ్యతః ॥

(ఇందలి రెండవపాద మీశావాశ్యోపనిషత్తులోనిది)

దీనికి వ. సు. గారి యనువాదము :-

తే॥ గీ॥ బ్రహ్మమొక్కడే ఋత మితరము వికల్ప

తమ్మును : మేకతను జూచు తత్త్వవిదున

కెవ్విధంబున మోహంబు నివ్వటిల్లు

నెకతంబున బై కొను శోక వికృతి?”

ఇందు సత్యశబ్దమునకు “ఋత” శబ్దముపయోగింపబడినది. ఇచట ఋతమనుటకంటె సత్యమనుటయే యుక్తము. కం. వీ. లిం. యనువాదము :-

గీ॥ బ్రహ్మ మొక్కటియే సత్య వస్తువగుచు

నితరమెల్ల వికల్పిత మెప్పుడగునొ

యప్పు దేకత్వమును జూచునట్టి వాని
తెక్కడివి శోకమోహంబు లెంచిచూడ॥

ఇందలి “ఎప్పుడగునొ యప్పు దేకత్వమును జూచు”నన్నది మూలమునం
దున్న భావగాంభీర్య మిందు కొంత లోపించినట్లున్నది. షష్ఠాంకమున మూలము :-

ద్వా తౌ సుపర్ణా సయజౌ సభాయా సమానవృక్షం వరిషస్వజాతే

ఏక స్తయోః పిప్పల మత్తి ఏక మన్యస్త్యనశ్చ న్నభిచాకశీతి ॥

ఇది కొద్ది భేదముతో కళోపనిషత్తుపనున్నది. దీనికి వ. సు. రా. అను
వాదము-

కం॥ రెండు సుపర్ణంబులు జత ముండుం గూడుకొని యవ్వి యొక వృక్షమునన్
బండిన పిప్పలమును నం దొండు భుజింప కొక్కడు పొలుచున్

కం. పీ. లిం :-

కం॥ సహవాసులు జెలులునునొ విహగంబులు రెండు నేకవృక్షము చేరున్
వివాగమొకటి తిను ఫలముల సహహ రెండవది తినక యాలోకించున్॥

ఇందు సుపర్ణ పిప్పల శబ్దములు మూలమున నున్నవి, పరిహరింపబడుటచే
మూలమందలి భావ మనువాదమున కొంత లోపించినట్లు కనిపించును. షష్ఠాంకమున
మూలము :- (సకోపమివ) కోనామాత్మానమజా నస్త మస్థ మివప్రత్యుత్తరం
దాస్యతి !

వ. సు. రా, యనువాదము :- (కోపగించుకొన్నట్లు) “తన్ను తా నెఱుగని
వానికి నంధునకుబోలె నెవ్వరు ప్రత్యుత్తరమీయగలరు?” ఇది ప్రశ్నవలెనున్నది.

కం. పీ. లి. యనువాదము :- (కోపించినదానివలె) “ఎవ్వడు తన్ను దా తెలుసు
కోలేక యంధునివలె ప్రత్యుత్తర మిచ్చుచున్నాడో యతడే” ఇది సమాధానమువలె
ప్రత్యుత్తర మిచ్చుచున్నాడో యతడే” ఇది సమాధానమువలె నున్నది.

షష్ఠాంకమున మూలము :- ప్రశాంతారాతి రగమద్వీవేకః కృతకృత్యకామ్
“నీరజస్కే సదానంద పదే చాహం నివేశితః”॥ వ.సు.రా. :- “శమిత బలదర్పి
తాఖిల విమతుడు కృతకృత్యతను వివేకుడు పొందెన్. ను మహానందమున రజ
స్కమునగు పదమందు నిలువ గలిగితి నేనున్”

కం. పీ. లిం. :- “కృతకృత్యుండయ్యెను దా హత విమతస్తోమదగుచు
నల్లవివేకుం దతి దళిత రజస్కుడనై యతుల సదానంద పదవి నందితి నేనున్”॥

ఇందు “అతి దళిత రజస్కుదనై” యనునది మూలమునకు సరియైన యనువాదముకాదు.

ఇరువురి యనువాదము లందును చతుర్థాంకముననున్న యాది కేశవస్వామిని వివేకుడు స్తుతించిన ఘట్టమునను, పంచమాంకమున శ్రద్ధ-విష్ణు భక్తితో వివేకుని సైనిక సంరంభమును వర్ణించిన ఘట్టమునను, మూలముననున్న సుదీర్ఘ సంస్కృత సమాసములే యథాతథముగ నుపయోగింపబడినవి. సాధారణముగా వ. సు. రా. గారి యనువాదము భాషాభావముల రెంటియందును మూలమునకు సన్నిహితముగ నున్నదనవచ్చును. భాష లాక్షణికము ప్రౌఢమునై పటుత్వము గలగి సందర్భోచితముగ నున్నది. పద్యరచనలో సాధారణ మత్తేభ శార్దూలాడి వృత్తములతోపాటుగా నచ్చటచ్చట ఉత్పాహ, పంచచామర, నుగంధి, స్రగ్ధర, వృత్తము లుపయోగింపబడినవి:

చతుర్థాంకముననున్న విశ్వేశ్వరస్తుతి తేటిగీతి పద్యముగా నున్నను భాష పూర్తిగా సంస్కృతమై యున్నది.

తే. గీ. సచ్చిదానంద రూపాయ చంద్రం ఖండ
ధారిణే నేత్ర భూత వేదత్రయాయ
ధీర నిశ్రేయసప్రాప్తి కారణాయ
మాని హృద్వాసినే నమస్తే వమోస్తు ॥

వీరి వచన శైలి సాధారణముగా తత్సమ పదభరితమైనను వారణాసి పరిసర వర్తనమున తద్భవ దేశ్య పదభరిత సమాసపూర్ణమైయున్నది.

ఉదా :- “మరియు నివిగో బ్రతిముకులమునను దగులుకొని మొరయు మొకరి తుమ్మెద కదువుల రొదల వలనను బరువంపు విరులరవింసెడు సవసరం బునం బట్టుచాలక తొనకి తొరగెడు మకరంద రసపు ముసురు వలనను కలిసి క్రిక్కిరిసిన పసరాకు గుమురుల నీడ లొసంగు తరువిసరము వలనను, నలువలకుల జిలుత కరువలులు గుమ్మరించెడు కమ్మతావుల వలనను.....” వీరి పద్యశైలి సంస్కృత సమాస భూయిష్టమైనను అన్వయ క్లిష్టతలేక తత్త్వవిషయముగూడ సుబోధమగునట్లున్నది. అందులకొండు రెండుదాహరణములు :-

మ॥ జలశై వాత్మకు దంతరిక్ష నగర వ్యప్నోంద్ర జాలాదులు

బలె గార్జుంబు జగం బసత్యము దయ ధ్వస్తాది యుక్తంబు శు

క్తి లసద్రూప్యము స్రగ్గుజంగమము భాతిన్ స్వప్రకాశన్ హరిన్
దెలియం జాలమి దోచివేచెడునుగాదే తత్వజోతంబునన్ ॥

చ॥ అమలము నిష్కలంబును దీతాస్త నిరంతర భాసముం బ్రాం
తము నగుజ్యోతి విశ్వజననంబున నెట్లు వికారమొందు ? సాం
ద్రముల సితోత్పల చ్చవియతంబులు సారెకు వా రివాహ బ్ధిం
దము లుదయించినం దీవికి దానవికార మదేటి దారయన్ ॥

కం. పీ. లిం. గారి అనువాదము సాధారణముగా మూలము కంటె కొంత
విపులమై యున్నది. భావములలో నచ్చటచ్చట మూలాతిక్రమణము స్వల్పముగ
గోచరించుచున్నది. కై లి సరళమై యంతలి వేదాంత విషయము సుబోధనుగుట
కనువుగ నున్నది. పద్యములలో నచ్చటచ్చట, స్రగ్గుర, మహాస్రగ్గుర, ఉత్పాహ,
వృత్తము లుపయోగింపబడినవి. వీరి వచనకైలి సాధారణముగా సరళమైయుండి
నను వారణాసి పరిసర వర్ణనలలో సంస్కృత సమాస భూయిష్టమైయున్నది.

ఉదా:- ప్రతి ముకుళంగ్న మధుకర నికర యుంకార ముఖరంబులును విక
సిత కుసుమ వినరవిగళ న్మకరంద వర్షాతిశయ దురంధరంబులును, నానాప్రసూన
సుగంధ బంధురంబులును, శ్యామాయమాన నిబిడచ్చదచ్ఛాయావ నీరుహమనోహరం
బులును నగు పురోద్యాన ప్రదేశంబుల లవిగో సమీపంబున గానవచ్చుచున్నవి. ఈ
వాయువులు సహిత మిక్కడ బాళుపత వ్రతమును గ్రహించిన తాపనుల వలెనే
కానబడుచున్నవి.

మొత్తముమీన నిరువురి యనువాదములును సంతృప్తికరముగానే యున్నవి.
కాని యందు వ. సు. రా. గారి యనువాదము, కం. పీ. లిం. గారి యనువాదము
కంటె కొంత మేలుగానున్న దనవచ్చును. కం. పీ. లిం. గారు తమ జీవిత
చరిత్రమున నిట్లు వ్రాసికొనిరి. “పద్యముగాని, వచనముగాని నేనొకసారియే వ్రాయు
చుందును. వ్రాసినదానిని మరల దీర్చి వ్రాయుట నాకలవాటులేదు. అందుచేత నా
వ్రాత దీర్చి దీర్చి మరల మరల వ్రాయుచుండువారి దానివలె నంత మెటుగుగా నుండ
దనుకొనెదను.”

ఈ అభిప్రాయము ప్రబోధచంద్రోద యోనువాదమునకుకూడ అన్వ
యించును. ఇం డుద్దేశింపబడినవారు వడ్డాది సుబ్బారాయుడుగారే కావచ్చును.

వివేకసింధువు

కర్త వేగినాటి కొండనార్యుడు

ఈ గ్రంథము మొదట క్రీ. శ. 1864లో మద్రాసులోని విద్యా విలాస ముద్రాక్షరశాలయందు పిదప 1930లో వావిళ్ళవారి చేతను ముద్రింపబడినది. ఈ కవి వంశకాలాదుల చర్చ యీతని ముక్తికాంతా పరిణయ కావ్యమును గూర్చి వ్రాసినచోట (నాలుగవ సంపుటములో) చేయబడినది.

‘వివేక సింధువు’ మొదట ముకుందమౌనిచే సంస్కృత, ఆంధ్ర, మహారాష్ట్ర భాషలలో రచింపబడినట్లు తెలియుచున్నది. తంజావూరు నందలి సరస్వతీ మహల్ గ్రంథాలయమువారిచే ముకుందముని రచించిన ‘వివేకసింధువు’ ‘పరమార్థబోధ’యను పేరుతో ప్రకటించ బడియున్నది. ఆ గ్రంథమున నారంభ శ్లోకమున ‘వివేక సింధు’ వనియు గ్రంథాంతమున ‘పరమార్థబోధ’ యనియు వ్రాయబడి యుండుటచేత నీ గ్రంథ మీ రెండునామములచే వ్యవహరింపబడుచున్నదనియు నా గ్రంథ పీఠికలో వ్రాయబడినది. దీనినిబట్టి ‘వివేకసింధువు’నకు ‘పరమార్థబోధ’ యను మరొక పేరు కలదనియు, నది సంస్కృతభాషలో రచింపబడినదనియు స్పష్టమగుచున్నది.

మద్రాసు ప్రాచ్యలిఖిత గ్రంథాలయమున ‘వివేక సింధువు’ వచన కావ్య మున్నది. గ్రంథసంఖ్య డి. 1801. అది చెన్న బసవేశ్వరార్యకృతము. ఆ గ్రంథారంభమున “ముకుందయోగి మహారాష్ట్ర భాషా విశేషంబున వివేకసింధు వన రచియించె నది సకల లోకోప కారంబుగా—కాశి చెన్న బసవేశ్వరుండను నేను ఆంధ్ర భాషాస్తోకంబుగా టీకరచియింపబూనితి....” అని యుండుటచేత నీ చెన్న బసవేశ్వరుడు ముకుందమౌని రచించిన మహారాష్ట్ర మాతృక ననుసరించె ననియు, దానినిబట్టి ముకుందముని వివేకసింధువును మహారాష్ట్రమున రచించె ననియు స్పష్టమగుచున్నది.

వేగినాటి కొండన కాను రచించిన ‘వివేకసింధువు’ (పద్య కావ్యము) నందు “.....ముకుంద మునీంద్రుడు నాంధ్రభాషను రచియించిన వచన కావ్యములైన ‘వివేకసింధువు’ నిరవద్యగద్యపద్యాత్మకంబుగా బ్రబంధంబు చేయ సమకట్టి....” యని వ్రాసి యుండుటచేతను, వివేక సింధువును ద్వీపద్ధ కావ్యముగ

రచించిన వేంకటకవియును తాను ముకుందముని యాంధ్రవచన కావ్యముగ రచించిన వివేకసింధువును ద్వీపద కావ్యముగ రచింపదలచినట్లు చెప్పి యుండుట చేతను, ముకుందముని వివేకసింధువు నాంధ్ర వచన కావ్య గగూడ రచించెనని స్పష్టమగుచున్నది.

వేగినాటి కొండన రచనయు, దేవరకొండ వేంకటకవి రచనయు నొకే మాతృక నుండి మలచబడిన రెండురూపములని వారి వ్రాతను బట్టియే గాక యా రచనల యందలి పదజాలాదులను బట్టియు స్పష్టమగుచున్నది. ముకుందముని రచించిన యాంధ్ర వచనము లభ్యము కాకపోవుటచేతను దేవరకొండ వేంకటకవి రచన, వేగినాటి కొండన రచన కించుమించుగా రూపాంతర మాత్రముగా కాన వచ్చుచుండుట చేతను వేంకటకవి కొండన రచన ననుసరించి రూపాంతరీకరించి నాడనిపించుచున్నది. అందుచేత అతడు ముకుందముని యొక్క యాంధ్రవచనము ననుసరించినట్లు చెప్పటను సంశయింపవలసి వచ్చుచున్నది. అట్లన్నచో కవి యొక్క సత్యశీలతను శంకించినట్లగును. కాని యిచ్చట రెండు సందేహములు నివృత్తి కావలసి యుండును. మొదటిదివేంకటకవి యొక్కయుకొండన యొక్కయు పదజాలము కూడ కొంచెమించుమించుగ సమానముగ నుండుటచే నది ముకుంద ముని యొక్కపదజాలమే యై యుండునా యనునది మొదటి సందేహము. వేదాంత వచన కావ్యమున నట్లుండుట సాధారణముగా సంభవించదు.

ముకుందమౌని స్వయముగా తెలుగు వచనమున రచించియుండగా కాళీ చెన్నబసవేశ్వరుడు మహారాష్ట్ర వచనమునుండి మరల ననువదించుట కేల వ్రయ త్నించును అనునది రెండవ సందేహము. అతనికి తెలుగువచనము లభించి యుండక పోవచ్చునని మన మూహింపవలసి వచ్చును.

కొండన్నయు వేంకటకవియు తెలుగువచనము ననుసరించి రచియించినట్లు చెప్పట చేతను, రెంటియందు పదజాల మొక్కతీరుగా నుండుట చేతను, ముకుంద ముని తెలుగు వచనమున వివేక సింధువును రచించినాడనియు, నాపదజాలమునే కొండన్నయు వేంకటకవియు నుపయోగించి రూపాంతరీకరించిరనియు విశ్వయింప వలసి యున్నది. ముకుందమౌని యాంధ్రవచన రచన రేనప్పుడు కొండన యొక్కయు, వేంకటకవి యొక్కయు రచనలు పరిశీలించినచో వేంకటకవి కొండన ననుసరించెననెడి యభిప్రాయము స్థిరపరును.

ముకుందముని మహారాష్ట్రదనియు, శ్రీరామనాథ మునీంద్రుని శిష్యుడనియు, నతనికి ముక్తినివ్వవలెనని ప్రసాది యున్నదనియు తంజావూరువారు ప్రకటించిన సంస్కృత ప్రతినిబట్టి తెలియుచున్నది. 'వివేక సింధువు' (పరమార్థబోధ)ను మహారాష్ట్రమున రచించిన ముకుందముని పదనొకండవ శతాబ్దివాడని "మహారాష్ట్ర వాఙ్మయ చరిత్ర" వలన తెలియుచున్నది. వివేక సింధువునకు తెలుగు వచనము రచించిన ముకుందముని యతడో మరొకడో లేక మహారాష్ట్రము నుండి తెలుగు వచనముగ నువదించిన యతడెవరో మరొకడు ముకుందముని పేర రచించెనో చెప్పట కాధారములు లేవు.

వివేకసింధు వై చాఢ్యాసములుగను, పదునైదు ప్రకరణములుగను రచింపబడినది.

విషయ సంగ్రహము :- సాధన చతుష్టయ సంపదగల జిజ్ఞాసువొకడు బ్రహ్మనిష్ఠుడైన సద్గురు సన్నిధానమును జేరి సంసార సాగరమును తరింపజేయ ప్రార్థింప నాగురు జాతనికి కర్మలు ముక్తి సాధనములు కావనియు, సద్గురుని చతుర్విధార్చనల నేవించి యాతని యనుగ్రహమున మోక్షపదప్రాప్తి రహస్య మెరుగనగుననియు తెల్పి, యాతనికి మొదట తత్త్వమస్యాది మహావాక్యార్థములను లక్ష్యార్థ ప్రధానముగా బోధించి తదువష్టంభకముగా దేహాదుల నాత్మయని నిరూపించుటకుపక్రమించి, స్థూలదేహ మాత్ర కాజాలదని వివిధ యుక్తులచే బోధించెను. ఈ సందర్భమున స్థూలదేహ సంబంధులగు వివిధ హఠయోగసాధనలు, పరతత్త్వ మరయుట కుపకరింపజాలవని వివరించెను. ఇది స్థూలదేహ నిరసనమును ప్రథమ ప్రకరణము. ద్వితీయ ప్రకరణమున సూక్ష్మదేహ మనాత్మయనియు తృతీయ ప్రకరణమున కారణదేహమాత్ర కాజాలదనియు నిరూపించెను. ఇది ప్రథమాశ్వాసము.

చతుర్థప్రకరణమున ఆత్మ అవస్థాతీతుడని బోధించుటకు ముందుగా తుర్యావస్థాయుతమగు మహాకారణదేహము కూడ అనాత్మయేనని నిరూపించెను. ఈ సందర్భమున ఉపనిషదుల శూన్యవాదమును ఖండించి, ఆత్మ సర్వవ్యాపకము, దము ననెడి విషయమున శిష్యునకు గలిగిన సందేహములను సయ్యక్తికముగ నివర్తించెను. ఇట్లు జీవతను చతుష్టయ వివరణపూర్వకముగా నాత్మయొక్క శరీరత్వమును, అవస్థారహిత్యమును నిరూపించెను. పంచమ ప్రకరణమున

ఈశ్వరతను చతుష్టయ వివరణ పూర్వకముగా తదతీతమగు నిష్కళ బ్రహ్మ తత్త్వము స్వాత్మతత్త్వము కంటె అభిన్నమని యుపదేశించెను. అంతట శిష్యుడు ప్రార్థింపగా గురుడు పిండాండ బ్రహ్మాండములకు సంబంధించిన దిన ప్రళయ మహా ప్రళయములను గూర్చి వివరించి పిదప “వివేకంబున జూచిన జగంబు మిథ్యా రూపంబై బ్రహ్మంబు సత్యస్వరూపంబై నిలుచు, నీ సకల ప్రపంచంబులుండియు లేక యుండును. ఇది సత్యక్ష ప్రళయమగుటచేత సత్యంత ప్రళయమనబడునని బోధించెను.

షష్ఠప్రకరణము గురుడు తత్త్వమస్యాదీ మహావాక్యార్థ గూఢార్థమును జహద జహల్లక్షణచే బోధించి శిష్యుని సంశయములు తీర్చి జీవేశ్వర భేద ముపాధికల్పితమే గాని వాస్తవము కాదని నిరూపించి, జీవాత్మ వరమాత్మ తాదాత్మ్యమును సిద్ధాంతీకరించెను.

ఇంతవరకు ద్వితీయాశ్వాసము.

సప్తమప్రకరణమున గురుడు, యలోక్య, సామీప్య, సారూప్య, సగుణ సాయుజ్యములు మాయాకల్పితములే యగుటచే నందు నిత్య ముక్తిలేఖనియు స్వస్వరూపస్థితియైన నిర్గుణ సాయుజ్యమే కైవల్య మనబడు నిత్యముక్తి యనియు, స్వరూపమగు నా నిర్గుణ బ్రహ్మమున సజాతీయ, స్వగతభేదములు లేవనియు, మాయయనునది కల్లయనియు, దానిని నిరసింపనవసరములేదనియు దాని నెరిగి నచో నదినశించునుగావున స్వరోపనిష్ఠుడగుటయే కర్తవ్యమనియు బోధించెను.

అష్టమప్రకరణమున గురుడు పిండబ్రహ్మాండములు కార్య కారణములగుటచే వానియందు పరిమాణ భేదమేగాని వాస్తవిక భేదము లేదనియు, వేదశాస్త్రములలో కనిపించు భేదోక్తులు పూర్వపక్షములనియు, వానియందు కనిపించు ఏకమేవాద్వితీయం బ్రహ్మ మొదలగు నద్వైత బోధోక్తులు సిద్ధాంత వాక్యములనియు, నీ విషయము తెలియని మందమతులను విడిచి, బ్రహ్మమభవము నొందిన కారణగురుని పేవించి తరించవలెననియు తెలిపి యట్టి కారణగురుని లక్షణములను. శిష్యులక్షణములను, గురుడు శిష్యుని సాధన చేయించు విధములను వివరించి, యాత్మజ్ఞానప్రదాతయగు గురునితో పోల్చుటకు పరుసవేదీ, కల్పవృక్షము, కామధేనువు, చింతామణి, మొద

లగునవేవియు తగినవి కావని నిరూపించెను. పిదప గురుడు హస్తమస్తక నయో గముచేసి గురుసంప్రదాయము ప్రకారముగా శాంభవీ ముద్రావిధానమున స్వస్వరూప జ్ఞానము నుపదేశించగా నా జ్ఞానశక్తి యాతనిలో ప్రవేశించి, యాశిష్యుని చైతన్యమున స్వయంబోధ ప్రకాశమై శరీరమునందు కంపము పొడమి పులకాంకురమై చెమర్చి సాత్త్వికభావమున నతడు రాజయోగ సామ్రాజ్య పట్టాభిషిక్తుడై యుండెను.

నవమప్రకరణమున గురుడు శిష్యునకు గలిగిన యాత్మానుభవము స్థిరముగా నుండుటకుపాయముల నుపదేశించెను. పిమ్మట శిష్యుడు “జీవునికి జననమరణము లేవిధమున దప్పనయ్య యెరిగింపు దగన్” అని కోరగా గురు డిట్లుపదేశించెను. అజ్ఞానము విడువనంతవరకు జనన మరణములు తప్పవు. శ్రీ గురుకృపచే నజ్ఞాన తమము విలయమై స్వరూప జ్ఞానానుభవము స్థిరమైనవానికి జనన మరణము లుండవు. స్వరూపానుభవము గలిగి సమాధిస్థితుడైనవానికి కలుగు విక్షిప్తి, గతా యాత, సునిష్ఠిత, సులీనతలను స్థితులు క్రమముగా నతిక్రమించుట కా భూముల విధము లెరిగి బ్రహ్మమును ధ్యానము చేయవలెను. అట్లు చేయుటవలన నకల భ్రాంతులను గెలిచి ప్రయాసములేక పూర్ణానందమొందును. అతడే రాజయోగి యనబడును. మందమతులకై ఇంత చెప్పవలయును గాని, తీవ్రమతులకు గురు సిద్ధ వాక్య మొక టియే చాలును. శ్రీ గురు ననన భావమున నర్పించి చిత్తమునకు గప్పిన రజస్తమో గుణములను నివారించి, నిర్గుణ బ్రహ్మముపై భక్తినిలిపి తనకు దానె నిర్గుణ బ్రహ్మ మైన పరమనుభవము పొందును. అట్లుగాక చుష్టాంగ యోగమునను, భక్తిప్రసంగ మునను, జీవపరమాత్మల కై క్యము చాలదు.

ఇట్లు చెప్పగా విని శిష్యుడిట్లు ప్రశ్నించెను.

సీ॥ అయ్య యెట్టి పదార్థమది పరికింపంగ! బ్రహ్మమం చేటికి పలుకబడెను
నగుణమో నిర్గుణ సంజ్ఞయో పరమాత్మ! మాయ యెవ్వని శక్తియై యెలరు
నది యెటువలెనుండు నారూపమెట్టిది! యజ్ఞాన మెవ్వరి నాశ్రయించు
నెవ్వరు నిర్మించి తీ ప్రపంచం వెల్లి! యెట్లు నిలిచి యున్నది తలంప

తే॥ జనన మరణము లెటువలె సంభవించు

నెలమి జీవుని కీక్రమందెల్ల నాకు

దెలియ నెరిగింపు మతి కృపాదృష్టిజూచి

పరమకారణ గురుమూర్తి భవ్యకీర్తి॥

ఇంతవరకు తృతీయాశ్వాసము.

దశమ ప్రకరణమున సవమప్రకరణాంతమున శిష్యువడిన ప్రశ్నలకు గురుడు క్రమముగా సుత్తరముల నొసంగెను. అందు మొదట దృష్టాంత పూర్వకముగా బ్రహ్మ వివర్తవాదము నుపదేశించి పిదప క్రమముగా తత్త్వసృష్టి ప్రకారమంతయు సవిస్తరముగా తెలిపెను.

నీతాదశప్రకరణమున నన్నమహాదీ సంపరోశములను వివరించెను. ఇంత వరకు చతుర్థాశ్వాసము

ద్వాదశప్రకరణమున గురుడు శిష్యునకు తత్త్వమస్యాది వాక్యచతుష్టయమును జహదాది లక్షణత్రయ పూర్వకముగా వివరించెను.

త్రయోదశప్రకరణమున సహజ, కర్మజ, జ్ఞాంతిజన్యములను త్రివిధతాదాత్మ్యములను, తన్నివృత్తి ప్రకారములను నిరూపించెను.

చతుర్దశ ప్రకరణమున గురుడు శిష్యునితో-

కం॥ ధీరత విసుము నజిహ్వాంః వారయ షండః పంగునంభదు బభిరుం

జారూఢి ముగ్ధుడనగా

వీరార్వురుగలరు వారి విధమెరిగింతున్" అని యజిహ్వాశ్వాదు లింద్రియ లోపముచేత గాక నింద్రియ నిగ్రహముచే నాత్మనిష్ఠ గలిగియుండుటచేతనే సిద్ధించు నని వివరించి చెప్పెను.

పంచదశప్రకరణమున సాధకున కుత్సన్నమగు పూర్వకాల వ్యవహార జన్యమైన భూతప్రతిబంధమును తన్నివారణమార్గమును, విషయాసక్తి, ప్రజ్ఞామాంద్యము, కుతర్కము, విపర్యాస, దురాగ్రహమునను నాలుగు విధములుగా నుండు వర్తమాన ప్రతిబంధమును, తన్నివారణ మార్గములను ఆరూఢులలో జడ భరతాదులవలె నెవ్వరికో సకృత్తుగా కలుగునట్టిదియు దయారూపమున నుద్భవించి, యది తన్నేమియు చేయదని నిర్లక్ష్యము చేయుటవలన నాతడు కొన్ని జన్మములెత్తుటకు కారణభూతమగు నదియు నగు ఛావి ప్రతిబంధమును, తన్నివారణ మార్గమును వివరించి, వీని నతిక్రమించినవాడు భయరహితుడై యీ జన్మమునందే మోక్షము గాంచునని యుపదేశించెను.

ఇట్లు గురుడు శిష్యునకు నిత్యానంద సంధాయకమైన తత్త్వజ్ఞానమును శ్రుతియుక్త్యనుకూలముగ నుపదేశింపగా శిష్యుడు తదుపదేశ జన్య వివేకమున పరతత్త్వ లాభమొంది ధన్యుడయ్యెను.

ఇది పంచమాశ్వాసము.

ఇందద్వైత తత్వకాస్తమంతయు సులభముగ సుబోధమగునట్లు సరళమైన శైలిలో వివరింపబడినది. “సకల పాషాండ మతంబులు ఖండనంబుగావించి ముక్తి కరతలామలకంబు సేయుటం జేసి వేదాంత సారంబయిన యీ గ్రంథంబు ‘వివేక సింధువని’ చెప్పబడు. దీనివల్లఁ బ్రారబ్ధిభవ సంచయంబులు నాశనంబగు. నవి నాశంబయిన ముక్తుండగు”నని యీ గ్రంథమందలి యష్టమ ప్రకరణమునను.

సీ॥ “ఈ మహాగ్రంథము నెవరైన గడముట్ట
వివరించి చూచియు విన్మయమున
ననయంబు తాపత్రయాభీల సంసార
భవభయంబులబాసి పరమమైన
నిత్య నిర్మల నత్య నిరుపమానందమై
తనరారు బ్రహ్మ నంధామలగుచు
పరమ సౌఖ్యంబును జాటించుచుండుదు
రిందుకు నంశయం బింతలేదు

తే॥ అట్టివారల జూచి బ్రహ్మాదీ మరలు
వినతు లొనరింతు రాత్మ వంశేద్యులనుచు
గాన నీకథ మోక్షైక కారణంబి
పరమనుభ లాభహేతు సంప్రాప్తమగుట ॥

అని గ్రంథాంతమున ఈ గ్రంథ విశిష్టత గ్రంథకర్తచేతనే తెలుపబడినది. దీనికి మూలగ్రంథకర్తయగు ముకుందమోనియొక్క రచనోద్దేశ మష్టమ ప్రకరణమున నిట్లు తెలుపబడినది. (పద్యములు 53, 48)

సీ॥ నయమైన శృంగార నవరస కావ్యముల్ పరికింప వాగ్విడంబములెకాని
యాత్మ లాభంబు లేదటుగాక నెఱుక వం! తులుగాని యెల్లరు తెలిసి చూడ
నా కావ్యములు సార్థమని చూచువారికి! పరమార్థమైన సంపదలు మిగుల
దూరమైయుండును వారల కిలనెటు! వలెనన్న చండాల వాటియందు

తే॥ సొరిది మధురాన్నమైన శిష్టులు భుజింప
నొల్లరటు గాన తత్కథలెల్ల ప్రకృతి
జనులకె కాక పరమార్థ సాధకులకు
హితవు పుట్టదు తుచ్చ వైకృతులు నగుట ॥

సీ॥ ఇతర భాషలచేత నెలమిజెప్పిన వృద్ధ
 బాలురకిది తేటపడ దటంచు
 పనిబూని యిది యాంధ్రభాష రచించెను
 వలనొప్పు నుపవిషత్ వాక్యసరణి ॥

పై పద్యమువలన శృంగారాది రసమయ కావ్యములు పరమార్థ లాభదూరములు గావునను బాలురకు వృద్ధులకుతత్వబోధ యగుట కాంధ్రభాష యనుకూలము గావునను ఈ గ్రంథము రచింపబడినట్లు స్పష్టమగుచున్నది. ముక్కుదమోని రచనోద్దేశమును కొండనార్యుడును సఫల మగునట్లు చేసినాడని చెప్పవచ్చును. ఇందలి కైలి ద్రాక్షపాకమున చక్కని ఛారగలిగి చాలవరకు లాఠిబకపైన భాషతో నొప్పుచున్నది. అచ్చటచ్చట 'నేగానుయని', 'నీవు ఎంత పర్యంతము', 'లేదు యచట' "భేదంబు అచటలేదు" మొదలగు ఉత్పవినంధులును ఒండు రెండు తావుల "ఘన యవస్థాత్రయ" "సుషుప్తని" వంటి సంధిదోషములును "జీవుల స్నేహతయ" వంటి ద్రుతముపై ద్రుతప్రయోగములును "భేదమున్ సత్యమనే జనముల మాటలువంటి వ్యవహారిక భాషాప్రయోగములును మాత్రము కనిపించుచున్నవి.

సీ॥ నిర్ణయంబుగ ద్వానుపర్ణ సంయోజ్యశా
 ఖాయామృతంచును కరముదనర
 శ్రుతిజెప్పు భేదోక్తి....."

యనుచోటను, తత్త్వమస్యాది మహావాక్యబోధ చేయు ఘట్టమునను, ఉపనిషద్వాక్యములు యథాతథముగ పద్యములందు చక్కగా నమర్చబడినవి.

సుమారు వేయి పద్యములు గల యీ గ్రంథమందలి విషయము కేవల వేదాంతమైనను రచనలో ప్రసన్నతవలన చదువరులకు విసుగు జనింపదు.

ఈ గ్రంథ మాంధ్ర సారస్వతమున గల యుత్తమశ్రేణికి చెందిన యద్వైత శాస్త్ర కావ్యములలో చేర్చదగియున్నది.

వివేకసింధువు (ద్విపద)

కర్త దేవరకొండ వేంకటకవి

ఈ గ్రంథ మముద్రితము. దీని తాళపత్ర లిఖితప్రతి యొకటి కాకినాడలో అంధ్ర సాహిత్యపరిషద్గ్రంథాలయముననున్నది. గ్రంథపాతములువిశేషముగనున్నవి.

ఈ గ్రంథకర్త దేవరకొండ వేంకటకవి. ఇతని తండ్రి శివరామయ్య, తాత లక్ష్మయసూరి. ఇతడాళ్వలాయన శాఖకు చెందినవాడు. జమదగ్ని యావత్సన

గోత్రుడు. ఇతనికాలమును నిర్ణయించుట కాధారములు లభింపలేదు. ఇతనికి భేచరీ ముద్రనునేర్చి జ్ఞానోపదేశము చేసినవాడు సుబ్రహ్మణ్య గురుడు. గ్రంథావతారికలో-

ద్వీ॥ “కోర్కెవో నూతులకోన లెల్వందు! భర్తసౌధాంతర భద్రపీఠమున! సిరులొందు శ్రీనరసింహునిజేర! పరగనందముగాగ ప్రకటింతుమహిమ॥” నని యుండుటచే నిది ‘నూతులకోన’ గ్రామములోని నరసింహస్వామి కంకితము చేయబడినట్లు తెలియుచున్నది.

ముకుందముని యాంధ్రభాషలో వచనకావ్యముగ రచించిన వివేకసింధువును తాను ద్వీపద కావ్యముగ రచింపబూసినట్లు కవి తెలిపెను. కాని యీ ద్వీపద కావ్య మాదిమండి యంతమువరకు వేగినాటి కొండనార్యుని ‘వివేకసింధువు’ పద్య కావ్యము సమసరించి రచింపబడినట్లు భావించుట కీ క్రింది యాధారములు కనిపించుచున్నవి.

గ్రంథారంభము :- వేగినాటి కొండన రచించిన పద్యము.

సీ॥ శ్రీకై వల్యరమా కటాక్ష విలసచ్ఛృంగార భావప్రసూ
నాకీర్ణాంఘ్రి సరోజుడై తదను భూత్యానంద సంధాన స
త్సేకానందలసచ్చిదాహ్వాయ వహుసేవారతిం జొక్కువి
ద్యాకల్పోచ్చతుడై న మద్గుచుని దత్తాత్రేయునిం గొల్చెదన్॥

గ్రంథారంభము :- శ్రీకర కై వల్య శ్రీరమా రమణి(వి) లో కనశృంగార (ద్వీపద) రుచిర ప్రసూన! కలితాంఘ్రి యుగళతద్దు న సదానంద! సలలిత సంధాన నకుతూహలమున! చెలగుచు చిద్వహుసేవాభిరతుల! కలరుచు విద్యా ప్రకల్పోన్న తత్వ! మయుని దత్తాత్రేయ! మహానీయదలకు॥

పిదప శ్రీరామస్తుతి, గురుస్తుతి, లక్ష్మీనారాయణలకు, గౌరీశంకరులకు, శారదా పంకజాసనులకు, గుణాననునకు సమర్పారము. సంస్కృతాంధ్ర కవిస్మరణము—ఇవియన్నియు పద్యకావ్యమునను ద్వీపదకావ్యమునను నొకేవరుసలో నొకేవిధముగా నున్నవి. తరువాత పద్యకావ్యమున.

తే॥ “ఆంధ్ర కవిరా చమత్కృతినాగ మాంత
సరణి గృతి సేయదలచితి సఖికులెంచ” ॥

అని యుండగా ద్వీపదలో తదనుసారముగనే “గురుతరాంధ్రము చమత్కృతి నాగమాంత! సరణి సత్కృతి జేతు సఖికు లెన్నగను” అని యున్నది.

పద్యకావ్యము దత్తాత్రేయమునకును, ఇట్లు పద్యకావ్యముల నిరసన అంకితము. ఇనను
పద్యకావ్యముందలి ఇష్ట్యంతములు, భావములు, అనుభవాలు, ఇట్లవలె చూర్పబడినది.

ఉదా :- పద్యకావ్యమున ఇష్ట్యంతములు, భావములు, అనుభవాలు.

కం॥ వృత్తి జయోద్ధామునకున్, ఇట్లు పద్యకావ్యముల నిరసన అంకితము.

న్నుత్తమ చారిత్రునకున్, దత్తాత్రేయమునకు మోక్షము చూపదమునకున్ ॥

మ॥ అంకితంబుగా నా మొగుర్బంబునానిన వివేక సింధువను

మహాప్రబంధమునకు కథాక్రమం పెట్టిదన.....

ద్వీపద - వరదున క్రిందివివృత్తి నెట్టిదను! భామునరల సత్తామాత్ర
మహిత! సామర్థ్యనకు సర్వసత్కావ సులభ! దగిలనుత్తమునకు దత్తాత్రేయదాది
యగు మహానీయ దివ్యావతారములు! భారతి భర్తసంతతుల పాలించి, చిరకీర్తి
జగతిపై చెన్నలరార! కోర్కెనో నూతులకోన వెల్లందు! భర్తసాధాంతర భద్రపీఠ
మున! సిరులందు శ్రీనరసింహునిపేర! పరగనంతముగాగ ప్రకటించు మహిమ!
వెలయంగ జగతి వివేక సింధువను! నలలిరాగమ సారసంగ్రహించును! భవ్య
సిద్ధాంతమై భాసిలుచున్న! కావ్యమునకు కథాక్రమమెట్టిదన్న ॥

ఇట్లు పద్యకావ్యము నందలి ఇష్ట్యంతముల భావమునుకూడ ద్వీపదలో
చెప్పి విదప తనరృతి నాటడగు శ్రీ నరసింహుని విషయమును తెలిపెను. ప్రత్యాశ్వా
సారంభమునకు పద్య కావ్యముననున్నట్లు దత్తాత్రేయ స్తుతియు, విదప నర
సింహ స్తుతియు, ద్వీపదలో నున్నవి. ఉదా :- విదప ఆశ్వాసారంభము:-
(పద్యకావ్యమున) :

కం॥ శ్రీలలత యోగవిద్య! లోలవిపేకాలవాల లోకస్తుత సం

శీలా! యనసూయాన! నద్బాల! నజ్జన విభేయ దత్త త్రేయా॥

తే॥ అవధరింపుము సకల శాస్త్రార్థతత్వ! వేదియైనట్టి శ్రీగురుండాదరమున

నిజపదాంబుజ సద్భక్తి నివృత్తిల్లు! నట్టి శిష్యునితో నిట్టులానతిచ్చె॥

కథారంభము:- పద్యము :

సీ॥ ఘనతర విజ్ఞాన ఘనబలస్ఫురణచే! సిద్ధ సంకల్పుడై చెలగువాడు

రమణీయ యోగ ధర్మక్రియాభరణభూ! షితుడయి వేడ్కతో బొదలువాడు

ననుపమరాజయోగానంద రాజ్యాభి షిక్తుడై రిపుల శిక్షించువాడు

అనయంబు యోగబోధాంగనా సంపేవ్య! మానుడై మహిమల మనుషు

వాడు :

తే॥ మహిత వేదాంత వీధుల మలయవాడు
 శిష్యజనముల ముక్తులజేయవాడు
 నిత్యసమదర్శనుండునై నెగడువాడు ॥
 ప్రణవకారణమూర్తి కారణగురుండు ॥

ద్వీపద :- ఘనతర విజ్ఞాన కలితవిస్ఫురణ । మున సిద్ధ సంకల్ప మొన
 రెడువాడు । మహనీయ యోగ భక్తక్రియాభరణ । బహుభూషణముల నింపొందెడు
 వాడు । అనుపమ రాజయోగానంద రాజ్యమున కభిషిక్తుడై ముదమందీ శత్రు ।
 లనుదోలి సదృక్తులను బ్రోచువాడు । దనరంగ యోగ దోహంగనా సేవ్య । మాను
 డైన మహిమల మునుపుచునుడు । వీనులకింపుగా వేదాంత నగర । వీధులం దెవ్వేళ
 వెలిగెడువాడు । పాదుశిష్యులముక్తి సమకూర్చు నిత్య । సమదర్శన నిపుణ సత్ర
 కాకుండు । క్రమమొప్ప నోంకార కారణ మూర్తి । కరుణా సముద్రుండు కారణ
 గురుడు॥

గ్రంథాంతమున ఫలశ్రుతి :- పద్యకావ్యమున :

తే॥ కాన నీకథమోక్షైక కారణంబు
 పరిమనుఖలాభహేతు సంప్రాప్తమగుట॥ 30

కం॥ కావునవివేక సింధువు । నై వెలసిన యీ వ్రబంధమతి భక్తిని సం
 భావించి తెలిసిరేనియు । జీవన్ముక్తులయి ఛాత్రిజెలగుదు రెపుడున్॥ 31

కం॥ అనుచు ముకుంద మునీంద్రుడు । ఘనముగ లోకోపకార
 కార్యార్థందై తెనుగించెను వేదాంతము
 ననుపమ నువివేక సింధువను పేరు దగన్॥ 32

ద్వీపద॥.....కానయిట్టి ఘనకథన్.....మోక్ష కారణంబగుట ।
 పరిమలాభము సుఖప్రదహేతువౌచు । సిరులునొంద వివేకసింధువై వెలయు । ఇల
 నీ వ్రబంధంబు నెవరైన భక్తి । వలనొప్ప దెలిసి యావాద్విషిష్టంబు తెలిసి జీవ
 న్ముక్తి తేజరిల్లుదురు । విలసిత సంతోషవిభవులై యపుడు । అని ముకుంద మునీంద్రు
 డభిలోపకార । మనగాను తెనిగించె నమర వేదాంత । విలసనంబయ్యు వివేకసింధు
 వన । వెలయును పేరు యీ విశ్వంబులోన॥

ఇట్లు ద్వీపదకావ్యము వేగినాటి కొండనార్యుని పద్యకావ్యమునకు రూపాం
 తరమేయని స్పష్టమగుచున్నది. ఇట్లు రూపాంతరీక రించుటకంటె విశేషముగ

తవియొక్క ప్రకటన వివరించుచును గోచరించును. ద్విపద భావముగ పొందును. భాష, లైలి, శయ్య, పాతము మొదలగునవన్నియు పద్యశాస్త్రములో సహజమనియే చెప్పదగియున్నవి. కొండనయ, వేంకటకవియు (పద్యములు) ముకుందముని యొక్క తెలుగు వచనము ననుసరించి వ్రాసినట్లే చెప్పుటచేత వీని యందలి సహజ లక్షణములు ముకుందముని యొక్క తెలుగు వచనము లోనివేలైనచో వేంకటకవి కొండన ననుసరించి నాడనెడి భావము విడువవచ్చును. దీనిని గూర్చిన చర్చ కొండన రచనలో చేయబడినది. పద్యశాస్త్ర ముత్తమప్రేక్షకి చెందిన తత్త్వశాస్త్రములలో చేర్చదగినట్లుండుటచేత వీ ద్విపద తత్త్వశాస్త్రములలో చేర్చదగినదని చెప్పవచ్చును.

—o—

జీవబ్రహ్మైక్యసార మంజరి (ద్విపద)

గ్రంథకర్త : ప్రతాప వేంకటేశ్వర కవి

వీరీ శతాబ్దమువారు. కృష్ణమండలమువారు. ఈ గ్రంథము వెజవాడలో వాణీ ముద్రాక్షరశాలయందు 1928 సం॥లో ముద్రితమైనది.

ఇందలి విషయము కడపటిల్లా గడికోట ఆశ్రమవాసులగు శ్రీ పరమహంస సచ్చిదానంద యోగీశ్వరుల వారిచే రచింపబడిన “జీవబ్రహ్మైక్య వేదాంత రహస్య” మను తమిళ గ్రంథమున కాంధ్రాను వాదమైన ‘జీవ బ్రహ్మైక్యరాజయోగసారా మృత’మను గ్రంథమందలి విషయమున కతి సంగ్రహరూపము. శ్రీ సచ్చిదానంద యోగీశ్వరులు ప్రాణాయామాభ్యాసముద్వారా మనస్సును నిరోధించి తద్వారా జీవ బ్రహ్మైక్యసాధన చేసినవారు. వారి యనుభవముల ననేకముగా వారు తమ గ్రంథము నందు వివరించి యున్నారు. వారి బోధలుకూడ కొన్ని అందు చేర్చబడి యున్నవి. ఆ గ్రంథమందలి కొన్ని యంశముల సారమును శ్రీ ప్రతాప వేంకటేశ్వర కవిగారు మంజరీ ద్వీపదరూపములో రచించి ప్రకటింపిరి. శ్రీ వేంకటేశ్వరకవిగారి కవిత్వము, సరళమై, సుబోధమై. ద్రాక్షపాకముననున్నది.

విషయ సంగ్రహము :- ప్రారంభమున శ్రీ స్వాములవారు 108 రోజులు యోగనమాధిరోనుండి నపుడు పొందిన అనుభవము వివరించబడినది. ఆ కాలమున

వారి మనస్సొక అనిర్వచనీయమైన యానందానుభూతి నొందినది. అప్పుడు నోట మాటగాని, ఇంద్రియచలనముగాని, విషయాను రక్తిగాని లేక మనస్సు ఏకాంత స్థితివే కోరుచుండెను.

“దీనికి హేతువు తెలియంగ గాదు । ఆనందమును వీడుటాత్మ యొప్పుమియె! అట్టియానందములా యోగబలమే! గట్టిగా మూలంబుగా నమ్మవచ్చు! యోగబలమును నూనినవాడు! బాగుగా చిత్తంబు బంధింపజాలి! అనితర సాధ్యమౌ ఆనందమెప్పుడు! తనకు తానేజెంది తన్మయుండగును॥ ఆ సుఖబింతని యలివియే పల్కు॥”

వారి యనుభవమును బట్టి వారిట్లు బోధించుచుండిరి. “మనసు బంధించి బ్రహ్మానంద సుఖము! నొందంగదలెనన్న యోగసాధనమే! పొందుగా గావింప బోలును సతము! మనశాస్త్రములయందు మన పెద్దలెల్ల! అనుభవించియె వ్రాసిరమి తమ్ముగాను?.....” శ్రీకృష్ణ పరమాత్మ చెప్పెను గీత! ”

పిదప శ్రీస్వామిలవారి జీవితాంశములగు విద్యాభ్యాసము. వారి పూర్వజన్మ చరిత్రము, అటుపై మృగములు, శ్రీపురుష రూపమును బొందు రహస్యము, కామ క్రోధాది దశగుణములు (దంభ, దర్ప, ఈర్ష్యానూయలతో) శరీరములోనుండు దశవిధ వాయువులు, సప్త చక్రములందు శ్వాస నడచుచుండుట, ప్రాణాయామము, దశ విధనాదములు, అను శీర్షి కలతో విషయములు సంగ్రహముగ తెలుపబడినవి.

“శ్రీరంగనాథుడే శ్రీ రమేశుండు! ఐదు వాయువులనే ఐదు శిరముల! దౌదర్వికరముగ అమరించి దాని! పొగరు సర్పమ్మును పొలియింపజేసి! తగళాంతము వహించి దాని శిరముల! బాగైన శయ్యగా వరలంగజేసి! యోగనిద్రను పొందుచు న్నాడు గనుడు! అదియే శ్రీరంగపు అంతరార్థమ్ము! ఇదియెగాకుండను-నీ దేవళమున! కంతరార్థము కద్దు అద్దాని వినుడు! ఎంతేని ముఖ్యార్థమిందులోనిమిడె! ఆరు చక్రమ్ములే యారు ప్రహారులు! మరియు సహస్రారమును సప్తచక్ర! మరయగా మనలోనె యలరుచుండునగ!”

అదియే బ్రహ్మకపాలము. అందు పరమాత్మ వెలుగుచుండును. అతడే మూల విరాట్ట శ్రీరంగనాథుడు.

పిదప శ్రీమన్నారాయణుని నాభియందు బ్రహ్మదేవుడుద్భవించుట యననేమో వివరింపబడినది.

“జీవి యేదైనను కీర్తిపై జన్మ నావిర్భవంబుండ నరయంగ మనసె! చారణమై యొప్పుగాదె తలంప! ఎవడైన నుగనును సేతలంపులను! గనిమనునాశమ్ము గావింపనేర్ప! అరచేత మోక్షమ్మునందు సుష్మతమ॥

నమస్కారార్థ మిట్లు తెలుపబడినది :-

కరముల రెండిని కలుపుభావమ్ము.....!! జీవాత్మ పరమాత్మ జేర్చు మంచనెడి! భావమ్ము జూపుచే బాహువుల్ గూర్చు!

తరువాత “స్రోహం” మంత్రరహస్యార్థము వివరింపబడినది.

అలరు యోగముకన్న నధికమ్మునగుచు! పొలుపారు జ్ఞానమ్ము పొందగావలయు! జరుగనిచో నిట్లు జగదీశ్వరుండు! గురురూపమునవచ్చి కూరిమితోడ! జ్ఞానోపదేశమ్ము నలుపగావలయు!.....1 ఎరుకయిండుకగల్గ నెల్ల కార్యముల! నమలుదై పరమేశ్వరార్పణ మంచు! భ్రమవీడి నల్పిన క్రమముగా నూయ! హరియింప నంచితమందీ యంతరించి! పరమార్థ వస్తువు బడయంగజాలి! పరయోగియై కర్మ బంధమ్మువీడి! నిరుపమ బ్రహ్మమై నిల్చునుకడకు॥

ఇందలిభాష సలక్షణము, సరసమునై సర్వజన సుబోధమై యున్నది. యోగజ్ఞానములనుగూర్చి తెలియగోరు సాధారణ జనురెల్లరకు నిది యుపయోగకారిగా నుండు గ్రంథము.

....(౦)....

శ్రీ రామకృష్ణ పరమహంస చరిత్రవ్యం

కర్త :- కూచి నరసింహము

శ్రీరామకృష్ణ పరమహంసయొక్క సంగ్రహ చరిత్రను, ఉపదేశములను పద్యకావ్యముగ రచించినవారు శ్రీ కూచి నరసింహము పంతులుగారు. వీరు చాల కాలము పితాపురమున ఉన్నత పాఠశాలా ప్రధానోపాధ్యాయులుగా పనిచేసిరి. ఉపాధ్యాయులలో నింత చండశాసనుడుండదన్న ప్రసిద్ధి వీరికి గలదు. వీ రనసత్తులగు టచే విద్యార్థులనే పుత్రులవలె నాదరించి వారి యభివృద్ధి కెన్నోవిధముల పాటు బడుచుండెడివారు. వీరి శిష్యులలో పలువురిపు డుత్తమ పదవులలోనున్నారు.

వీరి జన్మస్థానము కృష్ణానదీలోని శ్రీకుంచెనపల్లి, జననకాలము 1866వ సంవత్సరము. వీరు 1940 సం॥లో పరమపదించిరి. వీరితల్లి పుల్లమాంబ. చండ్ర వెంకనార్యుడు.

వీరు 1920 సం॥ నుండి 1931 వరకు 'సూర్యనా యాంధ్ర నిఘంటువు' కార్యాలయమున పండితులుగా నుండి యమూల్యమైన కృషి చేసిరి. వీరి కవితా గురువులు కందుకూరి వీరేశలింగముగారు. వీరి రచనలలో ముఖ్యమైనవి (1) గౌరాంగ చరిత్ర, (2) వనవాసి, (3) గ్రాంథికభాష గ్రామ్యభాష, (4) రామ కృష్ణ పరమహంస చరిత్రము, (5) ఆత్మనివేదనము, (6) వివేకానందస్వామి పౌరాణికోపన్యాస చతుష్కము, (7) భ్రమప్రమాద ప్రహసనము, (8) రూప లత, (9) ఆదర్శ సుఖజీవనము మొదలగునవి.

పితాపుర సంస్థానాశ్రయమువలన వీరికి కవులలో పెద్దపేరు వచ్చినది. వీరి కాపుర సంస్థానమున నుండిన సింహాశ్రయములో వీరొకరు. మిగిలిన యిరువురు పానుగంటి లక్ష్మీనరసింహరావు, చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహము గారలు.

వీరు గొప్ప రామభక్తులు - వీరి గ్రంథము లన్నియు రామాంకితములే. వీరి యభిమాన విషయము వేదాంతము. వీరి శ్రీరామకృష్ణ పరమహంస చరిత్రము 1904 సంవత్సరములో ఆవిష్కరింపబడినది. ఈ కావ్యమున వీరు కవిత్వమును గూర్చి తమ యభిప్రాయము నిట్లు వెల్లడించిరి—

సీ॥ మాణిక్య మకుటంబు మౌళిపై

దులకింపరాజ్యంబు నేలెడు రాజాకంటె

లలిత లావణ్య విలాసిని వజ్రోజ

పరిరంభ సౌఖ్యానుభవుని కంటె

సతతంబు నానంద సారాన్నిలో దోగు

భర్మ హర్మకృష్ట సంపన్ను కంటె

ధన వయోరూప సంతానాదీ భా

గ్యాళి దనియ సంతుష్టుడౌ ధన్యుకంటె

గీ॥ మధుర మృదువాక్య సంపద మనసు గరచు

కవిత యచ్చిన కవియై యెక్కువ యటంచు

నెంచెదరు గాన తత్పుణమెంత సుఖమొ

స్వానుభవమున గనుగొన బూన వలదె॥

శ్రీరామకృష్ణ పరమహంస అద్వైత తత్త్వశాస్త్రమును వివరించుచున్న నాయన జీవిత చరిత్రమునను, బోధల బంధును అద్వైత తత్త్వశాస్త్రమున కిది పలుకాపుల గోచరించును. తన యొద్ద నుంచుకొన్న యగ్ని బోధకుని నుద్దేశించి అట్లు చెప్పిన యొక్క పామరునిపై గోచరించుచున్న బోధకునితో నామకృష్ణునిపేరు.

గీ॥ నిర్వికల్ప సమాధులు నీడు నాము
ప్రవిమల జ్ఞానమదీ నీకు పట్టుకొమ్మ
నర్మమును బ్రహ్మమేయని చాటు నీకు
గూడునే యిట్టి చేష్టలు గురువరేయ్య॥

నిర్వికల్ప స్థితి లభించిన పిదప నింక కాళిపై భక్తి మేలయని బోధాపురి యడుగగా పరమహంస యిట్లు బదులు చెప్పెను.

సీ॥ మన యహంకారంబు మడిగిన పూర్తిగా పరమాత్మ తత్త్వంబు బయలు పడును. జీవ సంబంధమే చేతస్సు గావున! నాకేర్పరులకు నైక్యంబుగాన పరమాత్మ గాంచెడు వారికిలేదెందు! నీవు నేనను భేదమిందుతయను. వాగతీతుండైన పరమాత్ము దర్శింప! మనసును బట్టి చంపంగవలయు॥

గీ॥ నింత నైన నహంభావ వృత్తిగలుగ
దా మనోలయ దక్షత దాల్పరేడు
మనము బొడిచుచ్చు కున్ననే మానవుండు
నాత్మ యీశుండు నొక్కటే యనుచు గనడు॥

కం॥ మనలో జీవులు పరమా! త్మను బుట్టిన వాయుబొట మాతగ కాళిన్
మనమున దలచెద, నాయమ! యను పరమాత్మయను చూడ నొక్కటియొటన్॥
కం॥ పరమాత్ముడు శ్రీకృష్ణుడు! తరువాలు గొల్లతలు జీవతతి యవ్వారల్
వొరసిన విరహం బంతయు! సరమేయని జీవులొందంగను కష్టంబుల్॥

పరమహంస యొక్క అద్వైత తత్త్వాను భవస్థితిని గూర్చి యిట్లు తెలుప బడినది.

అ.వె॥ క్రీస్తులోని యాత్మ కృష్ణుని యాత్మయు
బుద్ధునాత్మ కుటిల పురుషునాత్మ
తనదు నాత్మయన్నిగన నొక్కటియె యంచు
శిష్యులకు నతండు నెప్పుచుండు॥

వతమహాన బోధలనుండి యద్యైత తత్త్వసంబంధులైన కొన్ని పద్యములు
లుదాహరింప బడుచున్నవి :-

ఉ॥ వారి వికార బుద్బుదము వారికి నన్యము గాగదోచి య
వ్వారి నడంగు మాడ్కి జ్ఞానభంగురమున్ బరతంత్రమౌచు వి
స్ఫార పరేశతత్త్వ సద్భవంబగు తీవ్రసదాత్మ మాత్మ గం
భీర పయోధి లీనమయి మిరిచి యభేదము జాటునెల్లెదన్॥

మాయాతత్త్వము :-

కం॥ప

వ్యరు మాయాతత్త్వమెరుగ నలతు లగుదురో
యెరిగిన వెంటనె వరువిడి
యదు గుంజుమి మాయః వారి నంటక భీతిన్॥

ఆ.వె॥ మనుజుగను మొరంగు మాయనై జముచక్క
నెరిగితేని యద్ది విరిసిపోవు
బొంచిదాగుదొంగ గొడగాంచు వెంటనె
వరుగులిడదె కనుల బడక నీకు॥

కం॥ మాయామాతయ భక్తున! కే యాననసేయకుండ నెలమి నొసంగున్
రాయిడి పెట్టుచు నితరుల! నాదాన నెలమిగోయ దవనీ స్థలిపై॥

బద్ధపురుషులు, ముక్త పురుషులు :-

సీ॥.....యత్తమ భక్తుని బీవాత్మ బట్టిలాగి
పరమాత్మ యానరవరు మనంబును బొరి! గొనుచు నహంభావమును నడంచి॥

ఆ.వె॥ ఈశ్వరుండు జీవుడేకమే యనుమాట
యనుభవమున సత్యమనుచు దెలిపి
నచ్చిదాత్మయై యెనంగెడు తనలోన
జీవురూ పు మాపి చేర్చుకొనును.

ద్వీ॥ జ్ఞానియై కాని యజ్ఞానియై కాని! ధ్యానంబు సేయ ముత్తాత్మదౌ నరుడు॥
ముముక్షుత్వము :-

కం॥ జ్ఞానం దేకత్వము న! జ్ఞాన మనేకత్వమొలి గరపుచు నుండున్
గాన, ముముక్షువు బ్రహ్మ! జ్ఞానము బడయంగ గృషిని నల్పగవలయున్॥

వివిధ విషయములు :-

సీ॥ జీవాత్మ బరికించి 'నేపు-నే' ననువాత్మ
భావంబు గ్రహించు వాడె యెరుగు
బ్రహ్మతత్త్వంబు; దూరంబుగా బరికించి
నను గాని "నాయిల్లు నాడు బొంది
నాడు సంసారంబు" నానాంభావంబు
పోదది, విజ్ఞానమునకు బాదగు
ఉల్లిపై పొరల నొక్కొక్కటిగానాక
దీయగా దుదకు బట్టినట్లు నానందంబు॥

గీ॥ దీ గతినె, దుల్పద్యేషంబు బాగ్యుల్ల
'నే' ననెడు భావమే నశియించిపోవు
పూర్ణ తత్త్వజ్ఞునకు నిత్యపూర్ణమైన
బ్రహ్మ మొక్కండె దృష్టిగన్పట్టు నె పు డు॥

ద్వీ॥ ఎప్పుడహంభావ మెరుకను జచ్చు! నప్పుడు కైవల్యమందంగ గలము॥

అ॥వె॥ తనదు గురువు నిష్టదైవంబు నూతగా జేసికొనుదు శుద్ధ చిత్తమునను

ధ్యాన నిష్ఠినుండు నత దతిసులభంబు! గాను ముక్తి లెంద గలదు నుండి॥

ద్వీ॥ నిర్మల జ్ఞానంబు నిశ్చలభక్తి! మర్మందెరుగ నొక్క మాడ్కినేయుండు॥

అ॥వె॥ బ్రహ్మమేనె యని యొ, బ్రహ్మమయంబు న

ర్వ ప్రపంచమనియొ; బ్రహ్మమునకు

నేను లెంక ననియొ; యామూట దేనిచే

నైన నరుడు ముక్తి బొందవచ్చు॥

అ॥వె॥ గురువు దైవమంచు వరయక సాధర! ఇ నరుండంచు నెంచు మనుజుడెప్పుడు

మోక్ష మించుకైన బొరయడు గావున! దైవమాతడంచు దలపవలయు॥

గీ॥ ముందు దేశికు దైవ మన్నుద్ధిచేత!

జూచుచుండిన, నాతండు సూపు దేవు

నపుడు శిష్యుండు విస్మయంబంది గాంచు

తాను, దైవంబు గురు దేకతత్త్వమనుచు ॥

కం. మొదటి పని చేయించి, పిదపది విస్తృతమున విహితం బనుచున్
మడినెంచి; మొదటిపని నెవరాంతిం దొరసి యుండ దెప్పుడు నీకున్॥

గీ॥ మాయవలనను నందల బహుమి లక్ష్మి
యల వివేకంబు పై నాగ్య మనెడు వాని
మూలమున వాని ద్రెంచి రా జారి తుదకు
బ్రహ్మరేజంబు దొడగాంచ వలలి యగును ॥

ఇందలి రచన రామకృష్ణ పరమహంస యొక్క జీవితమువలె నిరాడంబ
రముగను, భావపూర్ణముగను, ఆయనబోధలవలె సుబోధముగను, సూటిగ హృదయ
మునకు హత్తుకొనునదిగను, నున్నది. వ్యర్థ పదములుగాని, కఠినపదములు గాని
ఎచ్చటను కానరావు. గహనమైన తాత్త్విక భావముల నరటిపందొలిచి చేతబెట్టి
నట్లుగా, భాషా జ్ఞాన మల్పముగా గలవారితైనను అస్వాద యోగ్యమగునట్లున్న యీ
తైలి శ్రీరామకృష్ణుని జీవిత చరిత్రకును బోధలకును మిక్కిలి యనుగుణమై
యున్నది. ఎన్నిచూపులు చదివినను విసుగు జనింపనీయని ప్రసన్నత శ్రీరామకృష్ణ
బోధలలో వలె నీ రచనలో కూడ ననుభవసీయమై యున్నది. గ్రంథాదీయందు కవి
త్వమును గూర్చి కవి పెట్టిడించిన భావముల యనుభవ మీ గ్రంథమునం దంతటను
గోచరించును. ఇందు మొత్తము సుమారుగా నారువందల పద్యములున్నవి. ఇది
యద్వైత తత్వకావ్య వనమున మరుగున బడియున్న యొక చందనవృక్షము.

పరమహంస భాగవతము

రచయిత :- శ్రీ సన్నిధానము సూర్యనారాయణశాస్త్రి

ఇది శ్రీరామకృష్ణ పరమహంస యొక్క సంగ్రహ చరిత్ర. సరళమైన
పద్యకావ్యము. పరమహంస యొక్క జీవితకథా ప్రధానముగా రచింపబడినది.
పరమహంస బోధించిన తథలనుకూడ వీరు ప్రత్యేక పద్యకావ్యముగ రచించి,
సంస్కృతమున కనువడించిరి.

వివేకానందము

రచయిత :- శ్రీ సన్నిధానము సూర్యనారాయణశాస్త్రి

ఇది వివేకానందస్వామి యొక్క జీవితచరిత్ర- సుమారు 800 పద్యములు.
గ్రంథకర్త చేతనే స్వయముగా సంస్కృత పద్యకావ్యముగా అనువదింపబడినది.

ఇదియును పరమహంస భాగవతమువలెనే జీవితకథా ప్రధానముగనే రచింపబడినది. కాని, చిరంతనానందస్వామి యొక్క వచన రచన కనుసరణ మగుటచేత పరమ హంస చరిత్రకంటె వివరముగా నున్నది.

శ్రీ సన్నిధానము సూర్యనారాయణశాస్త్రిగారు సంస్కృతాంధ్ర భాషల యందు విద్యత్కవులుగా ప్రసిద్ధులు. సాహిత్య వ్యాకరణ శాస్త్రములలో ఉద్బంధ పండితులు. వీరి “తత్సమ చంద్రిక” “అంధ్ర పాణినియ”మని సుప్రసిద్ధ వ్యాకరణ శాస్త్రపండితులైన శ్రీ మల్లాది సూర్యనారాయణశాస్త్రిగారిచే ప్రశంసింపబడినది. అంధ్రభాష యున్నంతకాలము చిరస్థాయిగా నుండగల గ్రంథము “విద్వాన్” పరీక్షకు పాఠ్యగ్రంథముగా నిర్ణయింపబడినది. వీరి “కావ్యాలంకార సంగ్రహ వివరణము” అలంకారశాస్త్ర సర్వస్వ మనదగినది. ఎం.ఏ, పరీక్షకు పాఠ్య గ్రంథముగా నిర్ణీతమైనది. విద్యార్థులు స్వయంకృషితో సాహిత్య - వ్యాకరణశాస్త్ర గ్రంథములను చదువుకొనుట కవకాశము కలిగించుటయే ఈ రచన చేయుటలో వీరి ముఖ్యోద్దేశము. వీరి అంధ్ర పద్యకావ్యములలో జాతక కథా గుప్తము (బుద్ధుని పూర్వ జన్మ చరిత్రలు) వివేకానందము, (వివేకానంద జీవిత చరిత్రము) పరమహంస భాగవతము (శ్రీ రామకృష్ణ పరమహంస జీవితచరిత్ర సంగ్రహము) శాలివాహన గాథా సప్తశతి, ఖడ్గతిక్కన, కీరసందేశము, మొదలగునవి సుప్రసిద్ధములు.

వీరి సంస్కృత రచనలో, మనుచరిత్రమ్, కళాపూర్ణకథా, వివేకానందమ్, అంధ్ర భాగవతానువాదః (పోతన భాగవత రచనలోని విశిష్టతను ప్రకటించు కొన్ని ఘట్టములకు సంస్కృతీకరణము) కడు ప్రసిద్ధి కెక్కినవి.

వీరి తెలుగు పద్యరచనలన్నియు వీరిచేతనే సంస్కృత పద్య కావ్యములుగా అనువదించబడినవి. మొత్తము సుమారు ఏబది కావ్యములున్నవి.

రా మ గీ త

రచయిత :- శ్రీ కేశవతీర్థ స్వామి

ఇది యద్వైత తత్వానుభూతిలో ఆనంద పరవశుడైన శ్రీరామతీర్థస్వామి రచించిన కొన్ని గేయముల కాండ్రానువాదము. దీనిని రచించినవారు శ్రీ కేశవతీర్థ స్వామి. వీరు గుంటూరుజిల్లా “పిడుగురాళ్ళ”లో గల రామతీర్థ పేవాశ్రమాధిపతులు.

మట్టుపల్లిలో వెలసిన శ్రీ నరసింహస్వామి యనుగ్రహమునకు పాత్రులై శ్రీరామ తీర్థ వేదాశ్రమముచు నిర్వహించుచున్నారు. వీరు శ్రీరామతీర్థలవారి సంపూర్ణ వేదాంత వాఙ్మయమును (దీవ్యసూక్తులను), జీవితచరిత్రను వచనమున రచించిరి. శ్రీ పూతల పట్టు శ్రీరాములురెడ్డిగారితో కలసి తులసీదాసుని “రామచరిత మానస మును” తెలుగు ద్వీపదగా ననువదించిరి. శ్రీ లక్ష్మీనరసింహ స్తోత్రాదు లనేకముగా సంస్కృతమున రచించిరి వీరు ‘రామవర్ణన’ ముచు అనుష్టాన వేదాంత ప్రబోధక మగు మాసపత్రికకు సంపాదకులుగా నుండిరి.

శ్రీ రామతీర్థస్వామి సహజకవి. కవిత్వ మాయనలో నుండి పొంగి పొరలుచూ అప్రయత్నముగా వెలువడెడిది. కవిత్వమునకును, వేదాంతమునకును చుక్కెదురని వాదించెడి వారికి వాకట్టు రామతీర్థుని కవిత్వము భావకవులు, దీగంబర కవులు, అభ్యుదయ కవులు, ప్రకృతి కవులు మొదలైన వారందరు రామతీర్థుని రచనలను విశితముగా పరిశీలింపగలిగినచో ఆయన తమకు గురువుగా భావించు కొన దగినవా డనుకొనవలసి వచ్చును. మరి కొంచెము లోతుగా పోయినచో ఆయన శిష్యత్వమునకు తమకు యోగ్యత చాలదని గూడ గ్రహించ గలరు. ‘సి. ఎఫ్. ఆండ్రూస్’ వంటి ప్రఖ్యాత కవులు ఆయన కవిత్వములోని మహత్త్వమును కొంత వరకు తెలిసికొని జోహారుల్పించినారు. ఆయన కవిత్వము ఉద్రేకపూరితము కాదు. మనుష్యునకు, ప్రకృతికి శుద్ధ నిలచి ప్రకృతితో మనుష్యున కున్న సంబంధ మును నిరూపించుచు, మానవుడు తానాసంబంధము నెట్లెంతవర కనుభవమునను, ఆచరణమునను వ్యక్తముచేయ సాధ్యమగునో దానిని తేటమాటలలో స్పష్టముగా తెలుపు మహాకవి రామతీర్థస్వామి. అతడు వేదాంతికంబె ఎక్కువగా కవియే యని భావించువారున్నారు. తాత్త్వికముగా విచారించినచో వారిరువురకును భేదము లేదు. “కవిర్మనీషీ పరిభూస్స్వయం భూః” అని పరమాత్మ పరముగ చెప్పినది ఈశావా స్యోపనిషత్తు. స్వామిని “పృథ్వీ కవి” యని కొందరు భావించినను ఆయన కవిత్వము పేండ్రియముకాదు. అది తరచుగా ఇండ్రీయములను, మనస్సును అధిగమించి అంతరాత్మయొక్క రాజ్యమున విహరించుచుండును. స్వామియొక్క కవిత్వము గద్య వద్యముల రెంటిలోను బాగుగా కనిపించును. వాస్తవమునకు ఆయన జీవితమంతయు నొక మహాకావ్యమే. అది మధురమైన ప్రేమను, శాశ్వత శాంతిని, నిరతిశయానందమును అనుపమ ధైర్య స్థైర్యములను నిఖిలీకృతము చేసికొని ఆయనయొక్క సచ్చిదాత్మను ప్రదర్శించును. ఆయనను కొన్ని సమయములలో ఆయన

మసిలిపోవుచున్న నీటి ప్రవాహములను ప్రసరింపజేయును. అట్టి ప్రవాహములు కూడ పెద్దపెద్ద గండశిలలను గాక, తేజోవంతమైన రత్నములనే పెదజిమ్ముచుండును.

ఆయన రచించిన “అగ్నిప్రళయ” మను కావ్యము ముందర “ది ఛార్జ్ ఆఫ్ ది లైట్ బ్రిగేడ్” అను ఇంగ్లీషు ఖండకావ్యము, భయముతో కవాకారమై నిలచి పోవునని యొక అధునిక కవి తన యభిప్రాయమును తెలియజేసెను. ఆయన కవిత్వము వేసవి కాలములో మనోహరమైన సాయంసమయమువలె నుండును. అప్పటి దృశ్యము యొక్క రేఖలకును, ఉదయ దృశ్య రేఖలకును భేదము లేదు. కాని తీక్షణమైన మహాకాంతి గోళము తేజోవిహీనమగును. ఉత్తేజితమైన పుష్పములు పైకి వికసించును.” అని డాక్టరు ట్రైన్ గారు వ్రాసెను.

ఒకానొక అధునాతన కవి యన్నట్లు “రామతీర్థుడు కొన్ని సమయములలో కేవలమొక బోధకునివలె రచన చేయును. కాని కావ్యాత్మక మాత్ర మెప్పుడు చంపడు. అతని కవిత్వము మెట్ట వేదాంతముతోను, శుష్కనీతులతోను భ్రష్టముగా నుండదు. కాని అతి దీర్ఘమైన ఊహతోగాని, ఉద్రేకపూరితమైన భావములతోగాని నిండిపోయి కూడ నుండదు.” అది సత్య శివ సుందరానంద మయమై యుండును.

ఆయన తన రచనలను చాలావరకు ఉర్దూ భాషలోను, కొన్ని పర్షియన్ భాషలోను, ఆంగ్లభాషలోను చేసెను. ఆయన రచనల వెనుక నున్న మహాసందేహము ప్రకృతి బంధవిముక్తి మార్గమును గురించినది, ఆత్మ స్వాతంత్ర్యమును గూర్చినది. ఆయన కొన్ని గేయములను సంగీతము ననుసరించి పాడెడివాడట. “సంగీత మపి సాహిత్యం సరస్వత్యాః స్తనద్వయం, ఏక మాపాత మధరం అన్యదాలోచనామృత” మృనెడి సూక్తికి ఆయన కవిత్వగానము సరియైన దృష్టాంత మనవచ్చును.

ఈ రామగీతలో రామతీర్థస్వామియొక్క రచనలు కొన్ని గేయ రూపమున ననువదీంపబడియున్నవి. ఆయన రచనలలోని విశిష్టత కుంటువడకుండ ననువదించుటకు కనీసమంతటివాడై న కావలెను. ఆ సంప్రదాయానుసారాలై అట్టి మార్గము ననే చరించుచున్నవారు గావున శ్రీ కేశవ తీర్థస్వామి యీ పనికి పూనుకొనుట యుత్తమమైనదనవచ్చును.

ఈ గేయములలో రామశీర్షల అద్వైత భావము, అనుభవము వ్యక్తము చేయబడినవి. తాను సర్వవ్యాప్తియైన విశ్వాత్మయనియు, సర్వము తానే యనియు కొన్ని చోట్ల నితడు బాహుళ్యముగ ప్రకటించెను. ఉదాహరణ :-

ప్రేమ స్వరూపంబు లన్నియు నేనె! మాదుర్య హృదయంబు లన్నియు నేనె
బ్రతుకువావులు రెండు పరికించి కంటి! ఆస్మదీయోచ్ఛ్వాస విశ్వాసమేను॥..॥
నేను సర్వవ్యాప్త వాసుదేవుడను! నే లేని నెలవేది కదలుదమన్న
నేను కోరున దేది వద్దనుపేది! నా స్వరూపబెగా సకలకాలంబు
అఖిల మౌ శక్తి నా బాహు పీర్వంబె॥....

శత్రుమిత్రులలోన సమముగా నున్న! కర్తృత్వ రహిత పరబ్రహ్మను నేను..॥
నరదేవ మృగపక్షి సంఘంబు లెల్ల! నేవేయు వేషమే నిజముగా కనిన॥....

అఖిలంబునేనె సర్వంబు నేనె! ఏ నెక్కడున్నాననే ప్రశ్నలేదు
అహ! తత్త్వమసి! నేను అనునది యేమి! అను ప్రశ్నయేలేదు బ్రహ్మను నేను
ప్రశ్నకక్షితమౌ బ్రహ్మను నేను! ఆద్వితీయుడనేను అదినినేను
అఖిలంబు నేనే యీ సర్వంబు నేనె॥....

మంచియు చెడుగును రెండును నేనె! కార్యకారణములు రెండును నేనె
పూర్వమున్నదీ యిప్పుడుండినయదీయు! ముందుండ బోవునదెల్లను నేనె
ఈ సృష్టివృద్ధి క్షయంబులు నేనె! జన్మము, జన్మపరంపర నేనె
సర్వసృష్టిస్థితి లయములు నేనె॥

కొన్నిచోట్ల తాను ప్రకృతి కతీతుడనెడి భావమును, ప్రకృతి తన యధీనమైనదనెడి భావమును ప్రకటించెను. ఉదాహరణ :-

ఓ సూర్యులార! భూకంపంబులార! వాయువర్షములార! యుద్ధంబులార!
స్వాగతం విదె రండు! రారండు వేగ! నాపై మీ శక్తి నెల్లచూపండి
మందవేటార్పెదో మందవేమండ! పగిలిపో నా అటబొమ్మ నీవిపుడు॥....
ఓ ప్రచండోద్ధాత దావాగ్ని! నీకు! నన్ను దహించు సామర్థ్యంబు గలద!
నీవు నానుంచియే వెలుగుచున్నావు

‘జగన్మిత్య’ యను శీర్షికక్రింద రచింపబడిన గేయములలోని భాగములు కొన్ని యుదాహరింప బడుచున్నవి.

నేను ముక్తుండనహ! నేను ముక్తుడను! నాకీ జగంబెల్ల మిథ్య విభ్రాంతి॥....
నిరతంబు మృత్యువు నాయొడియందె! అటునిటు పడవై చి పొరలాడుచున్న

నాకు మృత్యువులేదు, విరత శాశ్వతుడ! ముక్తి నా కెప్పుడు లభియించు ననగ
నేను పోయిన తత్క్షణంబై అభింతు! ఏ నెప్పుడును స్వార్థకర్మనే యెఱుగ
కర్మత్వ రహిత పరబ్రహ్మమేను॥....

సర్వశరణ్యాడ వాసుదేవుడను! ఓంకారమును నేను! ఓంకారమేను!

‘బ్రహ్మజ్ఞాన’ మను శీర్షిక క్రింద రచింపబడిన గేయభాగములు కొన్ని
యుదాహరింపబడుచున్నవి.

నీవు దేహముకాదు మనసువుకాదు! బాంధవ్యములు లేవు బంధముల్ లేవు
ఆత్మ సుస్థిరుడవు కావోయి కమ్ము! నీ ఆత్మ భగవంతుడే వేరుకాదు
నాకు మార్పులులేవు భయమృతుల్ లేవు! నేనెప్పుడును పుట్టుటనునదిలేదు
పరిపూర్ణజ్ఞాన స్వరూపుండనేను! నే నఖండామృతానంద రూపుడను
తత్త్వమసి! తత్త్వమసి! తత్త్వమసి! ఆహాహ! పరిపూర్ణ జ్ఞానస్వరూపుండ నేను
నే నిరాకారుడ నిర్వికారుడను! నేను పరమాత్మను బుద్ధ్యతీతుడను.
పరమ సత్యంచైన నన్నెరుంగుటకె! ఋషులు తపందొనరించు చుండెదరు
ఓం ఓం ప్రశాంతి! ఓం ఓం ఓం ప్రశాంతి !

‘వై రాగ్య’ మను శీర్షిక క్రింద రచింపబడిన గేయభాగములు కొన్ని యుదాహ-
రించబడుచున్నవి. ఇందు ‘యద్భుత్వం తన్నత్వ’ మనెడి యుపనిషద్వాక్యార్థమే
జీవన ధర్మమనెడి భావము ప్రకటింపబడినది.

ప్రియులై న వారెల్ల వీడిపోయెదరు॥....॥

సర్వబంధములు విసర్జింపవోయి! ప్రసవగుచ్ఛంబులు వాడి నశించు
వెలుగు నీడగూరి మలిగిపోయెడిని! మన మోహములు చంచలంబులై
విరుగు

దేహ సౌందర్యామలన్నియు చెడును! కీర్తిప్రతిష్ఠలు భిలములు భీలము
ఈ శోభకెల్లను జలబుద్బుదములై! క్షణిక మీ దృశ్య జగత్తెల్ల కనిన
మధుర వస్తువులెల్ల మాయలు సుమ్మి! నిన్ను ఆకర్షించి మోసంబు చేయు
అవి నిన్ను చల్లగా ఓడించి గెలుచు॥....॥

వీడియు సత్యమ్ముకాదు చూడగను? పుత్రమిత్రాదులు రక్తబాంధవులు-
ఇవి యెల్ల మిథ్యయా, ఏమి చిత్రంబు? ॥....॥

ఈ చంచలంబగు దృశ్యజగన! మారక వెలుగొందుచున్నది ఒకటి
మృత్యురూపంబున, బాధలయందు! ఆ పరమాత్మ వస్త్రంబులే మార్పు

మరల వచ్చుచు నుండు తా మార్పులేక! ఆ పరమాత్మను ప్రేమింపవోయి
వస్త్రాం ప్రేమింప వలదోయి వలదు! ఆ పరబ్రహ్మను ప్రేమింపవోయి
దృశ్య వస్తువుపై మోహంబు వలదు! రూపముల్ ఒకదాని వెంట నింకొకటి
కూర్చగాబడు పెందులకొ యెరింగితివ? తమ్ముదాల్చుచున్న ఆ యేకమూర్తి
మనము చూడగలందులకె ప్రియా! సచివ ॥....॥

అవికల్పుడగు పరమాత్మ యనేటి! ఆ మహాశాశ్వత సూర్యుడు కనెడి
వట్టి స్వప్నమే సుమా ఈ దృశ్యమెల్ల ॥....॥

‘ప్రేమ’ యను శీర్షిక క్రింద స్వామి ప్రకటించిన కొన్ని భావములీ క్రింద

పొందుపరచబడుచున్నవి. ప్రేమ సమర్పణ :-

ఓ ప్రభూ! నా జీవితము తీసికొనియు! నీకంకితము చేసుకోవోయి నాథ॥...॥
పరమ సత్యమా!

ఓ ఏక సత్యమా! పరమ సత్యంబు ॥....॥ నీకే మదాత్మ సంకిత
మొనరింతు ॥....॥

నాదగు జీవితం బెల్లను నీదె ॥....॥ నీదు సంకల్పము నాదె పూర్ణముగ
ఇపుడాజ్ఞ పేయుము లీ యిచ్చపగిది! నాయిచ్చ నీదాని ప్రతిబింబమేను!

ప్రేమ :-

చల్లని పిల్లగాలులు నేనెనేనె ॥....॥ ఏ ఫలంబాసింపకుండ చిత్తమున
నిరత పరిశ్రమ చేయుచు దీరుగు! అల్పమో యీ నల్ల చీమను నేనే ॥—॥
ఓహో! ప్రేమను నేనే! ప్రేమికుడేనె!

సరంజ్యోతి రంశము :-

ఇందు స్వామి పరమాత్మతో తాను సంభాషించి తానా పరమాత్మకంటె
ధిన్నుడు కాడని తెలిసికొన్న విధము మనోహరముగ చిత్రించినాడు.

“ఎవరో తలుపు తట్టినట్లయినది. ఎవరది? యని కేకవైచితిని. ప్రేమ
మెల్లగా లోని కరుదెంచి, మృదుమధురముగా “తలుపు తట్టినది నీవేకదా? నీకడి
కిరియదా?” అనెను. నే నతనికి స్వాగతము చెప్పి నతి పేయ నతడు మాటాడక
లచెను. నేను ప్రార్థించి సాష్టాంగ పడితిని. అతడు మారాడక వెళ్ళిపోయెను.
‘ఎందుకు నా యెద నిట్లు తరిగెదవు? దయచేసి నిలుపుము. పోవకు’ మని వేడు

కొంటిని “వీలుతే”దని యతడు మెల్లగా చెప్పెను. నాచెంత కూర్చుండుమని యెంతయో బ్రతిమాలితిని. “నీవు నా ప్రక్కన కూర్చుండువేని యప్పుడు నీ ప్రక్కన కూర్చుండు” నని యాతడనెను. నాతో మాట్లాడుచూ నఖాయని కోరితిని. “గాఢ మౌనములో నీవు మునిగి పొమ్ము. అప్పుడు నేను నీతో నాయిచ్చవచ్చినట్లు మాట్లాడుదు” నని యాతడు చెప్పెను. నిన్ను కౌగిలించి ముద్దాడ కోరికగా మన్నది. యీ మొక్క నా ప్రార్థన వినుమంటిని. “నిను నీవే ఆలింగనము చేసికొని ముద్దాడుకొన వలె. నేను నీ వొకటె. నీవిట్లు పొరపడుచుంటి వేల? నీ ప్రతిమయే నా దీవ్య రూపము” వేల నీరూపమును నీవు వెదకుచున్నావు? నీతోడనే నేను శయనించు చున్నాను. నీవెచ్చటనో బయట వెదకుచున్నావు. నన్నట్లు నిర్లక్ష్యముగ చూడ వలదు. ఎచ్చటకో పోయి వెదకుతుందులకు? ఆత్మ ప్రణామము కడు రమణీ యముగ, తాత్త్వికముగ ప్రదర్శింపబడినది.

అస్మదాత్మ ప్రేమలో నేను పడితి! ఎడతెంపు లేనట్టి ప్రేమలో పడితి
అస్మదాత్మప్రేమ అనుపమానంబు! కౌగిలించితిని నాప్రేమ- నేమందు
కనుగొంటి సర్వప్రపంచంబు, నాదు! కౌగిలిలోనుంటి కడు చిత్రముగను
ఎదకును, ఆత్మకు, జీవంబునకు! మనసున కతి దగ్గరకు లాగుకొనుచు
గాఢముగ కౌగిలించితి నాదు ప్రియుని! నిలుమోయి నిశ్చించలముగ నాదేవ
అడుగై స కదలకు మిటమీద నింక! నను వీడి నీవడుగై న పోలేవు
నీవున్న చోటనే నేనును గలను! నేనిన్ను గట్టిగా బట్టెద నోయి
పులిస తలంబుల, యమునాతటాల!

కాదోయి, నా హృదయాంతరాళమున

హృదయాంతరాంతరసింహ పీఠమున

సుదీనము :-

రావోయి, రావోయి ఆలసింపకను, భయామేలరా! ప్రాణనఖ! రమ్మరమ్మ
నాయాత్మ నీయదే! నీయాత్మనాదే! కాదేని నమ్మవా, ఇజొవచ్చిచూడు
నాదని నీవెంచు, ఈ వస్తువులను! తీసుకో, తీసుకో సర్వమ్ము ప్రియుడ
సరియె నీవవసరమని యెంతువేని!!....||

ఈ శరీరంబును, సర్వంబుగొనుము! ఏకాకినగునేను విరపాయముగను
పరమ శాంతిగనుందు, శాంతిగనుందు! సుదీన మహా ప్రియా! సుదీనమో
ప్రియ!

పీడ్కోలు :-

సెలవిదే నభులార విడిపోవుచుంటి! ఇరుతైన దీజగల్పాధంబు నిలువ
నేను నా ప్రేమ వీరంతంబుగాను! క్రిడింపగావలె, ఓహోహో ఇప్పుడు
ఉభయుఁ మానందమున తేలుచుంటి! మదియేమి ఉభయుల మనుమాట లేదు
ఒక అకాండ మహార్థవంబును పొరలి! పొంగుచు చున్నది అభేదానంద
మహాహ॥

సెలవు :-

కాంతి మూలందైన నీ కొరకేను! వే చియున్నాను నేవేచియున్నాను
వైద్యులు వద్దు, భిషగ్వరుల్ వలదు! తియ్యగా నున్నది నాకు నా బాధ
ఓ పౌరులార! ఓ నగరంబులార! సెలవిదే, సెలవిదే, సెలవు
ఓ ఆస్తి! కామమా! ఓ మంచి చెడుగ! సెలవిదే కాలమా! సెలవిదే స్థలమ!
సెలవిదే తోకమా! ఓ రాత్రి! పగల! నా ప్రేమె పూలు, సంగీతంబు, కాంతి
నా ప్రేమె రాత్రి, నా ప్రేమయే పగలు! చీకటి వెలుతురు సర్వంబు నాలో
కరిగిపోయినదహో! కరగిపోయినది! ఎంత అద్భుత కాంతి! ఆనంద
మహాహ!

వదలుడి నన్ను, నా ప్రేమ నొంటరిగ! సెలవిదే, సెలవిదే, సెలవిదే,
సెలవు॥

ఇట్లు శ్రీరామ తీర్థ స్వామి యొక్క ప్రణయము విశుద్ధ ప్రేమ రూపమై,
ఇంద్రియా తీతమై, దేశకాలాతీతమై, యద్వైతమై, దీవ్యమై, యానందైకరస
ప్రవాహమై కడకు ప్రళాంతమై వెలసినది. ఇది లోకికమై, ఇంద్రియలోలత్వము
నకు విషయమై, క్షణికమై, మోహసరవళమై, ప్రేమ యను పేర సాగింప
బడుచున్న కామాది విలాస రూపమైనది కాదు. రామ తీర్థుని ప్రేమకును, సాధారణ
ముగ లోకిక కవులు వర్ణించు నీ ప్రేమకు హస్తీమశకాంతరము గ్నది. పూర్ణిమా
మావాన్యల కున్నంత తారతమ్యమున్నది.

తత్త్వము.

ఇందు రామ తీర్థస్వామి యద్వైత వేదాంత తత్త్వసారము నుపనిషత్తుల
నుండియు, తన యనుభవము నుండియు సంగ్రహించి తేట మాటలలో వెలిబుచ్చి
నాడు.

అనుభవ వేదాంత మేమిటో తెలుస! :

ముందంజ వేయుచు ముందు కేగుచును! చేయు నభ్యుదయ సేవకా కృషి
యేను గాని

స్తంభించి క్రుశ్కు జడత్వంబుగాదు; నిరత కర్మానంద మమతయే గాని
చీకాకు నిడు బానిసత్వంబు గాదు; నిశ్చలంబగు మానసిక శాంతిగాని
సంశయ వ్రణము కాదహో కాదు! నిర్మాణమేగాని భేదన కాదు;
సక్రమంబైన సంస్కరణంబుగాని— సంప్రదాయాచార బంధన కాదు;
దృఢతర సత్యానుభూతియేగాని! చిలుకపల్కులుగావు నమ్ము మీ మాట
వాస్తవంబైన కవిత్వంబు గాని; నమ్మరానట్టి పుక్కిటి కథల్ గావు;
ప్రామాణికంబగు తర్కంబుగాని! చచ్చిన గ్రంథకర్త ప్రమాణముల!
సచివ! సజీవమౌ జ్ఞానంబు గాని! వట్టి నిర్జీవ తార్కాణముల్ గావు;
అనుభవ వేదాంతములు నిల్చుకొమ్ము!

ఈ వాక్యములు వేదాంతముపైగల యపోహలను పోగొట్టి, దాని నిజ
స్వరూపమును, ఆవశ్యకతను, ప్రయోజనమును చాటుచున్నవి. అభ్యుదయకాము లీ
యశములు పరిశీలింతురు గాక!

పరిపూర్ణమదీ మరి పరిపూర్ణ మద్దీ! పరిపూర్ణమెన్నడు మారుటలేదు.
పూర్ణమం దుండియు పూర్ణంబు చనిన; ఆవికల్పమగు పూర్ణమే నిత్పియుండు॥
ఇది 'పూర్ణమదః పూర్ణమిద' మ్మను నద్వైతతత్వ ప్రతిపాదకమగు శుక్ల
యజుర్శాఖీయ శాంతిపాఠమున కనువాదము.

ఆ ఆత్మ ఆ సత్తు నీవే; నీవేను విషయ వస్తువుల యందుండి చిత్తమును
మరలిచి, దారిని తప్పు గుఱ్ఱముల! కొరడాలతోడ శిక్షించు చందమున
మన వివేకంబును వగ్గలతోడ! చిత్తవికల్పాశ్వముల నిరోధించి
ఋషులు జేర్తురు వాని ఓం గృహంబునకు
అగ్రహం బా యోం కృతియు నీవు నిజము.
సర్వంబునం దేకసరణిగానున్న! ఆ యవికల్పమౌ సూత్ర మా యాత్మ
ఆ పరిశుద్ధమౌ పరమాత్మ నీవే! నీలోనగలదు నా ఏక సత్యంబై
ఈ సర్వమందున వెలుగుచున్నయదీ! ఆ ఏక సత్యమే సర్వదీప్తంబు

పరశక్తి, శత్రువు లితరులు లేరు! సర్వము నీ సృష్టియే కనుంగొనుము
ఆ పరమాత్మవు నీవేను నీవే! బ్రహ్మ సత్యము జగత్సర్వంబు మిథ్య
మరియు జీవచ్ఛక్తి తద్వర్మమేను! వన్నెరుంగుట యగు నాకు

లోబడుట

నాకు లోబడుటయే విజయంబు గనుట!

ఇందద్వైత వేదాంత తత్త్వము తేటమాటలలో స్పష్టము చేయబడినది. ఇట్లే
యద్వైత భావహర్షమైన వాక్కులతో నవనాగరకతలో గల యవివేకమును విస్ప
ష్టముచేసి, యట్టి నాగరకులను తత్త్వము తెలిసికొని అద్వయానంద రసాస్వాదన
చేయ శుద్ధోద్ధించినాడు స్వామి. తరువాత 'కావలె'యను శీర్షిక క్రింద నిట్లు రచించి
నాడు.

కావలె సంస్కర్త లవసరం బిపుడు! పరులను సంస్కరింపను కాదు ముందు—

తమ్ముతామే సంస్కరించుకొనంగ! విశ్వవిద్యాలయమందున చదివి

డిగ్రీలు పొందిన వారలు కాదు - ఘన జితాహంకార ధీరులు గాని

వయసు :- దివ్యానంద నవ యౌవనంబు

జీవితము :- అమరమౌ బ్రహ్మత్వమేను

త్యరలోన దరభాస్తులను పంపుకోండి! ఎవరికో తెలుసునా—ఎవరికోగాదు

నీ ఆత్మయగు జగత్పరిపాలకునకు!

ఇట్లే తన యద్వైతానుభూతిని, దానివలన గలిగిన యానందమును వర్ణిం
చుచు 'నేను నవ్యాపుకోలేను' అను శీర్షిక క్రింద కొన్ని గేయములు స్వామి రచించెను.
అట్లే 'చంద్రబింబము', ముక్త పురుషుని సమాధిపై న శాంతి, అదీ నాకు వానగాదు,
అకారణభయం, విజయరహస్యం, సమత, నైర్మల్యము వై దాంతికమైన జోలపాట,
అభయం అను శీర్షికలక్రింద పెక్కు గేయములు రచింపబడినవి. 'అభయం'యను
శీర్షిక క్రింద రచింపబడిన యీ క్రింది పంక్తులు గమనింపదగి యున్నవి.

దేవికై భయమొందుచున్నావు సఖుడ? దేవుని జూచియా? బుద్ధిహీనతయె
మర్త్యుని జూచియా? పిరికితనంబు! పంచభూతములకా? ఎదురించవోయి
నిను నీవు చూచియా? తెలుసుకో నిన్ను! గర్జించుమా 'అహం బ్రహ్మస్మి'
యనుచు

ఈ చరాచరములు నీ సృష్టి గాదె! ఐన, నెవ్వరిమాచి భయమొందెదీవు?
భానిసవా నీవు? విశ్వనాథుడవు! నీ యబద్ధములాడు అలవాటు మావి
ద్వైత భావంబును విషమును విడిచి! రామ ప్రబోధంబు వినవయ్య వినుము
ద్వైతంబుచే నీవు బంధింపబడియు! ఆత్మహత్యను చేసుకోవద్దు సుమ్ము
గర్జింపుమా 'అహం బ్రహ్మాస్మి' యనుచు ॥

శ్రీ కేశవతీర్థులవారి యనువాద మోజోవంతమై శ్రీరామతీర్థుల భావములను
చాలవరకు యథాతథముగ మన కందజేయుచున్న దనవచ్చును. ఈ గేయపాదము
లలో ముక్కలు ముప్పీసము యతి ప్రాసలులేని ద్వీపద లక్షణము గలిగియున్నవి.
భాష సగమునకు పైగా సలక్షణమని చెప్పదగియున్నను కొన్నిచోట్ల వ్యావహారిక
భాషా ప్రయోగము, లక్షణ విరుద్ధమైన శబ్దములు కానవచ్చుచున్నవి.

ఉదా :— నాకే పరవయు లేదు । పరమాత్మ యనేటి । గనగసా తరులు
వా హృదయశీగంబు । బోధాస్వరూప । భీతి కొట్టుకపోయె । ఏమిటో తెలుస?
అతి పెద్ద శబ్దము । జాగ్రద స్వప్నములు । వృద్ధత్వము । పరమాత్మే । జగత్ప
ర్యంబు । జీవచ్ఛక్తి (జీవశక్తి) । తెలుసుకో । మొదలై నవి. ఇట్టి ప్రయోగము
లాధునిక కవిత్వమున సాధారణముగ సర్వత్ర కానవచ్చుచునే యున్నవి.

మొత్తముమీద నీ రామగీత భావమున జిజ్ఞాసువులకును, భావ ప్రకటన పద్ధ
తిలో నాధునిక రచయితలకును, అందు ముఖ్యముగ నభ్యుదయ రచయిత లనదగిన
వారికిని ఉత్తేజకరమై తత్వచింతనకు ప్రోత్సహించునదిగా నున్నది. ఎవరైవ
గానిండు, మొదలుపెట్టినచాలు— చివరివరకు విశవనీయక చదివించును. అట్టిశక్తి
దీనియందున్న ట్లనుభవమువలన గ్రహింపవచ్చును. ఇదీ సర్వజనోపయోగియైన
యాధునికాద్వైత తత్వకావ్యములలో నొక యమూల్య రత్నము.

శ్రీ రమణ గ్రంథమాల

అరుణాచలమున జ్ఞానసిద్ధుడై భక్తుల కాత్మతత్వ ముపదేశించుచు నీ శతాబ్ది
యారంభమునుండి 1950 వరకు భౌతిక కాయముతో నుండిన శ్రీ రమణ
మహర్షి యొక్క అంధ్ర పద్యరచనలు, వారి తమిళ, సంస్కృత రచనల
కాంధ్రానువాదములు కొన్నియు, కలిసి 'రమణ గ్రంథమాల' యనుపేర్

శ్రీ రమణాశ్రమమువారిచే ప్రచురించబడినవి. శ్రీ రమణభగవానుని బోధ ముఖ్యముగ, సూటిగ, ఆత్మజ్ఞానమును గూర్చియే. ప్రతి విషయము 'నేను' అనుచోట నుండియే యారంభమగుచున్నదిగావున, ఆ 'నేను' యొక్క మూలస్థానము, మూలస్వరూపము తెలిసికొనవలెననియే-ఆ బోధ సారాంశము. "ఆ నిజమైన 'నేనే' ఆత్మ. అదియే 'పరమాత్మ'. ఆ యాత్మను తెలిసికొనుటకు, గురుభక్తి, భగవద్భక్తి, చిత్తశుద్ధి కారకములై పరంపరాసాధనములగును. ప్రాణనిరోధముచే మనోలయము, ఏకతత్త్వవిషయమే మనో నాశనమునగును. మనోనాశమైనచో శేషించునది యాత్మయే. చిత్తము బాహ్యోన్ముఖముకాక తనయొక్క స్వరూపమును తెలిసికొనుటయే స్వతాపజ్ఞానమగును. అదియే తత్త్వదర్శనము. అదియే పరమాత్మ దర్శనము." ఇది శ్రీరమణోపదేశమున సాధనమార్గము. ఈ విషయములు 'ఉపదేశసారము' మొదలగు వానియందు తెలుపబడియున్నవి.

ఇవికాక అరుణాచల ప్రశంసాదులైన శ్రీ రమణమహర్షి రచన లిందు కొన్ని యున్నవి. వానియందును భక్తిజ్ఞాన బోధకములైన వాక్యములు కొన్నియున్నవి. మహర్షి రచించిన కీర్తనలు కొన్ని తత్త్వబోధకములై యిందున్నవి. ఇంట్లందున్న వివిధ రకములైన తత్త్వబోధక రచనలనుండి కొన్ని యుదాహరణములు, వానియందలి తత్త్వ విషయములను, రచనా విధానమును, తెలిసికొనుట కనువుగ విప్పట నీయబడుచున్నవి.

(1) అరుణాచల దీపదర్శన తత్త్వము :

ఇందరుణాచలజ్యోతి దర్శనమువలన గ్రహింపదగిన తత్త్వము సృష్టికరింపబడినది. ద్వీపద :- ఈ శరీరమే యామ నేనను మదిని నాశమొనర్చి పూర్ణముగా వా బుద్ధి!

హృద్వాసి యగుచు, లోదృష్టి వలననునద్వైతమగు నిజాహంజ్యోతి గాంచు! దిరయ భూమధ్యమౌ నరుణాద్రి దీప! దరిసెనమై యొప్పు తత్త్వార్థమగును॥

దేహాత్మబుద్ధి యనెడి యజ్ఞానాంధకారమును నశింపజేయు పరమాత్మ బుద్ధిచే ఆత్మజ్యోతిని హృదయమున దర్శించుచే, అరుణాచల దీపదర్శనమున గ్రహింపదగిన తత్త్వము.

(2) అక్షర మణిమాల:- (గేయము) :-

మణిమాలయనగా పెండ్లినాటి పూలధండ, ఇది మొదట, మహర్షిచే తమిళ

మున అకారాదీ యక్షరక్రమమున, చరణముల యాద్యక్షరము బండునట్లు కూర్చ బడినదగుటచేత విదీ “యక్షర మణమాల” యవలడినది. (తెలుగున నట్లకారాదిగా లేదు. అక్షరుని గూర్చిన మణమాల యగుటచేత గూడ విదీ యక్షరమణమాల యన దగియున్నది. ఇందు క్షక్తుడు నయిక (జీవుడు). అరుణాచలుడు నాయకుడు. (ఈశ్వరుడు). నయిక తప మనోభావ కుమమములను శ్లోకరూప విరచితమాత్రగా ప్రియున కర్పించు ప్రేమభక్తి స్వరూపమిందు ప్రదర్శింపబడినది. భిక్షుటన సమయ మున శిష్యులు పాడుకొనుటకై స్వామి దీని ననుగ్రహించిరట. ఇందుగల, ప్రేమ, భక్తి, శృంగారములలో జ్ఞానోపదేశము క్షీరమున శర్కరవలె సంతర్గతమై యున్నది. ఇందలి భావములను గ్రహించుటకిట కొన్ని చరణము లుదాహరింపబడు చున్నవి.

పల్లవి : అరుణాచల శివ, అరుణాచల శివ,

అరుణాచల శివ అరుణాచలా ||....|| (రెండుసార్లు)

చరణము 2 :- అశగు (అంచ) సుందరములవలె జేరి నేను నీ!

పుంద మభిన్నమై యరుణాచలా||

ఇందు జీవేశ్వరాభిన్నత్వ (అద్వైత) మాకాంక్షింపబడినది రమణ భగవానుని తల్లిదండ్రులగు ఆశపుమ్మ, సుందరమయ్యలవలె ననెడి ధ్వనియు విందున్నది.

చరణము :- 12. ఒకడవో విను మాయమొనరించి వచ్చువా

రెవ, రిదీ నీజాలమరుణాచలా||

ఇందు జగన్మిత్యాత్వము, బ్రహ్మసత్యత్వము, ధ్వనించుచున్నవి. “ఒక డవోనిను” అనుటలో బ్రహ్మైకత్వము (సత్యత్వము), ‘ఇదీనీజాలమ’నుటలో జగన్మిత్యాత్వము గ్రహింపదగును.

చరణము 16 :- కాంత మినుముబలె గవిసినన్ విడువక

కలసి నాతోనుండు మరుణాచలా||

ఇందు ఇను మజ్జానజీవుడు. కాంత మీశ్వరుడు. విడువక కలసి యుండుట భ్రమరకీట న్యాయమున జీవు నీశ్వరునిగా చేయుట. కాంతమినుముతో (ఒక పద్ధ తిలో) చిరకాల శంఖిధము కలిగియున్నచో నా యినుపముక్కయు కాంతమగును, వీకస్వరూపమగుట ఇంద పేక్షింపబడినది.

చరణము 40 :- జ్ఞానములేక నీయాశ, దైన్యముబాప
జ్ఞానముదెల్పి బ్రో వరుణాచలా॥

ఇందు జ్ఞానరాహిత్యముచేతనే దైన్యము, దానివలన దైవ్యము కలుగుచున్న
వనియు జ్ఞానమువలన పవి నశించుననియు స్ఫురించుచున్నది.

చరణము 48:- దైవమనుచు నిన్ను దరిజేరగా నన్ను
పూర్ణనాశమొనర్చి తరుణాచలా॥

ఇందు భక్తివలన జ్ఞానము కలిగి యహంకారరహితమై యద్వైతసిద్ధికలిగిన
భావమున్నది.

చరణము :- నీవు నేనయి నిత్యానందమయముగ
నిలుచుస్థితి కరుణిం పరుణాచలా॥

ఇందు భేదభావము వశింపగా లభించు నిత్యానందస్థితి యాకాంక్షింపబడినది.

చరణము 82:- నత్యాహమున మనోమృదువుష్పకయ్యపై
మేనలయ గరుణింపు మరుణాచలా॥

అహం చదార్దమెరిగి (యాత్మజ్ఞానమునొంది) తన్మయత్వమున శరీరము
మరచుట యందు కోరబడినది.

చరణము 91 :- రేయింబవలు లేని బట్టబయటి యింట
రమియింపగారమ్ము అరుణాచలా॥

కాలాతీతస్థితి విరుపాధికానంద మనుభవింపగోరు యిందు తెలుపబడినది.

చరణము 95 :- రమ్మని లోదూరి నీజీవమిడునాడె
నాజీవమును బాసి తరుణాచలా॥

ఇం దాత్మసాక్షాత్కారముచే నహంకార రాహిత్య మనుభవమగుట తెలుప
బడినది.

ఇట్లు 42, 43, 44, 45, 47, 50, 51, 52, 54, 59, 62, 66, 68, 69,
77, 88, 93, 97, 99, 103 సంఖ్యలుగల చరణములును, తత్త్వగర్భిత
ములై యున్నవి.

“ఎవరు నా నోటిలో మన్నుగొట్టినా బ్రతుకు హరించిన దరుణాచలా”
సంబంధ చరణములలో తత్త్వముతోపాటు నిందాస్తుతి చ్ఛాయలు, చక్కని తెలుగు
కాతీయ ప్రయోగములును కనుపించుచున్నవి.

ఇందు మొత్తము నూటయెనిమిది చరణములున్నవి. ఇందు భక్తి, కరుణ, శాంతిరసములు ప్రధానముగను, శృంగారరసము ఛాయామాత్రముగను గోచరించుచున్నవి.

3. అరుణాచల నవమణిమాల :- ఇది తొమ్మిది పద్యములలోనున్న అరుణాచల ప్రశంసాపూర్వకమైన స్తుతి. తత్త్వభావయుతమై, శాంత కరుణరస భరితమైనది. ఇందలి తాత్త్విక భావముల కొండు రెండుదాహరణము లీయబడుచున్నవి.

గీ॥ సత్యచిత్సుఖము మఱి యీశ్వరుడు జీవు

దయ్యిరువుర యైక్యం బర్థమైనయట్టి

తత్త్వమసియే యరుణ పడార్థమగు నచల

తార్థము.....

2

అరుణాచలమున కిందు తత్త్వమసి మహావాక్య సమన్వయము చేయబడినది.

4. అరుణాచలాష్టకము :- ఇందు మహర్షి తమ సాధనకాలమున పొందిన యనుభవములు వివరించిరి. ఇది మహర్షి యుపదేశ సార సర్వస్వమన బడినది. ఇందలి భావములకు కొన్నియుదాహరణములీయబడుచున్నవి. ద్వీపద:-

ఎఱుకను మఱుగిడి యీడ్వ దాపునకు! వరిగిన సమయమం దచలమై గంటి॥
కనువాడెవండని మనమున వెదుక! కనువాడు గనలేక యునికినిగంటి

కనితి నేననుటకు మనముదయ్యె! కన్ నైతి ననుటకు మనమెట్లువచ్చు॥ 2

ఉదధి నెగయు మేఘ ముర్వి వర్షించు! నీరది మున్నీరుజేరు పర్యంత

మాపినను నిలువ, దటులనే దేహి! నీయందు వెలువడి నిష్కరుచనుక

కల పలుమార్గాల మెలగి నిలువక! అలసియు వినువీధి విజకడగనక

యిలకాక యితర మే నెలవును లేక! వచ్చినదారిబోవలయు పక్షివలె

మఱి లోవలవచ్చు మార్గమేగ సుఖ! అంబుధిని వినుబొందు నరుణ

భూధరుడ॥ 8

ఇందలి విషయము సరళమై సుబోధమై యున్నది. చివరి భాగములోని యుపమానము భావమును మరింత స్పష్టము చేయుచున్నది.

5. అరుణాచల పంచరత్నములు :- ఇవి మహర్షిచే మొదట సంస్కృతమున నార్యావృత్తమున రచింపబడినవి. వీనియందుదాత్మ లక్షణము, విచార

యోగ, భక్తిమార్గముల ప్రస్తావన కానవచ్చును. ఇది సకలోపనిషత్పారమనదగినది.
కం॥ కరుణాపూర్ణ సుధాద్రీ! కరనికరముచే నిఖిలము కబళించెడి యో
యరుణాచల పరమాత్మా! యరుణుడగు మ, ను వికసింప నంబుజమనమున్!

కం॥ జననస్థితి విలయము లె, ల్ల నగును జిత్త మరుణాచలా నీలోనే
నను నాత్మవై హృదీని న, ర్తన మాడుటను వెలసితి హృదయమును,
పేరన్॥

నేనని యెందువెడలునని! లోనమల మసిషచే విలోకింపగా
తానగురూపమెఱిగి నీ! లో నరుణాద్రీ నది యబ్ధిలోవలె నెనయున్॥ 3

పోనాడి వెలివిషయముల! స్రాణ నిరోధమున మనసు బంధించి నినున్
ధ్యానించుయోగి కాంచును! లోన ననూనమగు నీ వెలుగు నరుణాద్రీ॥ 4

మనసును నీకర్పించి య! రుణాద్రీ సర్వమును నీదు రూపుగ నెపుడున్
గనుచు ననన్యప్రీతిన్! నినుగొలువ జయించు మునిగి నీసుఖమందున్॥ 5

కం॥ అరుణగిరి రమణ కృతమగు! నరుణాచలపంచరత్న మార్యాగీతిన్
అరుదై న వేదసారము! అరయంగా గందములివి యనువాదమగున్॥ 6

ఈ పద్యములు కడుసరళములై వివరణాన ప్రేక్షకులై భావమును సుస్పష్ట
ముగ తెలుపుచున్నవి. రచన చక్కని ధారకలిగి సరసమైయున్నది. వీని చివర
నొక సీనపద్య మద్వైతభావభరితమై యిట్లున్నది.

సీ॥ హరిమొదలయిన యితరజీవుల హృదయ

వారిజ గుహయతిదు వ్యాపకముగ

నెఱుకయై రమియించు పరమాత్మదెవ్వడో

అరుణాచలరమణుడగు నతందె

పరభక్తి నుల్లంబు కరుగంగ నత్పరు

డంతట పూర్ణుడై యలరు గుహను

దతిజేరి జ్ఞాననేత్రంబు తెఱచి నిజ

మెఱుగగ బట్టబయలగు నదీయు॥....

ఇం “దరుణాచల రమణుడు సర్వజీవహృన్నివాసి” యని మహర్షి స్వామి
సవము ప్రకటించబడినది.

6. ఉపదేశసారము :- ఇది ముప్పది ద్వీపదలలోనున్న “రమణ బ్రహ్మ సూత్రము” అనదగిన గ్రంథము. మహర్షియొక్క సంస్కృత రచనయే దీనికి మూలము. శ్రీరమణ మహర్షియొక్క యుపదేశసార మిదియే. “కర్మము జడము. కర్మఫల దాత ఈశ్వరుడు” అనెడి పూర్వ మీమాంసాఖండనముతో ప్రారంభమై, కర్మ, భక్తి, యోగ, జ్ఞాన మార్గములను సాధనములుగా వివరించుచు నద్వైత తత్వమున పరిసమాప్తి నొందుచున్న చక్కని చిక్కనిచిన్నిరచన యిది. ఇట్టి రచన మహర్షి కేగాని, మరొకరికి నసాధ్యమన్న నతిశయోక్తి కాదు. ఇందలి కొన్ని సూత్రము లిచట నుదాహరింపబడుచున్నవి.

మూలము :- కర్తృరాజ్ఞయా ప్రాప్యతే ఫలం ।

కర్మ కింపరం? కర్మ తజ్జడం ॥

1

అనువాదము (ద్వీపద) :-

కర్మము ఫలమిచ్చుఁ గర్తాజ్ఞవలన

కర్మము దైవమా? కర్మము జడమే ॥

మూలము:- ఈశ్వరార్పితం నేచ్ఛయా కృతం ।

చిత్తశోధకం ముక్తిసాధకం ॥

3

అనువాదము (ద్వీపద) :- కర్తృర్పిత ఫలనిష్కామ్య కర్మంః

చిత్తశుద్ధినొసగి చేర్చును దారి ॥

మూలము: ఉత్తమ స్తవా దుచ్చమందతః

చిత్తజం జప ధ్యానముత్తమం ॥

6

అనువాదము:- ఉత్తమస్తోత్రము లుచ్చైరుపాంశు

చిత్తజపములలో (జింతయుత్తమము ॥

ఈ యుదాహరణము అనువాద మెంత మూలకాదాత్మ్యమున నున్నదో తెలిసికొనుటకు చాలును. ఇక విషయప్రధానమైన కేవలానువాద పంక్తులు కొన్ని యుదాహరింపబడుచున్నవి. ద్వీపద:

భావబలఁబుచే భావశతీత । భావస్థితి మునులు పరభక్తి యనిరి॥

9

కర్మము, భక్తి, యోగ జ్ఞానము లిదె మ్రమ్మాన స్వస్థమై మనముండుమహిమ॥

చిత్తము ప్రాణము చిత్కియాశక్తి 1 యుక్తశాఖలు మూలశక్తి యేకంబు ॥
 చిత్తము దృశ్యముల్ చేరక తనదు 1 చిత్త్వమెరుగుటయే తత్త్వమెరుగుట॥
 మనసు వ్యరూపము మరువక యెఱుగ 1 మన మనునదిలేదుమార్గము సూటి॥
 ఉన్న జీవేశ్వరు లొక వస్తువాత్మ 1 భిన్న ముపాధి చిత్తన్న చిహ్నములె॥
 తా నుపాధి వదలి తన్నెఱుంగుటయె 1 తానుగా వెలు గీత తత్త్వదర్శనము ॥
 అహములేనిస్వయమనుభూత నిష్ఠ 1 మహా దుగ్ర తపమనెమహి రమణముషి॥

ఇంతసూక్ష్మముగ తత్త్వమును, సాధనపద్ధతిని కరతలామలక మొనర్చు రచన తెలుగులో మరొకటి కనిపించదు. దీనికి వివరణము వ్రాయబూనినచో, వ్యాస బ్రహ్మసూత్ర భాష్యమంత యగును. శ్రీ రమణ కృతులనుగూర్చి ప్రత్యేక పరిశోధన చేయు సుకృతికది సుకృతియగును.

(7) ఉన్నది నలుబది (సద్విద్య) :- ఉన్నదానిని (సత్, ను) గూర్చి చెప్పబడిన నలుపది పద్యములు. దీనికి మూలము మహర్షి యొక్క తమిళ రచన. దీని కొంధ్ర వచనానువాదము మహర్షిచేతనే చేయబడినది. దీనికి సంస్కృత శ్లోక రూపానువాదము, తెలుగున ద్వీపద రూపానువాదము, వృత్తపద్య రూపానువాదము కూడ నున్నవి. వీనిలో కొన్ని శ్లోకములు, పద్యములు మహర్షి విరచితములు. కొన్ని తచ్ఛిష్య రచితములు. ఇందలి ముఖ్యాంశములను అనువాద సరళిని తెలియుట కనువుగా మహర్షి వచనముల నుండియు, వనువాద ద్వీపదలనుండియు, వృత్తముల నుండియు, కొన్ని యుదాహరణము లీయబడుచున్నవి.

వచనము :- జగత్తు, జీవుడు, ఈశ్వరుడు అను మూడు వస్తువులను బట్టియే ఏ మతమైనను ఆరంభించును. ఒక వస్తువే మూడగును. ఎప్పుడును మూడు మూడే యనుట అహంకార ముండువరకే. కనుక నేను (అహంకారము) చచ్చి తన స్థితిలో తానుండుట యుత్తమము 2. ద్వీపద :-

కన జగజ్జీవేశులను చూచిమూల! మునుబట్టి యే మతమును ముందునిలుచు
 అనయమ్ము మూడుమూడని మూడు నొకటి! యనుట యహంకార
 మలరెడుపరకె॥

కనుక నహమడగి తనయందు తాను! అనయముండెడుస్థితి యది
 యుత్తమంబు॥

ఇందున్న “మూడునొకటియనుట” యను వాక్యము మూలమున నట్లులేదు. అనువాదము వచనమునకు కొంత భిన్నముగనున్నది. అనువాదమున, వచనము నందలి భావము సరిగ పొనగలేదు.

చ॥ భువనము, జీవుడిశుడను, పుంతనుబట్టియే యే మతమ్ము ను
దృవమగు, వస్తువాక్కటియే భవ్యముమూడగు మూడునెప్పుడున్
అవుగద మూడుగాననుట యాయహమెంతకు నుండునంతకే
శివమగు నాయహమ్మణచి శీఘ్రమె తానుగ దాను నిల్చినన్॥
ఈ యనువాదము వచనానుగుణముగ నున్నది.

వచనము :— అజ్ఞానము లేక జ్ఞానములేదు. జ్ఞానములేక అజ్ఞానములేదు. అజ్ఞానాజ్ఞానము లెవ్వరికో, అమ్మొదలైన తన్నుతాను తెలియు జ్ఞానమే జ్ఞాన మగును. 10. ద్వీపద:—

ఎఱుగమిని విడిచి యెఱుకయులేదు! ఎఱుకను విడిచి యాయెఱుగమిలేదు
ఎఱుక యెఱుగమి యెవ్వరికని మూల! పురుషుడౌ తనను తానెఱుగుచే
యెఱుక॥

కం॥ జ్ఞానము లే కజ్ఞానము! జ్ఞానం బిజ్జతయులేక కలుగవు, మఱి యా
జ్ఞానాజ్ఞానములకు మొద! లేనని తను దానెఱుంగుచే జ్ఞానమగున్॥

వచనము :— జడశరీరము “నేను” అనదు. సత్తె యినచిత్తు జనంచదు. నడుమ (మధ్య) దేహపరిమాణముగ ‘నే’ నొకటిపుట్టును. ఇదియే చిజ్జడగ్రంథి, బంధము, జీవుడు, సూక్ష్మశరీరము, అహంకారము, సంసారము, మనస్సు మొదలగు నవి యని తెలియుము (24) ద్వీపద.

అనదు ‘నే’నని జడమైన దేహంబు; జనియింపదెప్పుడు సచ్చిత్తు; మధ్యఁ
దను పరిమాణముగను బట్టు ‘నేను’! గ నొకటి చిజ్జడ గ్రంథి బంధంబు,
మనసహంతయు, సూక్ష్మతనువు జీవుండు! మనతర సంసారమును నగును
నదియే॥

మ॥ జడమైనట్టి శరీర ‘మే’ ననదు తాన్, సత్తె వ చిత్తెప్పుడున్
బొధమన్జాలదు; మధ్య ‘నే’ నొకటి యాపున్బొందు దేహకృతిన్

బుడమిన్ దానిదె చిజ్జడంపు ముడియున్ బొల్పొందు బంధంబు జీ
వుడు సంసారము సూక్ష్మదేహము మనంబున్ దానహంకారమున్॥

వచనము :- ‘నే’ నెవ్వడని మనస్సులోపల పెదకుచు హృదయమున జేరి
వపుడు నేననువాడు తలక్రింద బడిపోయి తోడనే “నేను” ‘నేను’ అనుచు దానుగ
నొక వస్తువుతోచును. తోచినను దానియర్థము అహంకారముకాదు. పరిపూర్ణ వస్తువే
దానియర్థము॥ (30) ద్వీపద :-

‘నే’ నెవడని మదిలోన పెదకుచు, అనహృదయము, నేనను వాని శిరము
తునుగ ‘నే’ ‘నే’నని తోచుచు దాను, గనొకటి; యహమిది కాదు పూర్ణంబె॥

కా॥ నే నెవ్వండ నటించు మానసములో నెంతేని శోధించుచున్
దానే మూలముగా వెలుగు హృదయాంతర్థానమున్ జేరగా
‘నే’నంతన్ దలక్రిందుగాబడియటన్ ‘నేన్’ ‘నే’ నటంచొక్కటై
తానై తోచును బూర్ణవస్తువదీయః; దాగాదహంకారమున్॥

వచనమున “నేననువాడు తలక్రింద బడిపోయి” యని యన్న భాగము
ద్వీపదలో “నేనను వానిశిరము తునుగ” అని మార్చబడినది. పద్యమున “నే
నంతటన్ తలక్రిందుగా బడి” యనబడినది. వీని పలుకు బడిలో భేదములున్నను
తాత్పర్యమున భేదము లేదు.

వచనము:- “నన్ను నేనెఱుగను” “నన్ను నేనెఱుగుదును” అనుట హాస్యా
స్పదముగ నున్నది. ఏల? తన్ను దనకు విషయముగావింప దాను రెండగునా? తాను
ఏకమగుట అందరికి అనుభవసిద్ధము. 33

ద్వీపద :- “ననునేనెఱుగ” “నేను నన్ను నెఱుగుదు”

నను రెండునున్నవి హాస్యాస్పదముగ
తను విషయమొనర్ప దాను రెండగునె?
తన యేకతయగు నందలి యనుభూతి॥

అ. వె “నన్ను నేనెఱుగను” నన్ను నేనెఱుగుదు
ననుట హాస్యవిషయమగును; ధాన్య

తన విషయమగుటకుఁదాను రెండొనె? తా

నొక్కడనుట యందఱొప్పినదియె॥

ఇందలి వచనములు సూత్రప్రాయములు. అనువాదములును కొంచెమించగా తదను గుణముగనే యున్నవి. అందు ద్వీపదలకంటె పద్యానువాదము మరింత యోగ్యముగ కనిపించుచున్నది. రెండు రకముల యనువాదములును నవ్యయక్తి స్థిత లేక సులభ సుబోధములుగనే యున్నవి. భాష లాక్షణికము, పరళమునై యున్నది. కవిత ఛానూరుద్ధి కలిగి చక్కగా సాగినది. జిజ్ఞాసువుల కీయుభయ విధముల యనువాదములును సంతృప్తిని సంతసమును సమకూర్చగలవు.

సూక్తి సుధ

శ్రీ రమణ మహర్షి, ఉన్నది నలుబది (నద్విద్య) కనుబింధముగా నందలి యంశములకు ప్రమాణము లనదగిన కొన్ని శ్లోకములను యోగ వాసిష్ఠాదీ గ్రంథములనుండి యుద్ధరించియు, కొన్ని తాము రచించియు 'సూక్తిసుధ' యను పేర నంకలనముచేసి వానికి తెనుగు వచన అనువాదము చేసిరి. ఇందద్వైతతత్వముపై వితరులు చేయు ఖండనలకు ప్రత్యుత్తరములున్నవి. ఈ తెలుగు వచన అనువాదమునకు కూడ "ఉన్నది నలుబది"కి వలెనే ద్వీపదరూపమునను, పద్యరూపమునను, చేయబడిన యనువాదములున్నవి. వానినుండి కొన్ని యిచట నుదహరించబడుచున్నవి:-

వచనము:- ఈ సర్వము దేనియందున్నదో, దేనివో, దేనినుండి కలిగినదో, దేనికొఱకో, -నివలననో, ఏదియో ఆ సర్వస్తువును భజింతము గాక॥

ద్వీపద :- దేనినుండి కలుగు, దేనియందుండు! దేని దీసర్వమ్ము దేనికై వెలయు

నేదేని వలననో యేదియో యదియో! సర్వస్తువగు దానిస్మరణ పేసెదము॥

మత్తకోకిల : దేనియందీది లోకజాలము తేజరిల్లుచునున్నదో

దేనిదోమరి లోకమంతయు దేనినుండి జనించెనో

దేని వల్లనో సృష్టియంతయు దేనికోయది యేదియో

దాని గొల్తము సత్స్వరూపముదత్యవస్తువు పూర్ణమున్॥

ఇందద్వైతపూర్ణతత్వము తెలుపబడినది.

వచనము :- నీకు వెలుగువీడి? నాకు పగటియందు సూర్యుడును, రాత్రి

యందు చంద్రదీపాదీకములును వెలుగై యున్నవి. ఆ వెలుగును వెలిగించు (చూపించు) వెలుగేదీ? కన్ను. కంటినేది వెలిగించును? (కంటికా శక్తినిచ్చునది యేదీ? యని భావము) బుద్ధి. బుద్ధిని వెలిగించునది ఏదీ? (బుద్ధికి ప్రేరేపకమేదీ యని భావము) నేను. కనుక నీవే మేలైన వెలుగు అది “నేనే” 7

(ఇదే గురు శిష్య సంవాద రూపముననున్న “కింజ్యోతిస్తవ”.... యనెడి శ్రీ శంకర భగవత్పాదుల “ఏక శ్లోకీకి అనువాదము)

ద్వీపద :- వెలుగేదీ? వవలింట వెలుగు భాస్కరుడు:

రజనినిందుడు దీపరాజియవెలుగు;

ఆవెల్లువెల్లో? నాయక్షి యక్షికినా?

బుద్ధివెలుంగగు బుద్ధికివెలుగా నే; నిట్లు వివరింప నీవెగదయ్య

మేలైన వెలుగది యాలించునేనే॥

చం॥ వెలుగెదినీకు? నాకినుడువెల్లువగల్, నిశిజంద్రదీపముల్.

వెలుగును వెల్లజేయగల వెల్లెదీ? కన్నగు; దానికేతియో

వెలుగదిబుద్ధి యామతికి వెల్లెదీ? నేను; వెలుంగునద్దినీ

వలనను, నీవె మేలయిన భావమనెన్ గురు, డద్దినేనెగా॥

ఇందాత్మయొక్క మూలకారణత్వము తెలుపబడినది.

వచనము :- అల్పబుద్ధులకు, పుత్రభార్యాదీ, సంసారముండురీతి, విద్వాంసులకు అనేక శాస్త్ర సంసారములు ధ్యానమునకు ఆటంకము నొనర్చునవియై లోపల గలవు (34). ద్వీపద :-

అల్పబుద్ధులకు, దారాత్మజులట్లు! విద్వాంసులకు శాస్త్రవితతి రూపమున

సంసారములు, ధ్యానసాధనా రోధ! కంబులు లోపలగల వనేకములు॥

తే. గీ. అల్పబుద్ధులకు సుతదారాదీయుక్త!

మైన సంసారముండెడు నట్లనేక

శాస్త్రసంసారముల్ ధ్యానసరణి నడ్డ!

పరచునవయి లోనుండు విద్వాంసులకును॥

వచనము :- లిపి అనగా విద్యనెఱింగిన తాను పుట్టుచోటు ఎదియని యెంచి (తెలిపి) లిపిని-అనగా-తల-వ్రాతను-లేక-కర్మను దొలగింప ధలంపని

వాడు, లిపిని ఎఱింగి-అనగా-జ్ఞానము గలవాడైనను ఫలమేమి? అట్టివారు శబ్ద గ్రహణ యంత్ర (Gramo Phone) తుల్యులేగాని, వేరెవ్వరు? శోణేశా చెప్పము (35). ద్వీపద :- లిపి నెఱింగిన దాదెలిసి తనమూల! మెదియని కని లిపినేరని వాడు

లిపినెఱింగియును ఫలితమేమి కలదు? శబ్దగ్రహణయంత్ర సముదె

శావేళ ! ॥

ఉ॥ వ్రాతనెఱింగినందులకు వారక తా ముదయించు చోటెనో
ప్రాతిగఁ దామెఱింగి తల వ్రాతదలంగ దలంపకున్నచో
వ్రాతనెఱింగి లాభమెది? వారలు కారొకొ శబ్దముద్రీణీ
ఖ్యాత విచిత్ర యంత్ర సములార య, శోణగిరీశ చెప్పమా.॥
ఇది చదువుయొక్క సార్థక్యమును గూర్చిన హెచ్చరిక యనవచ్చును.

వచనము :- సకల వేదాంత సిద్ధాంతసారమును సంగ్రహించి చెప్పెదము వినుము. “నేను” జచ్చితానుగ వెలుగగ తానేమి మిగిలియుండు వస్తువు. 40

శ్లో॥ సర్వవేదాంత సిద్ధాంత సారం వచ్చి యథార్థతః
స్వయం మృత్వా, స్వయం భూత్వా, స్వయమేవా వశిష్యతే॥

ద్వీపద :- తతవేదశీర్ష సిద్ధాంతసారంబు
సంగ్రహమ్మువచింతు జక్కగవినుము,
“నేను” చచ్చినయంతఁ దానుగా వెలుగ
దాన శేషించు సద్వస్తువు, వత్స॥

ఆ. వె. సంగ్రహము వచింతు సకల వేదాంత సి
ద్ధాంతసారమునకు, దాని వినుము
“నేను” జచ్చితానుగానే భాసిల్లగ
మిగిలియుండు వస్తువగును దానె॥

ఇందలి వచనములును, రెండురకముల యనువాదములును, నన్నివిధముల “ఉన్నది నలుబది” వలెనేయున్నవి. జిజ్ఞాసులకివి మిక్కిలి ప్రీతిపాత్రములు కాగలుగుటలో సంశయము లేదు.

ఏ కా త్మ పంచకము

మహర్షి యరవభాషలో హృదయ, సహస్రారములపై రచించి యుండిన

గ్రంథములోని మూడుపాటలకు శ్రీమతి సూరి నాగమ్మ యను భక్తురాలి కోరికపై మహర్షియే, అరవ ఛందసులో నొకటియైన 'వెణ్ణా' వృత్తమున తెనుగుచేసి, యామె కోరికపైననే మఱి రెంటిని రచించి, యా మొత్తమున కేకాత్మపంచకమని పేరు పెట్టిరి. ఇవి ఆత్మయొక్క అద్వైతము తెలుపు పంచరత్నము లనవచ్చును.

పీనిలో నొండు రెండిచట సుదాహరింపబడుచున్నవి : కలివెణ్ణా :-

తన్నుమఱచి తనువుతా నెకలచి! యెన్నియో జన్మము లెత్తితుడి-దన్ను,
దెలిసితా నొట పలుదేశసంచార! కల నేమి ల్కనుట కనుము చలింపక॥ 1
తానుండి తానుగ దన్ను(దా "నే నెవ? "దేనుండు స్థానమెదీ?" యను-వానికి
"నేనెవ? దెక్కడ నేనున్నా? నన్నమథు! పానుని యీడు పలుకు
చిత్తై న॥ 2

తనలో దనువుండ దాను జడహా! తనువం దున్నట్లు తలచు-మనుజుడు
చిత్తములో సున్నదీ చిత్తమున కాఛార! వస్త్ర మనియెంచు వాడగున్,
వస్తువౌ॥ 3

పొన్నుకు వేఱుగ భూషణ ముండునే? తన్ను విడిచి తనువేదీ?—తన్ను
దనువసువా డజ్జుడు 'తా'నను వాడు! తనుగనిన జ్ఞాని ధరించు తన
మహిమ॥ 4

ఎప్పుడు సున్నదీ యే కాత్మ వస్తువే; యప్పుడా వస్తువు నాదీగురు-చెప్పక
చెప్పి తెలియగ జేసినా రే యెవరు! చెప్పి తెలుపుదురు చెప్పుమన
యిప్పుడా॥ 5

వీకాత్మ తత్వము నిట్టిదని తేల్చి భక్తుల్! దేహాత్మ భావము దేర్చెను -
వీకాత్మ

జ్ఞానస్వరూప రమణగురు నాథుడుతా! నానతిచ్చు పంచకమందు॥

(నీ పద్యమందు)

ఇందలి భాష కడుసరళమగుటచే, భావములు స్పష్టములు, సులభమబోధము లునై యున్నవి. శ్రీ రమణులు మొదట 'వెణ్ణా' ఛందస్సులో రచించి దానినే 'కలివెణ్ణా' ఛందస్సుకు తగినట్లు పూరించిరి. తమిళమందలి వెణ్ణా ఛందస్సు కొల దగ మారినచో యదీ "కలివెణ్ణా" ఛందస్సుగా పరిణమించును. ఈ మార్పునకు తగిన పూరణ పదములుకూడ మహర్షిచేతనేకూర్చబడినవి. రమణ భగవానులు తత్వ ముతో పాటుగ తెలుగువారికి క్రొత్తఛందస్సును కూడ ప్రసాదించిరి. ఈ వెణ్ణా ఛందస్సుయొక్క లక్షణము లిచ్చట వివరింప బడుచున్నవి.

శ్రీ భగవాను లనుగ్రహించిన వెళ్ళా-శుక్ల చందస్సు. (తెలుగు గణములు)

1. గణములు:- గల, గగ, య, ర, త, భ, జ, స, మ, న, జగ, నగ, భగ, యగ, సగ, జల, నల, భల, స, జలల, నలల, జవ, నవ,- ఇవియే వెళ్ళాలో రాదగిన గణములు.

2. బంధము :- య, జ, స, న; గల, గగ, గణములకు వెనుక వచ్చు గణము, లమువు పూర్వమున గలదిగను, ఇతర గణముల కనంతరము వచ్చునది, గురువు పూర్వమున గలదిగను, ఉండవలయును. ఇదియే శుక్లబంధము.

అంతిమగణము మాత్రము, ల, గ, లల, లగ, లలో నొకటి, స్వయము గనో ఉకారయుక్త, క, చ, ట, త, వ, వర్ణములలోని మొదటి నాల్గక్షరములు- అ, ఈ వర్ణములలో నొకటి కూడినదో రావలయును.

3. పాదములు :- 4; 3; 1; 4; 3; - గణములు గల నాల్గు పాదములు గలవు.

4. ప్రాసము :- 1, 5, 8, 9, 13 ఈ యైదు గణములలోనే ప్రాసముగనో, మొదటి మూడునొకటి, తక్కిన రెండు నొకటిగనో ఉండవచ్చును.

5. యతి :- ప్రతి పాదము మూడవ గణమున, యతి నియమమున్నది. ఎన్నిచోట్ల యతులుండినను మంచిదే.

6. వెళ్ళాలోని రెండవ పాదము వలెనే నాల్గవ పాదము కూడ మున్నచో నవి “కలివెళ్ళా” చందస్సనబడును.

రమణ మహర్షి రచించిన రెండు కీర్తనలు తత్వబోధకములై యున్నవి. అవి యిచ్చట తెలుపబడుచున్నవి.

1. అప్పడపు పాట :- అప్పడము లొత్తులలోని యాతర తత్వమిందు తెలుపబడినది.

వల్లవి :- అప్పడమొత్తి చూడు-అది తినినప్పుడె నీయాశవీడు॥

అనువల్లవి :- ఇప్పుడమి యందున-నేమటి తిరుగక

సద్బోధానందుడౌ సద్గురు నాథుడు

చెప్పక చెప్పెడు తత్వమగు, సమము

గొప్పది లేనట్టి యొకమాట చొప్పున॥

ఇందు అహంభావాభిమానములను మాషములను నేనెవ్వడనను విచార జ్ఞాన ముట్టమున, నేనుగానవి పగులగొట్టి ఏకివేళ్ళ నక్కరిగమనెను వల్లెరు రసము, శమ దమములను జీలకఱ్ఱ, మిరియములు, ఉపరతి యనెడి యుప్పు, సద్వాసన యనెడి

యింగువ, చేర్చి, చిత్తమనెడి రోటిలో, లోదృష్టియనెడి రోకటితో దంచి సమతయనెడి పీటపై, శాంతమనెడి కొడుపుతో (అప్పడములొత్తు కట్టకో) నొత్తి, మౌనముద్రయనెడి పాత్రలో జ్ఞానాన్నిచే గ్రాగు సద్బ్రహ్మపుత్రమున, నేనది యనెడి యనుభవమువచ్చునట్లు వ్రేచి, తను తానె భుజింప తన్మయమగునట్టి “యప్పడమొత్తి చూడు”పని రూపకానుప్రాచీతముగ నుపదేశింపబడినది. ఇవీ పల్లవి, అనుపల్లవి కాక, నాలుగు చరణములు గలిగి పాడుకొనుట కనువుగానున్నది.

2. ఆత్మవిద్య (కీర్తన) :-

ఇం దాత్మతత్వము, దానిని తెలియుమార్గము, చక్కగా తెలుపబడినవి.

పల్లవి :- అత్యంత సులభం-ఆత్మవిద్య-అత్యంత సులభం॥

అనుపల్లవి :- అత్యల్పాలకునైన హస్తామలకమును!

మిథ్యయగునట్లతి సత్యమై కలదాత్మ॥

చరణముల సారాంశము:- (1) తాను నిత్యమైయుండియు, మిథ్యయగు తను, ధరలు, సత్యమని భావించుజీవుడు, మిథ్యాజ్ఞానమును వీడినచో స్వరూపదర్శనమగును. దానిచే దుఃఖము తొలగి సుఖ ముప్పొంగును.

(2) నేనీశరీరమనుకొనుటచే నానాభావములు వచ్చును. నేనెవ్వడనని లోపల విచారించినచో, తలపులు నశించి, తన స్వరూపము తెలియును. ఇదియే జ్ఞానము, మౌనము. ఇదియే భాయలు, ఇదియే ఆనందస్థానము.

(3) తన్నెఱుగక, మరయేమి యెరిగినను, ప్రయోజనము లేదు. తన్నెరిగినచో నెఱుగదగినదేమియు లేదు. సర్వ జీవులలో నభిన్నమై వెలుగు, నంతరాత్మను తన్నుగా తెలియగా నహంకార నాశనము సుఖవికాసము నగును.

(4) జన్మకర్మ వినాశనమున కన్ని మార్గములకంటె నిదియే సులభము. వాఙ్మనః కాయకర్మల విరమించి నెమ్మదినున్నచో నాత్మ జ్యోతి నిత్యానుభూతమై, భీతినశించి, యానందాంబుధి నోలలాడనగును.

(5) సర్వమునకు సాక్షియు, ద్రష్టయునగు నరుణాచలాత్ముని తెలిసిన నా నందము భాసించును.

ఇట్లే కీర్తన యైదు చరణములలో, నాత్మతత్వమును సుబోధ మొనరించుచున్నది.

ఇదికాక శ్రీరమణ ప్రాసంగిక పద్యములు కొన్ని యున్నవి. అందుందు రెం డిచ్చట మదాహరించబడుచున్నవి.

శ్రీ రమణ ప్రా సంగిక ము లు

1. తమ చేతిమీదుగా నొక యక్షరము వ్రాసియమ్మని, యొక భక్తుడు కోరగా శ్రీ భగవాన్, శ్లేషార్థముతో నిట్లు వ్రాసియచ్చిరి.

శ్లో॥ ఏక మక్షరం హృదీ నిరంతరం। భానతే స్వయం లిఖ్యతే కథం?

ద్యపద॥ ఏకమై వెలుగునే హృదయమందెపుడు
ఏకమక్షరము తానెటు వ్రాయగలము?

పా రాం త ర ము

ద్య॥ ఏకమక్షరము తాహృదయమం దెపుడు

ఏకమై వెలుగునే యెటు వ్రాయగలము?

(మౌనము—లోపలనుండి లేచు ఏకాక్షర రూపమైన యనుగ్రహశక్తి ప్రితి
యని భావము)

2. జన్మదినోత్సవమును నిరసించుచు శ్రీ భగవాన్ వ్రాసినవి :-

వెళ్ళా:- పుట్టు నాడెద్దయో పుట్టుత్సవకరుల!

పుట్టు మనకెద్దమును బుద్ధిగొవి—పుట్టుక

గిట్టుకలేనిదై వెలుగు కేవలవస్తువులో!

పుట్టినదే పుటుదినంబు॥

(పుట్ట=జన్మస్థానము)

వెళ్ళా:- పుట్టునాడైనను పుట్టున కేడ్వక!

పుట్టునాడుత్సవము పూనుట—గిట్టిన

పీనుగ నలంకరించి పెట్టుటని తన్నెరిగి!

యే నలుగురే జ్ఞానమే॥

3. ఆ॥ వె॥ బంధ్రజాలికుండు నందక తా భ్రమం

బందజేయు భాంతులందు భ్రమయు

సిద్ధుడన్న, తానుజెంది భ్రమంబహో

చెందజేయు భ్రమయు జీవులకును॥

(రామగీత)

4. తే॥ గీ॥ ఒడలు నత్వరమదీ స్థితం బుద్ధితంబొ:

కర్మవాసవ విడివడగలయఁ గలవొ:

తన్నెఱింగిన సిద్ధుడు తనువుగనడు:

గుడ్డను, మదిరామదమున గ్రుడ్డివలెను॥

(భాగవతము)

“విచార మణిమాల” యను పేరుగల విచార సాగరమును గ్రంథముయొక్క

నాగ్రహరూపమున, ప్రారంభమున నున్న పద్యములు :-

ఎడి నుఖ నిత్యప్రకాశమౌ నెది, విభునామ, రూపాధార!

మెదిబుద్ధి యెలుగని దెలుగునది నేను కుద్ధమపారము.

పా రాం త ర ము

తే॥ గీ॥ ఎద్ది సుఖము నిత్యము వెలుగెడి విభువగు

నెల్ల నామరూపాధార మెద్ది, బుద్ధి

యెఱుగనిది బుద్ధి యెఱుగునదెద్ది, శుద్ధ

మగునదేది యపారంబెది యదీయే నేను॥

సుఖమై, నిత్యమై, ప్రకాశమై, వ్యాపకమై, నామరూపముల కాధారమై (మఱివ బుద్ధి) యెఱుగనిదై, (విర్మల బుద్ధి) యెఱుగునదై, శుద్ధమై, అపారమై, యేదికలదో, ఆ బ్రహ్మము నేను.

ఏనా నను మ్రింగియే కేవలమా! తానై నిలుచున్నది తత్పరమే.

(అహంకారము నశించగా మిగులునది యాత్మయే)

ఇట్టి రమణ భగవత్సంబంధమగు, సాహిత్యచుంతయు శాంతరసమయమై సహృదయుల కాత్మానంద సంధాయకమై యున్నది.

శ్రీ రమణాభ్యుదయము

కవయిత : నారు నాగనార్యులు

అరుణాచల నివాసిగా ప్రసిద్ధి చెందిన భగవానులు శ్రీమద్రమణ మహర్షుల జీవిత చరిత్రమును శ్రీ రమణాభ్యుదయమును పేర పద్యకావ్యముగ రచించిన శ్రీనారు నాగనార్యు లీ శతాబ్దముననున్న సాత్విక కవులలో నొకరు. వీరు కడప జిల్లా లోని కొండయ్యవల్లె నివాసులు. వైద్యవిద్వాన్ పట్టభద్రులు. వీరు 1903వ సంవత్సరమున జన్మించిరి. పదునారవయేట నుండి కవిత్వ మభ్యాసమున నుండి ముప్పదికి పైగా కృతులు వెలయించిరి. కాని యందు పెక్కు ప్రకటితములు కాలేదు. వీరి “వీరపూజ” విద్యత్పరీక్షకు పాఠ్యగ్రంథముగా నిర్ణయింపబడినది. “మెచ్చుల పచ్చ ముచ్చరి” యనునది వీరి శుద్ధాంధ్ర నిర్వచన పాఠశాతాపహరణ కావ్యము. తిలోత్తమాసాహసికము, ఉషారాజ్ఞి, ఊర్వశి మొదలగునవి శృంగార రసప్రధానమైన కావ్యములు. వృధ్వీరాజవిజయము, వీరపూజ, వీరరసాత్మకములు, పరాధీన భారతము, శ్రీరామనిర్వేదము, సీతానిర్వేదము మొదలగునవి కరుణరస ప్రధాన కావ్యములు. శ్రీ రమణగీత, శ్రీ రామకృష్ణ మహోదయము, సత్యాన్వేషణ (మహాత్మాగాంధీ చరిత్రము), వేదాంత డిండిముము, అర్యవాణీ సాహస్రి, శ్రీహరి సాహస్రి, త్రిపురా

రహస్యము, ఋభుగీత, అవధూత గీత, ఆత్మబోధ, యోగతత్వము, రమణ సాహిత్యోద్యోతము, అసంగానంద విజయము, భగవద్గీత మొదలగునవి శాంతిరస ప్రధానమైన ధర్మ, తత్వ బోధకములైన రచనలు. ఇందు కొన్నిమాత్రమే ముద్రితములైనవి. వీరు 1921 నుండి కాంగ్రెసు కార్యకర్తగా పనిచేసి మహాత్ముని మరణానంతర మిందుండి విరమించిరి. శ్రీ రమణ మహర్షి తో పదునారు సంవత్సరములు సాంగత్యముచేసి శ్రీ రమణ వాఙ్మయమున పదిగ్రంథములు వెలయించిరి. అందొకటి రెండు తప్ప మిగిలినవి శ్రీ రమణాశ్రమమున నజ్ఞాతవాసములోనున్నవి. వీరు కృషిజీవనులు. ఏకాంతవాసము, శుద్ధాద్వైత తత్వము వీరి కత్యంత ప్రీతి కరములు.

దేశభక్తి, మానవసేవ, ఆత్మోపశాంతి వీరి ఓచనలకు ముఖ్య వస్తువులు. వీరి రచనలు మొత్త మిరువదివేల పద్యములున్నవి. అందు కరణ, శాంతిరస ప్రధానమైన, ధర్మ, తత్వ సందేహమైనవియే యెక్కువ. అచ్చ తెలుగు రచన చేయుట యందును వీరికభిరుచి మెండు.

శ్రీ రమణాభ్యుదయమున శ్రీ రమణ మహర్షి యొక్క జీవిత చరిత్రము వివిధ దశలుగా వర్ణింపబడినది. అవి క్రమముగా అవతార దశ, అంతర్ధాన దశ, అనుష్ఠాన దశ, అనుభూతి దశ, అక్షర దశ, అశ్రమ దశ, అమృత దశ యనునవి. ఈ దశల నామములన్నియు 'అ'తార మాదిగా గలవిగా నుండుట యొక విశేషము.

అవతార దశ :- ఇందు శ్రీ రమణుల యావిర్భావము, వంశాదీకము, బాల్యమున విద్యాభ్యాసము, మృత్యుభీతితో ప్రారంభమై యంతర్మృత్యుత్వముగా పరిణమించి, తాను జడమైన శారీరముకాక, జ్ఞాన ప్రకాశ స్వరూపుడనియు, చావులేని వాడనియు మొట్టమొదటిసారిగా నాత్మానుభూతి యప్రయత్నముగ లభించిన సంఘటనయు, పిదప కొంతకాలమునకు వారు పాతకాలా విద్యావిషయమై విశేషశ్రద్ధ వహించుట లేదనెడి కోపముతో నన్నగారు "వానికి చదువెందు"కని తోటివారితో ననగా నదియే యుపదేశవాక్యముగా గ్రహించి, తనకా చదువనవసరమని నిశ్చయించి యరుణాచలమునకు ప్రయాణమై పోవుటయు మొత్తము నూటదెబ్బదీగద్యపద్యములలో వర్ణింపబడినది. అప్పటికి శ్రీరమణుల వయస్సు పదునేడు సంవత్సరములు.

అంతర్ధానదశ :- ఇందు శ్రీరమణులు స్వగృహమున, ఇందు మిత్రులను వీడి యరుణాచలమువేరుట సుమారు దెబ్బదీ పద్యములలో వివరముగ వర్ణింపబడినది.

అనుష్ఠాప దశ :- ఇందు శ్రీ రమణు లరుజాచలేశ్వరున కాత్మార్పణము గావించుకొని, సర్వసంగపరిత్యాగియై మౌనమువహించి, నివాత, దీపకశికేకృతినుండి బ్రహ్మవిష్టానుష్ఠానము చేసిన విధానము నూట పదునాలుగు గద్యపద్యములలో రచింపబడినది.

అనుభూతిదశ :- ఇందు శ్రీ రమణు లరుజాచలమున నున్నట్లు తెరిగి వారి బంధువులువచ్చి వారిని బలాత్కారముగ తోడ్కొనిపోవ ప్రయత్నింపగా వారి కొడలు మంటలెత్తుట, విదప శ్రీ రమణులు తమ నివాస స్థానమున నమీవమున వున్న వ్రణవాద్రీ గుహకు మార్చుట, తల్లి యచ్చటకువచ్చి తనవెంట తోడ్కొని పోవ సర్వయత్నములును చేసి విఫలమగుట, శ్రీ రమణు లాత్మావరోజునుభూతి నొంది విరూపాక్ష గుహయందు వసింప నారంభించుట నూటపదునాలుగు పద్యము లలో వర్ణింపబడినది.

ఆక్షరదశ :- ఇందు శ్రీ రమణులు తామొందిన యనుభూతిని, ఉపవిష ద్రహవ్యములను జిజ్ఞాసువుల కుపదేశించుటకు పెక్కుగ్రంథముల సహారహము బరించుటయు, విచారసంగ్రహము, వివేక చూడామణికి తమిళ గద్యానువాదము మొదలగు గ్రంథములు కడు సులభముగ సర్వజనులకును సుబోధమగునట్లు రచించుటయు, సంస్కృతాంధ్రాంగ్ల మళయాళ భాషలలో వ్రాతమూలకముగ ప్రసంగము చేయుచుండుట, కావ్యకంఠ గణపతిశాస్త్రి మహాశయుడు మొదలగు విద్వచ్చిష్యులకు, తదితరులకును స్వామి యొనర్చిన దీవ్య బోధలు, న్కందాశ్రమ నివాసము, మాతృదేవతలకు ముక్తిసంగుట మొదలగు విషయములు నూట యరు వది యారు గద్యపద్యములలో రచింపబడినవి.

ఆశ్రమదశ : ఇందు శ్రీ రమణాశ్రమ స్థాపనము, వికాసము, ఆశ్రమముపై దొంగలదాడి, అప్పుడు శ్రీ రమణులు ప్రదర్శించిన స్థితిప్రజ్ఞ లక్షణములు, శ్రీ రమణులు - "ఆరుజాచల మాహాత్మ్యము, ఆత్మ విజ్ఞానబోధకములగు వివిధ గీతికలు ఉపదేశసారము రచించుటయును సంకములు వివరింపబడినవి.

అమృతదశ :- ఇందు మొట్టమొదట శ్రీ రమణులు రచించిన యుపదేశ సారము (సంస్కృతము)న కాంధ్రానువాదము మాత్రముండినది.

ఈ గ్రంథ మింతవరకు శ్రీ రమణమహర్షులకు చూపబడినది.

శ్రీ రమణుల భౌతికదేహావసానానంతర మీ గ్రంథము ముద్రణమున కీయబడిన తరువాత మూడురోజులలో మిగిలిన భాగము సుమారు నూటయేబది పద్యములలో రచింపబడి గ్రంథము పూర్తి చేయబడినది. ఈ చివరి భాగమున శ్రీ రమణుల దర్శింపవచ్చు పలువిధములైన భక్తుల భావములు, అనుభవములు, మహర్షి వారి నాదరించి హితబోధ చేయుచుండు విధానములు, శ్రీ రమణులమహిమ దేశవిదేశముల వ్యాపించుట, ఆశ్రమముయొక్క మహాత్కృష్ట స్థితిగతులు, శ్రీ శంకర

భగవత్పాదాచార్యులకు పిదప నద్వైత తత్త్వమును నిశ్శంకముగ ననుభవ పూర్వకముగ సర్వజన సుబోధముగ బోధించిన శ్రీ రమణమహర్షి యొక్క మహిమాతిశయము, చివరకు స్వామి చేతిపై వ్రణములేచుట, అది నిమిత్తకారణముగ వారు భౌతిక కాయమును విసర్జించివి రాట్ స్వరూపులై ప్రకాశించుట, స్వామి దర్శన భాగ్యా భావమునకు భక్తుల విలాపము, శ్రీ రమణాభ్యుదయ గ్రంథ ఫలశ్రుతి వివరింపబడినవి.

ఈ గ్రంథమున మొత్తము తొమ్మిదవందల గద్య పద్యములున్నవి.

ఇందలి తాత్త్విక విషయ సంగ్రహము:- ఇందవతారదశయందు శ్రీ రమణులకు మొట్టమొదటిసారి యాకస్మికముగా నంతరాత్మానుభూతి కలిగిన ఘట్టమున మహర్షికి గలిగిన తత్త్వవిచారము విపులముగ తెలుపబడినది. అందా యనుభూతి తత్త్వమసి మహావాక్యమందలి యసి పదము ప్రత్యక్షమగుట యని తెలుపబడినది.

అనుష్ఠానదశయం దా మహాత్ముని సాధన విధానమును వ్రకంసీలచుచు కవి యిట్లు చెప్పెను—

కం॥ ఏనాటికైన గానీ! యే నరుడే యైనగాని యెటు లేన్ దనకుం
దానే కనుగొనవలయును! మానిత సద్వస్తు వన్యమార్గము గలదే॥
ధ్యాన విష్ణులోనున్న మహర్షి స్థితి యిట్లు తెలుపబడినది.

గీ॥ మనసు వోయిన దారినే మనసు దెలియ
నేరక విచేష్టితుండయి, నిలిచిపోయి
నట్టి గడియారముంబలె నట్టై తండ్రి
యంక సీమను బడియుండె నవధిలేక॥

ఇందు మహర్షియొక్క సాధనలోని వివిధ ఘట్టములు విపులముగ వర్ణింపబడినవి. అనుభూతి దశయందు స్వామి సదమలమహోపదేశము మొదలిడెనన “మది నిలుసుకడగన్న యునికి మంచి” దటంచు వ్రాసి తల్లి ముందరబెట్టెను.

అక్షరదశయంతు స్వామి చేసిన బోధలు కొన్ని వివరింపబడినవి. నిద్రయం దనుదీనమును సహజసుఖానుభవ మెల్లరకును కలుగుచునే యున్నదనియు, అట్టి సుఖానుభూతి నిరంతరముగ నునస్ఫుడిగినచో కలుగగలదనియు, అందులకు తన్ను తానెరుంగుట యవసరమనియు, దానికి “నేనెరుండ!” ననెడి యనితరై కమైవ జ్ఞాప విచారమే యాద్యసాధనమనియు, జగమెల్ల కడిగి గాలించి వెదకినను వేరు మార్గము లేదనియు.

కం॥ నేనెవడనను విచారణ
చే నడగు మనస్సు దానిచే చెఱవుల్
బోనెట్టు సొద రగిల్చిన
దైన కొఱవి శవముగాల్చి యడగారునటుల్॥ అనియు,

గీ॥ మనస్సునకు వాక్కునకు బొందమటలబడిన

యే పదార్థమొకండు భాసించునదీయె

నీవ యంచు నెరుంగు మన్నియును నీవు

గాక యన్యమ్ము గలదె? యొకండునేని॥ యనియు,

కం॥ ఇదికాదు కాదటంచును! వదలివచ్చో నేది మిగులు పరమావిష్కా-

రదళ యదే సుమి నేనను! వదిగూడ యదే గదయ్య యా సత్యంబే॥

యనియు, మనస్సును జయించిన ముక్తిలభించునని నిగమములు ఘోషింపు చుండ నా మనస్సును జయింపక యూరక శాస్త్రములు చదివినచో ముక్తి యెట్లు లభించుననియు, సంకల్పములే మనస్సనియు, నవితేనిచో మనస్సనునది వేరుగా లేదనియు, అప్పుడు నిద్రయందువలె ప్రపంచమే లేదనియు, ప్రపంచము జాగ్రత్స్వ ప్నములందే యుండుననియు, సాలెపురుగు తనలోనుండి నూలును బయటకుతీసి మరల తనలోనికే గొను విధముగ ప్రపంచము హృదయమునుండియే దోచి మరల హృదయమందే యదగుననియు, మనసడగినచో కల్పితసర్పము నశించి యధిష్ఠాన రజ్జువే శేషించెడి జ్ఞాన్స్థితిలోవలె జగద్భ్రాంతి నశించి యాత్మయొక్కటే భాసించు ననియు, ఆత్మనెరిగినచో నిక నెరుగదగినదేమియు లేదనియు, వదియె జ్ఞానాజ్ఞానా త్పరమగు ప్రజ్ఞాన స్వరూపమనియు, “మనస్సాత్మయందు మునకలు పెట్టుకొలది కడకు నాశంబై నిచ్చలు నాత్మయగు” ననియు, దీనికి బలమిచ్చునది యాత్మ విచారమే యనియు, వేరు మార్గములేదనియు, సంశయము వలదనియు, ఆ సంశయ మెవరికి గలిగెనో వాడెవరో యెట్టివాడో విచారించినచో జ్ఞానపరమగు ఆనందమే శేషించుననియు, పులిలోటబడి జంతుపెట్లు తప్పించుకొని పోలేదో యటులే గురు కటాక్ష వీక్షణములకు నెలవైన వాడు రక్షణ పొందునేగాని మరల సంసారమున గూలడనియు, నీరీతిని మనస్సడగుటకు ననువగు పెక్కు విచారమార్గ రహస్యము లను స్వామి, ‘శివప్రకాశ’ విభునకు లిఖితమూలముగ నుపదేశించెను.

“నే నను తలపెచ్చట నుదయించునో దానిని శోధించినచో వది యచ్చటనే లయించును. అదియే తపస్సు. జపముచేయు నమయమున మంత్రరవ మెటనుండి వెలువడునో విచారింప నందే మనస్సులయ మగును. అదియే తపస్సు-” ఇది యోగప్రథమగా గణపతి మునికిచ్చిన యుపదేశము. గణపతిముని స్వామి సందేశ ముల వన్నిటిని సంగ్రహించి రమణగీతాదీ గ్రంథముల రచించి స్వామి పాదముల కర్పించెను. స్వామికి “భగవద్రమణ మహర్షి” యను నామము ప్రచారమునకు దెచ్చి వది గణపతిమునియే. రమణసంచకము నీతడే రచించెను.

మౌనవ్యాఖ్యయే విజ్ఞాన ప్రదమగు పరమోత్తమ బోధకు మార్గమైనను సామాన్య ప్రజానీకమున కది నులభ నుబోధకము కాకుండుటచే, సామరజనుల నుద్ధరించుటకై స్వామి మౌనమును విడచి వాగ్రూపమున బోధనేయ నారంభించెను. అందు మొట్టమొదట

గీ॥ అఖిలమున కాశ్రయము బ్రహ్మమై మఱియు
నయ్యదే వివిధరూపములందు వెలయు
నాత్మదప్ప మఱేది లేదంచు విండి
తార్థ ముద్బోధనము జేసె నమరవాణి!

అమృత దళయందు శ్రీరమణమహర్షి యొక్క “ఉపదేశసారము” ఈ గ్రంథకర్తచే అనువదించబడి యందు చేర్చబడినది. అందలి ముఖ్యాంశము లీ క్రింద పొందుపరచబడుచున్నవి.

1. కర్మజడము:— దాని ఫల మీశ్వరాజ్ఞచే లభించును. ఫలకాంక్షతో జేయు కర్మ పతనహేతువై ముక్తి కవరోధము కలిగించును. ఫలాపేక్షలేక ఈశ్వరార్పిత బుద్ధితో సేయు కర్మలు హృదయశుద్ధి కారకములై ముక్తిసాధకము లగును. కాయక పూజలకంటె వాచిక జపమును, దానికంటె మానసిక ధ్యానమును ఒకదానికంటె నొకటి శ్రేష్ఠమైనవి. ప్రపంచమంతయు పరమాత్మ స్వరూపమే యనెడి బుద్ధితో సేవించుటే యీశ్వరుని యష్టమూర్తులను సేవించుటయగును. నదీ ప్రవాహమువలెను, నౌజ్యధారవలెను నిరంతరముగా సాగించునట్టి యవిరళ సర్వాత్మచింతనమే పీఠ్య వంతమై సత్వర ఫలప్రదమగును. భేదభావముకంటె సోహంభావమే పావనమై నది. భావరహిత కేవలాత్మస్థితియే యుత్తమ భక్తి హృదయ స్థానమందు మనస్సును స్వస్థమైయుంచుటే అసలైన కర్మము. అదియే భక్తి. అదియే యోగము. అదియే జ్ఞానము. ఇది నిశ్చయము. పక్షిని బాదించుటకు వలవలె ప్రాణాయామము మనోవిలయమునకు సాధనమగును. చిత్త నిరోధము - లయము వినాశమునని రెండు విధములు. లయమైన చిత్తము మరల యుదయించును. వినాశమైనచో మరల పుట్టదు. ప్రాణాయామముచే లీనమైన మనస్సు ఏకవస్తు ధ్యానముచే నశించును. అప్పుడు స్వరూపానుభవమగును. వృత్తుల మూలమును విచారించినచో మనస్సునది లేదని తెలియును. ఇట్లు మనోవృత్తినాపుటయే సూటియైన సులభమార్గము. మనోమూల మాత్మ యేనని దీనివలన తెలియును. మనోవృత్తు లహం వృత్తి నాశ్రయించి యున్నవి. కనుక నహంవృత్తియే మనోవిజృంభణకు మూలము. ఈ అహంవృత్తి యెక్కడ నుంచి పుట్టుచున్నదని విచారించినచో నది యాత్మయందు లీనమై నశించును. అదియే పరియైన విచారణ పద్ధతి. అదియే జ్ఞానమార్గము. నేననెడి జీవాహంకారము నశించిన వెనుక శేషించు తాను పరిపూర్ణాఖండ పరమాత్మయే. అహంతయణగిన మిగులునది ఆత్మయే. నిద్రయం దనుభవమునకు పచ్చునదియును ఈ పరమాత్మయే. అహం పదార్థమునకు వాచ్యార్థము మనస్సు, జీవుడు, అహంకారము నగును. లక్ష్య ర్థము పరమాత్మయే. సోహంపద తాత్పర్యమిదియే. ఆత్మను తెలుపు వేరొక వస్తువు లేదు గాననదియే జ్ఞానము. అదియే చిత్తు అనగా సత్తే చిత్తు. ఉపాధి భేదమునుబట్టి

చూచినచో జీవులు వేరు వేరుగా తోచును మూలవస్తువును విచారించినచో ఏకవస్తువు గు పరమాత్మయేనని తెలియును. ఉపాధిభావమును విడిచి స్వరూపము నరసినచో తాను పరమాత్మయేనని తెలియును. అ యనుభవము స్థిరముగా నుండుటే యాత్మ నిష్ఠ. అందు జీవేశ్వర భేదముండదు. ఇతీ (విషయ) జ్ఞానాజ్ఞానముల కతీతమైన ప్రజ్ఞానము. అది యనిర్వాచ్యము. తన నిజమైన రూపమేదియని లోతులు విచారించినచో నది విత్య పరిపూర్ణానందాత్మయేయని తెలియును. అతనికి బంధము లేదు. అట్టి వరమనుఖ స్థితియే ముక్తి. అహమణచుటే తపస్సు. దానిచేత లభించునదే యాత్మనిష్ఠ అదే జీవన్ముక్తి. స్వరూపాజ్ఞానమే బంధము. స్వరూపజ్ఞానమే ముక్తి. స్వరూపానుభవము సహజమైన పిమ్మట బంధముక్తుల భావమే యుండదు. ఆ స్థితి బంధముక్తులకతీతమైన యానందస్థితి. ఇది రమణోపదేశసారము.

ఇందలి కవిత్వము ధారాశుద్ధిగలిగి సరళమై శాంతరసానుగుణమై, కదళీపాకమున నున్నది. భాష లాక్షణికము జాతీయమునై తత్సమపదభరితమై యున్నను సాధారణముగ దీర్ఘ సమాసములుగాని యిన్వయక్లిష్టత గాని లేక సులభ సుబోధమై యలరారుచున్నది. ఇందు రెండు శావుల మాత్రము సుదీర్ఘ సమాసభరితమైన పద్యములు, అచ్చతెనుగు పద్యములు నున్నవి. అవి యీకవి యుభయభాషల యందును పటిమగలవా డనుటకు నిదర్శనము.

సమాస భూయిష్ట రచనకుదాహరణము:- అవతార దశ :- పద్యసంఖ్య 158.

మ॥ అవిదం పూర్వకతోర భూరి వచనంబా! కాదు, కాదీద్ది! ప్రా
క్తన కాలాంతర పుణ్యపాకవళ సందర్శానుసారైక ల
బ్ధి నిరూఢోగ్ర వచోభిమాత ధృశహృత్సంకేజ మధ్యస్థరీ
విని సాతాకుగ తీవ్ర సీడిత హలాద్విస్సీత చేతస్కుడై ॥

అచ్చ తెలుగు రచనకుదాహరణము:- అక్షరదశ:- పద్యసంఖ్య 29.

కం॥ తలపు బయలుబిన్నీయక! నిలుపు కొనందొల్లిచెంకి నేనను తలపుం
బలు వీరముడుగు నెల్లడ! వెలుగొందిన తాను నిల్చు విరివిగ నెప్పుడున్ ॥

గీ॥ పలువచదువరి మదులకు గలవరింత
తెలుపువారల బాపట నిలుపునీడ
నలువ చెలువకు జనమాల బలుపురాయి
చిలువ తాల్పరి నింపాది కొరావు కాడు॥

ఇందలి వచనములును శబ్దాలంకార భూయిష్టములై యింపు గొలుపుచున్నవి.

ఉదా:- అనుష్టానదశ 40. ॥వ॥ అట్టి విశిష్టవంశ ప్రవిష్టుడగు వేంకట రాముం
డప్పట్టున నిట్టలపుం బట్టుదలఁ బైడిగట్టుంబోరె దిట్టండయి కన్నట్టు నెడ॥

మొత్తమువీడ సీగ్రంధము తత్త్వవిషయమును విసుగు పుట్టింపకుండ
బోదించు నేర్పికవికి గలదని నిరూపించునదై యుత్తమశ్రేణికిజెందిన తత్త్వ
కావ్యములలో జేర్పదగియున్నది.

ఆంధ్ర రమణగీత

రచయిత :- నా రు నా గ నా ర్య

శ్రీ రమణమహర్షి బోధలను కొన్నింటిని కావ్యకంఠ గణపతి శాస్త్రి మహాదయ్యుడు సంస్కృతమున 'శ్రీ రమణగీత' యనుపేర శ్లోకరూపమున రచించెను. శ్రీమద్భగవద్గీతలో వలె దీనియందును పదునెనిమిది అధ్యాయములున్నవి. ప్రతి అధ్యాయము చివరను శ్రీ మద్భగవద్గీతలోవలెనే యిది బ్రహ్మవిద్యయనియు, యోగ శాస్త్రమనియు చెప్పబడినది. ఇందలి అధ్యాయములన్నియు శ్రీ రమణమహర్షి యువ దేశములేయైనను అవియన్నియు పికకాలమున ఒకే వ్యక్తికి ఉపదేశింపబడినవికాక, వివిధ సమయములలో, వివిధ వ్యక్తులడిగిన ప్రశ్నలకు సమాధానములుగా నొసగ బడినవి. వీనినన్నిటిని (మూల) గ్రంథరూపమున గూర్చిన శ్రీ గణపతిశాస్త్రి మహాదయ్యుడు శ్రీరమణ మహర్షియొక్క ముఖ్యశిష్యులలో నొకడు. అసాధారణ ప్రతిభావంతుడు, అఖండ పాండితీ మండితుడు. మహాతపస్వి. మహావక్త. "వాసిష్ఠ గణపతిముని" యని ప్రసిద్ధి కెక్కినవాడు. విద్యాభ్యాస కాలముననే నవద్వీపమున తన అఖండ ప్రతిభా ప్రదర్శనముచే "కావ్యకంఠ" బిరుదము నొందినవాడు. శ్రీ రమణమహర్షికానామమును ప్రచారమునకు తెచ్చినవాడితడే. శ్రీరమణమహర్షి యను గ్రహమున 'ఉమాసహస్రము' మొదలగు బృహద్గ్రంథములను రచించిన మహా మనీషి.

శ్రీ రమణగీతను 'ఆంధ్రరమణగీత' యనుపేర ఆంధ్ర పద్యరూపమున అనువదించిన శ్రీ నారు నాగనార్యుడును శ్రీ రమణ మహర్షి భక్తుడే. ఇతనిని గూర్చిన వినరములు 'శ్రీరమణాభ్యుదయము' గూర్చి వ్రాసుబడినచోటనున్నవి.

ఈ గ్రంథము 1936 సంవత్సర ప్రాంతమున శ్రీ మహర్షియొక్క వష్టి పూర్వ్యుత్సవ సందర్భమున మహర్షికే అంకితము గావింపబడి శ్రీ రమణాశ్రమము వారిచేతనే ప్రచురింపబడినది.

విషయ సంగ్రహము :- ప్రథమాధ్యాయమున ముక్తిసాధనకు మార్గములు, స్థితప్రజ్ఞుని గూర్చిన విషయములు, సమాధిని గూర్చిన విషయములు తెలుపబడినవి.

ద్వితీయాధ్యాయమున అత్మానుభూతినొందుట కనువగు మార్గశ్రయము వివరింపబడినది. తృతీయాధ్యాయమున ముఖ్యకర్తవ్య నిరూపణము చేయబడినది. చతుర్థాధ్యాయమున జ్ఞానస్వరూప కథనము, పంచమాధ్యాయమున హృదయవిద్య వివరింపబడినది.

షష్ఠాధ్యాయమున మనోనిగ్రహోపాయములు తెలుపబడినవి.

సప్తమాధ్యాయమున ఆత్మవిచార పద్ధతి, తరంగనిరూపణము, తదధికారి, తత్ఫలము అను విషయములు వివరింపబడినవి.

అష్టమాధ్యాయమున ఆత్మజ్ఞానమునకును బ్రహ్మచర్యా వ్యాశ్రమములకునుగల సంబంధము వివరించబడినది. జ్ఞానసాధన కన్నియాశ్రమములవారును చిత్తసంస్కారము నొందినచో అర్హులే యగుదురనియు నట్టి చిత్త సంస్కారము లేనిచో ఏ యాశ్రమమైనను అనర్హుడే యగుననియు స్పష్టముచేయబడినది. నవమాధ్యాయమున దేహాత్మకగుగల సంబంధమగు గ్రంథిభేదన విధానమును వివరింపబడినది. దశమాధ్యాయమునకు 'సంఘవిద్య' యని పేరు. ఇందు వ్యక్తి సమాజ శరీరమున కంగమువంటివాడనియు, అతడు సంఘమున శాంతియు, కుసకరించుటకు త్రికరణ శుద్ధిగ పాటు పడవలెననియు తన మన శుద్ధితై శక్తియు అవసరమనియు, అందుచేత సంఘ శక్తిని విశేషముగ పెంచి, అపైని శాంతిని స్థాపించ వలయుననియు, స్వర సంఘములును తుదకు సమరసవిజ్ఞాన విభవము సంతరించి, సౌభ్రాతృబుద్ధి వర్తించుట ఉత్తమఫలమనియు, దాని వలన శాంతి స్థాపింపబడి చిరస్థాయి యగుననియు, అప్పుడే ప్రపంచమంతయు నొక్కగృహమువలెనగుననియు తెలుపబడినది. (ఇది వ్యతంత్ర దీనమునకు సరిగా ముప్పది సంవత్సరములకు పూర్వము 1917 సం॥ ఆగష్టు 15వ తేదీని శ్రీమహర్షిచే నుపదేశింపబడినది)

పదకొండవ అధ్యాయమున జ్ఞానసిద్ధికిని, అష్టసిద్ధులకునుగల సంబంధ విరోధ సమరసభావములకు సంబంధించిన విషయములు వివరింపబడినవి. జ్ఞానికి సర్వ శక్తులు నుండునుగాని యతడు వానిని వినియోగింపగోరడనియు నిస్తరణ సముద్రమువలె నిశ్చలమై యుండుననియు తెలుపబడినది.

పండ్రెండవ అధ్యాయమున శక్తివిచారము చేయబడినది. శివశక్తుల భేదము దృష్టిని బట్టియేగాని వాస్తవముకాదు. దృష్టిని లోనికి మారల్చినచో భేదములేక నేకమేయగును. పదమూడవ అధ్యాయమున శ్రీ పురుష భేదములేక యెల్లరును జ్ఞానానుభవమునుబట్టి పరమహంస స్వరూపులగుదురనియు, వారిలో భేదము లేదనియు తెలుపబడినది. పదునొక్కవ అధ్యాయమున జీవన్ముక్తి విచారము చేయబడినది. ఈ సందర్భమున క్రమముక్తి, వైకుంఠాదీలోకములు, వానిస్థితి, వివరింపబడినవి. పదునైదవ అధ్యాయమున శ్రవణ, మనన, నిదీధ్యాసలనుగూర్చి వివరింపబడినది. పదునారవ అధ్యాయమున భక్తినిగూర్చి వివరింపబడినది. అందు కామ్యభక్తినుండి స్వరూపవిష్ణు వరకుగల భక్తిలోని వివిధ సోపానములు వివరింపబడినవి. భక్తి యొక్క పరాకాష్ఠ స్వరూపవిష్ణుయేయని స్పష్టీకరింపబడినది. పదునేడవ అధ్యాయమున జ్ఞానప్రాప్తి విచారము చేయబడినది. స్వరూప దృఢ నిష్ఠయే జ్ఞానము. జ్ఞానులలో చెప్పబడిన భేదములు ప్రారబ్ధానుసారమగు దేహేంద్రియాది చర్యలనుబట్టి యేర్పరచబడినవే కాని, వాస్తవములుకావు. సర్వభేదభావములు తొలగిన పిదప సిద్ధించునదియే జ్ఞానము. దానికి తిరోధానమొందుట యనునది లేదు. పదునెనిమిదవ అధ్యాయము సిద్ధమహిమాను కీర్తనము చేయబడినది. ఇందు జ్ఞాన సిద్ధుడగు

శ్రీరమణ మహర్షి స్తుతిచేయబడినది. సిద్ధలవపి మ లా హాతీ ములగ్నయ, సిద్ధులు శివస్వరూపులనియు, అభయదాన మీయసమర్థులనీయు, తెలుపబడినది శ్రీ రమణ మహర్షి చెప్పిన సిద్ధుల ముహిమలిందు వివరింపబడియున్నవి.

ఈ యాంధ్ర రమణ గీతయందు మొత్తము మూడుపదల ఒక్క (301) పద్యములున్నవి.

ఇందలి కైలి సరళమై సరసమై ద్రాక్షపాకమున నున్నది, భాష శిష్టమై అన్వయ క్లిష్టతలేక యున్నది. ఇది శాస్త్రగ్రంథమని చెప్పదగియున్నను ఇందలి ప్రశ్నోత్తరములరీతియు, పద్యములతీరును జిజ్ఞాసువులకు విసుగు జనింపనీయక, గ్రంథాంతమువరకును చదువు సాగించునట్లున్నవి. ఇందలికైలి కుదాహరణముగా నీక్రింద కొన్ని పద్యము లీయబడుచున్నవి.

తే॥ గీ॥ నేను బ్రహ్మమె యగుచు నున్నానటంచు
నడరువృత్తియె విజ్ఞానమగునొ, లేక
బ్రహ్మమునునేననెడి బుద్ధి ప్రజ్ఞయగునొ
కాక యీ "నేను" సర్వంబుగానెరుంగుఁ బుద్ధిజ్ఞానమొ?

వలుకుమా! మునివరేణ్య॥

తే॥ గీ॥ వెలయవృత్తుల లెల్లను దలపులెయగు
సందియములేడు పరిశుద్ధ మెన యట్టి
యాత్మరూపమ్మునందలి దగునిలక ద
జ్ఞానమని పల్కుచుండ్రు విజ్ఞాననిదులు॥

ఇందలి భావములు శంకరాద్వైత తత్వానుగుణములై సందేహ స్పృహములైన తావుల వివరణముతో గూడి సుస్పష్టమైయున్నది.

అనువాదము మూలానుసారియై యున్నది. జిజ్ఞాసువుల కిది మిక్కిలి యుపయోగకారి కాగలదు.

స్వయంప్రకాశ ప్రబోధము

కర్త :- అక్కిరాజు చంద్రమౌళిశర్మ

అక్కిరాజు చంద్రమౌళి శర్మగారి శతాబ్దిమున వెలసిన విద్యత్కవులలో నొకరు. వీరు గుంటూరు జిల్లా గుత్తికొండ నివాసులు. వీరి కుమారులు వేంకటేశ్వర శర్మగారు గుంటూరు క్రైస్తవ కళాశాలలో పండితులుగా పనిచేయుచున్నారు. ఈ గ్రంథము వారివద్దనే లభించును. ఇది 1940 ప్రాంతమున రచింపబడి 1955వ సంవత్సరమున ప్రచురింపబడినది.

ఇందలి విషయము గ్రంథకర్తయొక్క ముత్తాతగారైన స్వయం ప్రకాశ యతీంద్రుల జీవితచరిత్రము; మరియు వారి బోధలు. స్వయం ప్రకాశ యతీంద్రుల పూర్వాశ్రమ వ్యావహారిక నామము లక్ష్మీనారాయణ. ఇతడాఖ్య తపస్వి. అష్ట సిద్ధులందీన మహాయోగి యగు నిత్యానందావధూత స్వామివారి శిష్యుడు. అంబిక యాదేశించుటచే గార్హస్థ్య మవలంబించియు నిస్సంగుడై యుండిన యాదర్శ గృహ స్తుడు. ముముక్షువులకు జ్ఞానభిక్ష నొసగిన ఆత్మ్యత్వమ దేశికుడు. ఇతడు సన్యాసాశ్ర మము స్వీకరించిన పిదప గుత్తికొండ బిలమను సర్వతగుహలో శిష్యులకు యోగ విద్యా రహస్యముల నెరిగించుచు జీవిత చరమదశను గడిపినట్లు తెలియుచున్నది. ఇతని జననకాలము క్రీ॥ శ॥ 1757-60 ప్రాంతమని విశ్వసింపబడుచున్నది. ఇతని కైదవయేట గురుబ్రహ్మయైనది. ఎనిమిదవయేటనుండి యరువదవ సంవత్సరము వరకు నితడు శ్రీకైలమున తపోదీక్షలోనుండెను. అటుపైగార్హస్థ్యము, దేశాటనము, శిష్యసమాదరణము. అరువదవయేట కాశీయాత్ర. సన్యాసాశ్రమ స్వీకారము. దెబ్బిదవ యేట క్రీ॥శ॥ 1827లో గుత్తికొండకు పునరాగమనము. 1832లో ఓంకారేశ్వర ప్రతిష్ఠచేయుట, మొదలగునవి యీతని జీవితమునందలి ముఖ్యమట్టములు. ఇత డెనుబడి యేండ్లు జీవించినట్లు తెలియుచున్నది. ఇతడవసానకాలమును, శిష్యప్రబోధముతోను, గ్రంథరచనతోను గడపెను. ఇతని గ్రంథములు నేడు మృగ్యములు.

గీ॥ గుత్తికొండ బిలాధీశ కుజననాశ1 కలిత చిద్గుణ సంగ ఓంకారలింగ
యను మకుటముతో నొకటియు

గీ॥ గుత్తికొండ బిలాధ్యక్షకుజన శిక్ష1 సాధు సంరక్ష శ్రీకృష్ణ సరసిజాక్ష॥
యను మకుటముతో మరొకటియు శతకములు వీరిచే రచింప బడినట్లు భావింపబడుచున్నవి. ఇతడు శిష్యులకు చేసిన బోధలుకూడ లిఖితరూపమున లేవు. అందుచే నితని జీవిత చరిత్రతో పాటుగా నితని బోధలలో కొన్ని యీ కావ్యమున ప్రబోధపర్యమున పూర్వోత్తర ఖండములయందు భక్తిజ్ఞాన వైరాగ్య బోధకము లగు కథలుగా రచింపబడినవి.

ఈ గ్రంథము జీవితచరిత్రయయ్యును, సాధారణముగ జీవిత చరిత్రలలో కానవచ్చు నిరుపయోగ విషయవివరణ లేక ముఖ్యాంశములైన తాత్త్విక విషయము లతో గూడియున్నది. అందుకు నిదర్శన మీ గ్రంథమున మూడింట రెండుపాళ్ళు ప్రబోధ పర్యమనెడి భాగముతో నిండియుండుటే. ఈ గ్రంథమున కది యాయువు వట్టు వంటిది. ఈ భాగములో ననేక వేదాంతవిషయములు, ధర్మశాస్త్ర రహస్యములు, దృష్టాంతపూర్వకముగ వివరింపబడినవి. అవియన్నియు కథానాయకుని యనుభవ పూర్వకమైన బోధలే. మరియు నీ భాగమునందలి కథలు తిక్కన భారతమునందలి కాంత్యనుశాసనిక పర్యములలోని కథలవలె సుందరములును నిగూఢ ధర్మనిరూపక

ములునై చక్కని చిత్తసంస్కారమును కలిగించుటకు తగియున్నవి. వీనికన్నిటి కిని లక్ష్య మద్వైత తత్వబోధయే.

ఈ గ్రంథ రచనా విధానమును ప్రాశస్త్యమును తెలుపు ఈ క్రింది పండితాభి ప్రాయములు గమనింపదగియున్నవి.

“ఇందు యదార్థతను శంకింపజేయు కల్పనలుగాని కల్పనా సౌందర్యములేని వస్తు ప్రపంచనముగాని పెదకినను కానరావు. భౌతిక వివేచనగల బుద్ధియు, రామ జీయక భాసురమైన భావనయు, సమబలముతో విరాజిల్లు అంతర ప్రకృతిగల మేధావులకే యిట్టిరచన సుసాధ్యము. ఎంత ఊహించినను, ఎంతచదివినను, ఎంత విన్నను గోచరింపనట్టియు, స్వానుభవమునే యపేక్షించునట్టియు, ఆధ్యాత్మిక విషయ గ్రంథనమునకు కవిశబ్ద వాఙ్మూలందరు నర్హులుకారు. కవితాశక్తితో పాటు ఆధ్యాత్మికానుభవము కూడ గలిగియున్న యసాధారణ వ్యక్తులు మాత్రమే యట్టి రచనలను సార్థకము చేయగలుగుదురు. అట్టివారినే మన పూర్వులు విద్యత్కవు లనుచుండెడివారు. ఈ గ్రంథకర్త యట్టి విద్యత్కవి యనుటలో సందేహము లేదు.

సూత్రప్రాయముగ జెప్పనలెనన్నచో పేలవత్వములేని సాధుత్వము, జాత్యము గోల్పోవి దేశితనము, అనయత్నసిద్ధమైన ధారాళత, ఈ కవిత్వమున సాధారణ లక్షణములు. అధునికులలో నిటువంటి కవులు చాలా అరుదు. పూర్వ కవులలో ననంతామాత్యుడు, దగ్గుపల్లి దుగ్గన, మొదలగు వీ యిరువురు మువ్వరో యిట్టివారు కలరు. —పింగళి లక్ష్మీకాంతం.

“గంగాప్రవాహము వంటి ధారలో ముద్దైన తెలుగు పలుకుబడులు, నేడికిని పలనాడులో జీవించియున్న లోకోక్తులు, పూర్వమహా కవుల మార్గములు, అడుగడుగునను వీనులకు విందులు పెట్టుచు, చమత్కృతి కలిగించుచున్నవి. కావ్యశిల్పము లోను, కథ చెప్పుటలోను వీరికి చక్కని నేర్పు కలదు. (కాటూరి వేంకటేశ్వర రావు)

వీరి కవిత్వ మొక గంగా ప్రవాహము. అదియొక సహజమైన తేనెకాలువ. ఈ కవితలో అనేక సంస్కృత శబ్దములు కలవు. కాని అవి చదువు చుండగా సంస్కృతమని తెలిసికొనలేము తెలిగే యనిపించును. అన్నిటిని మించి, భక్తి జ్ఞాన వైరాగ్య భావములకు వ్యక్తీకరణమై పూర్వకవుల తెలుగు కైతలోని వలపు ఇందు ముమ్మూర్తుల గనిపించుచున్నది. (కవిసామ్రాట్ — విశ్వనాథ సత్య నారాయణ).

భక్తి జ్ఞాన వైరాగ్య భూమికలను యథాతథముగా ప్రదర్శింపక మామూలు గృహస్థ వ్యవహారములలో, కథలలో, జానపదుల సామెతలలో మేళవించి ప్రబోధించు కుశలత ఈ కావ్యమునందు స్పష్టముగా గోచరించును. ఇందు గురూపదేశ, ప్రబోధపర్వములు విశేషముగా మృదుమధుర రచనోల్లసితములు. భావరంజకములు, శ్లాఘ్యములు. (మల్లాది సూర్యనారాయణశాస్త్రి).

“ఈయన కవిత్వము చాలా ధారాళమైన ధారకలదియును, మిక్కిలి మృదువైనదియు నగుటయే గాక తరచు లోకోక్తులతో నిండియుండును. లేనిపోని మాట మూల పదాలతో పద్యము పూర్తి చేయక సర్వసాధారణముగ నాబాల గోపాలముగా మాటలాడు ధోరణిలోనే నూటికి తొంబది పద్యము లీయన రచనలోనుండును. అట్టి రచనలోని భాష వ్యావహారికము గాక లాక్షణికముగనే యుండును. ఈ కాలములో ఇటువంటి కవులు మృగ్యులని చెప్పనొప్పు. ఈమాదిరి ధార ఎవ్వరికోగాని యలవడదు” (చెళ్ళపిళ్ళ వేంకటశాస్త్రి).

ఈ గ్రంథ మాశ్వాసములుగా గాక పర్వములుగా విభజింపబడినది. అది, తపోవన, గురూపదేశ, గృహస్థ, విజయ, ప్రబోధ పరివ్రాజకములను సప్తపర్వము లిందున్నవి. అందు గురూపదేశ, ప్రబోధ పర్వములు పెద్దవి. ఈ గ్రంథమున మొత్తము 1124 పద్యములున్నవి.

ఇందు ప్రథాన రసము శాంతమైనను అచ్చటచ్చడ కరుణ, భక్తిరశ్మినచ్చాయలు కూడ గోచరించుచున్నవి.

మొత్తముమీద నీ గ్రంథ ముత్తమశ్రేణికి చెందిన యద్వైతతత్త్వ కావ్యము లలో నొకటి యని నిస్సంశయముగ చెప్పవచ్చును.